

Kyrkomötet 2016

Anföranden

Kyrkomötet 2016, anföranden
27–30 september och 21–23 november

Tisdagen den 27 september	1
§ 1 Kyrkomötet öppnas	1
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	1
§ 2 Anförande av ärkebiskopen	3
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	3
§ 3 Hälsningsanförande	5
ORDFÖRANDE I KYRKOMÖTET I TYSKLANDS EVANGELISKA KYRKA DR IRMGARD SCHWAETZER:	5
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	7
§ 4 Inkommen skriftlig hälsning	7
Måndagen den 21 november	8
§ 20 Kyrkomötets förhandlingar återupptas	8
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	8
§ 23 Hälsningsanförande	8
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	8
GENERALSEKRETERARE MARTIN JUNGE:	9
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	11
§ 25 Meddelanden	11
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	11
§ 26 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015	12
IRÉNE PIERAZZI:.....	12
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:.....	12
MATS HAGELIN:	12
EVELINA JOHANSSON:	13
PER LINDBERG:	14
MATS HAGELIN (REPLIK):.....	14
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	14
MATS HAGELIN (REPLIK):.....	14
§ 27 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019	15
ULLA RICKARDSSON:	15
BERTIL PERSSON:	15
HANS-OLOF ANDRÉN:.....	16
TORVALD JOHANSSON:.....	17
DAG SANDAHL:	17
SOFIA SÄRDQUIST:	18
NILS GÅRDER:.....	19
CARL-ERIC GABRIELSSON:	19
MATS NILSSON:	20
HILDEGARD JARSKOG:.....	20

WANJA LUNDBY-WEDIN:.....	20
DAN SARKAR:	22
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	22
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	22
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	22
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	23
BENGT KJELLGREN:	23
DAG SANDAHL (REPLIK):.....	23
BENGT KJELLGREN (REPLIK):	24
DAG SANDAHL (REPLIK):.....	24
FREDRIK SIDENVALL:	24
BERTIL OLSSON:	24
DAG SANDAHL (REPLIK):.....	25
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	25

§ 28 Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och

Equemeniakyrkan	26
LARS-IVAR ERICSON:.....	26
DAG SANDAHL:	26
OLA ISACSSON:	27
DANIEL TISELL:.....	27
BISKOP PER ECKERDAL:	28
FREDRIK SIDENVALL:	28
DANIEL TISELL (REPLIK):	29
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):.....	29
DANIEL TISELL (REPLIK):	29
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):.....	30
EVELINA JOHANSSON:	30

§ 29 Oberoende eller ömsesidigt beroende – en kritisk studie av

nationalkyrkan.....	31
DANIEL TISELL:.....	31
LEIF NORDLANDER:	31
BERTIL MURRAY:	31

§ 30 Holistisk mission

ANDERS ÅKERLUND:	32
LARS G LINDER:	33
FREDRIK SIDENVALL:	33
BERTIL MURRAY:	34
AXEL W KARLSSON:	34
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):.....	35
AXEL W KARLSSON (REPLIK):.....	35

§ 31 Uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet

ANDERS NIHLGÅRD:	35
AXEL W KARLSSON:	36
ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):.....	37
AXEL W KARLSSON (REPLIK):.....	37
ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):.....	37
AXEL W KARLSSON (REPLIK):.....	37

JAN OLOV SUNDSTRÖM:	38
MARGARETA KARLSSON:	38
§ 32 Svenska kyrkans val av samarbetspartner inom religionsdialogen.....	38
AXEL W KARLSSON:	38
JULIA KRONLID:	39
MATTIAS KRISTENSON:	40
DANIEL TISELL:	40
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	40
§ 33 Dementerade felaktiga påståenden om Israel	40
AXEL W KARLSSON:	40
DAG SANDAHL:	41
LARS STJERNKVIST:	42
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	42
LARS STJERNKVIST (REPLIK):	43
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	43
JULIA KRONLID:	43
LARS STJERNKVIST (REPLIK):	44
JULIA KRONLID (REPLIK):	44
§ 34 Relationen till Mekane Yesus-kyrkan.....	44
DAG SANDAHL:	44
DANIEL TISELL:	45
DAG SANDAHL (REPLIK):	45
DANIEL TISELL (REPLIK):	46
DAG SANDAHL (REPLIK):	46
DANIEL TISELL (REPLIK):	46
BERTH LÖNDAHL:	46
DANIEL TISELL (REPLIK):	47
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	47
DANIEL TISELL (REPLIK):	47
LEIF NORDLANDER:	48
DANIEL TISELL (REPLIK):	48
LEIF NORDLANDER (REPLIK):	48
DANIEL TISELL (REPLIK):	49
LEIF NORDLANDER (REPLIK):	49
MARGARETA CARLENIUS:	49
DAG SANDAHL (REPLIK):	50
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	50
DAG SANDAHL (REPLIK):	50
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):	51
DAG SANDAHL (REPLIK):	51
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):	51
§ 35 Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet	51
IRENE OSKARSSON:	51
ANETTE NORDGREN:	52
MAJ-LIS AASA:	52
LEIF NORDLANDER:	53
TOMAS JANSSON:	53

BISKOP ÅKE BONNIER:	53
DAN SARKAR:	54
CLAES BLOCK:	54
DAN SARKAR (REPLIK):	54
CLAES BLOCK (REPLIK):	54
DAN SARKAR (REPLIK):	54
CLAES BLOCK (REPLIK):	55
§ 36 Volontärfrågor	55
EVELINA JOHANSSON:	55
SVEN MILLTOFT:	55
TOMAS JANSSON:	56
SVEN MILLTOFT (REPLIK):	57
§ 37 Strukturförändringsfrågor	57
INGA ALM:	57
BERTH LÖNDAHL:	58
EVELINA JOHANSSON:	59
ELSA CHRISTERSSON:	59
BERTIL MURRAY:	60
MARTA AXNER IMS:	60
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	61
MARTA AXNER IMS (REPLIK):	61
BERT LÖNDAHL (REPLIK):	61
MARTA AXNER IMS (REPLIK):	62
NILS GÅRDER:	62
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	62
NILS GÅRDER (REPLIK):	63
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	63
NILS GÅRDER (REPLIK):	63
LOUISE CALLENBERG:	63
§ 38 Brist på kyrkoherdar	64
MATS NILSSON:	64
ANDERS ÅKERLUND:	65
BO HANSON:	65
§ 40 Beredskap vid kris och förhöjd beredskap	66
STEN ELMBERG:	66
JERKER SCHMIDT:	66
MAJ-LIS AASA:	67
JERKER SCHMIDT (REPLIK)	67
§ 41 Kortare mandatperiod för indirekt valda organ	68
KÅGE JOHANSSON:	68
BENGT KJELLGREN:	68
LOUISE CALLENBERG:	68

§ 42 Nationellt organiserat volontärår.....	68
IRENE OSKARSSON:	68
MARIE RYDÉN DAVOUST:	69
BIRGIT KULLINGSJÖ:	69
ANETTE NORDGREN:	69
KENNETH NORDGREN:	70
KARIN JANFALK:.....	70
§ 44 Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem	70
GUN ERIKSSON:	70
CARL-ERIC GABRIELSSON:	71
SVEN-E KRAGH:.....	71
MAGNUS EK:	72
BISKOP HANS STIGLUND	73
BERTIL MURRAY:	73
GUN ERIKSSON (REPLIK):	74
HANS-OLOF ANDRÉN:.....	74
GUN ERIKSSON (REPLIK):	75
§ 45 Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning	75
DANIEL LARSON:	75
JESPER ENEROTH:	76
BIRGITTA SÖDERFELDT:	76
MAGNUS EK:	76
DANIEL LARSON (REPLIK).....	77
MAGNUS EK (REPLIK):.....	77
DANIEL LARSON (REPLIK):.....	78
MAGNUS EK (REPLIK):.....	78
§ 46 Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar	78
MONI HÖGLUND:.....	78
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:.....	79
TOMAS JANSSON:	79
BENGT INGHAMMAR:	80
BISKOP JOHAN TYRBERG:	81
ANDERS BRUNNSTEDT:.....	81
TOMAS JANSSON (REPLIK):.....	82
ANDERS BRUNNSTEDT (REPLIK):	82
§ 47 Församlingsanslag till det nationella arbetet	82
HANS-OLOF ANDRÉN:.....	82
HELÉNE LUNDSTRÖM:.....	83
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	83
MARGARETA CARLENIUS:	83
§ 48 Överblivna datorer	84
PETER NORDGREN:.....	84
ANDERS AHL:	84
PETER NORDGREN (REPLIK):	84

§ 49 Miljö- och tillgänglighetsfrågor.....	85
KARL-GUNNAR SVENSSON:	85
YLVA WAHLSTRÖM:	85
TOMMY ERIKSSON:	85
§ 50 Miljöfrågor i förvaltningen av prästlönetillgångar	85
LARS-IVAR ERICSON:	85
SAMUEL LILJA:	86
MAGNUS EK:	86
JAN-ÅKE ISAKSSON:	86
§ 51 Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan	87
LARS-IVAR ERICSON:	87
MONI HÖGLUND:	87
ARON EMILSSON:	88
ULLA RICKARDSSON:	88
NIKLAS NILSSON:	88
§ 52 Officiell översättning av Bibeln för barn.....	89
ELISABETH RYDSTRÖM:	89
NANNA TRANSTRÖMER:	89
§ 53 Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet	89
BERTIL OLSSON:	89
OLA ISACSSON:	89
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	90
BERTH LÖNDAHL:	90
KENNETH NORDGREN:	91
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	92
KENNETH NORDGREN (REPLIK):	92
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	92
KENNETH NORDGREN (REPLIK):	92
EVELINA JOHANSSON:	92
§ 54 Bemötande av personer utanför heteronormen.....	93
KARIN JANFALK:	93
ANDERS NIHLGÅRD:	93
ARON EMILSSON:	94
HANNA UNGER:	94
ROGER OLSSON:	95
JENNY NILSSON:	95
MARKUS HOLMBERG:	95
FREDRIK SIDENVALL:	96
§ 55 Hälsningsanförande.....	96
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	96
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	96
ÄRKEBISKOP JORIS VERCAMMEN:	97
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	98

§ 56 Huvudgudstjänsten.....	98
MATS NILSSON:	98
ARON EMILSSON:	99
TOMAS JANSSON:	99
BETH LÖNDAHL:	100
OLA ISACSSON:	101
TOMAS JANSSON (REPLIK):	102
OLA ISACSSON (REPLIK):	102
MARGIT BORGSTRÖM:	102
§ 57 Mångfaldsarbete	102
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	102
NANNA TRANSTRÖMER:	103
JESPER ENEROTH:	103
GUNILLA BENGTSSON:	104
ANKI ERDMANN:	104
BERTH LÖNDAHL:	104
§ 58 Psalmboken	105
MAGNUS HEDIN:	105
ÅKE LÖFSTRAND:	105
ARON EMILSSON:	105
ANNA-KARIN STRÅLE BÖRJESSON:	106
BO HANSON:	106
DAG SANDAHL:	106
SVEN MILLTOFT:	106
§ 59 Gudstjänster i annat kristet samfund.....	107
BERTIL OLSSON:	107
BERIT SIMONSSON:	107
BO HEROU:	108
ANDERS ROOS:	108
OLA ISACSSON:	109
DAG SANDAHL:	109
ARON EMILSSON:	110
BERTH LÖNDAHL:	110
GUNVOR VENNBERG:	111
ANKI ERDMANN:	111
FREDRIK SIDENVALL:	111
EVELINA JOHANSSON:	112
BO HANSON:	113
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	113
BO HANSON (REPLIK):	113
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	114
BO HANSON (REPLIK):	114
OLA ISACSSON (REPLIK):	114
EVELINA JOHANSSON (REPLIK)	114
BO HANSON (REPLIK):	114
EVELINA JOHANSSON (REPLIK):	115
BISKOP PER ECKERDAL:	115

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	115
BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):	116
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	116
BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):	116
BISKOP EVA BRUNNE:	116
DAG SANDAHL (REPLIK):	116
EVELINA JOHANSSON (REPLIK):	117
BERTIL MURRAY:	117
GUNVOR VENNBERG (REPLIK):	117
MARIA JOHANSSON-BERG:	117
ANDERS ROOS (REPLIK):	118
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	118
JAN G NILSSON:	118
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	118
JAN G NILSSON (REPLIK):	118
GUNVOR VENNBERG (REPLIK):	119
JAN G NILSSON (REPLIK):	119
GUNVOR VENNBERG (REPLIK):	119
§ 60 Levande musik	119
MONI HÖGLUND:	119
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	119
MONI HÖGLUND (REPLIK):	120
CHRISTINA BLOMQVIST:	120
TORVALD JOHANSSON:	120
§ 61 Svenska kyrkans kapitalsituation	121
BENGT KJELLGREN:	121
ERIK SJÖSTRAND:	122
BENGT KJELLGREN (REPLIK):	122
ERIK SJÖSTRAND (REPLIK):	122
WANJA LUNDBY-WEDIN:	123
§ 62 Samfundet Svenska kyrkan på engelska	123
AXEL W KARLSSON:	123
GUNILLA BLOM:	124
BERTIL PERSSON:	124
BISKOP MIKAEL MOGREN:	125
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	125
BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):	125
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	126
ANETTE NORDGREN:	126
§ 63 Svenska Maria till Nasaret	126
FREDRIK SIDENVALL:	126
KENNETH NORDGREN:	127
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	127
KENNETH NORDGREN (REPLIK):	128
§ 64 Meddelanden	128
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	128

Tisdagen den 22 november	129
§ 105 Legitimation för präster och diakoner	129
ELISABETH RYDSTRÖM:.....	129
ANNA FORSELL:.....	129
MAJ-LIS AASA:.....	130
§ 106 Rättssäkerheten i domkapitlen.....	130
KJELL PETERSSON:.....	130
HANS-OLOF ANDRÉN:	131
§ 107 Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde	131
GUNILLA ELDEBRO:.....	131
BRITT KILSÅTER:	132
ELISABETH STÅLHEM LILJENDAHL:	132
ROINE OLSSON:.....	133
§ 109 Apostoliska trosbekännelsen	133
MARIA LAGERMAN:.....	133
BERTIL PERSSON:	134
ANETTE NORDGREN:.....	134
TOMAS JANSSON:	134
BISKOP EVA BRUNNE:.....	135
§ 110 Självård, sekretess och IT	135
STEN ELMBERG:.....	135
BERTH LÖNDAHL:	135
STEN ELMBERG (REPLIK):.....	136
§ 111 Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna	136
MATTIAS ROSENQUIST:	136
MAJ-LIS AASA:.....	137
§ 112 Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par	137
KARL-GUNNAR SVENSSON:.....	137
BERIT SIMONSSON:	137
BERTIL OLSSON:	138
DAG SANDAHL:.....	138
NILS GÅRDER:	139
ANDERS ROOS:	140
JERKER ALSTERLUND:	140
LISA TEGBY:.....	140
ANNA EKSTRÖM:	141
JESPER ENEROTH:.....	142
MATTIAS ROSENQUIST:	142
MARTA AXNER IMS:	142
MONI HÖGLUND:	143
MAJ-LIS AASA:.....	143
KATARINA GLAS:	143
ERIC MUHL:.....	144
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	144
ERIC MUHL (REPLIK):	144

FREDRIK SIDENVALL:	145
CLAES BJÖRNDAHL:	145
BIRGITTA SÖDERFELDT:.....	145
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):.....	146
BIRGITTA SÖDERFELDT (REPLIK):.....	146
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):.....	146
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	146
HELENA ELMQVIST:.....	146
ARON EMILSSON:	147
ANDERS ROOS (REPLIK):	147
ARON EMILSSON (REPLIK):.....	147
ANDERS ROOS (REPLIK):	148
BERTIL MURRAY:	148
JULIA KRONLID:.....	148
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	149
JULIA KRONLID (REPLIK):.....	149
WANJA LUNDBY-WEDIN:	149
BERTIL MURRAY (REPLIK):.....	150
WANJA LUNDBY-WEDIN (REPLIK):.....	150
BERTIL MURRAY (REPLIK):.....	150
WANJA LUNDBY-WEDIN (REPLIK):.....	150
LARS STJERNKVIST:.....	150
BERTIL MURRAY (REPLIK):.....	151
LARS STJERNKVIST (REPLIK):.....	151
BERTIL MURRAY (REPLIK):.....	151
LARS STJERNKVIST (REPLIK):.....	151
DAG SANDAHL (REPLIK):	151
NILS GÅRDER (REPLIK):.....	152
LARS STJERNKVIST (REPLIK):.....	152
NILS GÅRDER (REPLIK):.....	152
MAGNUS EK:	152
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	153
DAG SANDAHL (REPLIK):	153
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	154
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):.....	154
EVELINA JOHANSSON:	154
NILS GÅRDER (REPLIK):.....	155
EVELINA JOHANSSON (REPLIK):	155
KJELL PETERSSON:.....	155
BO HANSON:.....	156
BO HEROU:	156
DAG SANDAHL (REPLIK):	156
NILS GÅRDER (REPLIK):.....	157
ORDFÖRANDE CARINA ETANDER RIMBORG:.....	157
ERIK SJÖSTRAND:.....	157
DAN SARKAR:	157
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	157
MARJA SANDIN-WESTER:.....	157
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):.....	158
LARS-JOHAN HALLGREN:.....	158

JESPER ENEROTH (REPLIK):	158
HANS-OLOF ANDRÉN:	159
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	159
KATARINA WEDIN:	159
JAN G NILSSON:	160
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	160
JAN G NILSSON (REPLIK):	160
MARGIT BORGSTRÖM:	160
TORGNY LARSSON:	161
EMMA HEDLUNDH:	161
NILS GÅRDER (REPLIK):	162
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	162
§ 113 Avgångna och utköpta präster	162
DAG SANDAHL:	162
MARGARETA CARLENIUS:	163
DAG SANDAHL (REPLIK):	163
MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):	163
DAG SANDAHL (REPLIK):	163
§ 114 Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning	163
JERKER SCHMIDT:	163
EVELINA JOHANSSON:	164
INGER WAHLMAN:	164
JERKER SCHMIDT (REPLIK):	165
INGER WAHLMAN (REPLIK):	165
JERKER SCHMIDT (REPLIK):	165
INGER WAHLMAN (REPLIK):	165
§ 115 Jämställdheten i Svenska kyrkan	165
ANNA LUNDBLAD:	165
NIKLAS LARSSON:	166
§ 116 Lärande och undervisning i Svenska kyrkan	167
BIRGITTA LINDÉN:	167
DAN SARKAR:	167
BIRGITTA LINDÉN (REPLIK):	168
DAN SARKAR (REPLIK):	168
BIRGITTA LINDÉN (REPLIK):	168
DAN SARKAR (REPLIK):	168
MANILLA BERGSTRÖM:	168
ANETTE NORDGREN:	169
NIKLAS GRAHN:	169
MANILLA BERGSTRÖM (REPLIK):	170
§ 117 App om Luthers lilla katekes	170
JERKER SCHMIDT:	170
LISSANDRA RICKEMARK:	171
FREDRIK SIDENVALL:	171

§ 118 Stöd och utbildning av unga ledare.....	172
SVEN INGVAR HOLMGREN:	172
ANNA-KARIN WESTERLUND:	172
MARIE NIELSÉN:	172
SVEN INGVAR HOLMGREN (REPLIK):	173
MARIE NIELSÉN (REPLIK):.....	173
§ 120 Fokus på kärnfrågor	173
AXEL W KARLSSON:	173
ANDERS AHL:.....	174
DANIEL LARSON:.....	174
AXEL W KARLSSON (REPLIK):.....	175
§ 121 Orsaken till flyktingströmmarna	175
CORNELIA DAHLBERG:.....	175
AXEL W KARLSSON:	176
NIKLAS LARSSON:.....	176
§ 122 Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete	177
BIRGITTA LINDÉN:	177
AXEL W KARLSSON:	177
KJELL PETERSSON:.....	178
ANDERS AHL:.....	178
SOFIA ROSENQUIST:	178
§ 124 Utbildningsväg för diakoner efter grundutbildningen.....	179
GUNILLA ELDEBRO:.....	179
LARS-IVAR ERICSON:	180
MAJ-LIS AASA:.....	180
GUNVOR VENNBERG:.....	181
§ 125 Meddelande	182
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	182
§ 126 FN:s konvention mot rasdiskriminering	182
BERIT BORNECRANTZ DIAS:	182
TORBJÖRN ARVIDSSON:	182
BERIT BORNECRANTZ DIAS (REPLIK):.....	183
TORBJÖRN ARVIDSSON (REPLIK):.....	183
§ 127 Avgifter för barn på nationell nivå	183
BIRGITTA LINDÉN:	183
ANDERS AHL:.....	184
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:.....	184
JESPER ENEROTH:.....	185
ANNA-KARIN WESTERLUND:	185
§ 128 Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning	185
MARJA SANDIN-WESTER:.....	185
LISSANDRA RICKEMARK:	186
JESPER ENEROTH:.....	187

BERTH LÖNDAHL:	187
MARJA SANDIN-WESTER (REPLIK):	187
§ 129 Omvårdnad av döende och deras rätt att avsluta sina liv	187
AXEL W KARLSSON:	187
MICKE G HÄSTÖ:	188
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	188
§ 130 Policy för sociala medier	188
DAG SANDAHL:	188
ROLAND JOHANSSON:	189
DAG SANDAHL (REPLIK):	189
ROLAND JOHANSSON (REPLIK):	190
DAG SANDAHL (REPLIK):	190
ROLAND JOHANSSON (REPLIK):	190
§ 131 En kyrka grundad på nådens tecken	190
FREDRIK SIDENVALL:	190
BISKOP SÖREN DALEVI:	191
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	192
§ 132 Kyrkans familjerådgivning	192
BIRGITTA SÖDERFELDT:	192
ELISABETH RYDSTRÖM:	192
§ 133 Funktionsvariationer	193
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	193
MARIE NIELSÉN:	194
BIRGITTA SÖDERFELDT:	194
ERIK SJÖSTRAND:	194
MARJA SANDIN-WESTER:	195
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	195
MARJA SANDIN-WESTER (REPLIK):	195
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	196
§ 134 Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan	196
JOHAN BLIX:	196
NILS GÅRDER:	197
JOHAN BLIX (REPLIK):	197
NILS GÅRDER (REPLIK):	197
JOHAN BLIX (REPLIK):	198
ANETTE NORDGREN:	198
§ 135 Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning	198
KENNETH NORDGREN:	198
EMILIA LINDSTRAND:	199
§ 136 Värna religionsfriheten	199
HANNA UNGER:	199
ANNA EKSTRÖM:	199
NILS GÅRDER:	199

§ 140 Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop	199
BRITT KILSÄTER:	199
BRITAS LENNART ERIKSSON:	199
§ 141 Meddelanden	200
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	200
TORGNY LARSSON:	200
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	200
Onsdagen den 23 november	202
§ 151 Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par, beslut	202
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	202
§ 177 Ändringar i kyrkoordningen m.m.	202
ANDERS ROOS:	202
§ 178 Kyrkomötets arbetsformer	203
DAG SANDAHL:	203
YLVA WAHLSTRÖM:	203
GUNVOR TORSTENSSON:	203
DAG SANDAHL (REPLIK):	204
HELÉNE LUNDSTRÖM:	204
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	204
DAG SANDAHL (REPLIK):	204
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	204
DAG SANDAHL (REPLIK):	204
ROGER HEDLUND:	205
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	205
DAG SANDAHL (REPLIK):	205
ROGER HEDLUND (REPLIK):	205
DAG SANDAHL (REPLIK):	206
DAN SARKAR:	206
ORDFÖRANDE CARINA ETANDER RIMBORG:	206
§ 184 Gudstjänstutskottets sammanträdestider 2017	206
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	206
HANS-OLOF ANDRÉN:	206
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	206
§ 185 Meddelanden	206
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	206
§ 186 Kyrkomötet avslutas.....	207
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	207
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	209
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	209

Kyrkomötet 2016 Tisdagen den 27 september

§ 1 Kyrkomötet öppnas

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ers majestät, landshövding, Frau Präses från Tyska Evangeliska kyrkan, dear honoured international guests och ärade övriga gäster från ekumenik och samhälle, biskopar, nyvald biskop, ledamöter och ärade damer och herrar! Nu ska kyrkomötet börja.

Det går en väv genom dagar och år med början långt bort i tiden, och bortgångna släkten har satt sina spår av drömmar och strävan i den. I diktens vackra, enkla rader skildrar författaren Kerstin Hed historiens gång som en väv. Generation efter generation har tillfört sina erfarenheter och sina visioner, och väven får därmed färg och karaktär som skiftar över tiden. Så är det för mänskligheten och så är det för vår kyrka. Vår början var långt bort i tiden, vårt nu är här. Efter oss ska förhoppningsvis tusen nya generationer göra sina inslag i väven. Också det mest brokiga mönster behöver en konstruktion, en konstitution, och det är ju varpen som löper från förr till framtid och det är ramen eller vävstolen som ger själva förutsättningen för skapandet och för det som blir resultatet.

Mångskiftande är färgerna och strukturerna på de händelser som vi i kyrkomötet kan summera sedan vi senast var samlade här i Uppsala. Vårt lugna och metodiska arbete, buret av demokratiska principer i utskottsberedningar och i debatt och i beslut med långsiktiga perspektiv, hade då att relatera till den mest tillspetsade flyktingsituationen i det moderna Sveriges historia. Kyrkomötets budgetutskott tog ett unikt initiativ, en kraftsamling för att säkra och stärka Svenska kyrkans medverkan i flyktningmottagandet med 75 miljoner extra direkt till församlingarnas och stiftens arbete och med önskan att varje människa ska tas emot med respekt och med medmänsklighet. Det kyrkomötesbeslutet var enigt. Låt mig understryka det.

Möt mig nu som den jag är, och allt vad ni vill att människorna ska göra er det ska ni också göra dem. Det finns så vackra psalmer och så vackra bibelord som ackompanjerar det beslutet.

Kyrkomötets andra session genomfördes när Paris för andra gången det året skakades av terroråd. Bara några veckor senare trotsade världens ledare hoten om nya dåd och samlades i den staden till FN:s klimatkonferens och till en överenskommelse som blev längre och mer djupgående än vad de flesta av oss hade vågat hoppas på. Klimatet och mänsklighetens förmåga att återskapa samhällen i samklang med naturen är en ram för mänsklighetens värld och fortlevnad på den här planeten. Vårt jordklot klarar sig säkert som ett sandkorn i vårt kosmos. Frågan är om allt liv som fordrar syre ska få sin chans att existera.

Vintertid kom nya politiska beslut om flyktningmottagandet och det är inte min roll att kommentera det. Kombinationen av riksdagens beslut och kyrkomötets beslut blev ändå på de allra flesta håll en hanterbar situation när nyanlända kom till orter runt om i vårt avlånga land. Knappt en enda landsortsförsamling är oberörd. I bruksorter, som för länge sedan har lagt ned sina fotbollslag, bildas nya. I skogliga bygder, där vi trodde att gudstjänstbesökarna var ett utdöende släkte, vallfärdar nyanlända till söndagsgudstjänster. I språkkaféer, där slöjd och konsthantverk blir den första vägen till kommunikation mellan kvinnor och en del män, finns en dialog som sträcker sig bortom kultur, talade språk och religion. Det finns ingen anledning att idyllisera. Både nu och framöver finns prövningar som handlar om tolerans,

förståelse och framför allt om de långsiktiga möjligheterna till försörjning och till ett eget självständigt liv.

Om jag, som Kerstin Hed, ska slå en väft i den väv som är vår historia, väljer jag färgrika och färgstarka och på en och samma gång mjuka och hållbara garner för 2015 och 2016. För oss i Svenska kyrkan med närvaro i alla bygder öppnar flera människor i fler lokalsamhällen nya möjligheter till aktivitet och utveckling. En härlig kraftsamling för *Krafttag konfirmation*, som ju är ett utflöde ur kyrkomötets egna beslut, gav häromkvällen en hisnande upplevelse av just det här. När merparten av tonåringarna i vårt land inte konfirmeras och vi i församlingarna kämpar för att bryta den normen, berikas konfirmationsundervisningen av flickor och pojkar, inte minst från Syrien, som i sitt nya hem söker sin nya kristna hemmahörighet. I en bred öppen verksamhet klarar våra församlingar också att möta de här ensamkommande flyktingbarnen, ofta muslimska pojkar från Afghanistan, för det handlar ju om att se människan, att se en medmänniska med behov av kontakt, gemenskap och hemmahörighet i sin nya bygd.

Även kyrkomötet tar steg för steg nya initiativ för att direkt lyssna till unga människors erfarenheter, tankar och förslag. Med grundsynen att unga inte endast är kyrkans framtid utan kyrkans här och nu, har vi i år tillsammans med Svenska Kyrkans Unga skapat ett helt nytt forum där de unga möter vuxna beslutsfattare från kyrkomötet. Hela gårdagen blommade fram som ungas forum, och programmet hade helt och fullt formats av Svenska Kyrkans Unga. Alla utskott och nomineringsgrupper var företrädde, och det var ju i rättan tid före arbetet med motioner och skrivelser i kyrkomötets åtta utskott. Unga kunde ta till orda, redovisa tankar, slutsatser från de ungas eget kyrkomöte, i direkt dialog fördjupa samtalen och med all säkerhet inspirera och påverka kyrkomötets valda ledamöter. Jag kan försäkra er att andan i salen var fylld av både glädje och allvar. Förväntansfull och förtrolig var dagen. Därtill pågår ett arbete att se över kyrkomötets egna arbetsformer. Förslag kommer att läggas till nästa års kyrkomöte. En annan och mycket aktuell och spännande fråga är hur många av er unga som kommer att kandidera i nästa års kyrkoval. Nu är rätt tid att anmäla intresse, nu är rätt tid för nomineringsgrupper att bjuda in.

Och det fanns bygder som skyttlade in en mörkare ton än andra. Där hade folket ett tyngre sinne och tyngre vägar att vandra. Det är ingen hemlighet att 2016 i Svenska kyrkans egen väv har inslag av dyster kulör, motstånd och osämja. Etiken kring kyrkans resor prövades offentligt i media och alla resor hade inte program och syften som bestod det provet. Det klassiska gäller: förtroende som långsamt byggs upp raseras hastigt och urskillningslöst och skadan drabbar hela vår kyrka. Nu gäller det att göra rätt från början.

Under sommaren blommade debatten om nytt kors upp. Även i en kyrka som längtar efter debatt och som har högt i tak och vill ha högt i tak behövs en samsyn om spelregler. Här är ömsesidig respekt en hörnpelare. För mig som kyrkomötets ordförande är det naturligt att stryka under att Svenska kyrkan har en demokratisk organisation. Alla kyrkotillhöriga är välkomna att rösta i kyrkoval, och alla som vill kan bilda egna nomineringsgrupper och föra fram egna kandidater. I direkta val väljs kyrkans förtroendevalda, och vi har möjlighet att lägga våra förslag att delta i debatt och beslut. Den som önskar en ny reformation har kanaler att lägga förslag. Det kan ta sin tid att få en idé prövad, både beredande och beslutande organ är grundliga. Mina vänner, det ger oss en kyrka som är transparent och en kyrka som är förankrad bland de många människor som utan så stora åthävor troget är kyrkotillhöriga.

Nu ska kyrkomötet öppnas. Här är kungen och här är internationella gäster och här är andra ärade gäster. Här är nyvalda ledamöter och en nyvald biskop. Här är många glada återseenden mellan ledamöter, biskopar och förutsättningsskapande tjänstemän. Här är allmänheten inbjuden och även media förstås. Vårt kyrkomöte är en liten pusselbit i den gigantiska utmaning som mänskligheten delar att skapa förtroende, att skapa respekt för människovärde, respekt för naturen och därmed hitta vägar som sätter stopp för förföljelse, våld, terror och krig. Låt oss ta vara på våra möjligheter! Låt oss bidra friskt och framåtsyftande!

Nu är kyrkomötet 2016 öppnat!

§ 2 Anförande av ärkebiskopen

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Ers majestät, herr tillförordnade landshövding, liebe Präses, biskopar, ledamöter, ärade gäster, honoured guests, systrar och bröder i Kristus! Vi är alla här för att Jesus genom dopet har kallat oss att tillsammans vara hans kyrka. Som ledamöter i kyrkomötet har ni getts ett särskilt ansvar i denna mission, Guds sändning och vår.

Några av oss har kommit hit med färska intryck från den nyss avslutade bokmässan i Göteborg. Vi kan glädja oss över ett utökat samarbete mellan Svenska kyrkan och bokmässan inför reformationsåret 2017, då mässans tema blir bildning med klar anknytning till reformationsarvet. Men vi kan också bekymras över den oro och rädsla som författare och debattörer ger uttryck för. Sanningen lever farligt, som flera internationella gäster på bokmässan uttryckte det. Lögner och halvsanningar sprids med digital hastighet även på höga nivåer. De förvanskar, förvirrar och förstör livsviktig tillit. Vi lever i en tid av stora frågor som kräver värdiga svar. Det egentligen så självklart goda har blivit suddigare. De senaste månaderna har vi många gånger fått höra att kyrkan är i kris, att gudstjänstlivet körts i sank genom undermåligt handboksarbete, att vi är politiska, att vi inte tror på vårt eget budskap, att vi ägnar oss åt oansvarigt resande och representation, att medlemstalet sjunker snabbare än någonsin osv. I våra reaktioner på det är det lätt att hamna i det ena eller det andra diket, att blunda för kritik och ropa att allt är väl eller att förfalla till passivitet och svartmåleri, allt är dåligt och värre blir det. Sanningen ligger någonstans däremellan. Nog kan det vara så att när kyrkan verkligen märks, som den har gjort det senaste året, då provoceras ett samhälle som har indoktrinerats med principen att religion och tro är privatsak. Kanske är det ett uttryck för vad Kristus kallar ”vetekornets lag”, att kyrkan när hon behövs som bäst också misshandlas som mest. Vi måste alltså skaffa oss en realistisk bild av situationen utan att vi för den sakens skull skyller ifrån oss. För en rörelse som har levt och fostrats av Jesu umgänge i över två tusen år går det inte an att säga att det var bättre förr. Lärjungen vet att krisen egentligen är kyrkans rätta tillstånd. Så har det varit från kyrkans begynnelse. När kyrkan lever nära Kristus kan den nämligen inte undgå att drabbas av den kris som uppstår i mötet mellan evangeliet och den rådande verkligheten. Till den krismedvetenheten, eller egentligen Kristusmedvetenheten, har vår lutherska tradition handfasta redskap, bottna i nåden, skapa i världen. Pågående diskussioner i kyrka och samhälle visar på behovet av kunskap om kristen tro. Det är en ödesfråga för vår kyrka. Arbetet med undervisning och mission är centralt och projekten inom ramen för *Dela tro – dela liv* blommar som bäst. Tillsammans med den forskning som bedrivits och det vi har lärt oss i dialogen med andra kyrkor har vi nu en stabil grund att bygga vidare på. Vi ska inte sikta lägre än på ett systematiskt och samordnat kristet bildningsprogram för vår kyrka. Våga tänka, våga tro med hela kroppen.

I februari besökte kyrkostyrelsen EKD, Evangelische Kirche in Deutschland, och fick då bl.a. en orientering om vår systerkyrkas engagemang i samhället. Martin Dutzmann, representant för de evangeliska kyrkornas kontakter med tyska staten och med EU, lyfte fram Ordspråksboken 31:8 som ett ledord och där står det: "Höj din röst för den stumme till försvar för alla som sviktar". Grunden för engagemanget utgörs inte av några särskilda nationella värderingar vare sig svenska eller tyska. Istället påmindes kyrkostyrelsen om det budskap som en internationell konferens för biskopar och kyrkoledare har riktat till Europas regeringar nämligen att som människor som lever på denna kontinent insisterar på våra gemensamma värderingar och vårt gemensamma ansvar för mänskligt liv.

I Sverige ser vi en utveckling i riktning mot ett mera medvetet partnerskap mellan stat och civilsamhälle. Flyktingsituationen förra hösten har tydliggjort nyttan av ett sådant partnerskap. Svenska kyrkan var tidigt ute med insatser. I november beslutade kyrkomötet om ökat stöd och det har gjort skillnad för det stora arbete som våra församlingar har kunnat göra. Stödfunktionen Support Migration har möjliggjort kompetenshöjning, ökad beredskap och samordning. Samtidigt nås vi av fasansfulla bilder från Aleppo. Mellanöstern fortsätter att blöda. Den utarmning av kristen närvaro, som vi har sett sedan den 11 september 2001 och framför allt sedan den arabiska våren och inbördeskriget i Syrien, är en tragedi. Vår kyrka bidrar i det akuta skedet genom humanitär hjälp till de drabbade oavsett trostillhörighet och med ekumeniskt stöd till de kristna kyrkorna. När Mellanösterns kristna råd nyligen hade sin generalförsamling i Amman var Svenska kyrkan representerad genom biskop Sven-Bernhard Fast. Den syrisk-ortodoxa patriarken av Antiokia, Ignatius Afrem II, betonade att terrorism har sina rötter i vantolkningar av religion och att vi behöver värna samhörighet och bekämpa intolerans. Flera kyrkoledare riktade ett tack till alla som verkar för fred, samhörighet och långsiktig kristen närvaro i Mellanöstern och varnade samtidigt för isolation och ökad splittring. Det senaste året har jag fått vara både i Jordanien och Jerusalem och träffat kristna och andra religiösa ledare i regionen. Jag ska snart få besöka den Koptiska kyrkan i Egypten och för nästa år planerar jag en resa till Irak tillsammans med andra kyrkoledare och representanter från Kyrkornas världsråd. På längre sikt kommer det att bli viktigt att människor får möjlighet att under säkra former återvända och bygga upp kyrkor, kloster och annan infrastruktur. Därför har vi i Kyrkornas världsråd lyft tanken att bygga upp en gemensam fond. Formerna för den är inte klara än men den dag då kriget äntligen tar slut och det blir möjligt att åter stärka den kristna närvaron måste vi kunna bidra.

För någon månad sedan kom Svenska kyrkans vitbok om relationen till samerna, framtagen av Umeå universitet på vårt uppdrag. Tillsammans med boken om nomadskolan utgör denna vitbok ett hittills unikt material om mörka kapitel i svensk historia, om Svenska kyrkans speciella roll i denna. Syftet är att läka relationer, ge upprättelse åt människor och öka förståelsen för samiska erfarenheter. Samiskt liv och samiska erfarenheter är fortfarande alltför osynliga och okända i Sverige och inom Svenska kyrkan. Frågorna om historisk skuld behöver tas på allvar och nödvändigheten av en statlig sannings- och försoningskommission blir mer och mer uppenbar.

Bröder och systrar! Om en dryg månad, den 31 oktober, är det dags för Lutherska världsförbundet och Vatikanens gemensamma uppmärksammande av reformationen. Det har föregåtts av femtio år av dialog, som bl.a. resulterat i skriften Från konflikt till gemenskap, vid det här laget tillgänglig på tolv språk. Påvebesöket, som det ibland kallas även i kyrklig media, är i själva verket en inbjudan där påven själv tillsammans med Lutherska världsförbundet står som värd. För första gången på 500

år har lutheraner och katoliker nu enats inte bara om en gemensam historieskrivning utan också om gemensamma åtaganden, s.k. imperativ, inför framtiden. Det är nytt och det är viktigt i kyrkornas gemensamma resa mot en större synlig enhet. Gemensamt bör vi upptäcka och återupptäcka gång på gång kraften i evangeliet om Jesus Kristus för vår tid och tillsammans bör vi vittna om Guds barmhärtighet genom att förkunna och tjäna världen. Den stundande händelsen i Lund och Malmö inleder också vårt eget reformationsjubileumsår som ska begås i en anda av ekumeniskt ansvarstagande, global medvetenhet och fortsatt vilja att reformeras.

Det är ett gott anslag också för årets kyrkomöte. Så är vi alla kallade genom dopet att vara kyrka, att göra lärjungaskapet synligt i världen, att våga tänka och tro med hela kroppen och så vittna om Guds barmhärtighet. Frimodigt ber vi att Guds goda ande leder vår kyrka till insikt och handlingskraft.

§ 3 Hälsningsanförande

ORDFÖRANDEN I KYRKOMÖTET I TYSKLANDS EVANGELISKA KYRKA

DR IRMGARD SCHWAETZER:

Your Majesty, President Perers, Members of Synod, Archbishop and Bishops, It is a great privilege and honour for me to be with you today at the opening session of your general synod and I am delighted to bring you warm greetings from the EKD Council, the Church Conference and the Executive Committee of the EKD synod with a special greeting certainly from the Council chair Bishop Heinrich Bedford-Strohm.

It is just a year, Archbishop, that you and Bishop Bedford-Strohm issued a joint statement on the refugee crisis. This statement was well received in Germany. However, the public debate on which policy towards refugees to follow continues. However, this statement encouraged many people engaged in the welcome of refugees and engaged in the first steps on integration in Germany and therefore we are very grateful. The number of refugees has dropped considerably this year but the problems related to the migration of so many people are by no means resolved – neither in the refugee camps on the borders of Europe nor in the countries which have received the refugees. And, in face of the humanitarian emergency, the European Union has experienced a growing decline in political solidarity which would have been inconceivable only a few years ago.

The EKD Synod has therefore decided to make the issue of solidarity in Europe and of the special contribution of the churches as civil society actors to the cohesion of Europe a focal theme of this year's synod in November. It is a special joy and the expression of good, close relations between the Church of Sweden and the EKD that you, dear Antje Jackelén, are going to take part, with a Bible study and as a guest in our panel, in the quest for the right ways forward and the most appropriate strategies to follow.

The other great topic that will concern us this and next year is certainly the anniversary of the Reformation. 2017 will mark 500 years since Martin Luther drafted and, according to tradition, posted his 95 Theses on the door of Wittenberg's Castle Church. The Reformation brought forth and fostered cultural changes. Martin Luther's translation of the Bible was crucial to the development of the German language. Without question, the Reformation gave rise to profound political change as well, first in Germany and Europe and, then, in the "New World". In conjunction with Humanism, it changed people's concept of what it means to be human by placing greater stress on individual freedom and responsibility. The educational

ideal of the Reformation had an enduring impact on society, scholarship and art; the Protestant ethic influenced the world of work. All of these impacts remain appreciable to this day. This anniversary is an occasion to raise awareness of them, to bring them to the surface, so to speak, and to look to the question what they will bear in the future.

Celebrating together will mean asking questions: Where do we come from? What happened back then in Wittenberg and Riga, in Zurich and Strasbourg? It is essential to understand who we are. Above all, however, it is essential to reassess who we want to be.

The Reformation came from the heart of Germany and it went throughout Europe and beyond. That is why we will be celebrating 2017 in ecumenical fellowship with all Christian churches and denominations throughout the world. Not as a celebration of Luther as a person, but as a festival of Christ.

I know that in February the Church Board of your church took a trip to the Reformation sites and visited Wittenberg, Halle and Eisenach.

And I am very pleased that the Church of Sweden is participating in the project called "European Roadmap – Stories on the Road". The Reformation roadmap is exactly the right idea, "which our church, our country and Europe" needs now in light of the debates about Europe. Heinrich Bedford-Strohm said so when presenting the route that will crisscross the continent.

Sixtyfive cities in nineteen European countries will be linked by the idea of Reformation. Starting on 3 November 2016, the European Roadmap will highlight way-stations on a route leading to Lutherstadt Wittenberg on 20 May 2017 and the World Reformation Exhibition under the name of "Gates of Freedom". Destinations will include cities in the Netherlands, Hungary, Slovenia and Ireland as well as Rome, Augsburg, Worms and Wartburg Castle. On 11 March 2017 the show-truck collecting the stories will come to Västerås. Each stopover also there will last thirty-six hours, enough time to collect many stories. Regional and ecumenical partners have extended invitations to numerous events highlighting local links to the history of the Reformation. Personal stories will attest to the continued relevance of Reformation ideas. Each stopover will create a memento to be taken along to the World Reformation Exhibition.

500 years ago, people rediscovered the power that lies in God's love and the freedom founded in his love. A central event of the year will therefore be the Kirchentag in Berlin and Wittenberg. In a huge festive service on the meadows of the River Elbe we will celebrate God's love and the call to freedom of the children of God. This will be the curtain-raiser for the World Reformation Exhibition, and they would like to draw our attention to one feature and that is the ecumenical inn. This will be a meeting-point for people from all over the world – and you are, as you know, invited to come there.

Every week, between June and September, in Wittenberg, many young people will meet in international youth camps to discover the Reformation in a new way and in fellowship with many others.

Your Majesty, let me say in this context that we are greatly looking forward to your visit together with the queen next week in Germany.

The German Congregation in Stockholm, that will see the induction of a new pastor next Sunday, is the oldest ministry abroad of the EKD and it shows the very good connections we have had since very long time. The church members really have the feeling they are welcome in your country. We are looking forward to many kinds of cooperation between our two churches. This cooperation is very important to us.

Also let me say, since Archbishop Jackelén spoke on that as well, we ask God's blessing on the ecumenical encounter to commemorate the Reformation, to be hosted by the Lutheran World Federation and the Pontifical Council for Promoting Christian Unity on 31 October this year in Lund.

And now I wish you a pleasant and blessed time at this synod, with intensive and fruitful discussions.

Thank you.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Dear colleague, thank you for your speech, so interesting. It will contribute to our work. Thank you for participating and thank you for the passion that you expressed to us!

Tack, ärkebiskopen, för värdefullt anförande!

§ 4 Inkommen skriftlig hälsning

EFS, samlad till årskonferens i Södertälje den 5–8 maj, sänder sin hälsning med årstemat *Sänd*: vi glädjer oss över att få vara med i vår kyrkas uppdrag att gestalta och förkunna Kristi frälsande evangelium för alla människor. Vi önskar Guds välsignelse i överläggningar och beslut.

Kyrkomötet 2016
Måndagen den 21 november**§ 20 Kyrkomötets förhandlingar återupptas**

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Kyrkomötet återupptar sitt gemensamma arbete. Så fint att se alla ledamöter och biskopar. Sedan vi senast möttes har vi inte endast läst utskottsbetänkanden. Vi har också fått vara med om inledningen av det år som högtidlighåller Martin Luthers arbete för förnyelse och förankring av kyrkan. Det var en högtid för oss, vare sig vi var på plats eller via television, att få följa gudstjänsten i Lunds domkyrka, där Lutherska världsförbundets president biskop Younan och påve Franciskus var de två värdarna. Det var mer än stjärnglans och fyrverkeri. Där undertecknades ett dokument med fem imperativ som för de här kyrkorna framåt. Bakom oss lägger vi tvistigheter och framför oss finns viljan att se samsyn och att agera tillsammans. Jag ska alldeles strax också välkomna Martin Junge, som var en av dem som skapade förutsättningar.

Vi ska strax inleda kyrkomötet som vi brukar med en kort andakt och det är Birgitta Söderfeldt som leder den. Före andakten vill jag hälsa, utöver ledamöter och biskopar, alla gäster och åhörare varmt välkomna. Några speciellt inbjudna gäster vill jag gärna nämna.

We are very pleased to welcome the Secretary General of the Lutheran World Federation, Doctor Martin Junge. You honour our General Synod with your presence and you will in short have your speech. You will be introduced by our Archbishop. So nice to have you here and so many warm thanks for what you did at the important meeting in Lund.

Vi har också besök från Norska kyrkan, Gerd Karin Røsæg, som är här på studiebesök. Hon kommer att finnas med oss hela dagen idag och i morgon när vi fattar beslut för att iaktta, lära och se, avskräckas eller inspireras av hur ett kyrkomöte kan arbeta. Varmt välkommen till Svenska kyrkan och till kyrkomötet. Senare idag, direkt efter middagsuppehållet, kommer vi också att få en hälsning från Gammalkatolska kyrkorna i Utrechtunionen. Tanken är sedan att den överenskommelse som kyrkomötet i fjol tog ställning till ska undertecknas vid avslutningsmässan på onsdag. Det är väldigt mycket som vi tillsammans ska klara innan det blir onsdag eftermiddag. Ni ser väl fram emot det? Ja.

§ 23 Hälsningsanförande

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

God morgon allihopa! Det är en stor glädje för mig att få hälsa generalsekreterare Martin Junge välkommen till att tala till kyrkomötet idag. Martin Junge har varit generalsekreterare för Lutherska världsförbundet sedan 2009 och han har nyligen valts om för en ny period med största möjliga stöd. Han är den förste generalsekreteraren i Lutherska världsförbundet som är från Latinamerika. Han är från Chile. Han har studerat teologi i Göttingen i Tyskland och han prästvigdes i Chile 1989. Innan har på olika sätt blivit involverad i Lutherska världsförbundets arbete var han församlingspräst och även en tid president för den evangelisk-lutherska kyrkan i Chile. Ni har alla sett honom på teve, nu kan ni se honom livs levande om ni inte har gjort det förut. Låt oss välkomna generalsekreterare Martin Junge. Welcome.

GENERALSEKRETERARE MARTIN JUNGE:

Respected Chairperson of the Synod and Board of the Synod, the Archbishop of Church of Sweden, Archbishop Antje Jackelén, Respected Bishops, Members of the Synod, dear sisters and brothers! Good morning. I am grateful for the opportunity you have given me to come before you and to address you today at the Synod. I want to start by stating the Lutheran World Federation's deepest gratitude and appreciation for the extraordinary support that Church of Sweden provided during the implementation of the Joint Commemoration of the Reformation on October 31 in the cities of Lund and Malmö.

As I have kept on saying none of us had ever planned and implemented such a Joint Commemoration before. There was no model, there was no paradigms to recur to in order to conceptualize and develop that Joint Commemoration. Everything needed to be found out and we needed to chart our way into unknown land. This says something about both the complexity of the project you were willing to support as Church of Sweden as co-hosts, but also something about the unique and historic meaning of the commemoration. With your support we ended up having a meaningful commemoration that spoke powerfully to so many people and so many communities around the world. It became a final focus to so many.

I have to thank the leadership of Church of Sweden for strong and ongoing commitment during the two years of close cooperation, for the resources you invested, the staff you had hired and deployed, for the countless meetings and interactions with all the local stakeholders that needed to be included in the planning process. I want to acknowledge this year the great support that the governmental authorities of Sweden provided for a successful and safe implementation of the commemoration. And we got a glimpse of the commitment of countless people and families in the Diocese of Lund when we listened for instance to the children's choir during the prayer in Lund. Listening to them I imagine how many hours families spent in order for them to be able to sing at that commemoration.

At the risk of forgetting to mention the many who were pivotal in the implementation of the Joint Commemoration, let me express my personal appreciation first of all to you, Archbishop Jackelén, for your amazing support, your constant availability for discussions and updates and your openness to reflect creatively on the many aspects of this commemoration, which required careful and prayerful discernment. Thank you, Antje, for your companionship and thank you for your solidarity.

Equally, I want to mention here Ms Margareta Grape, who led the entire planning and kept track of the myriad of little and not-so-little details of the events in Lund and Malmö with their great complexity.

Finally, let me thank also all of our friends in the church office of Church of Sweden, notably from the communication's and the ecumenical office. It is with gratitude that we look back to smooth and trustful cooperation and the immense support you offered to us, without which this commemoration would have been impossible.

In summary and to put it short: I am here to say thank you Church of Sweden! You have made a huge contribution to the LWF communion of churches but also to the ecumenical movement at large and, yes, I dare to say, to our world, struggling for finding hope, looking for peace being a reality amongst so much conflicts in the world.

I confess that even after three weeks of the actual commemoration, and it is today exactly three weeks ago, I still find myself processing and analyzing the

meaning and importance of what we did, beginning to grasp all what we actually did in that one afternoon.

To me, the Joint Commemoration in Lund and Malmö will be recorded in history books as the turning point in Catholic-Lutheran relations, as it marks the very moment we expressed our joint commitment to turn away from a past of conflicts, and to turn towards a future which by faith we know will draw us evermore closer together.

There are so many dimensions to underline here, which show the deep spiritual meaning of our action. I want to mention only two, and then related to the context in which we find ourselves:

- ◆ While affirming our intention to move from conflict to communion we didn't gloss over the differences that still exist among us.
- ◆ Nor did we gloss over our painful history of violence and persecution but named all of that and repented for it.

As such, and even before knowing that these words would be used all over the place only few weeks later, we made a powerful statement against the "post facts" and the "post truth" era, into which some say we are entering today.

No, I don't believe we were trendy with our Joint Commemoration, because we committed to jointly continue searching for truth, not to leave it behind us. We jointly took responsibility for facts of the past, instead of becoming oblivious of them. The Joint Commemoration was a peace accord, as an ecumenical guest wrote later, when the times are rather pushing for polarization and fragmentation as it ravages around us. We see how communication is becoming difficult and is jeopardized within given societies and their groups, among social and political actors and even among denominations and religious groups. We see how language is increasingly becoming offensive, heinous and corrosive in debates. And this is not just out there. Time and again all of this erupts also within our own churches and communions threatening their unity and their ability to move forward jointly. Actually, as some church leaders told me recently, the five ecumenical imperatives aren't just a direction for conflicts between communions, but a roadmap for disagreements within our own churches.

This is what speaks so strongly to me regarding the Joint Commemoration: It was so amazingly counter-cyclical. It wanted to offer an alternative, an alternative approach to the current tide of conflict, hate and division, by holding fast with prophetic courage to the words we know God has spoken through Christ, and continues telling us until this very day: Yours shall be a witness of compassion, of justice, of love and reconciliation! The cross of Christ stands as both a symbol and a reminder for this, and it is that cross that stands as a symbol for Christianity at large. Let's therefore not be confused in confusing times. Instead focusing on the cross of Christ we shall be steadfast in our witness of compassion, of justice, love and reconciliation.

As we held fast to that message in Lund and Malmö the beauty and the power of faith came to shine powerfully among us. Rooted in faith we refused to joining the chorus of divisiveness and sung instead the beautiful tune of unity as it stems from Baptism. I have mentioned this to my colleagues in Geneva and I want to share this as my personal learning during Lund and Malmö. I learned, and I have been affirmed once again, to trust even more, to rely even stronger on what faith can all do, and how important the witness of faith is today in our world.

Now we have to build on this commemoration, and we will indeed do so. We have invited our respective communions in the joint statement to be “bold, courageous, joyful and hopeful”, and it is with this word that I come to you, to the Synod of the Church of Sweden. We are calling each church to identify the histories and the memories of conflicts that need to be left behind and to think of the many ways to heal the wounded memories and move together towards the future. I come with this call to you, the Church of Sweden. We are asking churches to consider steps to embrace God’s future of communion. I encourage you to take advantage of the momentum from the commemoration and prayerfully discern about your own next steps, what we may be doing at a global level. It is not exclusive but on the contrary will be nurtured by what you will be able to do on the ground. Move forward! Take the courage, be hopeful, bold, joyful and creative as you move on.

Friends, I had better end here so as not to abuse from your generosity that allows my presence and my words of greeting in the midst of your busy schedule. If you allow I want to compute and handing over to the Archbishop a mosaic that was produced by students of the Vocational Training Center in Beith-Jala in the Holy Land, a program that has been supported throughout the decades by your church as well. We purposely chose that provenience of the gift to underline what we wanted to underline by moving from Lund to Malmö during the commemoration: our ecumenical and our diaconal commitment. They will blossom when we put them closer together.

The mosaic shows the logo of the Lutheran World Federation. And as I hand it over to you, Archbishop, I want to reiterate our deepest appreciation for the help that you offered to us for making this commemoration to become the great success it was. We wouldn’t have managed without you. With this gift I want also to repeat that your church, the Church of Sweden, is a gift to us in the Lutheran World Federation, a blessing, and I want you to think of your church like that when thinking of its membership in the LWF. We want also to underline with this gift that the LWF is yours, that we are yours, and that we continue journeying together, our journey of faith offering foods of peace, justice and reconciliation in the midst of our suffering and wounded world with need of signs and words of hope, God’s words. They are ours because of our faith in Christ. Thank you very much.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Thank you, Doctor Martin Junge. Thank you for a strong and important and an appreciating speech to us and thank you for all the impressiv work you did before and after that remarkable decision of Lund. We do appreciate your presence here and we look forward to be a part of this new hope. Thank you very much.

§ 25 Meddelanden

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Jag vill påminna om regler och talartider för debatten. De beslutades under den första sessionen. Alla vi som var med då har dem i gott minne. För nytillträdda tjänstgörande ledamöter finns alla regler lagda i respektive fack. Blanketter för begäran om ordet, instämmanden och reservationer är delade i facken och fler exemplar finns i brevkorgarna här framme på podiet. Vi har som numera brukligt två talarstolar och ni kan gå till den som passar er bäst, vänligen den som är närmast. Gör er då beredda för anföranden i god tid. Det finns extra stolar här framme. Vi har erfårit glädje och nytta av detta med två stolar. Det blir ännu mera spänst när

kyrkomötet arbetar. Den som går upp i debatten måste lämna in blanketten Begäran om ordet, och den som har ett förslag till beslut föreslår vi då ska inleda anförandet med sitt förslag. Förslaget ska också finnas på den här blanketten. Det står också att ni ska skriva tydligt.

Så lite viktiga informationer av annat slag. Det finns två ingångar till plenisalen. Under pågående debatt ber vi er att i huvudsak använda den bakre dörren, så att det inte blir kalldrag och onödigt stökigt här framme vid talarstolen. Debatten webbsänds på storbild i sal C på plan 3. Det är en rulltrappa upp för den som vill stärka sig med lite kaffe och lite distans. Kaffe serveras på plan 3 och om man vill sitta och dricka kaffe ska man göra det i sal B eller C. Så har vi nu för första gången talarlistorna på skärm. Utanför mötesbyrån kan man se den aktuella situationen på talarlistan och där uppdateras också informationen i löpande takt när ni lämnar in Begäran om ordet-lappar. Det var de meddelanden jag har och vi noterar dem.

Jag har ännu ett meddelande som är en vacker berättelse. Från Kvinnor i Svenska kyrkan i Stora Tuna och Torsång, där jag hade glädjen att medverka och berätta om kyrkomötets arbete, har hela kyrkomötet fått en ängel, en ängel med framtidstro och deras böner om vårt goda arbete. Presidiet har tagit emot den här å hela kyrkomötets vägnar. Vår tanke är att ängeln framöver ska följa med klubban som en symbol för den stora samhörighet som finns i Svenska kyrkan och i den Guds försyn under vilken vi arbetar. En särskilt varm hälsning från kyrkomötet till Kvinnor i Svenska kyrkan i Stora Tuna och Torsång.

§ 26 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015

IRÉNE PIERAZZI:

Ordförande, ledamöter! Jag vill bara yrka bifall till utskottets förslag till kyrkomötets beslut att fastställa årsredovisningen och resultat- och balansräkningen för nationella nivån 2015 och att bevilja ansvarsfrihet för kyrkostyrelsens ledamöter för detta år.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande, vänner! Till Budgetutskottet lämnade Gudstjänstutskottet ett yttrande, nämligen att vi noterar att det i årsredovisningen för 2013 nämns en pilotstudie som genomförs om psalmbokens användning i Svenska kyrkan. Därefter har den försvunnit. Vi önskar ett förtydligande om denna del av skrivelsen, om huruvida den ska anses vara slutbehandlad eller om avsikten är att pilotstudien ska följas av en större studie. Det är min fråga till kyrkostyrelsen.

MATS HAGELIN:

Då vill jag från kyrkostyrelsens sida säga några ord om det gångna året men också kommentera några av Budgetutskottets överväganden om årsredovisningen.

Verksamheten 2015 har i princip och i stort sett genomförts enligt plan, men 2015 blev också ett mycket speciellt år. Det handlar om den katastrofala situation som tvingat miljontals människor på flykt undan konflikt, våld och misär och naturligtvis präglat hela vår verksamhet. Några insatser av betydelse i flyktingsituationen under året har varit bland annat humanitära insatser genom ACT Alliance som fördelats till Syrien, Irak och flyktingläger i Jordanien. Svenska kyrkan har också skickat personal till ACT's gemensamma arbete i Jordanien, Syrien och Libanon. Vi har också anslagit medel till flyktingarnas mottagande i sydöstra Europa och på nationell nivå har en nationell stödfunktion, Support Migration, under året

etablerats, detta för att samla aktuell, relevant och pålitlig information som rör flyktingar i Sverige. Support Migration ger också stöd till medarbetare både via webben och via telefon.

Kyrkostyrelsen fördelade i juni 2015 5 miljoner kronor till församlingar runt om i landet efter initiativet i kyrkomötet 2014. I september omdisponerades ytterligare 10 miljoner kronor av årets budget till stöd för flyktingar och asylsökande. Jag kan också nämna att det genom dessa pengar i Sverige har handlat om hjälp med förnödenheter, rådgivning, språkträning, med mera, med mera. Ett annat viktigt arbete under året har varit satsningen *Dela tro – dela liv*, som också fortfarande fortgår. Den satsningen är ju som ni vet en satsning som handlar om att vi tillsammans med stift och församlingar har som syfte att stärka alla medlemmars kunskap om kristen tro och att stimulera till reflektion och samtal, en viktig och god satsning. Vi har också arbetat med att effektivisera och utveckla gemensamma hållbara lösningar och detta som vi tidigare sagt från kyrkostyrelsen har till syfte att vi ska minska kostnader för administration. I stället ska pengarna användas till den grundläggande uppgiften gudstjänst, undervisning, diakoni och mission.

Lite om nettoresultatet som uppgick 2015 till 305 miljoner kronor. Det var väsentligt lägre än föregående års resultat men det är högre än budgeterat. Skälet till detta är att det lägre resultatet jämfört med föregående år är avkastningen från finansmarknaden som blev lägre. Den externa finansieringen är högre än föregående år men något lägre än budgeterat. Det beror på att användningen av kyrkoantikvarisk ersättning ökat jämfört med föregående år men är lägre än budgeterat samt att insamlade medel och bidrag inom den internationella verksamheten har ökat.

Några kommentarer om Budgetutskottets överväganden. Vi finner det glädjande att Budgetutskottet uppskattar den utveckling som skett vad gäller redovisning av arbetet med att analysera och hantera risker. Kyrkostyrelsen noterar också utskottets förväntan på en fortsatt utveckling av denna redovisning. Vi noterar vidare Budgetutskottets önskan om en tydligare redovisning inom flera områden inför kommande år och vi noterar också Budgetutskottets önskan om att redovisningen av utvärderingen *Dela tro – dela liv* blir både innehållslig och ekonomisk.

Bifall till utskottets förslag.

EVELINA JOHANSSON:

Jag har inget ytterligare yrkande utöver utskottet, men jag ska betona en effekt av utskottets överväganden som diskuterades under utskottsförhandlingarna, nämligen på sidan 3 i utskottets betänkande, där det handlar om utvecklingen av antalet anställda på nationell nivå över tid. Det är så att man på sidan 29 i kyrkostyrelsens årsredovisning kan se att ökningen från förra året är 44 personer, från 333 till 377. Det är också så att det var en ganska stor ökning av antalet anställda även förra året liksom året före det. Förklaringen till varför så har skett sistlidna år – tillsättning av vakanta tjänster inom utbildningsinstitutet, internationella verksamheten, kommunikationsområdet och så vidare – framkom under utskottsförhandlingarna vara identisk med fjolårets förklaring ordagrant i årsredovisningen. Revisorerna hade beaktat den här frågan och det svar som hade getts, att framför allt konsulter har blivit färre och de fast anställda fler, är identiskt med det svar som gavs i utskottet av kyrkostyrelsen för två år sedan.

Att förklaringarna upprepar sig år efter år behöver ju inte på något sätt betyda att de är felaktiga. Däremot anser jag att det ger ett intryck att den här frågan inte tas på fullt så stort allvar som den förtjänar. Man kan fråga sig när det är slut på konsulter.

När har vi anställt alla som behövs? När tar det här stopp? Faktum kvarstår ju att den nationella nivån kontinuerligt växer på personalfronten medan situationen på lokal nivå är en annan. Många församlingar har sedan flera år sett hur självbestämmandet beskrivits till följd av initiativ från kyrkomötet för att i god tid förebyggande skapa en situation som möter bristande resurser i framtiden. Jag vill uppmana kyrkomötet att i god tid – och frågan är om det inte är väldigt bråttom innan det inte är god tid längre – att fundera över om inte nationell nivå på samma sätt behöver öva sig i att krympa kostymen inför de kommande utmaningar vi står inför ekonomiskt. Det behöver inte bara sparas på lokal nivå. Tack.

PER LINDBERG:

Det gäller bilagan Redogörelse för behandlingen av kyrkomötets ärenden och Organisationsutskottets yttrande med anledning av den. Man kan tycka att det är en detalj, men det är ju samtidigt där vi som kyrkomöte kan se vad våra beslut och våra uppdrag ger för resultat. Det är av principiellt stor betydelse.

Det här gäller Organisationsutskottets yttrande. Vi yttrade oss över ett uppdrag som gavs 2013. Det var Organisationsutskottets betänkande 2013:5 om begravningsbyrå och begravningsfrågor. Uppdraget handlade om en nationell kraftsamling kring frågan om begravning och mötet med människor i sorg med utgångspunkt från biskopsbrevet om begravning. Det gällde att komma framåt som en andra sak i frågan om kyrkliga begravningsbyråer. Utskottet gav ett tydligt uppdrag och i den sammanställning som kyrkostyrelsen nu redovisar framgår det inte vilka konkreta åtgärder som vidtagits, alltså rent principiellt. Svaret är otydligt, men nu är det så lyckligt att skrivelsen inte är slutbehandlad. Det jag därför önskar mig nu är att arbetet blir betydligt konkretare nästa gång det redovisas, så att det tydligt framgår vad kyrkostyrelsen har genomfört för åtgärder. Tack.

MATS HAGELIN (REPLIK):

Det gäller ett kort svar på Sofija Pedersen Videkes fråga. Arbetet fortgår med psalmboken, men det handlar om att upphovsmännen och relationen till dem inte är riktigt slutförhandlad. Den förhandlingen pågår intensivt tillsammans med Verbum. Förhoppningsvis kommer detta att slutförhandlas ganska snart, men det finns alltså ett pågående arbete i kyrkostyrelsen när det gäller just detta med digitalisering och framför allt nu slutförhandling med upphovsmännen.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Tack Mats. Det var dock inte den frågan jag ställde. Jag ställde frågan om den andra delen av yttrandet, nämligen användandet av psalmboken och den pilotstudien.

MATS HAGELIN (REPLIK):

Den pilotstudien fortsätter alltså inte. Den är slutredovisad 2013, så Sofija får gå hem och läsa på.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 65.

§ 27 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019

ULLA RICKARDSSON:

Ordförande! Jag har inget förslag. Den budget som vi har framför oss är väldigt omfattande och den verksamhet som Svenska kyrkan bedriver på nationell nivå är också väldigt omfattande. Ändå måste vi skriva in i flera av våra dokument att Svenska kyrkan måste spara på alla nivåer. Det blev väldigt tydligt i Kyrkans tidning, där Anders Granberg beskriver den ekonomiska situationen. Han beskriver det som att kyrkan måste minska med oförklarliga en halv miljon per dag. Trots detta finns i det här budgetförslaget ett tillskott på 10 miljoner per år under planperioden till programmet Ledning och administration.

Det har hänt en hel del under det här året i Svenska kyrkan som inte har varit till fördel. Medlemmar har lämnat. Det är regelverk som inte har följts inom SKUT och pastorat och församlingar. Det är kampanjen *Mitt kors*, som fick ledare och kulturskribenter och andra att misstänkliggöra Svenska kyrkans internationella arbete. I spåren av detta har sajter upprättats för utträden och därtill normala utträden. Allt detta gör att, precis som det står i dokumenten, Svenska kyrkan måste spara på alla nivåer. Det är nödvändigt. Ändå ligger det ett tillskott på 10 miljoner per år till ledning och administration på nationell nivå.

I kyrkostyrelsen la jag ett förslag att ökningen 2018 och 2019 skulle sänkas till 5 miljoner per år. Det är fortfarande ingen besparing, men det är en mindre ökning. Jag fick inget gehör för det där. Därför lägger jag inget förslag här, men en uppmaning till både kansli och kyrkostyrelse, utskott och kyrkomöte är att arbeta i den riktningen i nästa budgetarbete. Det är nödvändigt. Tack.

BERTIL PERSSON:

Ordförande! Det är på samma tema som Evelina och Ulla har varit inne. På sidan 9 i utskottets betänkande finns det ett viktigt avsnitt som börjar med ”Personalkostnader är en väsentlig kostnadspost”. När vi diskuterar ekonomi här får jag känslan att många tycker att vi har förfärligt mycket pengar, och det kanske är jag som är lite orsak till det. Jag sa från den här talarstolen i fjol att nationella nivåns egna kapital är onödigt stort. Det kan ju bero på att kapitalförvaltningen skötts bra. Jag kanske var för optimistisk, men min tanke då var att väcka frågan, om eventuellt församlingar och pastorat som sparar och gnetar i själva verket betalar in alldeles onödigt mycket pengar till nationell nivå i form av allmän utjämningsavgift. Det var kanske för optimistiskt att det skulle hända någonting, men optimister och pessimister har rätt ungefär lika ofta. Vi som optimister har i alla fall mycket roligare.

Kyrkostyrelsen har nog kommit till ett läge när det nu är dags att göra en ordentlig, öppen och ifrågasättande studie av vad som ska utföras på nationell nivå, hur mycket och på vilket sätt, hur arbetet kan förenklas och effektiviseras och hur besparingar kan göras. Jag vill påminna om att man för ungefär tio år sedan var i samma läge och då drog i gång ett projekt. Dåvarande generalsekreterare var helt ointresserad till en början, men med den ledning vi har nu med Helén [Ottooson Lovén] tror jag att förutsättningarna är väldigt annorlunda. Det blev naturligtvis bekymmer och gnäll och det blev kris på sina håll, men summan av alla de besparingsförslag som ändå kom fram var väsentliga. Det var en avgörande minskning av kostymen som skedde då, men det har gått rätt lång tid. Det var förresten ett verksamhetsområde som då avvek ifrån alla andra avdelningar genom att leverera precis det som kyrkostyrelsen begärde. Det var den avdelning som då hette Svenska

kyrkan i utlandet. Alla andra kom med diverse krystade förklaringar på varför man inte kunde göra besparingar på just deras område.

Hur som helst, jag vill bara med detta uppmana kyrkostyrelsen att sätta i gång ett rationaliserings- och besparingsprogram. Det tycker jag man ska göra så fort som möjligt innan det blir kris. Är det så att man har behov av en rationaliseringskonsult, så vet ni mitt telefonnummer. Tack.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! En budget på nationell nivå uppstod egentligen först efter 1984. Då samlades den rikskyrkliga verksamheten organisatoriskt i form av Stiftelsen För Rikskyrklig Verksamhet, SFRV. Det var nio självständiga organisationer som stod som stiftare till SFRV och det var nödvändigt att tillsätta nio nämnder för att styra i princip var sin del av det samlade kansliet, organisatoriskt samlat men geografiskt inte alls samlat under väldigt lång tid framåt. Budgetarna var på den tiden synnerligen omfattande. Exempelvis var 1985 års budgetskrivelse för 1986 en lunta på 135 sidor. År 1994 hade budgetskrivelsen kortats något men omfattade ändå 105 sidor med mål och verksamhetsplan för samtliga enheter i kyrkokansliet. Även efter relationsförändringen var budgetskrivelserna omfattande. Kyrkostyrelsens budgetskrivelse för år 2000 kallades Mål och rambudget och det är en ambitiös historia på 122 sidor med inriktningsmål för 14 verksamhetsområden och specificerade effektmål för 125 huvudprogram. Det här höll inte i längden och år 2010 kallas budgeten Verksamhet och ekonomi och blev bantad till 16 sidor med en omvärldsanalys och mycket kortfattade sammanfattningar av verksamheten.

Dagens budgetskrivelse har svällt något. Den är på 46 sidor och har mycket mer detaljer om verksamhetens inriktning. Men det är inte längre möjligt att få en uppfattning om kyrkokansliets organisation. Vad som beskrivs i ett antal verksamheter, exempelvis stöd till stift och församlingar och vilka avdelningar i kyrkokansliet som är inblandade i detta, kan man inte utläsa. Det har under alla år varit svårt att uppamma något större intresse för budgeten i kyrkomötet, med undantag förstås för när kyrkostyrelsen inte blivit eniga om någon speciell satsning. I allmänhet har alla förslag runnit igenom utskott och plenum utan några kommentarer, trots att kyrkostyrelsen nog ägnat en hel del möda åt både att formulera sig i sina planer och att fördela pengarna.

Men vad menar vi egentligen med verksamhetsinriktning? Hur styrande är det dokumentet egentligen? I motion 2016:64 har jag ett exempel, nämligen verksamheten med teckenspråk. I gällande verksamhetsinriktning för det här året 2016 står det under rubriken Flerspråkighet och minoriteters rättigheter att det också behövs insatser för att inkludera döva och hörselskadade i Svenska kyrkans verksamhet. I den föreslagna verksamhetsinriktningen för 2017 är teckenspråket borta. Jag misstänkte att det kanske var ett förbiseende, eftersom jag vet att ett viktigt arbete görs på kyrkokansliet och det är viktigt att det fortsätter. Därför motionerade jag om att tillföra det till verksamhetsinriktningen. Då skriver utskottet att här inte ska tillföras något till verksamhetsinriktningen. Detta arbete görs redan. Ursäkta utskottet, men vad är då verksamhetsinriktningen? Är det inriktningen på verksamheten eller ett axplock av intressanta verksamheter? Några nyheter som kyrkostyrelsen eller kyrkokansliet vill göra reklam för eller möjligen några förslag till verksamhet som kyrkostyrelsen och kyrkokansliet kan strunta i om de vill, eller göra som de alltid har gjort oavsett vad vi beslutar? Nej, bästa budgetutskott, bättre argument krävs. Antingen ska verksamheten fortsatt inriktas mot teckenspråk och då ska det stå. Står

det inte ska den verksamheten upphöra. Någon ordning får det vara på budgeten på nationell nivå.

Ordförande! Bifall till motion 2016:64.

TORVALD JOHANSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservation 2. På sidorna 22 och 23 i kyrkostyrelsens skrivelse 2016:1 står det: ”Det finns en särskild utmaning för kyrkomusikerprogrammet då det idag är mycket svårt att rekrytera studeranden i en omfattning som svarar mot behoven. Flera faktorer samverkar här på ett för utbildningen negativt sätt. På grund av bristen på kyrkomusiker anställer församlingarna ofta icke utbildade kyrkomusiker vilket minskar motivationen att avsluta utbildningen, musikhögskolorna har svårighet att klara ekonomin för kyrkomusikerutbildningarna och möjligheten för barn och unga att tidigt börja spela orgel har minskat.” Precis så här är det, men kyrkostyrelsen har i den här skrivelsen inte något förslag på hur denna situation eller utmaning ska mötas. Budgetutskottet anser också att det räcker med det arbete som utförs, och under tiden blir situationen för landets församlingar ännu mer akut och vi tappar oändligt med tid och möjligheter.

Det som tar tid att bygga upp går snabbt att riva ned. Kyrkomusikerstadgan upphörde att gälla 1990. Domkapitlets behörighetsprövning av sökande till kyrkomusikertjänst upphörde 2000 och sedan 2007 finns ingen möjlighet att avlägga organistexamen vid en musikhögskola. Samtidigt som dessa förändringar genomförts har Svenska kyrkan beslutat om omfattande indelningsändringar vad gäller församlingar och pastorat. Allt detta har resulterat i en närmast kaosliknande situation vad gäller rekrytering, utbildning och tjänstetillsättningar. Sedan flera år tillbaka dras utbildningsinstitutionerna och därmed också Svenska kyrkan med stora svårigheter beträffande rekrytering av studerande i kyrkomusik. Detta år togs – och förmodligen gäller samma förhållande nästa år – inga kyrkomusikstuderande alls in på musikhögskolan i Stockholm. Det beror till stor del på det låga söktrycket. Där tappar vi två årsklasser.

Ordföranden i Kyrkomusikernas riksförbund, Ingela Sjölund, skriver i senaste numret av KMT, Kyrkomusikernas tidning, en publikation som alla ledamöter i den här salen har fått: ”Vi behöver någon som kan ta hand om musiken. Det är en obekvämt sanning att vi idag inte har tillräckligt många examinerade kyrkomusiker för att besätta de befattningar som finns. Vi måste ständigt jobba med rekryteringen till yrket.” Vidare skriver hon: ”När det under våren kom remiss på en PM från Kyrkans utbildningsinstitut angående bland annat ny examens- och befattningsstruktur för kyrkomusiker och behörighetsförklaring vid tjänstetillsättningar väcktes ett hopp som vändes i bedrövelse, när kyrkostyrelsen skickade frågan tillbaka för vidare beredning i stället för att skicka den till kyrkomötet för beslut. Till skillnad från processen med kyrkohandboken är det bråttom att komma till beslut i dessa frågor. För att fatta beslut om återremittering som skedde i somras och därmed ytterligare förhålla ett sedan många år akut ärende måste det finnas tungt vägande skäl, allra helst när en stor majoritet av remissinstanserna tillstyrkte förslaget. Redogör för dessa skäl! Tack.

DAG SANDAHL:

Ordförande! Jag tänkte yrka bifall till motion 2016:55. När jag läste reciten fann jag att jag hade sett resonemanget tidigare. Det var bibliskt, fast obibliskt. Allt står väl till. Så tänkte jag att jag har läst det någon annanstans också fast mer kortfattat, för

utskottet går på samma linje. Det är de sju orden: ”Men så har vi inte gjort tidigare.” Det är den döende församlingens sista ord. Så här resonerar utskottet. Det finns inga egentliga behov av nya strukturer för innovationsarbete.

Igår talade doktor Kjell Petersson vänligt med mig – det gör han ibland – och citerade Klas Magni som har dragit fram utvecklingssiffrorna för Svenska kyrkan framåt. 2058 finns inte Svenska kyrkan kvar om man drar ut tänderna. Och det är ju inte mer än så få år kvar att jag är 110 år gammal och sitter väl kvar här fortfarande som siste man på Skansen. Så allvarligt är läget. Man kan dra siffrorna och se att här behöver vi ett förnyelsearbete, eller inte. Det finns två modeller. Jag prövade den första tanken. Vi har 30 miljoner och lägger dem i en hink. Vi ställer hinken i Kyrkans hus. Man får komma in och hämta pengar mot att man på ett papper har en innovationsidé. Det enda kravet är att man lämnar sitt visitkort i receptionen. Sedan räknar styrelsen in visitkorten, kollar idéerna och har en tävling om på hur många visitkort det står konsult. Redovisningskonsult, rationaliseringskonsult, personalkonsult, organisationskonsult, innovationskonsult, vad ni vill. Jag fann inte att det var någon möjlig väg att gå.

Men biskoparna träffas återkommande och skulle kunna ägna sig åt en fundering. Var finns de nya idéerna? Biskopsmötet kunde tyckas vara gamla läglar som man håller nytt vin i, men de blir ju nya läglar om man håller en ny arbetsuppgift till dem. Vilka andra skulle kunna tänkas ha överblicken, *episkopé*, över Svenska kyrkan så att man kunde komma på var de nya idéerna finns, de som vi inte har provat tidigare, för att slippa den långsamma kräftgången. Det finns massor av material att läsa. Biskoparna sitt väl kväll ut och kväll in och läser de stora analyserna. Vad blir det av detta då när vi tar ut det? Kan inte kyrkostyrelsen eller kansliet göra jobbet? Kanske, men det är så segt, som i alla byråkratier och i alla stora sammanhang. Innovationer sköts av de innovativa som utmanas. 30 miljoner är egentligen ingenting. Det är fem kronor per kyrkomedlem. Men om allting misslyckas då? Då spelar det ingen roll. Om det lyckas då? Då spelar det all roll, men särskilt mycket tid har vi inte på oss.

Jag tycker fortfarande att motion 2016:55 är ett uttryck för begåvning hos författaren och föreslår därför att den bifalls.

SOFIA SÄRDQUIST:

Ordförande, ledamöter och biskopar! Det pågår en strategiskt viktig och riktig satsning på gemensamma IT-system och vi är många som ser att vi på GAS ger bättre förutsättningar för en stabil IT-drift och utveckling på lokal nivå och också ger rätt incitament till en ökad digitalisering av verksamheten kombinerad med de ökade behov av informationssäkerhetsarbetet som följer med den här utvecklingen. Graden av anslutning från pastorat och församlingar varierar över landet. Målet är 85 procent vid utgången av 2018. Det är ett mål som vi fortfarande är en bit ifrån. Om anslutningsgraden ska öka måste nyttan för anslutna församlingar bli tydligare, och jag tror att nationell nivå tillsammans med stiftet måste främja en högre anslutningstakt genom att tillföra fler incitament för anslutning. Det kan så klart göras genom omfördelning av medel, till exempel att nationell nivå tar större del av kostnaderna men även genom att ställa nödvändiga och specifika krav på informationssäkerhet i de system som får användas på lokal nivå, eller ytterligare och mer varierade pedagogiska satsningar i syfte att presentera nyttorna så att det verkligen landar i pastorat och församlingar. Jag noterar också att utskottet lyfter

fram möjligheten att tillsätta ett råd under kyrkostyrelsen som närmare kan sälja det här arbetet.

Jag har inget yrkande men vill skicka med, att om en hög anslutningstakt är målet samtidigt som de självständiga organ som ska fatta beslut är många och har väldigt olika förutsättningar, måste paletten över nyttor och incitament vara omfattande och varierad. Tack.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Också jag skulle vilja yrka bifall till reservation 2. Jag hade egentligen önskat att i det här kyrkomötet i stället kunna yrka bifall till en skrivelse som sannolikt skulle ha haft rubriken Kyrkomusiker i kyrkoordningen och som Torvald berörde i sitt anförande. Jag tycker det var ett väl förberett underlag till skrivelse som föreslogs kyrkostyrelsen. Jag blev mycket besviken när kyrkostyrelsen den 14 juli beslöt att inte lägga fram den på kyrkomötet. Jag behöver inte ytterligare gå in i själva sakfrågan. Jag tror ni känner den väl och skulle vilja hänvisa till den reservation som jag med flera skrev i kyrkostyrelsen och som ni återfinner i kyrkostyrelsens skrivelse nummer 3, Ändringar i kyrkoordningen m.m., sista sidan. Där redovisas motiven varför vi tyckte att det var angeläget att lägga fram den skrivelsen.

Ett bifall till reservation 2 i morgon tror jag skulle vara angeläget för att kyrkomötet ska fästa ytterligare uppmärksamhet vid hur angeläget det är, att denna skrivelse nu når kyrkomötet med en reglering av kyrkomusikerna, dels när det gäller examenssystemet, dels när de gäller befattningar och dels när det gäller behörighetsprovning, och också den möjlighet som enligt min uppfattning behövs i de nya stora pastoraten för stiftet att i bättre utsträckning kunna ge tydlighet i behovet av kyrkomusiker.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

CARL-ERIC GABRIELSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservation 1. Jag har tagit upp detta med kyrkoantikvarisk ersättning många gånger i kyrkomötet. Det är ju en gammal ordning att man får ett anslag varje år, men möjligheten att använda den gäller två år. Därför kommer det automatiskt att bli ett inestående belopp efter ett år på ungefär halva beloppet. Det är inte så konstigt. Vi har ett system som inbjuder till detta. Sedan har det under några år varit ett ännu större ansamlat belopp. Det har kyrkostyrelsen tagit itu med, så att vi är tillbaka till ursprungsläget. Nu var därför drygt 200 miljoner kronor outnyttjat vid det här årets ingång. Så kommer det att vara nu också och så kommer det att vara också nästa år. Det ligger i sakens natur att man inte får ut pengarna samma år som de är anslagna. Om man förbrukar pengarna det år som de är anslagna skulle pastoraten och församlingarna få genomföra alla reparationer på ett år. Vi som jobbar på det lokala planet vet att de flesta reparationerna tar ett par år, det är givet och det säger sig självt. Det är de mindre reparationerna som blir klara lite tidigare.

Därför kommer det automatiskt med det här systemet att bli en ansamlad fordran på över 200 miljoner kronor från staten. Det är ju många organisationer som får statliga bidrag och andra bidrag också. Jag undrar hur många privatpersoner, företag och så vidare som skulle lägga upp ett budgetsystem så, att man bara tar ut halva beloppet första året och låter halva beloppet stå kvar till nästa år. Det är vi nog ganska ensamma om. Då är mitt förslag att vi gör om budgetsystemet på ett sådant

sätt att vi ger möjlighet att fördela högre belopp tidigare, så att vi kommer i gång med att verkställa och betala ut. Det har varit flera anföranden här om hur kärvt det är på det lokala planet och att vi har det bättre på det nationella, men här är faktiskt en åtgärd där vi skulle kunna bidra till att man på det lokala planet får in pengarna till alla de behövda reparationer som bara står och väntar. Vi kan bara titta på alla de ansökningar som stiftet lämnade in i våras och som kyrkostyrelsen inte kunde bifalla, därför att man ansåg sig inte kunna lämna ut mera pengar. Jag vill gärna se en ändring. Om det inte går nu tror jag ändå det är dags att vi funderar ut om inte vi kan ändra vårt sätt att hantera den här frågan, så att pengarna kan löpa vidare ut till det lokala planet tidigare.

Därför tycker jag att reservation 1 är rätt.

MATS NILSSON:

Ordförande! Jag föreslår att ramen för 2017 minskas med 5 miljoner. Jag föreslår att ramen för 2018 minskas med 10 miljoner. Jag föreslår att ramen för 2019 minskas med 10 miljoner. Anledningen är de tidigare anförandena. Här har sedan vi hade Budgetutskottet hänt mycket inom kyrkan och det är viktigt att man nu direkt tar tag i de här sakerna och verkligen ser till att börja anpassa kostymen efter framtiden.

Tack för ordet.

HILDEGARD JARSKOG:

Ordförande! Jag börjar med förslaget jag har. Det är ett förslag till beslut om att lägga till en femte punkt i verksamhetsplanen med lydelsen: bidra till att bevara skapelsen till kommande generationer. Kyrkostyrelsen har i sin skrivelse fyra prioriterade områden. Det är stöd till människor i världen, det är arbete med asylsökande och flyktingar i Sverige, det är Svenska kyrkans undervisning och lärande och det är administrativ samverkan i Svenska kyrkan.

Miljöpartister i Svenska kyrkan anser att det saknas en prioritering. Det gäller klimat och miljö, vilket vi också har framfört i flera av utskotten där vi har representation, både som en reservation och, i Budgetutskottet där jag själv sitter, som en särskild mening. Vi yrkar att kyrkomötet beslutar att lägga till en femte prioriteringspunkt i verksamhetsplanen med den här lydelsen: bidra till att bevara skapelsen till kommande generationer. Svenska kyrkans verksamhet bör lyfta upp arbetet med ekologisk hållbarhet bland de prioriterade områdena. Klimatförändringarna hotar hela skapelsen och mänsklighetens framtid. Människor förväntar sig att i Svenska kyrkan både få hopp och vägledning. Detta behöver alltså bli tydligare. Vi har ett ansvar för Guds skapelse och det bör betonas.

I övrigt ställer vi oss bakom inriktningen i verksamhetsplanen. Tack.

WANJA LUNDBY-WEDIN:

Ordförande, ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till Budgetutskottets förslag och säga att jag tycker det också är bra att Budgetutskottet tagit initiativ till beslut avseende bidrag till tryckning av valsedlar. Ekonomiskt fanns det med i vårt förslag från kyrkostyrelsen, men vi hade missat att skriva det som en särskild punkt. Tack till Budgetutskottet för det.

Det är utan tvekan så att Svenska kyrkan nu befinner sig i en brytningstid med stora utmaningar inför framtiden. Det kunde vi verkligen se i morse. Tack så mycket, Karin. Vilket fantastiskt framträdande du gjorde i tevestudion, där de talade om en kyrka i kris som tappar medlemmar, som måste spara pengar, och du lyckades

säga: ”Ja, i någon mening är det så, men vi har också så mycket som visar på att kyrkan verkligen behövs nu och i framtiden.” Det är så vi måste se det som kyrkomötets ledamöter. Hur ska vi se till att kyrkan blir än mer relevant? Det är utan tvekan så att vi måste spara överallt. På alla enheter i kyrkan måste vi arbeta mycket mer effektivt. Vi måste spara, det gäller alla nivåer. Då vill jag bara kommentera några av de synpunkter som har kommit in, samtidigt som jag vill nämna några av de prioriteringar som vi gör ifrån kyrkostyrelsens sida.

Jag börjar med att nämna prioriteringar, eftersom jag tycker de är så viktiga att lyfta fram. Stöd till utsatta människor i världen är en självklarhet för oss. Vi ska stötta de utsatta kristna, vi ska också stötta andra religiösa minoriteter. Vi ska fortsätta arbetet med asylsökande och flyktingar, och där är det viktigt att det arbete som redan har kommit i gång inte stoppar upp nu utan att vi har ungefär samma nivå, så att vi kan fortsätta det arbete som pågår så fint i nästan alla församlingar runt om i Sverige. Vi ska fortsätta att jobba med undervisning och lärande, där *Dela tro – dela liv* fortsätter men fasas ut. Sedan ska vi få i gång ett stort nytt program för lärande och undervisning i Svenska kyrkan, vilket jag tror är en nödvändighet för att vi ska kunna fortsätta med en positiv utveckling. Här vill jag ändå nämna att Svenska kyrkan inte är en kyrka i kris när det gäller medlemsantalet. Vi står oss faktiskt bättre än många andra organisationer. Vi har en ny sammansättning av vår befolkning och det får vi jobba med, men jag tror att vi ska se det som att det inte är fullt så illa som en del talare här uppe har sagt före mig.

Vi ska slutligen jobba med förstärkning av den administrativa samverkan i Svenska kyrkan. Där vill jag bara säga som svar till Sofia Särdaqvist, att vi självklart ska jobba med att öka takten när vi infört GIP och GAS. Syftet med det är ju att öka effektiviteten, så att församlingar verkligen kan få mer tid och resurser för den grundläggande uppgiften. Vi står inte främmande i kyrkostyrelsen för den diskussion som Budgetutskottet har om att stärka styrningen och ledningen och att kanske också införa ett särskilt råd som jobbar intensivt med frågorna. Vi har också avsatt 150 miljoner med syfte att skapa incitament för församlingar att verkligen ansluta sig till våra centrala system.

När det gäller övriga kommentarer som har kommit fram här vill jag bara nämna två stycken. Det ena är om de 10 miljonerna som Ulla Rickardsson var uppe och pratade om. Jag måste ändå säga det – Ulla är ju ledamot av styrelsen – att det inte finns någon reservation i styrelsen. Det är en enig styrelse som lägger fram det förslag som nu också vunnit gillande hos Budgetutskottet. Och de 10 miljonerna är inte 10 miljoner i utgifter. Det är en budgetreserv vi har och en budgetteknisk fråga som vi alltid har hanterat så och som innebär att vi har 10 miljoner till kostnadsökningar som vi själva inte kan förutse och som vi själva inte är orsak till. Det är rent budgettekniskt och alltså inte en extra utgift. Detta bara så att ni ser tydligheten i det.

Nästa fråga jag skulle vilja kommentera är om att bidra till att bevara skapelsen till kommande generationer. Jag tycker det är oerhört viktigt att säga följande. Om vi lägger till en femte prioritering blir det fel, tycker jag och kyrkostyrelsen. Vi ser snarare att vi jobbar med en ekonomiskt, ekologiskt, socialt och teologiskt hållbar verksamhet. Det ska gå som en röd tråd genom all den verksamhet som Svenska kyrkan bedriver och ska inte vara ett särskilt område för sig.

Tyvärr hann jag inte svara på alla frågor, men jag får väl återkomma om någon är intresserad och tycker att ni vill ha ett svar. Bifall till utskottet. Tack.

DAN SARKAR:

Först tack till Hans-Olof för din intressanta budgetexposé, även om jag tycker att din motion var intressantare. Jag vill fästa uppmärksamheten på förslagen till kostnadsramar. Kostnadsramen för 2017 föreslås öka med 1 procent jämfört med förra året och det är ju ingenting, men så står det att det är ökade kostnader för bland annat ett gemensamt IT-system. Då ser man att högre kostnader kompenseras av lägre kostnader bland annat för internationell mission och diakoni. Kostnadsramen för 2018 ökar med 10 procent. Det är en hel del. Då står det också att de ökade kostnaderna bland annat beror på det gemensamma IT-systemet. Så ser man att högre kostnader kompenseras av lägre kostnader för internationell mission och diakoni, bland annat. Två gånger är inget mönster och därför lägger jag inget förslag idag, men jag vill uppmana kyrkostyrelsen och Budgetutskottet att hålla ögonen på utvecklingen, så att det inte blir ett mönster att kostnader för verktyg som ska främja den grundläggande uppgiften kompenseras med minskade kostnader för själva den grundläggande uppgiften.

HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Ordförande! Det är intressant hur budgeten har utvecklats genom åren. Jag hade faktiskt en motion till som jag inte fick lov att prata om, eftersom det finns en regel som jag inte kände till. Man får bara prata en gång även om man har två motioner. Då vill jag säga några korta ord om den.

I budgetskrivelsen finns uppgiften för nationell nivå att företräda Svenska kyrkan i relation till beslutsfattare och myndigheter och uppgiften att svara för de officiella relationerna till andra kyrkor. De externa är väldigt viktiga. Generalsekreterare Martin Junge har betonat vikten av dem här. Men det finns också en intern relation. Det talade också Martin Junge om. De ekumeniska imperativen kan man också använda internt inom kyrkorna och det tar jag upp i motion 2016:65. Det innebär att komplettera verksamhetsinriktningen för nationell nivå med uppgiften att ha dialog och eftersträva goda relationer med inhemska kyrkliga organisationer och rörelser, särskilt EFS.

Jag yrkar bifall till motion 2016:65.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack, det var ju ett djärvt initiativ. Endast för att budgetdebatten handlar om innovation och kreativitet fick du fullfölja den repliken. Det är så att Hans-Olof Andréns liksom alla övriga ledamöter har varit med och fastställt debattreglerna, så det kan inte vara någon väldig överraskning hur de är lydande.

HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Det står uttryckligen i reglerna att en företrädare för varje motion har rätt att tala och är man förhandsanmäld får man fyra minuter. Sedan finns det på en annan sida någonting om att man i varje ärende bara får tala en gång. Det trodde inte jag gällde, så jag har förberett två anföranden. Det tycker jag är en ganska rimlig tolkning av reglerna. Har man två motioner och utskottet behagar slå samman dem i ett betänkande ska man inte berövas möjligheten att tala för båda motionerna. Jag tycker inte det var så särskilt innovativt. Jag tycker er tolkning är ganska innovativ.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Nu tar vi det här som lite inspel för begrundan och kommande debattregler. Åter till ordningen, kära ledamöter.

BENGT KJELLGREN:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag tänkte bara ge några kommentarer om kyrkostyrelsens skrivelse nummer 1, alltså om verksamhet och ekonomi, sidan 46, i slutet. Vi började ju med ordet i begynnelsen, nu tar vi slutet. Jag tycker det som står på slutet är intressant. ”Slutsatsen av dessa beräkningar” – det är beräkningar av vad som kommer att hända i Svenska kyrkan fram till 2030 – ”är ett effektiviseringsbehov på närmare tre miljarder kronor i slutet av prognosperioden.” Läs då 2030. Då är jag runt 60. 2058, som Dag var uppe och pratade om, skulle ju kyrkan vara borta. Då är jag runt 90. Jag tror nog kyrkan kommer att vara kvar, men jag tror att vi behöver, som Bertil var inne på, börja titta på att rationalisera och effektivisera. Där har vi ju ett mål, alltså att titta på ungefär tre miljarder, vilket är väldigt mycket pengar. Då skulle ju den här verksamheten och ekonomin försvinna helt, om vi nu skulle spara på en gång. Den är ungefär tre miljarder.

Det som har varit på tapeten tidigare här uppe i talarstolen är att spara, spara, spara. Det finns en annan sida också. När man tittar på ett överskott eller ett underskott beror det på intäkter minus kostnader. Kostnaderna ska man fokusera på, ja. Men man kan ju också fokusera på intäkter. På den lokala nivån där jag också är aktiv fokuserar vi väldigt mycket på intäkter. Vi försöker att sänka den finansieringsgrad vi har av kyrkoavgiften och försöker att få andra intäkter genom god fastighetsförvaltning, genom kapitalförvaltning, men också genom samarbete med kommuner och landsting inom olika områden, till exempel inom diakoni. Det är också ett sätt att tänka, inte bara spara hela tiden utan också titta på alternativa intäkter för att kunna hantera våra verksamheter framöver. Då tror jag att kyrkan är kvar även 2058 och att jag kan som glad 90-åring fortfarande gå till kyrkan då,

Vad jag sammanfattningsvis vill säga är, att problemet ligger i effektivisering och rationalisering. Jag tror vi behöver en större diskussion om detta. I den utredningsgrupp som jag sitter med i för att titta på kyrkomötets framtid har vi tagit upp de här tematiska diskussionerna, att kanske ta upp ett tema. Jag tror att det är väldigt, väldigt viktigt. Jag lyssnar på debatten här och hör vad ni säger, och jag tror att vi behöver ha en diskussion om Svenska kyrkans finansiella ställning och Svenska kyrkans ekonomi framöver och på ett ganska långt perspektiv in mot 2030, kanske 2040, för att se hur vi ska finansiera vår verksamhet.

Tack för ordet.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Jag tycker alltid om när människor är optimistiska. Jag vägrar att tro på de dystra förutsägelseerna. Men hur var det i nuvarande Turkiet och sändebrevsförsamlingarna? Fanns det inte ett folk som sa som Bengt: det är omöjligt att dessa gamla fina bibliska församlingar skulle kunna upphöra. Eller i Nordafrika, den stora biskopsdrömmen, nog sa man: nej, det är dystra profetior. Vi måste se igenom budgetordningen och minska lite här och var, så håller ekonomin och då går budskapet ut över öknen, över hela Turkiet och över hela världen. Tänkte man så? Nej, det handlar om innehållsfrågorna. När spetsar vi det vi har att säga? Vad är själva kyrkans ärende? Om människor inte uppfattar att det är något särskilt är det

kört. Då kan inte jag ens köra stackars Bengt i hans rullstol till kyrkan när han är 90 år gammal och jag 110. Det finns ingen gudstjänst längre. Men annars hade jag gärna gjort det. Det var bara det jag ville säga.

BENGT KJELLGREN (REPLIK):

Ni ser bilden framför er. Vi behöver inga fler kommentarer.

Jag tycker du har rätt. Det är innehållet som är det viktiga. Men det finns också en finansiell grund, en ekonomi som vi behöver för att kunna ha ett innehåll. Det är den jag fokuserar på, alltså att kunna se att vi också har en stabil ekonomi i framtiden och med ett ganska långt perspektiv. Jag känner att vi inte har det i den verksamhet och ekonomi som vi har skrivit om här i skrivelsen. Vi behöver ha en bredare och större diskussion med ett längre perspektiv. Det är min poäng.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Då är mitt perspektiv evighetsperspektivet. Jag säger som Martin Luther: "Kyrkans sanna skatt är evangeliet."

FREDRIK SIDENVALL:

Ordförande! "Brann inte våra hjärtan när han utlade skrifterna för oss på vägen." Så säger Emmausvandrarerna till varandra. Man kanske inte ska begära att våra hjärtan ska bli brinnande när vi läser verksamhets- och ekonomiplanen framåt, men jag vill ändå här understryka och lyfta fram det fina yttrande som Ekumenikutskottet samlade sig kring, inte minst under inspiration av Mikael Mogren från Västerås. Vi försöker där framhålla att, när vi ska samla våra krafter och vårt engagemang, det är viktigt att vi arbetar som integrerade människor, som i våra texter både kan låta vår tro och övertygelse och naturligtvis vår professionalitet när det gäller formuleringar och ekonomi flyta samman. Vi tycker det är angeläget från Ekumenikutskottets sida utifrån vårt yttrande, att vi får ett mer integrerat språk i de texter som utformas ifrån kyrkostyrelsens skrivelse och Kyrkans hus, så att det också i någon mån åtminstone kan värma våra hjärtan och påminna oss om varifrån engagemanget och inspirationen kommer, det som samlar oss. Jag tror att det har en betydelse.

Tack för uppmärksamheten.

BERTIL OLSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Budgetutskottets 11 punkter, varav de 6 första är bifall till kyrkostyrelsens skrivelse. Punkt 7 har vi som Wanja påpekade lagt till för att det missats en punkt där vi behöver ett beslut om hur valsedelkostnaden ska betalas ut till nomineringsgrupperna. De fyra sista punkterna handlar om avslag på alla motioner som vi har fått i anslutning till verksamhetsplanen.

När det gäller de olika motionerna kan vi först säga om Dag Sandahls motion 2016:55: Innovation är vi inte emot i Budgetutskottet, men kostnaderna för biskopar och biskopsmötet belastar ju respektive stift. Den hjälp som biskoparna behöver för eventuella insatser står kyrkokansliet för, precis som stiftsstyrelsen är ansvarig för budgeten för domkapitlena, trots att domkapitlet inte har en egen budget. Det arbete som domkapitlet behöver står alltså stiftet för. Det arbete som biskopsmötet behöver står nationella nivån för, så att om biskoparna gör innovationsinsatser och vill ha pengar till något innovationsarbete får de gå till kyrkostyrelsen och kyrkokansliet och be om de personella resurser som behövs för de insatserna. Krångligare än så behöver det inte vara.

När det sedan gäller de andra motionerna, 2016:64, 2016:65 och 2016:76, handlar det om olika skrivningar för verksamhetsplanen. Vi fick en fenomenal beskrivning av Hans-Olof hur budgetskrivelsen har minskat under åren. Vi vill inte ha tillbaka 120 sidor i en budgetskrivelse. Om vi skulle skriva om alla prioriteringar vi gör är vi tillbaka i den stora budgetskrivelsen. Då blir det knappast någon som läser den. Vi har koncentrerat den. Vi kan inte hålla på och skriva in alla punkter i en verksamhets- och ekonomiskrivelse.

Bifall till utskottet.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Bertil Olsson är så skapt att han kan tänka i enkla strukturer och inte tvära mellan dem, och här handlar det om att innovativt tvära mellan strukturerna. Vi hade en gång i tiden 13 brigadchefer. Varje brigadchef hade eget ansvar med ett anslag som hade sagt att du får göra detta och detta för pengarna. Chefen fattade besluten om de pengar som fanns. Behövde chefen extra resurser ansökte man om detta.

Här prövar vi en modell att låta biskoparna sätta sprätt på 30 miljoner och se vad som kommer ut av det, innan de ens har kommit med en plan som kyrkostyrelsen i vanlig ordning ska klubba igenom efter att ha förhandlat hitan och ditan, innovationspengar i ett innovationsförsök i en kyrka som trängtar efter förnyelse. Och får vi den inte kan vi hålla på med våra stuprör hitan och ditan och skicka ansökningar hitan och ditan och säga: innan gräset gror dör kon. Det senaste var ingen anspelning på biskoparna.

HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Ordförande! Av Bertil förstår jag att verksamhetsinriktning betyder det som man särskilt vill prioritera men att det finns en massa andra arbeten som pågår som vi inte behöver redovisa. Är det så du har tänkt det hela? Då tycker jag det skulle stå i verksamhetsplanen. Det är det första.

Det andra är att jag tycker, att relationer internt i kyrkan är en synnerligen prioriterad uppgift för en kyrkostyrelse. Kyrkan är väldigt mycket mer än bara de organisatoriska delarna som kyrkans stift och pastorat. Det finns mängder av rörelser och organisationer som diakoniinstitutioner, folkhögskolor, stadsmissioner och så vidare. Det finns massor av sådant, det finns olika rörelser, det finns arbetsgrupper i kyrklig förnyelse, det finns alla möjliga rörelser. EFS tog jag upp som ett exempel. En kyrkoledning måste ha kontakter internt också för att hålla ihop den här kyrkan. Kyrkan är mycket större än så. De ekumeniska imperativ som Martin Junge pratade om föreslog han ju att vi skulle tillämpa också internt. Jag tror att det är alldeles riktigt tänkt. Därför tycker jag det är en viktig sak.

Bifall till motion 2016:65.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 183.

§ 28 Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande, ledamöter! I likhet med utskottet välkomnar jag skrivelsen om ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan. Jag gör detta utifrån mina lokala erfarenheter som präst på fyra olika platser i Lunds stift. Sedan mitten av 1980-talet har jag fått vara med om ett fullgott samarbete mellan det som för var Missionskyrkan eller Svenska missionsförbundet och nu benämns Equmeniakyrkan. Under åren har vi firat många gemensamma gudstjänster och inom församlingsinstruktionens ram har även sammanlysningar skett. Under fastetiden har det varit naturligt att samlas till gemensamma passionsgudstjänster och sommartid har det förekommit friluftsgudstjänster, som då nått fler än de trogna besökarna inom respektive samfund. Den överenskommelsen ger utrymme för fortsatt lokal samverkan och kan ge inspiration till att påbörja en sådan på de platser där den ännu inte finns.

Kyrkomötesvänner! Den tiden är förbi då vi ska ägna energi åt att diskutera vad som skiljer samfunden åt. Jag tänker ibland på ett av mina första besök som ung diakonitjänsteman på 1970-talet. Jag skulle hälsa på gamle Herman som var äldstebröder i ett frikyrkosamfund. Jag var lite orolig för hur det skulle gå. Då sa han: ”Käre vän, nu ska vi inte hänga upp oss på vad som skiljer utan nu ska vi tänka mer på det som förenar, nämligen tron på Herren Jesus Kristus och vad vi tillsammans kan göra för att människor ska komma till tro och växa vidare i denna tro.”

Bifall till utskottsförslaget.

DAG SANDAHL:

Ordförande! I kyrkostyrelsens protokoll finns det en särskild mening av mig och det är den jag står vid. Det här går inte. Jag tänker yrka bifall till motion 2016:67.

Ekumenik är en mycket allvarligare syssla än att bedriva företagsfusion i fromhetsbranschen. Här säljs ändå sanningsfrågor och de kan inte spelas bort. Det är Equmeniakyrkan som har problemen, inte vi. Nu underkänns barndopet i somliga församlingar och med den kyrkan ska vi ingå överenskommelse. Så kan vi inte göra av respekt för de barn och de barns familjer där vi döper eller av respekt för vårt eget barndop. Equmeniakyrkan är en olycklig sammanblandning av den baptistiska traditionen och det missionsförbundet som faktiskt stammar ur Svenska kyrkan, inte i protest men egentligen som en missionsförening. Sedan drogs det vidare och den hitsorien behöver jag inte dra idag. Equmeniakyrkan får ta den interna debatten. På kyrkostyrelsen sas föga om den splittring som råder i Equmeniakyrkan i den här frågan. Vid deras kyrkokonferens tittar man på en slutlig kompromiss att baptisterna ska man samtala med, baptisterna som i praktiken underkänner Svenska kyrkans dop som ett autentiskt kristet dop med argumentet: Det är inget dop och därför döper vi inte om. Men där går vår gräns och måste göra, om vi alls ska sätta värde på dopet i Svenska kyrkan.

Min hållning är mycket mycket enkel. Equmeniakyrkan bör lösa de egna frågorna om dopsynen innan en överenskommelse med Svenska kyrkan kan träffas. Det är en ekumeniskt ansvarig hållning och den står jag för. Därmed inte ett ont ord sagt om snälla missionsförbundare, men någon ordning måste det vara när man bedriver ekumenik. Det handlar om att skilja mellan saken – dopfrågan – och personerna. Den ena var mycket tydlig och den andra var mycket vänlig, men den

hållningen leder ju till fortsatta samtal när Equmeniakyrkan väl har pratat färdigt internt. Den här frågan är inte mogen för beslut i kyrkomötet.

Bifall till motion 2016:67.

OLA ISACSSON:

Ordförande! Hur kan någon vara så hjärtlös att man yrkar avslag på en ekumenisk överenskommelse? Så är det ju med mig. I den här överenskommelsen finns det en hel rad punkter där Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan beskriver vad man bejakar och vill för framtiden, och jag håller med ända fram till sista punkten. Där uppmanas församlingarna att där lokala, pastorala och teologiska förutsättningar finns ingå lokala samarbetsavtal.

För mig är teologiska förutsättningar problematiskt. I vissa församlingar i Equmeniakyrkan är det möjligt att på nytt döpa den som har blivit döpt som barn. Svenska kyrkans hållning är alltså, att vi kan ingå lokala avtal med församlingar i Equmeniakyrkan som i denna del inte står bakom sin egen kyrkas teologi. Det är för mig skälet att yrka avslag på överenskommelsen som den ser ut nu. Svenska kyrkan villkorar lokala avtal med att församlingar i Equmeniakyrkan inte står bakom sin egen teologi i alla delar. Det är inte ansvarigt att bedriva ekumenik på det sättet, menar jag. Vi bedriver ekumenik med hela kyrkor, inte med utvalda delar utav kyrkor. Jag tror inte att Svenska kyrkan skulle acceptera om en annan kyrka sa: Vi ingår överenskommelse med församlingar, men bara med församlingar som inte har omgifta präster, bara med församlingar som inte viger samkönade par, inte med församlingar som inte döper barn till odöpta, eller vad man nu kan ha för förbehåll för vår kyrkas teologi. Dessutom är de flesta frågor som andra kyrkor skulle sätta som villkor på vår kyrka mindre än frågan om att döpa den som redan är döpt.

Problemet med överenskommelsen och graderna om lokala samarbetsavtal är att den inte tar Equmeniakyrkans dopsyn på allvar. Därmed riskerar vi att bidra mera till splittring än till enhet. Svenska kyrkan betraktar inte Equmeniakyrkan som en utan som två. En del kan vi ha avtal med, en annan del av kyrkan hänvisar vi till det allmänna ekumeniska arbetet på orten.

Vad hade jag då velat se? Jo, jag hade velat se en överenskommelse som inte delar Equmeniakyrkan i två kyrkor utan som tog Equmeniakyrkans dopteologi på större allvar och frågade vad vi nu kan göra tillsammans om Equmeniakyrkan har denna dopteologi. Att låta de lokala överenskommelserna som redan finns förlängas ser jag inte som ett problem, för det behövs det inget nationellt avtal att falla tillbaka på. Men ska nya avtal skrivas måste de ha sin utgångspunkt i hur Equmeniakyrkan och Svenska kyrkan ser ut nu. Vi kan inte ha en ekumenisk överenskommelse som villkorar varandras trohet mot den egna kyrkans teologi i en så väsentlig fråga som dopsynen.

Alltså avslag på kyrkostyrelsens skrivelse och bifall till motion 2016:67, vilken är det samma som bifall till reservationen.

DANIEL TISELL:

Ordförande! Jag företräder Ekumenikutskottet i den här frågan och vill lyfta fram, att det var Equmeniakyrkan som 2011 föreslog att samtal skulle inledas med oss i Svenska kyrkan med syftet att stämma av tidigare berörda ekumeniska beslut. Och nu drygt fem år senare har kyrkomötet att ta ställning till ett förslag från kyrkostyrelsen om en överenskommelse. Detta förslag har också sin grund i ett gemensamt arbete i en samtalsdelegation och vad de har åstadkommit och i en remissrunda

i respektive samfund. Ekumenikutskottet välkomnar förslaget till överenskommelse. Vi konstaterar, att förslaget handlar om en partiell överenskommelse och inte en full kyrkogemenskap, då vissa teologiska skillnader föreligger. Olika dopsyn tar vi också allvarligt på, men det hindrar inte ett förslag om att lokala överenskommelser och det här förslaget kan bejakas. Jag vill också notera Läronämndens yttrande om att inga läromässiga hinder föreligger för att bejaka kyrkostyrelsens förslag.

Utskottet hoppas och tror, att detta förslag kan stimulera och skapa goda förutsättningar för lokal ekumenik, vilket är helt i enlighet med Jesu bön: Jag ber att ni alla ska bli ett. Vi tycker alltså att det är ett bra sätt att visa ansvar för ekumenik att bejaka förslaget och inte tvärtom.

Jag yrkar bifall till utskottet och avslag på motion 2016:67.

BISKOP PER ECKERDAL:

Ordförande! Jag talar för kyrkostyrelsen och yrkar bifall till utskottets förslag. Nu kom vi egentligen i lite fel ordning kronologiskt här. Men ett viktigt konstaterande bakom kyrkostyrelsens förslag är ju, att det tidigare fanns ekumeniska överenskommelser mellan Metodistkyrkan i Sverige och Svenska missionskyrkan, men genom det nya trossamfundet Equmeniakyrkan har vi hamnat i en ny ekumenisk situation. Den dialogprocess som vi nyss hörde om har inte minst bearbetat de teologiska frågor som handlar om kyrko- och församlingssyn, dop, nattvard och ämbete.

Jag vill också understryka det här som nyss sas, att detta är en överenskommelse som inte innebär full kyrkogemenskap utan vad man kan kalla en partiell gemenskap. Orsaken till detta är just att det finns olösta teologiska frågor mellan samfunden och där den viktigaste frågan är den praxis som finns i delar av Equmeniakyrkan att på en enskilds begäran förrätta nytt dop av någon som redan är döpt. Överenskommelsen bygger på övertygelsen att båda kyrkorna, trots de skillnader som finns, är delar av Kristi kyrka i världen och är kallade att samverka i vittnesbörd och tjänst. Den möjlighet som den här överenskommelsen ger är en möjlighet till lokala ekumeniska avtal, där förutsättningar för detta finns. I huvudsak innebär förslaget, att Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan vill utveckla och fördjupa gemenskapen, stärka de ekumeniska relationerna och verka för gemensamt ansvarstagande i samhället, att församlingarna inom Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan kan träffa lokala avtal om samverkan där förutsättningen för detta finns och att präster respektive pastorer kan prövas av kyrkornas organ för att i det lokala sammanhanget tjänstgöra för varandra.

Frågan om dopet påverkar förutsättningarna för en lokal ekumenisk samverkan. Det innebär att församlingarna som tecknar ett lokalt avtal ska vara överens om att en sådan praxis som tolkas som omdop inte förekommer. Equmeniakyrkan tog för sin del beslut om att ingå i överenskommelsen på sin kyrkokonferens i maj i år. Där beslutade man också att ge sin kyrkostyrelse i uppdrag att i fortsatta samtal med Svenska kyrkan bearbeta förslaget till lokalt avtal. Det handlar inte om överenskommelsen som sådan, utan det är ett förslag på hur en lokal överenskommelse kan se ut som finns bifogad dokumentet.

Bifall till utskottets förslag.

FREDRIK SIDENVALL:

Käre ordförande! Jag ska tala för reservationen inlämnad av Magnus Hedin och av undertecknad i Ekumenikutskottet. Den tar särskilt fasta på det vi tidigare har hört i anföranden här, att inte bidra till fortsatt och ökad inre splittring i Equmeniakyrkan,

eftersom så mycket pekar på att här det en process som pågår. Här finns det praxis och ståndpunkter som fortfarande står långt ifrån varandra. Det blir en märklig ekumenisk process när vi då sluter avtal som syftar till full öppenhet och samverkan lokalt med delar av en kyrka och inte hela kyrkan.

Nu råder säkerligen stor enighet om evangeliets innehåll, att det handlar om att var och en som tror på Herren Jesus Kristus inte ska gå förlorad utan få evigt liv. Men Svenska kyrkan är inte bara en evangelisk kyrka utan vi står också i ett katolskt arv. För oss har evangeliet inte bara ett innehåll utan en form. Evangeliet tar gestalt i det vi kallar för nådens medel. Det är ordet som förkunnas och det är sakramenten och till detta hör också ämbetet. Det har skapat förutsättningar för Svenska kyrkan att på ett särskilt sätt vara en brobyggarkyrka. Till det hör ordningen med prästvigning av biskopar som står i apostolisk succession. Laurentius Petri skriver i kyrkoordningen från 1571, som ni säkert erinrar er, att vi tror att biskopsämbetet av den "Helgha Anda är". Allt det där hör till vår rikedom och sådant som vi har haft med oss in i andra ekumeniska dialoger, såsom inom Borgåöverenskommelsen, den överenskommelse som träffades med Church of England 1922. Vi måste tala med en samlad röst. De dörrar som så att säga öppnas här in i prästämbetet som vi tidigare har sett, där metodistpastorer utan prästvigning av Svenska kyrkans biskopar trätt in i tjänst, de dörrarna kan vi ana öppnar sig också här för pastorer inom Equmeniakyrkan. Då blir plötsligt det som i andra sammanhang framhålls som identitetsskapande och som av största vikt, inte minst för våra biskopar, nu plötsligt relativiserat.

Jag yrkar alltså på den inlämnade reservationen och därmed på motion 2016:67 och avslag på kyrkostyrelsens skrivelse. Tack.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Tack, du är en god undervisare, Fredrik. Jag vill bara reflektera över det som sägs här, att du tycker att vi inte ska bidra med splittring till Equmeniakyrkan. På något sätt är det väl så att de själva också får ta ansvar. De vill ju ha denna överenskommelse med oss. Det är klart att man visar omsorg om det här nybildade samfundet. Det måste ändå vara så att vi har tilltro till varandra, att vi vill detta tillsammans, trots att det finns vissa teologiska skillnader som är viktiga att fortsätta prata om. Allt detta har ju lyfts fram. Det är därför inte så att utskottet menar att man ska ta lätt på de frågeställningar som skiljer oss. Vi måste också tro att Equmeniakyrkan kan hantera detta och vill detta, eftersom de också är helt överens om att vi ska bejaka det här förslaget.

Bifall till utskottet.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Den enhet som Jesus ber om är inte en enhet på papperet och i dokument utan en enhet i tro, liv och bekännelse. Den verkliga enheten ser vi att det är en lång väg till och som återstår. Vi kan inte sopa väsentliga teologiska frågor under mattan. Vi har en omsorg om Equmeniakyrkan och dess inre konsistens och enhet, men i det här ligger också en omsorg om vår egen kyrkas integritet och trovärdighet.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Här sopas ingenting under mattan. Jag skulle mer se det som curling. Man sopar på isen så att klotet kan fara fram. Det är ingenting som sopas under. Vi måste ju fortsätta och stimulera just den här processen av att tillsammans prata och leva i

vittnesbörd. Det är definitivt det som överenskommelsen syftar till som du varnar för. Där är vi helt överens, fast vi kanske ser på olika sätt på medlen att komma dit.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Det finns en underbar berättelse från Egypten på 200-talet, där en splittring hotade på grund av millennialism, alltså tron på 1000-årsriket. Då sändes det biskopar från Konstantinopel. Man stängde in sig ett helt dygn och man samtalade, står det, under allvar. Ingen hånade den andre, ingen skrattade åt den andre, utan man sökte sig under allvar och under rannsakan av skrifterna enhet. Man nådde enhet i själva läran, i bekännelsen, i sanningsfrågan. Därefter firade man gudstjänst i ande och sanning och i stor glädje, för man hade faktiskt nått fram till en sann enhet i läran. Det tycker jag är en fin modell ifrån 200-talet. Tack.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Den här inleddes ju av fina vittnesbörd om samarbete med Svenska missionsförbundet och så vidare från mitten 1980-talet. Då kan vi lägga märke till att det alltså är 20 år innan den ekumeniska överenskommelsen mellan Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan ingicks. Det tycks alltså som att en central överenskommelse på intet sätt är avgörande för ett gott samarbete kyrkor emellan på lokal nivå, vilket jag säkert tror att fler här i salen har erfarenhet av och skulle kunna vittna om.

Saken är dock den att det inte är riktigt så enkelt som att det som var Svenska missionsförbundet nu benämns Equmeniakyrkan, utan Equmeniakyrkan är en sammanslagning av Missionsförbundet, Metodistkyrkan och Baptistsamfundet. Att glida över de teologiska meningsskiljaktigheterna med att skilja mellan full kyrkogemenskap och den här typen av överenskommelse gör sig fint så här på kyrkomötet och när man skriver under de centrala papperen. Men vad blir egentligen skillnaden på lokal nivå, där de lokala samarbetsavtalen som möjliggörs faktiskt ser ganska lika ut som full kyrkogemenskap? Hur förklarar man till exempel att det ska gå att ingå den typen av gemenskap med equmeniaförsamlingen på orten men inte med pingstförsamlingen? Den lokala pingstförsamlingen kanske inte heller har förrättat något omdop på väldigt länge, men i teorin kan det ju hända när man byter pastor precis som i equmeniaförsamlingen. Det finns också dubbelanslutna församlingar lokalt anslutna både till Equmeniakyrkan och Evangeliska frikyrkan, till exempel, med en stark baptistisk tradition.

Allt det här är ju möjligt för Equmeniakyrkan, eftersom man är mera kongregationalistiskt organiserad. Då kan man fråga sig om det verkligen är meningsfullt att sluta ett centralt avtal med ett kongregationalistiskt samfund, som ju egentligen skapar möjligheter som är rätt möjliga ändå. Inget hindrar lokalt samarbete kyrkor emellan med samfund där vi inte har någon överenskommelse. Vad som däremot händer när en sådan här överenskommelse ingås är att förståelsen av vad kyrkogemenskap är och inte är på lokal nivå blir allvarligt grumlad, vilket enligt min mening kan vara till men för det fortsatta ekumeniska samtalet.

Bifall till reservationen, som innebär bifall till Ola Isacssons motion 2016:67.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 67.

§ 29 Oberoende eller ömsesidigt beroende – en kritisk studie av nationalkyrkan

DANIEL TISELL:

Ordförande! Utskottet har fått ett antal motioner, där vi har bearbetat och tagit ställning till olika saker som jag uppfattar är en konsekvens av en resa som har gjorts av ett antal ledamöter. Det visar på vikten av att resa och att mötas och det har också gett oss mycket anledning till goda samtal. Den här motionen, 2016:18, som utskottet har behandlat är ett exempel på en sådan, där många viktiga frågeställningar ställs i motionen. Det handlar om hur vi är beroende av varandra och hur vi kan se på varandra och arbeta tillsammans på olika sätt och vilka konsekvenser det får av att vi är en världsvid kyrka.

Det finns mycket goda intentioner med detta, men utskottet menar dock, att det som motionen till största delen efterfrågar ständigt pågår i lokala, nationella och internationella sammanhang, där Svenska kyrkan finns och verkar. Därför föreslår ändå utskottet att motion 2016:18 ska avslås. Det finns i alla fall mycket i motionen som är intressant och viktigt, men tyvärr yrkar utskottet avslag på den.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, ledamöter! Vilken är vår identitet som nationalkyrka? Hur ser Svenska kyrkan på sig själv i relation till sina systerkyrkor ut över världen? Vi fick idag ett intressant anförande av Lutherska världsförbundets generalsekreterare om behovet av att vi har vår plats i samarbetet runt om i Lutherska världsförbundet. Men har vi granskat vår egen syn, vårt eget sätt att vara som kyrka? Kan vi gå in i en kritisk granskning av oss själva och fundera på vilka strukturer som arbetar för och vilka strukturer som arbetar mot det som är en ekumenisk hållning gentemot våra systerkyrkor i världen. Det är alldeles som Daniel sa. Det finns konsekvenser av resor. Själv kommer jag om drygt två veckor att göra min tjuugoandra resa till Tanzania, en erfarenhet som har gjort och fått en vidare och djupare syn på att vara evangelisk-luthersk och vad att vara en del av en världsvid kyrka har inneburit, en alldeles omvälvande historia som startade en gång 1983, att möta en kyrka som lever och som växer. Vår kyrka har tidigare varit den största lutherska kyrkan i världen. Idag är hon på tredje plats omkörd av Evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania och Mekane Yesus-kyrkan. Där växer kyrkan så det knakar. Har vi någonting att lära oss av det om vi kritiskt granskar vårt eget förhållningssätt, vårt eget varande, hur vi lever i bön, hur vi lever i vårt arbete? Kan vi fördjupa det i en dialog tillsammans med våra lutherska systerkyrkor inom LWF och utöver det, som den andra punkten i vår motion 2016:18 lyfter fram, i World Council of Churches och det som startade den 31 oktober i relation till den största kyrkan i världen, den romersk-katolska kyrkan?

Låt oss ta initiativ, låt oss finna vägar för att ha en mer förpliktigande gemenskap med våra bröder och systrar, så att det inte blir papperstigrar och artighetsfraser utan verklig, nära gemenskap. Jag yrkar bifall till motion 2016:18.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2016:18. Utskottet skriver i sina överväganden, att man välkomnar motionens och motionärernas önskan om en kontinuerlig reflektion över Svenska kyrkans identitet som del i den världsvida kyrkan. Vi är tacksamma för det och noterar det med glädje.

Samtidigt, även om man i grunden har en positiv hållning till det, mynnar utskottets bearbetning på något sätt ut i att man är ganska nöjd med situationen som den är och menar att vi som svensk kyrka nog ändå uppfyller det som motionärerna efterfrågar. Jag undrar om det verkligen är så, om vi tittar på de här förslagen som finns i motionen. Är det verkligen så, att vi i vår finansiella och materiella förvaltning, i vår teologiska bearbetning och i vårt andliga liv gestaltar ett ömsesidigt beroende till den gemensamma kristenheten? Om vi tar det på allvar skulle det betyda, att så fort som det kommer upp en fråga av lärokaraktär – jag vet att det här är känsligt – skulle det inte bli någonting enbart för kyrkomötet. Det skulle bli någonting som gäller åtminstone hela den lutherska gemenskapen i Lutherska världsförbundet och i förlängningen kristenheten. Det är den ena utmaningen.

Den andra utmaningen, som man får ta från en helt annan utgångspunkt, är det materiella förvaltandet. Vad kommer det sig när vi lägger våra budgetar, att det ändå är så otroligt svårt att avstå, eller snarare att säga, att hur vi förvaltar vår ekonomi är inte en fråga bara för det egna beslutsorganet utan det är en fråga för våra systerkyrkor och för kristenheten. Alltså, när vi ger till andra kyrkor är det fortfarande av vårt överflöd som vi ger. Det är insamlade medel som liksom ska täcka upp det här extra, men var finns beredskapen att säga att det vi äger, det vi har, tillhör också de andra? Hur vi använder våra pengar är inte något som vi bara själva beslutar över. Det angår alla.

Bifall till motion 2016:18.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 68.

§ 30 Holistisk mission

ANDERS ÅKERLUND:

Ordförande! Ett tack till motionärerna, som bidrar till att vi kan ta upp frågorna på det nationella planet om viktiga dokument som vi har i kyrkan, frågorna om en livsbefrämjande tro som vår drivkraft och en strategisk plan för vår verksamhet. Jag var ordförande under den tiden och vill gärna ta till orda i den här frågan.

Det var en fantastisk process. Vi kom fram till ett dokument efter en väldigt stark överenskommelse och diskussion med våra samarbetspartners ute i världen. Dessa har bidragit substantiellt till det här dokumentet, till en process där jag tror det var 3 000 personer i ombuds rörelsen, församlingar och enskilda, som gav synpunkter som vi sedan fick på nämndens bord. Vi skulle försöka få fram erfarenheter som vi lyssnade in och också ett konkret dokument i de här frågorna. Här har vi ett teologiskt dokument som grund för vad vi håller på med. Jag tror vi är föregångare i hela vår kyrkliga verksamhet i Svenska kyrkan. Vi börjar med ett dokument som är grunden. Det avgör också budgetfrågor och annat, där det har betydelse vad vi kommer fram till utifrån det fokus som vi ställde där.

Det är alltså en stor process och det är en lägesbeskrivning av hur det var då, en dynamisk process som ständigt pågår. Det är också resultatet av en situation när vi som förr i tiden såg människor som objekt ute i världen. Vi hade alltså färdiga paketslösningar som vi körde över världen med. Det var vår lösning på svar där vi inte riktigt visste frågorna. Nu är det en samverkan och en ömsesidighet som gäller runt om i världen. Det gör att det är väldigt spännande att det är ett holistiskt perspektiv, och jag är glad över utskottets korta, koncisa yttrande i den här frågan. De visar tydligt att det finns ett holistiskt dokument. Jag tänker då på den tidigare diskussionen i ärendet också.

Nej, Leif Nordlander, detta är inga papperstigrar eller artighetsfraser. Det är en lång, viktig process, där människor har öppnat sina hjärtan i sökandet efter att dela liv och tro här och i världen. Det är en utmaning för Svenska kyrkan att följa det här goda exemplet på vad vi vill bidra med i samhället och hur vi vill uppfattas.

Bifall till utskottets förslag.

LARS G LINDER:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets framställning. Jag talar också för utskottet. Jag tror att den här motionen 2016:19 är ett resultat av samma resa som den Daniel Tisell tidigare pratade om. Jag vill också stryka under betydelsen av att resa, att möta människor i olika delar av världen och med olika utgångspunkter, för att fördjupa förståelsen för vår egen tro och att fördjupa och förstå hur vi också ska arbeta både med mission och med internationellt stödarbete.

Motionen handlar alltså om holistisk mission som utgår ifrån att människans kroppsliga, själsliga och andliga behov får möjlighet att möta evangelium. Anders Åkerlund har precis berört hur Internationella nämnden tidigare arbetade fram ett viktigt dokument som är utgångspunkten för vårt arbete internationellt i Svenska kyrkan idag. Jag vill också verkligen stryka under hur missionsarbetet har utvecklats och hur vi idag i huvudsak faktiskt arbetar med mission genom att ge stöd åt lokala kyrkor och lokala teologiska utbildningar. I mycket nära samförstånd och väldigt stor ömsesidig respekt diskuterar vi där tillsammans hur vi ska utforma den verksamhet som vi finansierar och som vi ger stöd ifrån Svenska kyrkan, både ur missionssynpunkt och ur annan internationell biståndsverksamhetssynpunkt. Det gör att möjligheten, skulle jag säga, till det holistiska perspektivet i missionsverksamheten faktiskt ökar, eftersom det, om vi får vara lite självkritiska, kanske är starkare företrätt hos andra kyrkor än hos oss när vi talar om detta. Därför var det bra att den här motionen väcktes. Det var en bra diskussion vi hade i utskottet, men det som motionärerna önskar bör göras redan. Därför har utskottet kommit fram till att motion 2016:19 bör avslås.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

FREDRIK SIDENVALL:

Käre ordförande! Gudina Tumsa var för mig en imponerande gestalt att möta i hans skrifter och naturligtvis i det vittnesbörd också, som hans dotter gav oss i ett möte i Addis Abeba. Hon för vidare hans teologiska arv i ett särskilt institut. I begreppet holistisk ligger ju, att vi ska försöka undvika den polarisering som ofta sker inte minst i den evangeliska kristenheten. Något av detta anar vi bakom de enorma motsättningarna i det amerikanska presidentvalet. Om jag skulle förenkla det kan man å ena sidan se, att vi som kristna och vi som kyrkor har en uppgift att genom ett politiskt arbete försöka främja att Guds rike tar gestalt på jorden till att skapa fred, rättvisa och välstånd för alla. Det är en legitim inriktning. Men man får inte glömma, att där också finns ett annat perspektiv i evangeliet. Det handlar om relationen till Gud, att med tro i sitt hjärta dras in i Guds rike och i relation till Jesus Kristus. Det finns de som betonar att det i sitt evangeliserande arbete är så, att man glömmer att människor också är av kött och blod och har en vardag, där man åtminstone måste kunna få så pass mycket näring att man kan koncentrera sig och lyssna på en förkunnelse, att man måste kunna gestalta det grundläggande mänskliga livet.

Gudina Tumsa hade sin bakgrund i en traditionell evangelisk kyrka med impulser ifrån svensk mission i roseniansk anda. Han studerade i Chicago och tog intryck

på 1960-talet av en mer politisk teologi. Han var den som började sprida kunskap om marxism i Etiopien, men han fick också se en del av sina lärjungar radikaliseras och till slut bli hans bödlar, när han in mot slutet höll fast vid bekännelsen till Jesus Kristus. Holisism, ja, vi kan alla vara med och gestalta delar av den. Utmaningen till oss och där vi tror att vi har någonting att lära ifrån systerkyrkor i Afrika är att verkligen försöka övervinna polariseringen och försöka nå en helhetssyn. Där tror vi att vi med ödmjukhet och lyhördhet har något viktigt att lära.

Jag är glad för den välvilliga behandling som utskottet har gett motion 2016:19, men jag vill ändå yrka bifall till den. Tack.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! Jag vill också yrka bifall till motion 2016:19. Med den rapportering som vi tidigare har fått i vår grupp ifrån utskottet och med det som har sagts nu av företrädare från utskottet är vi naturligtvis glada över den välvilliga behandlingen i utskottet och att det fick leda till ett som vi förstår gott samtal, också det som Lars G Linder på ett ödmjukt sätt sa nyligen, att det kanske ändå är så att det holistiska perspektivet är starkare företrätt i andra kyrkor än i vår egen. Vi har en historia att jobba med i det här sammanhanget. Finns det då skäl till oro eller kan vi vara lugna i utskottets behandling? Jag tror att det ändå finns skäl till en fortsatt oro och att till att vi uppmärksammar den här frågan. Jag skulle vilja ge tre exempel på det.

Det ena är att det fortfarande ändå framförs kritik ifrån våra systrar och bröder i syd. De kan mycket lättare få stöd när det gäller utbildningsinsatser och liknande än när det gäller till exempel att bygga upp en kyrka som har blivit nerbränd. Där stöter man mycket oftare på patrull, inte bara från Sverige utan från västliga och nordliga missioner. Det andra är just det som jag i alla fall hör uttryckas från församlingar här. Varför får man inte göra det, när man grips av våndan över hur till exempel en kyrka bränns ner och församlingen lokalt inte kan mötas som man har gjort förut? Varför kan inte vi få stödja det? Vad är det som gör att man kan understödja det ena men inte det andra? Det tredje är ett färskt exempel som jag ändå vill nämna. När de fem utmaningarna, imperativen, från Lund/Malmö nyligen las ut på Svenska kyrkans hemsida, las de ursprungligen inte ut i samma formulering som de hade när man antog dem utan man hade bearbetat dem. Hur hade bearbetningen gått till? Jo, i punkt 2 hade man strukit det som står om det ömsesidiga trosvittnesbördet. Man behåller frågan om tjänst men tar bort vittnesbördet. I punkt 5 står det om att förkunna och tjäna världen. Då tar man bort orden om att förkunna och kvar står tjäna. Nu fick det mycket kritik och efter någon dag ändrades det så att det står som det ursprungligen gjorde. Men varför gör man återkommande på detta sätt?

Bifall till motion 2016:19.

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag vill yrka bifall till motion 2016:19 men jag vill också skicka med några kritiska synpunkter när det gäller detta med holisism. Människan är ju en hel varelse med kropp, själ och ande, men vi är också alla medlemmar av ett folk. I några specialfall kan man vara medlemmar av två folk ungefär lika mycket. Gör alla folk till lärjungar, säger Jesus. Det finns i missionsbefallningen att hela folket i någon mening ska vara föremål för missionens verksamhet. Pingstberättelsen visar att alla språk duger för att användas för att prisa Gud, alla folk är likaberättigade inför Gud. Jag tror att hela området med folktillhörigheten som en del av människorna som helhet kommer att bli ett område med mycket viktiga etiska frågor

som vi kommer att få ta ställning till framöver. Det finns också en missionsaspekt på detta. Det finns ju till exempel länder som inte tar ansvar för sina egna medborgare, som exporterar dem mer eller mindre, inte minst hit till väst. Vi har tiotusentals rotlösa ungdomar i Europa som driver omkring. Det här måste vi tänka igenom från en etisk synpunkt. Det tillhör på något sätt människan som helhet att hon hör till ett folk och ska tillhöra ett folk och ska tjäna sitt folk. Det har på ett naturligt sätt ingått i den kristna tron tidigare, men tyvärr verkar det som att vi har tappat bort det. Väldigt mycket kristet i EU är oerhört individualistiskt och man tänker på människan och hennes relation till Gud men tänker inte på det nationella sammanhanget. Ibland kanske man gör det, fastän man då kallar det för ett socialt sammanhang.

Jag vill skicka med de här synpunkterna som en liten kommentar till motion 2016:19. Det är roligt att afrikansk teologi anknys till här. I Afrika finns tankarna på kristendomen som en nationsbyggande religion ganska starkt företrädda. Det är där man har exempel på hur kristendomen driver människor att bygga nya länder. Tack för det.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Ordförande! Till naturen hör vi till olika folk och olika etnicitet, men här talar vi inte bara om natur utan vi talar om nåd. Då får vi inte heller glömma det som står i Galaterbrevet om den verklighet som etableras av ett dop som tas emot i tro. Där står det ungefär: Här är icke jude eller grek, här är icke man eller kvinna, här är icke fri eller slav. Jag vill också tillföra det perspektivet. Tack.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Tack för den synpunkten. Det är precis där jag tror vi måste tänka igenom hur det universella och det partikulära förhåller sig till varandra. Det är fruktansvärt förvirrat nu för tiden. Man får liksom inte ihop de här två dimensionerna av människan. Jag kan berätta att jag för några år sedan deltog i en dialog med muslimer. Då hade imamen i muslimska gemenskapen i Göteborg gett ut ett papper, som hade överskriften ”Att älska sitt land är en del av tron”. Det tycker jag är tankeväckande på många sätt. Man bejakar alltså detta att vi tillhör ett internationellt sammanhang och speciellt som kyrka. Det upplever vi inte. Våra kyrkor är folkkyrkor. Det vanligaste sättet att organisera ett kristet liv i historien är faktiskt folkkyrkor och jag menar att vi har anledning att slå vakt om dem.

Men här behövs mera reflektion och vi får återkomma till det. Tack ska du ha, Fredrik.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 69.

§ 31 Uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet

ANDERS NIHLGÅRD:

Vänner! Jag yrkar bifall till motion 2016:25 om uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet och om att be regeringen ta fram kriterier för när sanktioner kan anses föreligga i samband med folkrättsbrott begångna av Israel och andra stater med liknande brott mot folkrätten.

Den palestinska befolkningen i det av Sverige erkända Palestina är idag i en situation som får alla varningsklockor att ringa. Palestinierna är berövade sina mänskliga rättigheter. De lever under vardagslivets tyranni genom en ockupationsmakt som för varje dag alltmer permanentar sitt förtryck. Hem rivs, rörelsefrihet

förhindras, ekonomin söndertrasas, människor fängslas och avrättas och allt mera mark beslagtogs. Svenska kyrkan kan vara stolt som redan 2012 rekommenderade församlingar att bojkotta ockupationen och att vidta ekonomiska påtryckningsmedel mot Israel. Idag har situationen förvärrats. Det pågår en långsam fördrivning av palestinier och olika påtryckningsmedel används av Israel för att få palestinerna att lämna sitt hemland. Folkrättsinstanser som Human Rights Watch med flera varnar för att situationen kan förvärras än mer.

Därför behövs Svenska kyrkans solidaritet. Genom att uppmuntra församlingarna att utvärdera sina insatser under de senaste 5 åren skapas en medvetenhet och ett långsiktigt engagemang. Det är det som behövs idag. Sverige kan också med sin plats i Säkerhetsrådet från och med nästa år påverka situationen för palestinerna. Den svenska regeringen skulle ha glädje av Svenska kyrkans uppmuntran att fastställa kriterier för när sanktioner bör användas. Redan används sanktioner mot Ryssland för ockupationen av Krim. Vilka kriterier har där använts? Den svenska regeringen bör objektivt granska sina kriterier för främjande av sanktioner mot stater som begår folkrättsbrott. Israel är inget undantag. Ska sanktioner tillgripas ska det ske på en objektiv grund. Det är den processen som min motion vill främja.

Kyrkomötet bör slå vakt om sin frihet att besluta i alla de frågor där jordens liv och mänskligt liv står på spel. Som biskoparna skriver om Kairos: ”Det finns ögonblick som är avgörande och kräver vår handling. En kyrka som tiger när människoliv hotas är ingen kyrka värd namnet. Följ ditt hjärta. Nu är det Kairos Palestina.”

Till sist vill jag passa på att tacka Boel Skoglund, ledamot i Internationella rådet, för den artikel som Anna Karin Hammar med tillstånd av författaren publicerat på Facebook. Du är modig, Boel. Tack.

Bifall till motion 2016:25.

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag yrkar avslag på motion 2016:25 och instämmer i utskottets förslag. Jag tycker det är ganska pinsamt och ganska upprörande att höra på den här typen av antijudiska uttåg. Det är faktiskt det som det är frågan om. Det är inte så att det finns en Folkrätt med stort F som säger att Israel är en skurkstat. Det finns ju ett annat perspektiv på detta. Det är ett väldigt starkt ideologiserande angrepp på Israel som bortser från en massa fakta. Man kan naturligtvis diskutera det här länge. Kyrkan måste tänka på vad som är hennes uppdrag. Det är inte kyrkans uppdrag att bojkotta en nationalstat. Israel är den judiska nationalstaten. Nationalstater behövs för att folk ska överleva och kunna försvara sig. Detta är deras viktigaste funktioner. Israel blev till en gång genom uttåget ur Egypten. Då hotades folket av utrotning där. De leddes till sitt land. Om vi sedan hoppar över några tusen års historia återupprättades Israel 1948 efter det att några andra krafter hade försökt utrota folket. Det här måste vi tänka på.

Jag har ett papper här i min hand. Det är den tyska kyrkans uttalande om Kairos Palestina-dokumentet. Där skriver man att detta med att bojkotta Israel påminner kyrkorna i Tyskland om uppropet ”Köp inte hos judar” från 1933. Det är alltså något slags nazistliknande angrepp på det judiska folket, som jag ser det. Sedan har man granskat Kairos Palestina-dokumentet och hittat en lång rad oklarheter. Man är väldigt tvetydig när det gäller självmordsbombare. Man är oklar när det gäller Israels erkända gränser, alltså gränserna från 1949. Man bagatelliserar terrorism eller kanske rent av legitimerar den. Man frågar sig här i den tyska kyrkans dokument,

om den enda orsaken till palestiniernas nöd är att de, som man brukar säga, är ockuperat av Israel. Det finns exempelvis inte några vidare rättsstatliga strukturer i Palestina.

Därmed har jag inte förnekat att det palestinska folket har rättigheter och att också bilda en nationalstat på något sätt. Det är ju ett enormt svårt diplomatiskt problem att lösa. Jag tror inte man löser det genom bojkottaktioner och att försöka undergräva den judiska statens existens. Det tror som sagt inte heller den tyska kyrkan. Jag anbefaller gärna den tyska kyrkans uttalande från 2010 till studium. Tack så länge.

ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):

Svenska kyrkan har ju redan 2012 beslutat att rekommendera församlingarna att bojkotta ockupationen och att vidta ekonomiska påtryckningsmedel. Det är något som redan är beslutat. För det andra säger jag ingenting om judendomen eller om staten Israels berättigande, utan jag kritiserar den judiska staten Israels regering för dess ockupationer av palestinsk mark. Så prata inte om något som jag inte har pratat om. Tack.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Det som du kallar för ockupation är ju det som är följden av ett försvarskrig som Israel tvingades in i 1967. Det var väldigt militärt skickligt genomfört och det ledde till att man erövrade områden. Det får man göra enligt folkrätten. Sedan kan man använda de områdena för att förhandla med och så vidare.

Sedan är det så att området som Israel erövrade tillhörde staten Jordanien. De har av sagt sig överhöghet över detta. Det är ju ett slags statslöst område statsrättsligt sett. Som jag har sagt tror jag inte Svenska kyrkan klarar av att lösa det här diplomatiskt. Det är hybris att tro någonting sådant. Men hela andan i Kairos Palestina-dokumentet är alltså ideologiskt antijudiskt, vill jag påstå. Det är mot den judiska nationalstaten och det är oerhört beklämmande att Svenska kyrkan har accepterat detta. Som sagt var, läs gärna den tyska kyrkans uttalande om saken.

ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):

Jag har inte bett att Svenska kyrkan ska lösa de diplomatiska svårigheterna. Det är inte det jag har begärt. Jag har begärt att vi ska uppmuntra regeringen att fastställa kriterier för bojkott. Det är det jag har bett om. Prata inte om någonting som jag inte har pratat om. Tack.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Man får ju se saken i sitt sammanhang. Man kan inte lösrycka detta varken med kriterier eller med bojkott. Man får se situationen som en helhet. Det är den här helheten jag pekar på som är antijudisk och som syftar till att angripa en nationalstat och undergräva den så mycket som möjligt. Man inbillar sig att man ska kunna komma fram till fred och försoning på den vägen. Jag tror det är fullständigt illusoriskt. Det är dags att vi börjar tänka igenom på nytt hur vi ska ställa oss. Därmed inte sagt att det palestinska folket också har rättigheter. I det tyska dokumentet frågar man för övrigt, om det inte finns några andra och kanske bättre sätt att visa solidaritet med det palestinska folket än att bojkotta Israel och tro att man ska komma fram på den vägen. Sedan har den här bojkotten visat att dialogen mellan kristna och judar mer eller mindre har förstörts.

JAN OLOV SUNDSTRÖM:

Ordförande! Jag företräder utskottet i det här ärendet och vi har föreslagit avslag på motion 2016:25 i båda dess delar. Bakgrunden är delvis den som vi hörde alldeles nyss. Det har pågått en längre process i Internationella rådet, där jag bland annat sitter tillsammans med rätt många andra här inne. Vi har där fört en lång diskussion på ett sansat och balanserat sätt i en väldigt, väldigt svår fråga, vilket det är. Det positionspapper som vi har tagit i rådet är nu på väg fram till kyrkostyrelsen för beslut i december någon gång på sitt sammanträde då. Skälet till detta är just att det naturligtvis är en väldigt svår fråga, som framgick alldeles nyss. Jag tror det är mycket viktigt att man har en balanserad uppfattning i dessa frågor. Det har vi försökt ha i Internationella rådet. Det är för övrigt också bakgrunden till att vi föreslår avslag på men här motionen.

Dessutom var det så att detta från början var en rekommendation. Det innebär att församlingar och andra naturligtvis själva i ett eget bedömande fattar sina egna beslut. Vi tyckte också det var olämpligt att i kyrkomötet fatta beslut om att göra en sådan här undersökning som föreslogs i motionen. Det är ytterligare ett skäl för avslag.

Avslag på motion 2016:25 i alla dess delar.

MARGARETA KARLSSON:

Jag yrkar bifall till motion 2016:25. Det är en svår fråga, det håller jag med om, och det är många aspekter som behöver lyftas in. Men jag skulle vilja lyfta upp den medicinska aspekten lite grand när det är bosättningar som lever isolerade. Årftliga sjukdomar är vanligt förekommande i de här bosättningarna, bland annat PKU, Fenylketonuri, en sjukdom som vi nästan inte ser annars men som ändå ligger ärftligt. Det är begränsade bosättningar och det drabbar barn väldigt tufft. Överhuvud taget att det ska vara isolerade grupper eller bosättningar någonstans som isoleras från övriga människor innebär att man behöver se över de mänskliga rättigheterna. Det handlar inte om att på något sätt angripa judar eller något sådant utan att se detta som ett problem, som man måste ta i och se hur man kan gå vidare med. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 70.

§ 32 Svenska kyrkans val av samarbetspartner inom religionsdialogen

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2016:50. Det behövs något slags genomlysning av dialogen med islam. Det har blivit väldigt konstigt på senare tid när kristna halshuggs. Då rekommenderar ledande personer i Svenska kyrkans ledning att man ska låtsas som det regnar. Det är uppenbart att kyrkans facebooksidor och så är föremål för hård censur, har det visat sig. Det är bara vissa inlägg som godtas, andra tas bort. Så kan vi inte ha det i längden. Man kan inte heller utestänga sina egna kyrkomedlemmar, tycker jag, från att delta i debatten. Kritik av islam tycks vara förbjuden på en del av kyrkans hemsidor. För några år sedan spelade man fotboll den 11 september nere i Göteborg mellan Svenska kyrkan och muslimer, för att datumet 11 september när 3 000 människor mördades skulle få något slags bättre skimmer. Då fick de som arrangerade detta en påminnelse om, att det kanske inte var så lämpligt att så att säga fira 3 000 människors död genom ett fotbollsspel. Sedan har det hela tydligt lagts ner. Det ska vi vara tacksamma för.

När det gäller vilka muslimska grupper man ska tala med kan man naturligtvis också tänka igenom detta. Det finns många självutnämnda representanter för islam, som vi har sett under årens lopp. Jag tycker man ska ha en så öppen inställning man kan. Man ska tala även med människor som kallas för extrema och fanatiker och så vidare, om de nu skulle vara detta. Man ska söka samtal och sedan får man se vad det leder till. Det leder naturligtvis inte alltid särskilt långt. Jag hoppas vi kan få utvärderingen av Svenska kyrkans dialog med islam till stånd, eftersom vi behöver reda ut en hel del frågor här i sammanhanget.

Bifall till motion 2016:50.

JULIA KRONLID:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2016:50. Jag anser att motionären Johanna Andersson – som tyvärr inte längre är ledamot i kyrkomötet eller medlem i Svenska kyrkan, som jag har förstått – lyfter fram någonting som faktiskt behöver tas på allvar. Hon hade en liknande motion förra året på samma tema. Där lyfte hon fram att Svenska kyrkan har funnits med i projekt i samarbete med representanter som har sympatiserat med Muslimska brödraskapet. I årets motion reflekterar hon över att Svenska kyrkan försvarar personer som i politiska sammanhang har fått avträda sina uppdrag på grund av för radikala kopplingar. Vi har också exempel med förre ärkebiskopen Anders Wejryd, som besökte Hamas ledare i Gaza 2014. De här exemplen på handlingar och projekt väcker reaktioner och frågetecken och kanske oro hos våra medlemmar i Svenska kyrkan. Jag tycker inte det bara går att avfärda.

Samtidigt ser vi en oroande utveckling i Sverige, när en del unga muslimer dras med i radikaliserings och lockas att ansluta sig till IS och åka ner till Syrien. Jag har själv träffat en imam, som är väldigt oroad av den här utvecklingen och som ser att ungdomar runt omkring honom lockas med av IS och denna mer radikala hållning. Då är det av stor vikt att kunskapen ökar inom kyrkan, så att inte vi legitimerar dem som står för den här radikaliserings eller sympatiserar med rörelser som förföljer och utför fruktansvärda dåd mot kristna och andra minoriteter i Mellanöstern. En sådan utvärdering skulle kunna vara till hjälp, så att inte församlingar kanske ingår i projekt eller dialogsamtal i god tro och med gott syfte men som sedan blir fel. Utskottet hänvisar till att en sådan här utvärdering ska ske på lokal nivå, men jag anser det inte vara riktigt så enkelt att avfärda den här motionen med den motiveringen.

Det pågår redan en kartläggning av de olika interreligiösa sammanhang som Svenska kyrkan finns i, och då tycker jag att en sådan utvärdering skulle kunna ingå i den kartläggningen. På nationell nivå har vi idag diskuterat på vilken nivå och hur mycket eller hur lite vi skulle kunna samverka med Ekumeniakyrkan. I ett annat utskott har vi diskuterat huruvida vi kan ha en gudstjänst i ett annat samfund, där vi ändå delar tro och har samma bibel. Om vi då kan ha en sådan diskussion i de sammanhangen, bör vi också kunna ha en diskussion på vilken nivå och på vilket sätt och med vilka vi ska ha olika typer av dialog eller projekt med samfund av annan religion. Speciellt om det inte bara rör sig om dialog utan också rena samverkansprojekt tycker jag detta bör utvärderas för att kunna vägleda lokala församlingar eller även på nationell nivå i framtiden hur vi ska kunna göra det här på ett bra sätt. Jag säger inte att vi inte skulle kunna ha en dialog alls, det tycker jag vi ska ha, men vi bör kunna samtala och utvärdera.

Bifall till motion 2016:50. Tack så mycket.

MATTIAS KRISTENSON:

Ordförande! Jag vill å utskottets vägnar säga något om vår behandling och vår slutsats i ett avslagsyrkande. Till att börja med kunde vi konstatera att motion 2016:50 var mycket snarlik en motion som behandlades under föregående års kyrkomöte. Den debatt och den diskussion vi hade både här i plenum och i utskottet gav ganska bra grunder för det senare beslutet och vi upplevde att samma diskussion gäller någonstans. Då landade utskottet och sedermera också kyrkomötet i ett avslag, framför allt på grund av det inte är nationell nivåns uppdrag att utvärdera, kostnadsberäkna och analysera verksamhet som beslutats och bedrivs på församlings- och stiftsnivå. Det bör göras av de för det specifika sammanhanget ansvariga.

Utskottet vill också poängtera vikten av den religionsdialog som kyrkan på olika sätt bedriver idag. Inte minst mot bakgrund av det som har nämnts här tidigare i diskussionen om radikaliserings i olika sektorer tror vi, att det är av yttersta vikt att Svenska kyrkan för samtal även med de krafter som försöker motverka den här utvecklingen, till exempel inom islam. Utskottet menar vidare att resonemanget som fördes förra året är likadant för i år, och i sammanhanget vill vi också påminna om att vi som en konsekvens av en motion 2014 om just religionsdialog och lokala dialogcentra fattade beslut om att uppdraga till kyrkostyrelsen att genomföra en kartläggning av de interreligiösa och interkulturella sammanhangen där Svenska kyrkan finns med.

Därför vill jag avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag till avslag av motion 2016:50. Tack så mycket.

DANIEL TISELL:

Jag vill bara ge en sakupplysning angående den här fotbollen som spelades. Det var naturligtvis inte så, att man firade 11 september. Det här var ett sätt att mötas för att manifesteras fred. Även om man kanske inte delar vissa verksamheter, kan man ju vara så pass hederlig att man beskriver dem på rätt sätt. Så för säkerhets skulle vill jag bara upplysa om, att det inte var ett sätt att fira utan för att mötas för fred. Det var också andra samfund inblandade i detta.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Det uppfattas väldigt lätt så, naturligtvis. Jag påstår att det uppfattades så. Ja, det gjorde jag. Det är bra att du då säger att det inte var det som var avsikten. Men avsikten var ju att på något sätt förändra bilden hos det här datumet. Det blev konstigt i alla fall, och man har slutat med det lyckligtvis. Det är ju ett exempel på hur förvirrat och konstigt det är ibland, när man ska försöka att ha relationer till muslimer. Nog om detta.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 71.

§ 33 Dementera felaktiga påståenden om Israel

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Johanna är ju tyvärr inte här och det är beklagligt. Det är beklagligt att hon har utträtt av de anledningarna som hon har gjort. Jag yrkar bifall till den tredje satsen i motion 2016:51 om kunskapshöjande åtgärder. För övrigt vill jag inte ta ställning, eftersom det är specifika politiska frågor som jag inte tror är kyrkans uppgift att lägga sig i, men gärna kunskapshöjande om konflikterna. Man pratar om det ungefär som att det är Guds ord när man talar om Israels folkrättsbrott. Det är det

inte. Det är inte Folkrätten med stort F utan det är en tolkning av folkrätten som föranleder, att Israel hela tiden bryter mot folkrätten och framstår som någon slags skurkstat. Det är en ideologisk konstruktion, det ska man ha klart för sig. Det finns väldigt mycket dimridåer och förföriska resonemang när man talar om folkrätten, så det finns all anledning att titta på det kritiskt.

Jag ska gärna upprepa en del här från den tyska kyrkans dokument, där man visar på alla de oklara punkter som också har med folkrätt att göra och när det gäller Kairos Palestina-dokumentet. Hur är det med rättsstaten i Palestina? Kan man inte ta avstånd klart och tydligt från självmordsbombare? Man har svårt att erkänna staten Israels gränser, alltså de gränser som är internationellt erkända och som kom till vid vapenstillståndet 1949. Man pekar på att det palestinska folket ju är utsatt för en massa annat förtryck, avrättningar och så vidare. Man har svårt att erkänna detta landlöfte som Israel har fått. Det är glädjande att den tyska kyrkan står fast vid detta, det av Gud givna löftet. Man talar om att det är fundamentalism i Kairos Palestina-dokumentet. Det är i varje fall oklart, men det tycks vara så att det syftar på det här landlöftet, som är en gemensam kristen och också en judisk ståndpunkt. Och återigen, det palestinska folket har rättigheter. Det ska behandlas mänskligt och värdigt. Jag tror att det i alla krig finns övergrepp mot människor. Det är naivt att tro någonting annat. Det finns människorättsbrott som säkerligen staten Israel också begått, men som jag sagt motiverar inte det att man antar en antijudisk ståndpunkt och vill destruera den judiska nationalstaten.

Bifall till motion 2016:51, punkt 3.

DAG SANDAHL:

Ordförande! Det är klart att situationen Palestina-Israel förändrat sig från 2012 till nu. Jag ringde till Jerusalem igår för att fråga och fick till svar att ingendera sidan numera vill tala om en tvåstatslösning i praktiken. Officiellt har det inte förändrats, men läget är inte det just nu. Då begriper jag inte att Johanna Anderssons tredje moment i motion 2016:51 ska avslås. Det finns väl all anledning att kyrkostyrelsen tar fram en plan för kunskapshöjande insatser. Jag kan inte säga att jag är särskilt väl orienterad längre i det politiska spelet i Israel-Palestina-frågan. Det fanns en tid när jag var det och tyckte att jag kunde begripa det rätt enkelt. Nu är det väldigt mycket mer tillkrånglat. Det är klart att den arabiska våren ändrade situationen. Jag fick ett mejl som sa, att Abbas inte längre vill gå till historien som en fredsskapare. Då skulle hans grav skändas. Jag vet inte om det är sant. Jag vet inte. Kunskapshöjande åtgärder, det tycker jag att Johanna hade en poäng i, också om jag tycker att det är att gå in på detaljer för mycket att dementera felaktiga påståenden. Men flytta perspektivet framåt och göra någonting klokt är bra.

Till det kommer det obligatoriska. Jag beklagar djupt att Johanna Andersson lämnat Svenska kyrkan och jag är inkonsekvent nog att beklaga att hon lämnat prästämbetet också. Jag skrev till henne: Det är bara djävulen som är konsekvent, Gud är alltid inkonsekvent. Jag vill inte att kvinnliga präster lämnar Svenska kyrkan och tycker att man inte anständigtvis kan vara med i denna längre. Då har *vi* fått problem. Jag uppskattar Johanna Andersson väldigt mycket efter många av hennes hennes förtjänster. Hon är rolig, hon är polemisk, hon är tydlig och en bra samtalspartner. Jag saknar henne i kyrkomötet och jag är angelägen att få säga det.

LARS STJERNKVIST:

Ordförande! Axel W Karlsson, du började med att säga att du inte skulle kommentera själva sakfrågan, för Svenska kyrkans inställning till Israel-Palestina-frågan hör egentligen inte hemma på kyrkomötet. Sedan ägnade du ditt anförande åt just den sakfrågan, apropå svårigheten att vara konsekvent, men jag har förståelse för det. Jag ska dock hålla mig till det som du sa och inte fördjupa mig i det, även om jag förstår att syftet med motion 2016:51 i första hand är att flytta kyrkans position i den sakfrågan. Där pågår en process och den processen kommer som alla diskussioner att leda till det som motionären efterfrågar, nämligen att kunskaperna och insikterna når en högre nivå.

Jag tänkte ägna mig åt den andra delen av motionen, det som handlar om hur vi ska förhålla oss till dem som uttrycker åsikter i Svenska kyrkans namn och hur vi ska reagera när vi inte tycker att de uttrycker Svenska kyrkans uppfattning på ett tillräckligt pregnant sätt. Det är det som är upprinnelsen till den här motionen, en protest emot det brev som Svenska kyrkan och Diakonia skrev till partiledarna om situationen i Mellanöstern. Jag är i likhet med alla som sitter här inne en varm försvarare av öppenhet och att vi ska ha en frisk debatt. Jag beklagar precis som Dag att vi har medlemmar, präster eller inte, som lämnar Svenska kyrkan, därför att man inte tycker att det finns plats för de åsikter som man själv har. Det är lätt att försvara öppenheten och takhöjden när det handlar om den egna åsikten. När det handlar om att försvara rätten att uttrycka sin egen åsikt eller andras rätt att uttrycka samma åsikt som man själv har är det lätt att hålla med och att reagera när man tycker att någon på något sätt begränsas. Det stora och det svåra är ju att försvara den rätten också när någon uttrycker en uppfattning som man inte delar. Det är då man på allvar prövas. Det är då vi verkligen får se om vi verkligen orkar leva upp till den här öppenheten. Det är klart att då får jag ibland bita ihop, måste jag säga. Det är klart att ibland uttrycks åsikter som jag har oerhört svårt för, men jag försöker då varje gång påminna mig just det. Därför hade jag yrkat bifall till utskottets utlåtande, inte bara när som i det här fallet det handlar om ett brev, vars åsikter jag instämmer i och som jag dessutom tycker på ett bra sätt beskriver de ställningstaganden som vi har gjort. Jag hade kommit fram till samma slutsats, även om brevet hade skrivits av någon som hade uttryckt sig på lite annat sätt. Ja, för att vara riktigt övertydlig, Axel och Dag, jag lovar att jag kommer att ha precis samma uppfattning om någon kommer på tanken att använda kyrkomötet för att ge någon en knäpp på näsan för att man inte uttryckt sig så pregnant man tycker, även om det skulle vara så att någon skulle vilja göra det mot er.

Därför yrkar jag bifall till utskottets utlåtande i alla dess delar.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Jag menar att kyrkan inte ska lägga sig i alla möjliga frågor och bli särintressenas kyrka, som den tyvärr har blivit. Vi återkommer till den frågan lite längre fram. Svenska kyrkan ska inte ha åsikter om allting, men på vissa punkter måste vi ha uppfattningar. Man måste skilja mellan de etiska och för den delen också politiska ståndpunkter, som på ett nödvändigt sätt hänger ihop med den kristna tron, och sådana åsikter och ståndpunkter som kanske gör det på ett möjligt sätt. Det är en mycket stor skillnad mellan dessa. Det blir farligt när Svenska kyrkan börjar propagera för vissa åsikter, som visserligen är möjliga utifrån den kristna tron men som inte alla delar. En del har en helt annan åsikt i det politiska och där står vi i ett stort problem nu i Svenska kyrkan. Många människor och jag också tycker, att Svenska

kyrkan har blivit kapad av särintressen. Man propagerar för en viss sexualideologi eller mot Israel som vi redan har behandlat. Man ska ha vissa ståndpunkter i miljöfrågan och så vidare. Det måste bli någon ordning på det här.

LARS STJERNKVIST (REPLIK):

I princip är det förstås väldigt enkelt att hålla med. Det är klart att inte Svenska kyrkan ska tycka om allting, men vi ska tycka om frågor som berör oss och som är viktiga för Svenska kyrkan. Det slår mig, att när du ger alla de här exemplen, Axel, räknar du bara upp frågor där jag förstår att du har en rakt motsatt uppfattning. Det skulle vara mera trovärdigt om du räknade upp någon fråga, för de måste ju finnas, där du tycker att kyrkan har tyckt någonting som du instämmer i.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Det finns säkerligen sådana frågor där jag har en annan uppfattning, men jag vill återkomma till att vi måste skilja mellan vad som på ett nödvändigt sätt hänger ihop med den kristna tron. Det finns etiska ståndpunkter och jag tror också i längden politiska ståndpunkter som är nödvändiga utifrån den kristna tron. Så finns det sådana som är möjliga, där jag och Stjernkvist och andra kanske har lite olika uppfattning och ibland samma uppfattning. Man måste tillåta en frihet. Den här distinktionen är väldigt viktig att upprätthålla. Förr i tiden talade man om att man inte ska blanda ihop lag och evangelium, det är ett annat sätt att uttrycka det. Politiska uppfattningar och etik är lag. Evangelium är någonting annat. Det får inte blir så att människor uppfattar det så, att man måste anamma vissa åsikter om miljön, en viss sexualideologi eller vad som helst, eller för den delen en viss åsikt om nationen eller om Israel, innan vi får tillgång till Guds nåd. Den insikten behöver vi återvinna. Tack så mycket.

JULIA KRONLID:

För att tydliggöra lite kan man säga, att det är två delar i motion 2016:51 och betänkandet. I första delen rör det sig om ett brev som har skickats ut till samtliga partiledare utom sverigedemokraternas. Den andra delen rör yrkanden om kunskaps- höjande insatser gällande Mellanöstern-konflikten.

Vad gäller den första delen om brevet som har skickats ut hade vi en särskild mening, där vi beklagade att Svenska kyrkan deltar i projekt där man har exkluderat ett riksdagsparti. Jag efterfrågade då i utskottet en skriftlig förklaring till varför så har skett. Jag tycker inte det ska gå till på det sättet. Då har jag fått ett svar. För att det inte ska finnas några frågetecken vill jag bara delge er det svaret. Tydligt var det så att Svenska kyrkan ville behandla alla lika, men det ville inte Diakonia. De vill inte på något sätt ha med sverigedemokraterna att göra. Då blev det så att Svenska kyrkans internationella avdelning kompromissade och tyckte det var viktigare att skicka brevet till några än att inte skicka det till någon och därmed inte delta. Jag ska inte ägna mer tid åt det här, men jag hoppas att Svenska kyrkans internationella avdelning framöver väljer att inte kompromissa på det sättet.

Sedan i övrigt vad gäller motionärens yrkande om kunskaps- höjande insatser och den reviderade policyn vill jag yrka bifall till hennes motion 2016:51, punkt 3 och 4. Som tidigare nämnts är Israel ett väldigt viktigt land. Det är ju där vi har den bibliska historien och ursprunget till vår tro finns där. Vi har en särskild koppling till det judiska folket, det kan vi inte komma ifrån. Samtidigt är det en infekterad och komplicerad konflikt. Läser man på en sida får man en vinkel och läser man på den

andra får man en annan vinkel. Det är inte lätt att rådda i all information. Om Svenska kyrkan kunde framkomma med kunskapshöjande insatser som också har ett bibliskt perspektiv, tycker jag det kunde vara bra. Det är inte lätt.

Nu ska det här positionspapperet revideras. Det är redan på gång. Jag tycker det är bra, men då tycker jag även att yrkande 4 att också ta hänsyn till det förändrade säkerhetsläget kan vara ett medskick till kyrkostyrelsen att ta hänsyn till i den reviderade policyn. Jag tittade precis på positionspapperet för att kolla om jag mindes rätt. Jag har läst det förut och motionerat om det. Hur står det till? Är det vinklat eller är det inte? Det finns flera punkter som är bra, men när jag gick igenom det var det fyra punkter av elva där man kritiserar Israel, tre till stöd för Palestina och endast en med tydligt stöd till Israel. De övriga var mer neutrala. Jag tycker att man i detta positionspapper ska kunna ha en bättre balans, där det också är en tydlig kritik mot de senaste terrorattackerna som har varit.

Bifall till motion 2016:51, punkt 3 och 4. Tack.

LARS STJERNKVIST (REPLIK):

Får jag bara säga att jag delar Julia Kronlids uppfattning. Jag tycker också, att om man skickar ett brev till alla partier i riksdagen ska man skicka det till alla partier i riksdagen. Men när det är sagt, återigen, den här motionen handlar ändå i första hand inte om själva sakfrågorna, men jag förstår att det är det man kanske i förlängningen vill komma åt. Den handlar om att vi på kyrkomötet skulle dementera saker som har uttryckts i ett brev, om än ett väldigt viktigt brev. Det förstår jag att ni tycker att vi borde göra. Det är ändå det som är själva huvudpunkten i motionen. Vi skulle dementera. Då upprepar jag, att det skulle få en väldigt märklig konsekvens om vi använde kyrkomötet för att på det viset recensera uppfattningar som uttrycks i olika sammanhang. Det skulle definitivt skada den öppenhet som i vi i andra sammanhang säger oss försvara.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Jag ska försöka tydliggöra igen. När det gäller punkt 1 och 2 om brevet vill jag bara kommentera att det inte skickades till alla, men jag ställer mig bakom utskottets skrivning där. Jag yrkar inte bifall till punkt 1 och 2 i motion 2016:51, eftersom jag också tyckte det blev för komplext. Punkt 3 som handlar om kunskapshöjande insatser gällande konflikten vill jag bifalla. Punkt 4 handlar om att man i reviderandet av positionspapperet ska ta hänsyn till det sämre säkerhetsläget. Det vill jag också yrka bifall till. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 72.

§ 34 Relationen till Mekane Yesus-kyrkan

DAG SANDAHL:

Ordförande! Finessen här är att skilja mellan två slags frågor. I teologiska sakfrågor kan man med sakliga skäl ha olika meningar. Så är det med Svenska kyrkan och Mekane Yesus-kyrkan. Det är dock sakligt. Vi vet vad det handlar om och kan teologiskt förstå varför. Men det andra, att den här kyrkan som vi företräder uppfattas vara kolonial i sin attityd eller imperialistisk och sätta sig på Mekane Yesus-kyrkan och inte möta medkristna i Etiopien med respekt, det har jag svårt för.

Min mamma var läkare. Ett kliniskt förhållningssätt till de teologiska frågorna betyder att man blottställer vad det handlar om. Det engagerar men inte på ett så

vidrigt sätt som om vi skulle betraktas som teologiska översittare som kommer och vet bäst och struntar i våra medkristna. Då vill jag be om ursäkt, men jag vill också veta vad som är vad, analysera den teologiska frågan men titta särskilt noga på de icke teologiska faktorer som styr i en konflikt. De finns ju, men de är svårare att komma åt. De teologiska frågorna kan vi till nöds kanske analysera utifrån en teologie kandidatutbildning eller så, men de andra kräver närmast hjärtats omvändelse. Hur uppfattar du det vi säger, när vi inte lyssnade på er utan kör över er? Det var så som Mekane Yesus-kyrkan reagerade.

Nu svarar utskottet, att LVF får ta hand om detta. Tro mig, det klarar inte LVF. Vägen dit är lång. Afrikanerna i Etiopien är rätt ointressanta. Jag frågade deras president: ni kommer väl till Lund på Lutherska världsförbundets möte och när påven är där? Nej, vi är inte så intresserade av det, svarade han. Jag sa, att jag trodde det var ett felaktigt beslut och det var det väl, men de kom inte. Vad har vi då satt oss i för läge? Låt oss rensa upp i det, där vi kan betraktas som möjliga förövare, inte i den teologiska frågan där vi fattar beslutet men i vår hållning till en kyrka i Afrika. Jag tror att det är bråttom. Generalförsamlingen är i Namibia i maj 2017. Vi kanske inte hinner den vägen. Vi skulle kunna ta ett beslut och säga, att vi i alla fall vill pröva om vi har gjort något fel. Söndagsskolfröknar har sagt att det är så man ska göra i konflikter, i alla fall granska vad som är vårt fel. Jag vill inte framstå som en representant i det ekumeniska för en kyrka som är kolonial och imperialistisk i attityden.

Bifall till motion 2016:53.

DANIEL TISELL:

Ordförande! Jag noterar att motionären skiljer just den processen ifrån själva sakfrågan, men utskottet menar att det mycket väl är en process som också Lutherska världsförbundet kommer att ta del i till nästa år vid mötet i Namibia och att det inte ska tillsättas en utredning kring de framför allt icke-teologiska skälen. Vi har konstaterat att vi har olika kontext, att vi har olika utgångspunkter, och det kan också påverka hur vi kan uppfatta varandra i detta. Det är ändå en värdering att beskriva, att Svenska kyrkan skulle vara imperialistisk och kolonialistisk för att vi fattar det beslutet. Den beskrivningen kan inte utskottet ta ställning till och skriva under på. Vi tycker gott, liksom andra kyrkor, att den processen kan ske inom ramen för Lutherska världsförbundet. Vi vill också påpeka att det ändå finns vissa relationer. Vi bedriver, har kontakter med och stöder en del arbete, så helt slut med kontakten är det inte.

Bifall till utskottet.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Detta var ett mycket svagt svar. Om afrikaner uppfattar oss som imperialistiska eller koloniala i vår attityd är det detta vi får ta ställning till. Vi kan säga att ni uppfattar oss fel, att vi är så godsinta, vi är en stormakt när det gäller det humanitära, men det tror de inte. Låt oss då ta reda på vad vi har gjort och vad de uppfattar. Låt oss se till att debatten tas på ett allvarligt sätt. Man kan säga, att både Svenska kyrkan och Mekane Yesus-kyrkan är präglade av sina respektive kontexter. Men vad betyder det egentligen? Det tror jag också är en imperialistisk hållning. Vår kontext är nog finare, vi begriper lite bättre än ni begriper. Nej, det köper inte jag.

Vi är två evangelisk-lutherska kyrkor. Vi har rimligtvis väldigt mycket tillsammans. Så lever vi i två olika kulturer, det är sant, men det kan ju bara motivera att vi

samtalar, så att vi inte missförstår varandra. Jag tycker fortfarande att det är en väldigt begåvad motion, 2016:53, måste jag säga. Den motsvarar i alla fall vad afrikanerna tänker om oss.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag vill inte uttala mig å utskottets vägnar angående begåvning eller inte, men jag vill bara säga att dessa samtal är viktiga att föra. Det är ju ingenting som hindrar att vi kan föra samtal. Det du motionerar om är en extern utredning om detta och det tycker vi inte vi behöver. Vi kan föra de här samtalen och lyssna på varandra, absolut, precis som vi försöker lyssna på varandra här och nu, hoppas jag. Visst är det angeläget att ha goda relationer, men det kan vi ha ändå med dessa kontakter. De som arbetar med detta på kansliet och andra som har relationer kan föra det samtalet. Det är mycket välkommet. En utredning behövs inte, där du så att säga har skrivit in att vi skulle vara imperialistiska och kolonialistiska efter det här beslutet. Du säger att man ska skilja på sakfrågan och attityden. Det blir lite svårt att göra det på det sätt som du faktiskt beskriver det nu.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Svenska kyrkan har bitvis reparerats. Gunilla Hallonsten möttes med stor respekt. Hon mötte den etiopiska kyrkan med respekt. Vi kan göra likadant men inte samtala i största allmänhet. Fattas det beslut i kyrkomötet kan vi säga att vi vill reda ut det här. Då skickar man signalerna att vi tar saken på allvar. Det är ju inte en syförening vi ska bilda, utan vi ska samtala där vi säger att här finns missförstånd att reda ut. Det är det som kyrkomötet kan fatta beslut om, om man bara säger ja till motionen och sedan snabbt försöker få till en sådan process. Varför ska vi leva i oenighet på nonsensfrågor om vi kan leva i oenighet på väsentliga frågor, de teologiska som är sakfrågor. Jag vill inte att vår kyrka ska misstänkas att inte stå upp för det som är rätt och rättfärdigt i samtalsklimatet.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Det är jättebra att du är angelägen om samtalsprocessen. Det tycker utskottet också är bra. Det du motionerar om är ju en extra utredning och det är det som vi har tagit ställning och när vi avslagit motionen. Vi uppfattar det inte som att kyrkomötet här skulle fatta ett beslut inleda någon ny samtalsprocess. Nu utgår jag ifrån att det är en viktig uppgift för dem som arbetar på kyrkokansliet att fortsätta göra det. Det som du framställer som att vi skulle bilda en syförening och att vi inte skulle ta det på allvar är en beskrivning som inte jag kan dela. Jag hoppas verkligen att dessa samtal kommer att fortsätta. Där är vi nog egentligen överens.

BERTH LÖNDAHL:

En extern utredning i den här frågan skulle kunna kallas för en rannsakan, en nödvändig rannsakan från Svenska kyrkans sida att reflektera över. Hur bidrog Svenska kyrkan till att det blev som det blev, att Mekane Yesus-kyrkan bröt relationen med Sverige? Relationen mellan kyrkorna i Etiopien och i Sverige dateras ju ända tillbaka till 1860-talet, alltså 150 år. 150 år av samarbete som plötsligt bryts är ett djupt sår, det är ett jack i den lutherska kyrkokroppen. Att då avvisa att Svenska kyrkan behöver reflektera, rannsaka och utreda vad som hände och på vad sätt vi i Svenska kyrkan bidrog till att det blev som det blev, tycker jag är rent uppseendeväckande. Det är ungefär lika dumt som att inför syndabekännelsen säga

att jag inte har något att bekänna. Jag står här ren och fin och allting är okej. Men det finns någonting att bekänna. Det har skapat ett djupt sår i Mekane Yesus-kyrkan.

Jag tror därför att vi från vårt håll behöver ödmjukhet, vi behöver lyhörddhet i det mötet vi kan ge kyrkan och vi behöver en försoningsprocess, som är angelägen också för oss, för att vi ska lära oss någonting av Mekane Yesus-kyrkan. Vi behöver lära oss deras iver i evangelisation, deras tydlighet om att vara kyrka, deras sammanhang i det holistiska skeendet som vi har talat om innan, där man så tydligt knyter ihop att det sociala och medvetandet om hela människan inte på något sätt osynliggör evangeliet och nåden i Kristus, utan att detta bär väldigt tydligt.

En sådan kampanj som Svenska kyrkans lednings valhända sätt att hantera korskampanjen hade varit otänkbar där. Där är man djupt medveten om vad detta med mitt kors betyder. Där vågar man fira en liturgi och en gudstjänst också mitt i områdena i Addis Abeba som kanske bara är omgivna av muslimer. Detta behöver läkas, vi behöver reflektera över på vad sätt vi själva bidrog och vad som är vår del i det som skedde. Den rannsakan är nödvändig.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag ska inte upprepa mig för länge, men du säger att det är uppseendeväckande. Att inte tycka att man ska tillsätta en utredning betyder ju inte, att man inte kan rannsaka sig själv om man nu skulle behöva göra det. De samtalen kan man föra och man kan lära sig av varandra. Vi kan lära av Mekane Yesus-kyrkan och Mekane Yesus-kyrkan kan lära av Svenska kyrkan. Vi har olika kontexter, vi har fattat ett beslut som i varje fall jag är väldigt stolt och glad för. Det måste jag kunna få tycka när det gäller vigselbeslutet som hade majoritet. Det är tråkigt att det har lett till den här konsekvensen, ja, men nu tycker jag vi kommer väldigt nära att vi blandar in sakfrågan i alla fall, fast man så att säga inte ska göra det utan prata om processen. Problemet är att utskottet inte kan skriva under på att det uppfattats som att det förekommit ett slags attityd i det här. Vi har ju som kyrka valt att gå vidare utifrån det synsätt som en majoritet har. Det måste vi kunna få göra som en kyrka. Att du sedan blandar in andra debatter som korsdebatten i just detta gör det ju väldigt svårt.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Det Mekane Yesus-kyrkan vågar är att vara tydlig om Kristus. Den vågar vara oerhört tydlig i ett annat sammanhang om vem Jesus Kristus är och korsets betydelse. Du avslöjade dig när du sa ”om vi nu skulle behöva det”. Ja, det är precis det du behöver, en rannsakan och en eftertanke. När du säger ”om vi nu skulle behöva det” säger du också att det inte gått in.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Vi behöver alltid tänka efter vad vi än gör och vad vi än säger. Det gäller väldigt många beslut och inte bara den här frågan. Jag tycker dock att det är någonting som ligger inom ramen för dem som har arbetat med detta på kyrkokansliet och har dessa kontakter och inom ramen för Lutherska världsförbundets samlingar. De kommer att träffas nästa år. Det är en process som äger rum i Lutherska världsförbundet, där andra kyrkor också är inblandade, som den amerikanska lutherska kyrkan. Vi är ju inte ensamma om det här. Jag tycker det blir ett slags konstig beskrivning av det hela. Jag tycker också det är viktigt att vara tydlig med Kristus, så där håller jag fullständigt med dig. Att fatta det beslutet som vi gjorde i vigselfrågan skulle för mig inte på något sätt fördunkla hur jag uppfattar vad som är tydligt med Kristus.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, ledamöter! Självförståelse talade vi tidigare om. Hur förstår Svenska kyrkan sig i relation till våra systerkyrkor och inom ramen för Lutherska världsförbundet? Jag funderar över när västvärldens kyrkor ska göra upp med och kasta av sig sin patriarkaliska inställning visavi våra systerkyrkor, kanske inte i ord men i handling. Det är precis det som händer. Det jag mötte i blicken hos presidenten för den evangelisk-lutherska kyrkan Mekane Yesus i Etiopien i april var just det. Ni kommer och pekar finger på oss. Det är så man uppfattar det. Om inte vi har den självinsikten att vi har bidragit till det är det allvarligt. Då är det som Berth sa, att jag inte har någon synd att bekänna. Jag tänker att vi måste se hur vi baserar vår relation till våra systerkyrkor, så att den inte blir baserad på en maktpolitik och en ekonomisk överlägsenhet, som blir till en sorts arrogans visavi de fattigare kyrkorna.

Vi är en av världens rikaste kyrkor. Vi har nu bordlagt ärendet för beslut i morgon om, att vi ska ha ett eget kapital på 6,5 miljarder svenska kronor. Det här en summa som de bara kan drömma om. Det är en situation där de inte har en aning om vilken kraft det ligger bakom. Låt oss åtminstone mötas i fortsatta goda samtal kring de frågor som skiljer oss åt och där vi, som det heter, gått före och där vi glömde att samtala inför viktiga beslut, som lett till upphörd predikstols- och nattvardsgemenskap med en av våra systerkyrkor. För det är det som har hänt. De säger att de har lämnat gemenskapen och att de inte kan dela det med oss. Jag tänker att vi naturligtvis får ta konsekvenserna av våra beslut och att vi tar dem, men att vi åtminstone får hjälpas åt att samtala vidare och gå djupare in och dela för att hela såren.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Du tar upp väldigt viktiga och stora saker och även det som berör ekonomin, men jag tycker att vi ändå ska hålla oss till det som motionären har skrivit om. Det handlar om det som har hänt efter Svenska kyrkans beslut om att öppna vigseln för samkönade par. Det har pågått en tid. Det förekom ju ett beslut om välsignelse många år tidigare, så det har inte varit en ny sak.

Jag skulle vilja säga, att det är viktigt att ha en öppenhet och en vilja att samtala. Vi, som har varit med och drivit den här utvecklingen om att hbtq-personer ska få bli synliggjorda och tas på större allvar och att våra beslut får konsekvenser, har ju velat ha det samtalet och den öppenheten. Då måste man kunna ha det inom sitt eget samfund och också med andra. Det tycker jag är viktigt. Man kan inte säga då att det är vårt fel.

LEIF NORDLANDER (REPLIK):

Ordförande! Vi kan naturligtvis uttrycka oss på det sättet, men det är ju så att det är holistiskt. Det handlar om pengar, det handlar om politik, det handlar om maktspel. Om vi inte inser att vår situation och vår position som en rik kyrka också har de konsekvenserna i relation till våra systerkyrkor, då är vi ju med fördel sagt dumma i huvudet. Det går alltså inte. Jag ser det på den evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania. Man är väldigt tyst, man är väldigt försiktig. Man har en glasklar linje, men man tigger inte för man är ekonomiskt beroende. Vill vi ha det så? Är det så vi ska tvinga till tystnad och efterföljelse? Den frågan måste vi också vara ärliga i svaret på.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Vi behöver inte tvinga någon till tystnad. Man måste ju kunna få säga det man tycker kyrkor emellan. Det håller jag fullständigt med om, oavsett om vi är en rik eller fattig kyrka. Vi är en rik kyrka. Det blir liksom konstigt i det här läget att säga, att bara för att vi har fattat ett beslut som många är väldigt stolta över, vi inte skulle kunna fortsätta att ha de relationerna. Det vill vi ju ha. Vi vill också fortsätta att bidra med att stötta kyrkorna. Jag vill bara påpeka att vi gör det till Mekane Yesuskyrkan. De har avbrutit kyrkorelationen på grund av beslutet. Det är beklagligt. Det är ingenting som vi har velat göra på grund av beslutet om samkönad vigsel. Därför får vi fortsätta att prata och det vill vi göra. Jag tycker faktiskt att du överdriver beskrivningen, men jag håller med dig om att allvaret är viktigt och relationen är viktig.

LEIF NORDLANDER (REPLIK):

Ordförande! Jag tycker också att vi måste se och ha självförståelsen att vi har makt när vi också har pengar. Vi har makt när vi också har relation och står här som en maktfaktor i det kyrkliga spelet. Det är det jag möter, det är det jag lyssnar på och det är det jag har hört ifrån flera biskopar från den evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania också. De har bott i mitt hem. Vi har suttit och samtalat om det på kvällarna. Hur förhåller vi oss? Vad gör vi? Det har inte bara att göra med denna fråga om enkönade äktenskap. Det kan vi lämna åt sidan, det är beslutat nu, men vi måste göra detta för vår framtid. Vi måste se hur vi ska handla i fortsättningen. Kan vi lära oss någonting av det här? Tack.

MARGARETA CARLENIUS:

Som ordförande i Internationella rådet har jag erfarit under många, många år att samtal pågår. Den beskrivning som har förts från motionärernas sida i det här ärendet är en fråga om att samtal inte skulle föras. Vi har ett ekumeniskt samtalsklimat som innebär att vi talar tydligt om var vi står i olika frågor i olika kyrkor. Vi får ha och vi måste ha olika synpunkter på viktiga frågor, som är viktiga på olika sätt i våra kyrkor beroende på i vilken kontext vi befinner oss. Vi möts i samtal i olika ekumeniska sammanhang, i Genève men också i Afrika och här hemma i Sverige. Samtalen pågår. Men det skulle inte vara lyckosamt om vi skulle tillsätta utredningar, om vi skulle arbeta på det här slagkraftiga sättet som ges uttryck för. Vi arbetar med den mjuka diplomatin där vi också möts som människor, där vi visar att vår tro ser ut så här utifrån de frågor som finns i vårt samhälle och vår kyrka och med den tro som vi har i grund och botten i det vi gör och säger och som är ett uttryck för vårt handlande.

Sorgen från vår Mekane Yesus-kyrka och vårt samarbete var just den, att vi hade fattat beslutet om könsneutrala äktenskap. De säger då, att de ville återföra oss till den tro som vi en gång hade gemensamt. Det fanns en sorg över att vi inte tog in deras synpunkter och att vi inte gick tillbaka till den utgångspunkt som en gång hade varit rådande hos oss. Vi hade ju utvecklat vår tro på ett annat sätt i en annan riktning. Där fanns mycket av smärtan. Men vi har att mötas i respekt och vi möts i respekt. När det påstås att vi inte har en nattvardsgemenskap är det en sanning med modifikation. Det händer ständiga saker, våra utsända arbetar ständigt med de här frågorna och de möts med värdighet och respekt.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Det är en tondövhet som nu demonstreras. Jag har varit i Addis och fått stränga förhållningsorder att inte uppträda som om jag begrep någonting. Nu fick vi en illustration till hur man begriper allting. Vi har egentligen inte begripit. Vi kan tala mjuka samtal med er. Det går inte fram. Det strikta som jag är ute efter är vår egen självkritik. Hur vi sedan talar med våra medkristna i Afrika är en helt annan sak. Bara den som har begått självkritiken kan tala ödmjukt med andra kristna, som tycker att vi har uppträtt nonchalant. Att säga att samtal pågår, vi behöver inte göra någonting, är Margaretas hållning just nu. Det är nog den jag egentligen motionerar mot. Vi måste granska vårt eget sätt att föra samtal med våra medkristna i andra länder som uppfattar oss just så som Leif Nordlander beskrev oss, de som kommer med pengar och därmed makt.

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Ordförande! Det är klart att självkritik alltid är viktigt och bra och en kristen dygd. Men jag är ändå något bekymrad över den lite svartvita bilden här som tonar fram av relationen mellan Svenska kyrkan och Mekane Yesus-kyrkan. Det låter nästan som att alla helgon finns i den kyrkan och i Svenska kyrkan är vi en samling mer eller mindre sådana som trampar på utan hänsyn. Dessutom äventyrar vi tydligheten om Kristus. Jag känner inte igen den bilden vare sig åt det ena eller det andra hållet.

Låt mig bara påminna om vad generalsekreteraren för Lutherska världsförbundet sa till oss bara för några timmar sedan. ”Se er själva som gåva till ekumeniken.” Jag tror vi ska göra det. Det innebär inte att vi är självrättfärdiga och säger att vi gör allting rätt, men det innebär att vi kan se att mycket har hänt sedan vi tog beslutet om samkönade äktenskap och sedan Mekane Yesus tog sitt beslut om att bryta relationerna med ELCA och med oss. Samtal och möten har skett på många olika nivåer. Den internationella diakonin har fortsatt och på sina håll också fördjupats. Lutherska världsförbundet har mycket väl tagit sitt ansvar för den uppkomna situationen och gjort det som kyrkogemenskap. Man har överlagt, man har uttryckt smärta, men man har också sagt att ”vi ska agera utifrån det här”. Om det finns anledning till självkritik finns det på den punkten, att vi kunde ha varit trofastare i att studera de dokument som Lutherska världsförbundet har gett sina medlemskyrkor om självförståelsen, om vad det innebär att vara kyrka i det offentliga rummet och så vidare.

Vi har lämnat gemenskaper. Det är många kyrkor som har tagit liknande beslut som vi har gjort på det här området och det har inte lett till samma avbrott i kyrkogemenskapen. Det händer alltså saker och ting på det här området. Jag vill påminna om det. Jag har suttit i stort sett varje år en vecka bredvid ledaren för Mekane Yesus-kyrkan, nämligen när Lutherska världsförbundets råd sammanträder. Jag kan försäkra er om, att det pågår och att det förekommer samtal som präglas av något annat än att den ena är rättrogen och den andra är heretiker, att den ena inte vågar säga någonting och den andra har pengar. Det finns ändå en annan sort av gemenskap och den tycker jag att vi ska slå vakt om. Bilden är mer komplex än svartvit.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Att säga att bilden av relationen mellan Svenska kyrkan och Mekane Yesus-kyrkan inte skulle kunna präglas av det svartvita är väl också en bit av det kulturellt obegripliga. Nej, det är nog faktiskt så, att de är besvikna på oss och mest av det

skälet som Leif Nordlander antydde och vi har talat om. ”Vi valde den närmaste kyrkan och de uppfattade inte att vi ville tala allvarligt med dem.” Det förändrar saken. Jag tror inte att Antje riktigt har förstått presidenten i Mekane Yesus-kyrkan. Han är inte så intresserad av oss och Lutherska världsförbundet som man försöker säga. De uppfattar en skiljaktighet.

Mitt problem var att vi kom till ett handikapphem och de sa: ”Efter sammanbrottet kan vi inte få pengar som vi hade behövt extra för att driva verksamheten här. Det saknas 50 000 om året, så vi bad att få och det kunde vi inte få.” Den typen av information *back stage* oroar mig.

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):

Det finns vissa glapp i informationen här. Vi har hållit fast vid vår internationella diakoni till skillnad från vad ELCA gjorde, den amerikanska lutherska kyrkan. Jag törs försäkra om att vi fortsätter vårt samarbete och vårt närmande. Det är klart att det imperialistiska och kolonialistiska komplexet finns som belastar kyrkorelationen mellan de afrikanska och de europeiska kyrkorna. Det måste vi vara medvetna om. Men inte minst det gemensamma biskopsmötet mellan de tanzaniska biskoparna och Svenska kyrkans biskopar förra året visar på, att det finns en framtid att jobba för. Där tror jag vi är överens, Dag, att det är framtiden vi behöver jobba med och inte fastna i mönster som är svartvita, för det hjälper inte.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Jag är mer glad över Antje Jackelén än vad ni egentligen förstår. Nu höll hon till och med mig och talade om det där glappet, det som Daniel Tisell försökte överbrygga. Vi är överens, det här är ett problem och vi borde ta i det tillsammans. Det gör man genom att reda ut vad det var som hände, var vi kan vara självkritiska och var vi står i det fattade beslutet. Det är inte det vi är ute efter, men hållningen, hållningen. Jag är tillbaka i ett läge där jag var som student. Jag vill inte att vår kyrka ska uppfattas som nedlåtande i relation till den tredje världen. För den hållningen dömdes jag en gång i svensk domstol och jag tänker stå kvar vid den. Jag hade rätt. Vi måste föra samtalen med dem som tycker att vi är vita översittare med massor av pengar. Där är Antje Jackelén och jag helt överens.

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):

Riktigt så väl är det inte, Dag. Delvis är vi överens. Den viktigaste frågan är vad vi ännu kan göra i stället för att utreda vad som möjligen gick fel i det förflutna. Vad kan vi göra för att vara kyrka tillsammans med Lutherska världsförbundet?

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 73.

§ 35 Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet

IRENE OSKARSSON:

Ordförande! Jag kan bara konstatera att vi har haft en väldigt bra diskussion i utskottet om de här frågorna. Jag tycker mig höra, att vi i den här talarstolen talar väldigt mycket om våra medlemmars engagemang, engagemang som vi måste kanalisera på ett bra sätt, att vi ska ge förutsättningar för detta, att vi gärna ser yngre människor engagera sig, mer än det som görs idag. Jag har hört detta utifrån de samtal som jag har fört med vänner här, som har jobbat betydligt mer med de internationella frågorna än vad jag själv har gjort. Min enda personliga erfarenhet är

alla ungdomar som jag har varit med och jobbat med, som har rest världen runt och som uppskattar Svenska kyrkan utomlands och det jobb som görs. En del av dem har så småningom jobbat där som präst, diakon eller musiker.

Men ska vi hemma veta vad man gör, måste det ju finnas människor som brinner och som kan delge detta. Därför, ordförande, ställde jag mig bakom den reservation som finns till Organisationsutskottets betänkande nummer 1, där vi säger att vi ser att det är en poäng med det motionen skriver. Men vi ser också att man kan se att man avslår densamma, men att kyrkostyrelsen får i uppdrag att finna ytterligare former för att inspirera och förstärka ombudsorganisationen. Jag tror det är en utmaning vi behöver ta. Jag tror inte jag kommer tillbaka mer än i ett betänkande till i den här talarstolen, det är väl bäst att säga det. Det kan ju bli fler. Det handlar inte minst om detta att engagera unga människor, ge förutsättningar för delaktighet, prova på möjligheterna. De hänger ihop för mig, det näst sista ärendet i Organisationsutskottet och detta. Vi måste få fler som får en plattform. Då behöver vi redskap för det.

Därför bifall till reservationen. Tack.

ANETTE NORDGREN:

Ordförande! Det här är en motion som verkligen har kommit ifrån gräsrotterna, från alla ombud där ute. Efter många möten och diskussioner och ett stort engagemang är det 2 000 ombud som står bakom motion 2016:7. Alla dessa ombud behöver på något sätt känna sig erkända av kyrkan på nationell nivå som den omistliga resurs som de faktiskt är. När motionen skrevs tänkte vi, att kyrkoordningen var den väg man behövde gå, men det kanske inte är det. Vi kan ju ändå inte avslå en motion som har ett så brett stöd. Det skulle faktiskt kännas odemokratiskt.

När man då läser reservationen ser man ju, att det finns andra sätt att göra detta på, andra sätt som kanske gör att någonting verkligen händer. Det behöver det göra. Jag har stor tilltro till att kyrkostyrelsen är den distans som kan hitta vägar för att öka engagemanget, vägar för att ombuden ska få det stöd och det erkännande som de bör ha.

Jag yrkar bifall till reservationen.

MAJ-LIS AASA:

Jag stöder reservationen till utskottets betänkande. Som sagt var, när man har medlemmar i en kyrka och när man är vald att representera dessa medlemmar tycker jag det är jätteviktigt att man lyssnar på dem. Det är jätteviktigt när det är så brett. 13 stiftsråd för stiftsombuden och alla är eniga. Vi måste få synas, höras och få någonting som säger att vi betyder något. Det tas beslut och varje gång du tar ett beslut kan det bli en konsekvens av det beslutet. Bland annat togs det ett beslut att kollekten under påsk inte skulle gå till SKUT mer. Det var någon gång vid midsommar och markant, markant har kollekten gått ner. SKUT-ombuden ska dra in mycket pengar, de ska inspirera, de ska vara där och hjälpa oss och vara vänner till utlandskyrkan. När man då ser att de känner att de inte ser oss, tycker jag det är jätteviktigt att man börjar fundera på detta. Jag skulle vilja vädja till alla er, att ni följer reservationen. Det är så mycket engagemang, det är så mycket god vilja, och då tycker jag att man kan göra så.

Jag stöder reservationen. Tack.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, ledamöter! Ökat engagemang. Om vi tittar tillbaka några år hade vi lutherhjälpsombud och vi hade SKM-ombud. Jag var djupt engagerad i det senare, SKM, där det fanns tusentals engagerade ombud runt om i landet, liksom det finns för Svenska kyrkan i utlandet. När SKM och Lutherhjälpen försvann blev det en ganska stor förvirring. Var är vår plats nu? Det har återhämtats en del.

När det gäller SKUT och den situationen som man har, inte minst under det här året, är det ytterligare viktigt att vi stöttar ombudsorganisationen och deras arbete. När jag arbetade i utlandskyrkan en gång i min ungdom kom det här intresset och känslan för vad vi kan betyda. Det illustrerades av en tös som hade kommit i problem. Hon hade varit ute och handlat på Oxford Street. Hon kom in och där var en gammal dam som var väldigt krokig och som sa: "Kan ni hjälpa mig och bära ut min väska till busshållplatsen, för jag orkar inte?" Den snälla västgötska flickan bar ut kassen, dock inte vetandes att detta var stöldgods rakt igenom. Hon blev naturligtvis förd till polisen för det här. Slutet på historien var följande. "Ja, Leif, det säger jag, hade det inte varit för kôrka, då hade jag åkt hem i september. Det blev ett hem för mig."

Sådana engagerade människor finns det runt om i landet och dem ska vi stötta, tycker jag.

Bifall till reservationen.

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter! Svenska kyrkan i utlandet är någonting som jag tror ligger oss alla varmt om hjärtat. Det är ett arbete som uträttas runt omkring i vår värld för vår kyrkas medlemmar som är bosatta utomlands, som är på resa utomlands, som kanske tillfälligt arbetar utomlands eller som bara turistar utomlands. Det är så omvittnat vilken betydelse det hemmet har för dem som kommer och söker sig till SKUT:s lokaler och SKUT:s verksamhet. Som ett stöd för SKUT har det sedan länge funnits i den här ombudsorganisationen ett kontaktnät mellan utlandsförsamlingar och församlingar här hemma i Sverige med dessa SKUT-ombud som nyckelpersoner. Det har bidragit till att stötta utlandsförsamlingarna. Det har bidragit till att stärka SKUT:s närvaro runt omkring i hela vår svenska kyrka här på hemmaplan.

Motion 2016:7 ska tolkas som ett rop på hjälp, ett rop på hjälp ifrån ombuden och ett rop på hjälp ifrån utlandsförsamlingarna, därför att ombudsinstitutionen har försvagats på senare år. Man ber oss om hjälp att bygga detta bättre, starkare, mera fungerande, för att SKUT ska kunna fortsätta att ha en stark position borta och hemma. I utskottet var vi överens om att ett obligatorium så som föreslogs i motionen nog inte är rätt väg att gå. Vi var också överens i utskottet om att SKUT:s arbete och ombudsorganisationens roll är viktigt. Men vi som skrev reservationen tyckte, att vi inte bara kan avslå en motion som så tydligt är ett uttryck för ett rop på hjälp. Låt oss i stället hantera det på det sättet att vi ger kyrkostyrelsen i uppdrag att finna ytterligare former för att inspirera och förstärka ombudsorganisationen.

Därför vädjar jag om ett stöd till reservationen. Tack.

BISKOP ÅKE BONNIER:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen. Vi behöver på olika sätt stärka ombudsorganisationen. Våra ombud behövs både lokalt och i stiftssammanhang och vi behöver brinnande ombud. Ombuden gör ett väldigt, väldigt viktigt arbete och vi

behöver finna ytterligare former för att stödja, stärka och fördjupa deras möjligheter att verka hemma. Ombuden ska vara brinnande. Genom att vara det kan de sprida värme, ljus och nya goda eldar för kyrkans internationella arbete och utlandskyrkoarbetet, både ute och hemma. Jag vet av egen erfarenhet hur viktigt det är att känna det här stödet, att känna sig sedd och bekräftad och få möjlighet till fördjupning.

Jag vill därför verkligen vädja om ett beslut som går i enlighet med reservationen.

DAN SARKAR:

Ordförande! Jag vill också yrka bifall till reservationen. Jag förväntar mig att också utskottet kommer att ställa sig bakom reservationen, eftersom utskottet i sina överväganden skriver: "Arbetet med att engagera fler ombud måste i första hand skötas lokalt med bistånd av stiftet, som i sin tur behöver få stöd av den nationella nivån." Men man skriver också: "Det är oroande att utvecklingen av antalet ombud är negativ och hela kyrkan måste ta ansvar för att denna trend bryts." Utskottets ansvar i detta är att bifalla reservationen.

CLAES BLOCK:

Ordförande, ledamöter! Låt mig då säga, precis som Tomas, Irene och Dan Sarkar har sagt, att vi i utskottet har tyckt att det här var en jätteviktig sak. Men att vi på något sätt, som enligt motionen, skulle tvinga pastorat och församlingar att utse ombud tror jag inte är rätt väg att gå. Reservationen säger att vi ska stärka det genom att kyrkostyrelsen skulle ha ett ansvar för det här, men jag tror inte det är rätt väg heller. Jag tror nämligen det är så, att vi ska jobba för att detta ska göras på lokal nivå. Här vet jag, om jag tar Malmö, att vi har många ombud. Vi hjälper och stärker dem på de sätt vi finner. Jag tror vi har tre grupper som vi jobbar med. Det ska komma underifrån. Skulle vi be kyrkostyrelsen eller kyrkomötet eller det ska in i kyrkoordningen om de ideella verksamma i kyrkan, räcker det väl inte med de 377 som är anställda på kyrkokansliet. Då skulle vi behöva ytterligare. Där tror jag vi är överens. Det inte är rätt väg, som det ser ut.

Jag yrkar avslag på motion 2016:7 och på reservationen och bifall till utskottets förslag.

DAN SARKAR (REPLIK):

Nu säger ju inte reservationen att kyrkostyrelsen ska tvinga fram någonting utan finna former för att inspirera och förstärka ombudsorganisationen. Det är just det som är kyrkostyrelsens uppdrag. Det är att se över hur det organisatoriskt ska se ut, för att ett lokalt engagemang ska kunna gynnas att blomstra fram.

CLAES BLOCK (REPLIK):

Nej, det är helt rätt. Det var motionen som ville att vi skulle ha in det i kyrkoordningen. Men på något sätt sa vi då, att det ska vara kyrkostyrelsen som ska agera. Jag tror det är mycket bättre att vi lägger den kraften ute i organisationen, nära där vi behöver det. Det är där det hör hemma och inte att det ska styras centralt ifrån. Det tror jag inte är det bästa. Tack.

DAN SARKAR (REPLIK):

Så vad menar då utskottet med att hela kyrkan ska ta ett ansvar?

CLAES BLOCK (REPLIK):

Jag har inte varit med så länge utan bara sedan 2010, men om inte församlingar och pastorat innefattar hela kyrkan, då måste jag säga att jag är väldigt förvånad, Dan. Är det tydligen bara kyrkokansliet och styrelsen som innefattar alla medlemmar? Jag trodde det var tvärtom, att det var på golvet där vi hade verksamhet och där vi verkligen kan stötta upp den här organisationen. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 76.

§ 36 Volontärfrågor

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Jag tror att värdet av ideella medarbetare i en församling inte kan överskattas, eller åtminstone svårligen överskattas. Vi talar ju ofta om att vi går mot en framtid, då de stora avlönade personalstyrkorna som vi har haft de senaste åren kommer att vara ett minne blott. Det kommer att ligga på var och en att själv vårda sin församling.

Vad som däremot kan överskattas, tror jag, är värdet av konsekvensanalyser. Det är inte så länge sedan det klubbades en sådan och nu är det två till på förslag här och i ett betänkande i Ekonomi- och egendomsutskottet. Jag tror det är lätt när man ser problem att fråga sig vad man nu kan göra åt detta. Kan man inte riktigt göra något konkret, kan man få lust att göra det man faktiskt kan, till exempel klubba ett tillägg i kyrkoordningen eller en konsekvensanalys eller liknande. Jag tycker det är ganska uppenbart, att det inte hjälper församlingarna, inte egentligen de frivilliga heller, med fler tillägg i kyrkoordningen. Det som möjligen kyrkomötet kan göra är, att var och en går hem och tar på sig ett extra uppdrag i sin församling eller, om man har femton stycken redan, att man ber sin granne eller kusin att göra likadant. Det är nog den största insats som kyrkomötet kan göra i den här frågan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

SVEN MILLTOFT:

Ordförande! Först vill jag yrka bifall till mina egna motioner 2016:11 och 2016:12. Sedan skulle jag vilja kommentera betänkandet något. Där står det bland annat, att vi inte skulle vara betjänta av något som kan uppfattas som påbud uppifrån. Jag kan försäkra er om, att mina motioner inte har den intentionen att ge påbud uppifrån. Jag skulle tvärtom vilja säga att det handlar om ett rop nedifrån, ett rop till och med underifrån, att göra volontärskapet synligt i kyrkoordningssammanhang, att faktiskt tydliggöra att det finns och att det är nödvändigt. Det tas alltför ofta för självklart, om det tas på allvar överhuvud taget. Det handlar de facto om kyrkosyn.

Då kan vän av ordning, vilket Organisationsutskottet självfallet är, inflika att vi har det allmänna prästadömet och dopet och att den grundläggande uppgiften därvidlag på ett sätt redan är definierad och hur den ska utföras. Då finns det en bestickande sak som man ändå måste betänka. Det är att frivilligarbete faktiskt i rådande kyrkoordning benämns vid ett tillfälle, *nota bene*. Det benämns en enda gång i den nuvarande kyrkoordningen och jag skulle vilja påstå, att det är symptomatiskt för den kyrkosyn som egentligen är en statskyrkosyn och där mycket av kyrkans organiserade verksamhet vad gäller den grundläggande uppgiften är förbisedd. Jag talar självfallet inte om den grundläggande uppgiftens utförande som varje döpt har att utföra. Den är ju så att säga självklar. Jag talar om den organise-

rade formen. Jag skulle vilja påstå att den är förbisedd i nuvarande kyrkoordning och det behöver ändras.

Sedan kan man tycka att jag är kaxig, när jag föreslår ändringar i dessa mycket elaborerade inledningstexter och bestämmelser. Jag har full respekt för dem som har skrivit dem. Man kan också ta sig för pannan för att vi ska ha ytterligare en konsekvensanalys med tanke på de problem som delvis barnkonsekvensanalysen ibland har medfört. Men icke desto mindre skulle jag vilja påstå, att vi behöver en konsekvensanalys också vad gäller volontärskapet. Vi behöver det av den anledningen som kyrkostyrelsen själv uttrycker vad gäller just barnkonsekvensanalysen. Om det inte återfinns i kyrkoordningen riskerar det helt enkelt att negligeras, att glömmas bort eller tas för självklart.

Nu är jag inte orealistisk. Jag förstår att jag inte kommer att få igenom de här motionerna 2016:11 och 2016:12, men jag är ganska optimistisk, fylld av hopp, och därför litar jag på att framtiden kommer att ge mig rätt. Tack.

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att avslå motionerna 2016:11 och 2016:12. Motionären tar upp en väldigt angelägen fråga, de ideella engagemang, volontärerna i kyrkan. Här har vi en framtidsfråga att ta tag i. I Svenska kyrkan har vi under de senaste hundra åren levt ekonomiskt goda dagar och verksamhetsutveckling har vi kunnat lösa genom anställningar. Den vägen kommer vi inte riktigt att kunna gå framöver. Vi kommer att bli alltmer beroende av ideellt engagemang. Vi måste utveckla vår verksamhet via ideella krafter. Därför är det väldigt viktigt att motionären sätter ett finger på denna fråga. Detta är en avgörande fråga för vår kyrkas framtid. Vi har mycket att lära av andra kyrkor. Jag besökte Church of England för ett par år sedan och slogs av den fantastiska betydelsen som volontärerna spelade för en stor verksamhet, trots att det är en kyrka med avsevärt sämre ekonomi än vad vi har i Svenska kyrkan.

Dock tycker vi från utskottet att just de två metoder som motionären föreslår i motion 2016:11 respektive 2016:12 inte är rätt strategi. Det är bara där vi är oense med motionären. I motion 2016:11 föreslår motionären att det ska göras ett tillägg i den del i kyrkoordningens texter, som är de inledande texterna med teologiska resonemang. Kyrkorättsutskottet skriver i sitt yttrande att detta kräver beredning. Alla de texter som står där nu har kommit fram efter omfattande beredning, och det är inte möjligt att bara slänga in några meningar på det här sättet. Det finns alltså formella skäl till att vi inte riktigt kan göra den åtgärden. I Läronämndens yttrande framgår också att de tycker, att motionärens förslag skulle inskränka kyrkans uppdrag. Det visar bara på problematiken att man behöver vrida och vända på teologiska texter rejält, innan man hittar en formulering som är den som exakt fångar det man vill ha. Därför behöver vi avslå motion 2016:11.

Sedan gäller det motion 2016:12, Volontärkonsekvensanalys. Att analysera konsekvensen av beslut är viktigt och klokt i många sammanhang, men kanske inte att vi ska göra det till ett obligatorium att i hela vårt beslutsfattande göra volontärkonsekvensanalyser. Det finns en liten risk att gå den vägen. Vi har ju infört vår barnkonsekvensanalys och det är gott så, men ska vi lösa alla problem med att införa konsekvensanalyser? Ska vi ha äldrekonsekvensanalys, gudstjänstkonsekvensanalys, miljökonsekvensanalys, diakonikonsekvensanalys etcetera? Då förtar vi konsekvensanalysinstrumentet genom att vi överutnyttjar det. Många angelägna områden finns och alla behöver vi inte lösa just genom att göra beslutskonsekvensanalyser. Därför

föreslår vi också avslag på motion 2016:12. Summa summarum blir att volontärskapet behöver utvecklas. Det är en utmaning för varje församling i Svenska kyrkan under den tid vi har framför oss. Vi vill dock avslå motion 2016:11 och 2016:12, eftersom vi tror att det är felaktiga metoder.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag att avslå motionerna 2016:11 och 2016:12.

SVEN MILLTOFT (REPLIK):

Jag kan självfallet på ett sätt förstå utskottets avvisande av mina motioner, inte minst på de grunder som du nu anför. Däremot förstod jag inte riktigt Läronämndens konklusion att det som jag föreslår skulle vara en inskränkning eller en begränsning av församlingens grundläggande uppgift, men det kanske för långt att dryfta just nu.

Däremot vill jag inskräpa vikten av att volontärskapet, så småningom i alla fall, synliggörs och tydliggörs i kyrkoordningen. Att det kan ske med en av mig hopnickrad formulering så snabbt hade jag kanske inte riktigt ens trott i mina mest naiva stunder. Jag förstår att det måste elaboreras. Men jag tror och jag är övertygad om, att det måste ske så småningom. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 77.

§ 37 Strukturförändringsfrågor

INGA ALM:

Ordförande! Främja, inte motarbeta, församlingarnas uppgift är rubriken på min motion 2016:75. En folkkyrka öppen för alla ska finnas i hela landet. Då är det viktigt att kunna motivera nyttan församlingarna ska ha av stiftet. Stiftets uppgift ska vara stimulera till utveckling av församlingslivet genom utbildning, rådgivning och direkt utvecklingsarbete. Utöver de obligatoriska åtagandena kan stiftet vidga sina insatser på de områden som är av gemensamt intresse för församlingarna. Det kan gälla kristet skolarbete, kyrkan i fritiden, kyrkomusiken, diakoni, kultur, integrationsarbete och flyktingfrågor.

Strukturförändringar inom Svenska kyrkan har tenderat att i stället för att främja församlingarnas uppgift ha blivit till motsatsorden motarbeta, hejda och hämma. Tydligast har detta kommit till uttryck när det gäller centraliseringsivern. Den innebär förenklat att församlingarna ska slås samman till större enheter motsvarande på sikt kommunen. Om församlingarna inte klarar sina grundläggande uppgifter med att hålla en huvudgudstjänst i veckan och ha en ekonomi och förtroendevalda och ett kyrkofullmäktige har man visserligen nått en gräns. Men där borde stiftet i första hand vara mera stödjande och hjälpande, det vill säga främjande i stället för att leta efter grannförsamlingar att slå samman med, det som är oroväckande av sammanslagningensivern för församlingar som har en fungerande verksamhet och ett rikt församlingsliv. Hittills saknas utvärderingar av gjorda sammanslagningar. Innan nya större enheter skapats, borde det vara en självklarhet att ta reda på effekterna på det lokala församlingslivet.

Det är dock viktigt att hålla isär om viljan att gå samman kommer från lokalt håll, väl förankrat hos församlingsmedlemmarna, eller om det är något påtvingat uppifrån. Ett beslut att slå samman församlingar är dock ofta oåterkalleligt. Idag kan stiftsstyrelsens beslut i praktiken inte överklagas. Ett sätt att öka det demokratiska inflytandet hos församlingsmedlemmarna kunde vara, att ett beslut om sammanslagning endast kan fattas med ett mellanliggande kyrkoval.

Vad kan vi då göra i avvaktan på en sådan förändring? Som jag föreslår i min motion kan ett sätt vara att kyrkostyrelsen tar initiativet och faktiskt upplyser stiftet

om deras viktiga främjandeuppdrag för församlingslivet i enlighet med kyrkoordningen. I min motion har jag det kanske drastiska förslaget, att kyrkostyrelsen i sin tillsyn av stiftet kräver utvärderingar av genomförda sammanslagningar av församlingar. Jag är väl medveten om, att kyrkostyrelsen formellt inte har tillsynsuppgift över stiftet, men kyrkostyrelsen har faktiskt regelbundet överläggningar med stiftsstyrelserna. Vad är det som hindrar att kyrkomötet gör det medskicket till kyrkostyrelsen att uppmärksamma de problem jag lyfter i min motion?

Med hänvisning till vad jag har anfört föreslår jag, att kyrkomötet bifaller min motion 2016:75, sats 1: ”Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att upplysa stiftet om att bedriva ett främjandearbete för församlingslivet i enlighet med kyrkoordningen.” Vad gäller min andra att-sats föreslår jag en viss modifiering, där bland annat tillsyn ersätts med överläggningar: ”Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i sina överläggningar med stiftet efterlysa utvärderingar av genomförda sammanslagningar av församlingar.”

BERTH LÖNDAHL:

Ordförande! Stort tack, Inga, för ditt inlägg. Jag stöder gärna den motionen liksom jag yrkar bifall på min egen motion 2016:21. Det har nu gått tre år sedan strukturutredningen genomfördes. Dess titel *Närhet och samverkan* visar åtminstone någon sorts ambition för organisationens genomförande. Därför är ju frågorna självklara. Har det blivit en större närhet? Är det detta som de olika medarbetarna, personalen, talar om i de stora pastoraten? Jag har ännu inte hört någon församlingspedagog, någon komminister eller någon kyrkvaktmästare tala om att äntligen har vi större närhet i våra pastorat. Är det så, att vi kan höra att det har skett en ökad samverkan, där samverkan alltid har betytt samverkan av självständiga enheter, där man kommer överens utifrån sin självständighet? Kan vi se en ökad självständighet utifrån det, en samverkan?

Tre år har gått. Ändå är det så, att utskottet menar att den tiden är alltför kort. Det lär dröja ytterligare ett år innan någon utredning har kommit i gång, om kyrkomötet skulle mena att en sådan utredning ska ske. Men det är nu som det måste ske. Det får inte dröja ytterligare längre tid. Vi måste utreda effekterna av sammanslagningarna. Hur mår personalen, den som genomför verksamheten? Det är nu vi måste ha svar på frågor som hur beslutsprocesserna har påverkats i de största pastoraten. Är det effektiva beslutsprocesser? Går det fortare eller är det långa beslutsvägar? Är det centralstyrning eller är det delegationer och ansvarsfördelning ner till de lokala nivåerna? Är det så, att cheferna på de lägre nivåerna har friheten och modet att agera självständigt, eller är det så att det hela tiden går uppåt? Alltför många rapporter, inlägg, debattsidor och artiklar i Kyrkans tidning vittnar om att beslutsprocesserna är tröga, långsamma, och att centralstyrningen har ökat.

Hur är balansen mellan den egentliga verksamheten och de administrativa kanslierna? Det är inte svårt att se, att de som utför och kan den egentliga verksamheten har allt mindre inflytande över den, samtidigt som kanslier, administratörer och informatörer, som inte är i den egentliga verksamhetens genomförande, har ökat inflytande. De som inte kan verksamheten utför den. Det är de som alltmer påverkar och beslutar om den. Är det så, att identitet och självkänsla har stärkts i det lokala, eller kan det vara tvärtom? Har det uppnåtts att de små församlingarna har räddats, vilket var en av ambitionerna i organisationsutredningen? Eller är det tvärtom så, att allt fler församlingar har försvunnit? Så har det ju blivit i många stora pastorat. Hur

uppfattar kyrkans nya chefer reformen, de som är mellanchefer på olika nivåer? Nog måste dessa frågor ställas och frågorna brådskar.

Det är större organisationer och längre beslutsvägar, fler nivåer, minskat ansvar av det lokala, som har blivit mönster i svensk organisationskultur, allt mer sällan med lyckat resultat. Kritiken i media mot stora organisationer i många sammanhang är massiv. Inom polisen, inom sjukvård, inom skola, inom region och landsting växer kritiken mot de allt större organisationerna. Våga lägga örat mot golvet. Lyssna på dem som utför en organisations egentliga uppgifter. Vad är kyrkomötet och utskottet rädda för att man ska upptäcka? Är man rädd för att det är så, att detta inte längre fungerar? Eller är man rädd för att lyssna på dem som finns längst ner? För Svenska kyrkan håller på att förlora en av sina största tillgångar, den lokala närvaron.

Bifall till motion 2016:21.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Det är på sätt och vis kanske inte att förvåna sig över att man är lite seg i starten med att vilja utreda, med tanke på att strukturutredningen med sitt utvärderingsuppdrag kom fram till, att tio års församlingssammanslagningar inte kunde leda till några som helst slutsatser. Det finns en slående parallell i landstingsvärlden, där man på sina håll planerar reformer men konsekvent undviker att se på liknande reformer i andra landsting och vilket resultat detta har fått. När man vet sin väg framåt vill man inte veta av något som går i motsatt riktning.

Utskottets betänkande tar fasta på att frustrationer över församlingsrådets otydliga roll fanns redan innan strukturutredningen antogs, om denna otydlighet eller flexibilitet, som den kallas, var medveten. Jag minns särskilt svaret från utredningens företrädare på sådana frågor: Men vi har tänkt att de ska få inflytande. Nu har det gått nästan tre år och frustrationen verkar finnas kvar. Man får fråga sig om det kan vara så, att det inte blev som vi hade tänkt. Då fanns det inga regler som säkerställde det heller.

Man kan fråga sig varför det motioneras upphörligen i dessa frågor. Frustration finns också där hos utskottet: Det här hade vi förra året. Är det för att ledamöterna kör klipp och klistra med förra årets handlingar? Eller är det för att man inte vill bli påkommen med att man hade fel i sitt motstånd mot strukturreformen? Nej, då skulle man ju tuga och man var rädd att stå med byxorna nere. Det motioneras naturligtvis därför att strukturutredningen och strukturreformerna på lokal nivå skapade problem snabbt, problem som man på lokal nivå märker snabbt förvärras också om de inte åtgärdas. Anställda i en dysfunktionell organisation lämnar sina tjänster. Engagerade i församlingen tappar förstås sugen om de märker att de bakbinds av en allt större överbyggnad. Man kan fråga sig hur många som ska lämna och tröttna innan det är dags att utvärdera på allvar. Att vänta och se kan ju tyckas vara en riskfri väg, men att göra ingenting är inte alltid gratis.

Jag yrkar bifall till motion 2016:21 samt på Inga Alms modifierade tilläggsyrkande. Tack så mycket.

ELSA CHRISTERSSON:

Vi pratar kanske egentligen om samma sak, men jag ska börja med hur det var när vi tog beslutet om den nya organisationen första gången. Jag blev väldigt glad när jag såg förslaget om att man skulle ha församlingsråd. Jag såg framför mig ett organ utanför de gängse, som inte var kopplat till den kommunala politiken och inte till de

vanliga beslutsfunktionerna utan var ett organ för kyrkfolket, som kunde få göra sin röst hörd där och också få känna att de var en del av det hela.

Nu har vi fått så stora pastorat att jag tror vi får fråga väldigt många medlemmar innan vi hittar en medlem som vet vem som är ordförande i kyrkorådet, till exempel. Däremot är det kanske så, att man kan veta vem som finns i ett församlingsråd. De nya anvisningarna till församlingsråden är väldigt vida. Det tycker jag är en rätt tanke. Då kan man lokalt anpassa uppgifter och befogenheter utifrån de lokala behoven. Men det kan också leda till, att församlingsråden kommer allra längst ner på att göra-listan för kyrkoråd och kyrkoherdar, eftersom det är upp till kyrkoråd och kyrkoherdar att ge församlingsråden den uppgift som de skulle kunna ha.

När jag har försökt komma fram till vad som finns skrivet om det, står det väldigt mycket om stiftets ansvar att syssla med ledning och utveckling av församlingsråden. Därför vill jag – samtidigt som jag yrkar bifall till min motion 2016:66 som går ut på att församlingsråden ska få ett tydligare uppdrag med tydligare både befogenheter och ansvar än vad de har idag – uppmana biskoparna som finns här att tänka över, att även församlingsråden ingår i deras uppgifter.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! Förra året ansåg utskottet och kyrkomötet att det var för tidigt att väcka frågan om en utvärdering av strukturförändringarna. I år har utskottet sagt samma sak. Man kan fråga sig vilket år som utskott och kyrkomöte möjligen skulle mena att tiden var mogen för en utvärdering. Flera som har varit här framme menar, att det ändå börjar bli lite brådskande och akut med att titta på effekterna av det hela.

I Uppsala stift har vi haft fyra utgångspunkter när vi har tittat på behovet av sammanläggningar mellan församlingar. Det har handlat om organisatorisk, ekonomisk, demokratisk och pastoral hållbarhet. Jag skulle ändå mena, att det för den pastorala hållbarheten finns få tecken på att vi där lyckas med det som var tanken. Som tidigare har påpekats är det inte så, att antalet församlingsnedläggningar har stoppats utan det fortsätter. Det ser nästan ut som att kunna ta lite fart igen.

Vad gäller frågan om det pastorala innehållet och drivkraften i församlingarna ser det heller inte ut som att vi har vänt det som på många håll ser ut som en uppgivenhet. Det finns verkligen starka skäl att titta på det här nu och inte låta den här utvecklingen bara fortsätta. Jag skulle verkligen önska att kyrkomötet kunde ställa sig bakom både det som Inga Alm föreslår och det som Berth Löndahl i sin motion föreslår.

MARTA AXNER IMS:

Ordförande, kyrkomötesvänner! Det efterfrågades varför det är så tyst från oss som stod bakom strukturreformen i Organisationsutskottet när det begav sig. Jag kan säga att jag inte är helt nöjd med implementeringen. Jag tycker det verkar finnas problem på många ställen. Det har blivit för centraliserat i pastoraten. Det är problem med ledarskapet på mellanchefsnivå och så vidare. Men finesserna med den här reformen var ju att lämna mer utrymme till pastoraten med stöd av stiftet att göra den organisation som passar lokalt. Det är klart, att vi kan gå in på nationell nivå igen och återreglera församlingsorganisationen på detaljnivå, men det var just det som vi ville undvika. Poängen var att ge ett långsiktigt, hållbart regelverk, som både ger möjlighet på lokal nivå att organisera sig men också ge hållbara strukturer för ekonomi, personal, och så vidare. Vad vi är rädda för, vi som inte vill utreda, är att det ska ta en massa tid, pengar och engagemang från andra saker. Så är det ju

med allt vi beslutar här. Gör vi en utredning, så är det en annan utredning vi inte gör. Det behöver inte vara så, att vi nödvändigtvis är livrädda att se sanningen, utan snarare att det är för tidigt för att vi ska få ut något av de resurser det skulle ta att utreda.

Jag tror absolut vi måste se på det här när det har gått till exempel en hel mandatperiod. Jag skulle se det som ett nederlag, om vi på nationell nivå tvingas återreglera församlingarnas organisation i detalj, för att inte förtroendevalda och chefslinjen och ämbetslinjen på lokal nivå klarar att organisera församlingarna, så att vi både får samverkan och närhet. Men jag har fortfarande hopp om att de., när organisationerna sätter sig, ska kunna få till det så att det fungerar. Till dess tycker jag att vi gott kan vänta över den här mandatperioden innan vi utvärderar. Jag har fortfarande tro på att det går att få både närhet och samverkan. Tack.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag skulle inte en sekund ifrågasätta utredningens goda vilja. Det är definitivt så, att ni som gjorde utredningen hade goda ambitioner. Däremot kan en god vilja alltid leda till goda effekter, och det är just det som jag menar att man måste utreda. På samma sätt, när du talar om den här ambitionen, måste man ju se efter om det har blivit så som man tänkte. Du visar själv på påtagliga frågetecken. Att återreglera låter väldigt fyrkantigt, men vi konstaterar samtidigt på väldigt många håll, att det talas enormt mycket om centralstyrning, enormt mycket om långsamma beslutsprocesser och om en osäkerhet bland personalen på basplanet. Vad får vi lov att göra och vad får vi inte lov att göra?

Min dotter är ordförande i ett distriktsråd på ett helt annat håll i landet, uppe i Bohuslän, och hon ringde mig ganska snart efter att hon hade blivit ordförande och sa: ”Vi får ju inte besluta någonting.”

MARTA AXNER IMS (REPLIK):

Jag kanske ska säga först, att jag inte satt i utredningen men däremot i utskottet och har därmed lika mycket ansvar för den här frågan som alla andra som då satt i kyrkomötet.

Om en distriktsordförande inte får besluta någonting skulle jag säga, att det inte är kyrkoordningens fel utan pastoratets dåliga delegering, om man ska vara krass. Det finns möjligheter att ha församlingsråd som i stort sett har samma befogenheter som ett kyrkoråd. Det jag menar är att det absolut finns problem. Det säger jag ju också, men jag tror inte att det i första hand är kyrkoordningen som är problemet. Jag har väldigt svårt att se framför mig vad alternativet skulle vara till ett regelverk som också tar den här långsiktigheten i betraktande. De ekonomiska och strukturella prövningarna som sker kommer att fortsätta ske.

BERT LÖNDAHL (REPLIK):

Jag instämmer faktiskt delvis med att du säger, att det är i pastoraten en del av problemet ligger, det vill säga att man är otydlig i delegationen eller vägrar att delegera. Detta påpekade jag redan förra året. Egentligen behövs det i kyrkoordningen, ska vi säga, tvingande bestämmelser kring vad som ska delegeras till församlingsråden i mycket större utsträckning och vilket ansvar de ska ha. Här är det tyvärr så, att centraliseringen hejdar detta. Makten koncentreras. Och än en gång, beslutsvägarna är långa, processerna är långsamma, mycket av initiativkraft och lust förtas i de enskilda enheterna lokalt. Därmed riskerar Svenska kyrkan tyvärr att sälja ut

någoting av det viktigaste i hennes arv. Det är denna påtagliga lokala närvaro med initiativ och beslutsrätt lokalt förankrat, väldigt nära de människor man möter.

MARTA AXNER IMS (REPLIK):

Jag kan tänka mig att delegationsordningarna och vad som kan delegeras och som ska delegeras är en sådan sak som man kan se på. Det är ändå begränsade saker som behöver ses över, och det tänker jag är lagom att göra i början på nästa mandatperiod. Tack.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Det finns en likhet mellan debatten i detta ämne och det förra ämnet, som handlade om frivilligt engagemang och volontärer, nämligen behovet av närhet till dem som vill vara och är engagerade i kyrkans liv. Jag tillhör också dem som var en vän av strukturreformen, grundat just på att det skulle ge förutsättningar till det som så vackert uttrycks närhet och samverkan. Jag ansluter mig liksom Marta har gjort till att reformen i sig inte utgör hindret, tror jag, utan det sätt på vilket det ibland kommer till uttryck. Därför skulle jag vilja säga, att jag bokstavligen ställer mig bakom utskottets ståndpunkt att en utredning bör ske men kanske inte beslutas nu. Därmed är det inte sagt att den ska skjutas åt sidan i ett längre perspektiv. Jag tror det är nödvändigt att göra en utvärdering.

Jag skulle vilja peka på några punkter. Jag tror inte det är brist på regler utan det är bristande trohet mot de regler som finns. Det ankommer ju på kyrkorådet i ett pastorat att tydligt i sin församlingsinstruktion förklara hur den grundläggande uppgiften fördelas mellan församlingarna. Det ska också finnas en tydlig beskrivning av hur prästresurserna fördelas mellan församlingarna. Det finns en grundläggande demokratisk princip om, att de gudstjänstfirande församlingarna också ska ha ett inflytande genom sina församlingsråd och att församlingsråden ska sammanfalla med församlingarna i betydelsen de gudstjänstfirande gemenskaperna och inte förvandlas till en administrativ nivå. Jag tror att ökad uppmärksamhet på de regler som gäller skulle lösa mycket av de problem som nu kommer till uttryck bland motionärerna och med fog pekas på. Det är dock bara en mandatperiod som är passerad. Man kan säga, att de första församlingsinstruktionerna på pastoraten måhända kan innehålla en hel del brister.

Vad som nu är viktigt är att koncentrera sig på den församlingsinstruktion som ska fastställas inför nästa mandatperiod, där dessa frågor ska regleras. Sedan har kyrkomedlemmarna sin grundläggande möjlighet att påverka detta genom det kommande kyrkovalet, där de här frågorna naturligtvis kommer att bli debatterade och som rimligtvis bör ha utfall när det gäller sammansättningen av de organ som väljs nästa år. Tack.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Men Nils, med alla de frågor som du själv har och som har ställts här innan, varför då inte utreda hur effekten har blivit. Jag känner dig väl, Nils, och vet att du är väldigt noga med vad ord betyder. Inte kan man säga att en organisation som skapar en sådan centralisering betyder närhet, när avstånden till där besluten tas ökar. Inte kan man använda ordet samverkan när det inte längre är självständiga enheter som samverkar, utan det är enheter som faktiskt har upplösts och försvunnit.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Jo, man kan inom ramen för de regler som gäller åstadkomma det Berth eftersträvar. Jag tror inte att ansvaret kan placeras i kyrkomötet. Naturligtvis kan en utredning belysa de svårigheter och också de positiva resultat som vi har stött på, men jag tror faktiskt att det är för tidigt att verkställa det grundat på en enda församlingsinstruktions livstid, om jag så får säga. Jag tycker frågan ska komma tillbaka. Den bör komma tillbaka när vi har sett en instruktion till.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jo, det ligger hos kyrkomötet, därför att kyrkomötet har ansvar för det beslut man tog om strukturutredningen. Det ansvaret måste sedan följas upp med en utvärdering av beslutet. Då ligger ansvaret hos kyrkomötet. Det utrymme som beslutet om strukturutredningen har gett och hur det har tillämpats kan ha fått oönskade och oväntade effekter. Då måste man ha förutsett detta och då måste man också utvärdera var detta hamnade.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Jag tror i grunden att vi är oense bara om tidsperspektivet. Jag tror inte du kommer att få bifall till detta önskemål idag, men om vi slår fast att det ska ske, måste det bifallas inom en ganska kort tid. Det tror jag är det viktiga att uppnå. Ansvaret ligger till stor del på pastoratens kyrkoråd och på stiftens domkapitel, som ju ska se till att församlingsinstruktionerna uppfyller de krav som finns i kyrkoordningen.

LOUISE CALLENBERG:

Ordförande, ledamöter! Tack för en god debatt och också för kloka inlägg. Jag talar för utskottet och vi yrkar avslag på samtliga fyra motioner, 2016:16, 2016:21, 2016:66 och 2016:75.

Som ni väl känner till är en strukturereform beslutad 2012 och genomförs sedan 2014 runt om i Svenska kyrkans organisation. Arbetet har pågått i snart tre år. Under dessa år har kyrkomötet fått motioner med anledning av att man vill förstå hur det går. Funkar vårt regelverk? Vi har också fått motioner med olika förslag om justeringar och förtydliganden. Förra året behandlades två motioner av kyrkomötet om behovet av utvärdering. Vi beslutade att avslå dem då också, som jag har fått höra hittills. Orsaken var bland annat att frågan om utvärdering var för tidigt väckt, men man ville också se till att ha metoder för att göra den utvärderingen. Därför fick kyrkostyrelsen i uppdrag förra året att på lämpigt sätt samla data och förbereda sig nog, hur man ska följa hur effekterna har blivit av utvecklingen och då också med särskilt fokus på hur det är för våra församlingsråd.

I år har vi sett ett resultat av det i och med att "Kyrkbussen" har ett innehåll med frågor angående förändringen. Man har också påbörjat ett arbete med att samla vilka forskningsprojekt som pågår. Detta är till stöd för att just samla metoder för former för utvärdering. Under 2016 är målet också att presentera ett förslag på det långsiktiga arbetet från kyrkostyrelsens sida. Det kan man läsa i årsredovisningen och verksamhetsinriktningen och vi väntar en slutrapport till nästa år. Andra motioner som har väckts i år, till exempel dem om mellanchefer och församlingsrådets roll, lyfter behov av förtydliganden mellan roller, befogenheter och ansvar. Inte minst är mellancheferens roll kritisk. Speciellt ett av målen med strukturutredningen är att öka den goda arbetsmiljön, och då vet vi alla att det är en kritisk roll.

Förutom arbetet som pågår runt liknande frågor enligt vår årsredovisning och verksamhetsinriktning på nationell nivå, vill utskottet understryka stiftens roll i detta. Motion 2016:75 pekar också på stiftets roll. Motionen vill att man ska ge dem ytterligare ett uppdrag att främja församlingarnas arbete. Stiften har ett ansvar att samla erfarenheter i praktiken. De ska stötta genom råd och utbildning i såväl ledarskapsfrågor som i chefskap och styrningsfrågor. Stiften behöver också givetvis jobba med att lyfta frågor om lärdomar på alla nivåer som strukturförändringen berör. Det är för att man ska kunna lära församlingarna förstå hur utvecklingen går och också leda den utvecklingen, så att vi tillsammans ska nå målet med strukturförändringarna.

Utskottet har också pekat på församlingsinstruktionen som ett viktigt redskap för att se till att målen nås. Här ska ansvaret förtydligas och beskrivas, hur församlingens grundläggande uppdrag fördelas inom pastoratet. Det är också ett viktigt uppdrag för stiften att se till att det blir gjort och sedan följa upp det. Det är inte primärt kyrkomötets roll att titta på det, utan det är framför allt ett uppdrag för stiften. Det finns även bra material inom arbetsgivarorganisationen.

Slutorden är, att vi kommer att återkomma till strukturutredningens effekter. Det kommer vi att göra säkerligen redan nästa år. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 78.

§ 38 Brist på kyrkoherdar

MATS NILSSON:

Ordförande! Till att börja med vill jag yrka bifall till min motion 2016:28. Det här är en av de frågor som näst medlemstappet kanske är en av de viktigaste vi står inför, rekryteringsfrågorna. Kan vi ha folk ute i hela landet som kan föra vårt budskap vidare? Jag måste säga att jag blir mycket, mycket besviken när jag ser hur man har besvarat den här motionen på olika sätt. Jag har skrivit att det är en brist på kyrkoherdar, men då har man gjort ett regelverk för folk som inte finns. Det är rätt otroligt. Om ni läser detta ser ni, att de skriver om hur något som inte finns ska fungera. På många ställen finns det inget av det här. Hur ska man sköta en verksamhet om det saknas en kyrkoherde?

Kyrkans tidning är en bra tidning. Jag rekommenderar den på det varmaste, men den har blivit en annonsbilaga. Ibland kan man tänka, att det är landsbygden som får betala ett oerhört högt pris för annonser som även är en önskelista. Man skulle kunna tro att det är någonting inför julafton, att man skulle få en present i någon form av en kyrkoherde eller någon anställd inom kyrkan. Jag tog mig friheten att läsa den här i bara två veckor. Där står vad det är för tjänster som är lediga, ena veckan 65 tjänster – bara prästtjänster – och veckan efter 70 tjänster. Mina damer och herrar, läs den och ni kommer att se att lite grand av motionen jag har skrivit faktiskt är så som utskottet har sagt: vi ser inte att detta är en brist. Jag vet inte vilka ögon de har gått in med. Ursäkta mig, men jag känner nog att de inte riktigt har fattat vidden av den här motionen. Givetvis är det inte bara kyrkoherdar. Det handlar om komministrar, det handlar om kantorer, det handlar om alla delar i kyrkan. Detta är en ödesfråga, vill jag påstå. Denna och medlemstappet är nog de svåraste frågorna vi har att lösa för att klara kyrkans budskap framåt.

Med andra ord yrkar jag bifall till min motion 2016:28.

ANDERS ÅKERLUND:

Ordförande! Strukturfrågorna som nyss behandlades och även den här frågan har att göra med lokala problem som har uppstått. Vi behöver lyssna väldigt mycket och höra de vittnesbörd som finns och som att man så värtaligt har uttryckt här idag. För några år sedan var det en organisationsanalytiker som har mycket kunskap om Svenska kyrkan som skrev en bok, *Kyrkoherde – (o)möjlig uppgift*. Det ligger mycket i det. Det är väl också så, att det inte har blivit lättare att vara kyrkoherde idag än det var då.

Kyrkoherden ska ha ett övergripande ansvar för hela verksamheten. Det slog vi fast för några år sedan. Det är jätteviktigt att vi håller fast vid detta i en kyrka, som är en kyrka och inte ett fastighetsföretag eller något annat. Det är en viktig markering. Däremot tror jag att kyrkoherderollen behöver ventileras, företrädesvis på stiftsnivå och på församlings- och pastoratsnivå, så att man får analysera hur det ligger till. Många hoppar av av olika skäl. Det finns kyrkoherdar som aldrig någonsin eller väldigt sällan har någon gudstjänst. Man har inte tid på grund av de arbetsuppgifter man har. Ska vi verkligen ha det på det sättet?

Krister Stendahl formulerade det så, att när kyrkan var som bäst var den duktig på att administrera och upprätta Guds rike. Det var väldigt viktigt. Administration behövs, men det kan vara golv och inte tak. Däremot behöver vi också få utveckla Guds rike, och det är många kyrkoherdar som nästan inte har tid till just det. Jag talar av erfarenhet från en aktiv tid och från en ännu aktivare tid då jag har blivit någon sorts pensionär. Jag har varit med i flera olika församlingar och pastorat med problem och jag ser att det är väldigt mycket administration. Det är mycket personalärenden och mitt i all det där är det lite Jesus också, om jag uttrycker mig lite provokativt.

Detta behöver ventileras och vi behöver hitta en väg. Vår situation behöver analyseras och vi behöver också få någon delegation från kyrkoherderollen. När jag blev kyrkoherde i Borlänge, ett jättestort pastorat, fick jag ett roligt råd från domprosten: ”I det här jobbet måste du kunna fyra saker, äta gott, dricka gott, sova gott och delegera.” Jag hann inte med mer än en del av det för att överleva i kyrkoherderollen på olika ställen. Delegation är viktig, men de som har överdrivet kontrollbehov drunknar i två fokus som inte riktigt har med kyrkans egentliga budskap att göra.

Detta är en viktig motion som tar upp en problematik, och det är viktigt att vi går vidare och jobbar med den på de plan som ska åtgärdas. Bifall till motion 2016:28.

BO HANSON:

Det kan finnas många skäl varför man ibland inte får en kyrkoherde som man vill ha. Det finns mycket som kan göras där, men vi i utskottet har inte ansett att det generellt finns en brist på kyrkoherdar. Det kanske finns en brist på goda kyrkoherdar och där kan kyrkoråden ha del i ansvaret för varför det är så. Men vi ser det inte att det är en generell brist på kyrkoherdar. Vi ser inte heller att det finns anledning att bifalla den andra punkten i motionen, att besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram regler hur pastorat/församling ska ledas om kyrkoherde saknas. Det finns i kyrkoordningen. Jag rekommenderar att man läser den.

Bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 79.

§ 40 Beredskap vid kris och förhöjd beredskap

STEN ELMBERG:

Ordförande! Det sker alltid någon form av förändring i säkerhetsläget i vårt samhälle, vilket också naturligtvis drabbar oss som kyrka. Jag har haft förmånen att arbeta i en samarbetstjänst i nitton år mellan kyrkan och försvarsmakten och får reda på ganska mycket saker som inte trycks i tidningar och liknande.

Vi kan tänka så här. För att kunna gå framåt och se framåt på ett bra och säkert sätt ska man också ha en backspegel med sig ibland för att titta bakåt. När första världskriget slutade, beslöt Sveriges riksdag att det inte skulle bli några mer världskrig. Därför ska vi inte ha några mer präster inom försvarsmakten. De fortsatte enträget utan ersättning, och trots en ärkebiskops påstötning blev det ingen ersättning till de här prästerna. 1939 bröt det ut ett nytt krig. Det var alltså inte förutsägbart att kunna besluta att det inte blir så. Tack och lov föll muren 1989, då alla drog en lättnadens suck och det blev friare, lättare och säkrare i samhället på många sätt. För den sakens skull är inte all otrygghet borta. Vi vet att det händer stora, svåra saker. Det var många människor som på 2000-talet, vid brytningen mellan kyrka och stat, arbetade med beredskapsfrågor i den där kyrkan. De finns inte kvar längre. De är borta. Vi vet också att det händer andra stora, svåra incidenter som till exempel Estonia. Visserligen kom det inte hem några kroppar. Vi hade en tsunami också som skördade 543 svenska liv. Jag menar, att det finns ett behov av att ständigt ha någon form av beredskap. Vad gör man när det stora, svåra händer? Vårt land och vår kyrka har varit väl förskonade i många lägen.

Jag kan ändå säga att dessa saker alltid behöver ha sin tydlighet. I motionen 2016:73 lyfter jag fram några saker. Jag tycker att man ändå vördsamt skulle påminna församlingar och pastorat om planeringsansvar avseende begravningsplatser. Utskottet skriver att man har det. Man har en bra folder. Det är inget fel på den, men den är inte komplett än i alla stycken. Frågar man sedan Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, lyfter de fram ett antal punkter till som är mycket tydligare. Man ska ha kapacitet fem gravår framåt. Det är en tydlighet. De säger också att man måste planera sin personal, så att det finns förrättare. Det är inte svårt att få fram borgerliga förrättare heller. Man skulle alltså kunna skicka en hälsning till de begravningsansvariga, en julhälsning med att vördsamt påminna om deras ansvar för beredskap eller en påskhälsning utan alltför stor uppståndelse, höll jag på att säga.

Punkten 3 i motionen om att ha ett informationsansvar borde man naturligtvis tänka själv på. Vi ska komma ihåg en sak. Begravningsväsendet, utom Stockholm och Tranås, är ett statligt uppdrag som vi har, och vi måste sköta den uppgiften. Då vill jag också påminna om att av punkterna som har lyfts fram i motionen och av dem som utskottet har skrivit vill jag trycka på punkt 2 i motion 2016:73, där jag tycker det är viktigt med den vördsamma hälsningen, och naturligtvis punkt 4, som är tillförd i förslaget från utskottet. Klart slut. Tack.

JERKER SCHMIDT:

Ordförande, ledamöter och åhörare här i salen och via webben! Vi har ett nytt säkerhetspolitiskt läge i vårt närområde, krig i Ukraina, ett aggressivt och rustande Ryssland, en osäkerhet kring USA och dess framtida åtaganden. Vi ser kränkningar av vårt territorium och Säpo anger just nu, att Rysslands spionverksamhet mot Sverige är större än under kalla kriget. Därför behöver vi ett starkt försvar. Vi behöver försvara Sverige, vårt lands intressen, vår frihet och vår rätt att leva som vi själva väljer. Försvaret av Sverige handlar dock inte bara om försvarsmakten utan

om totalförsvaret. Alla delar av samhället, mat, vatten, kommunikationer, drivmedel, sjukvård, krisstöd och trygghet, alla myndigheter med ett myndighetsansvar ska i ett läge utav kris och krig kunna ställa samtliga resurser och verksamheter till rikets försvar.

Totalförsvarsperspektivet och vikten av ett civilt försvar är någonting som regeringen i år har gett i uppdrag till försvarsmakten, MSB, länsstyrelserna och övriga myndigheter. Att planera för höjd beredskap och krig ska vara någonting som också vägs in som en vanlig aspekt i den vanliga verksamheten. Samhället gör nu krigsplanering inom ramen för totalförsvaret. Det finns i den planeringen en positiv förväntan på Svenska kyrkan att bidra i planeringen men också i ett skarpt läge. Vad svarar vi när vi kommer i den situationen att våra tjänster ska tas i bruk? Vi behöver också i vår vanliga verksamhet planera och öva på en situation av höjd beredskap eller krig.

Ordförande! Med anledning av min och Sten Elmbergs motion 2016:73 vill jag ställa två frågor till utskottet och till kyrkostyrelsen: Hur säkerställs att församlingarna har en tillräckligt god förberedelse för ett läge av höjd beredskap och krig? Hur säkerställs att huvudmännen för begravningsverksamheten har vidtagit nödvändiga åtgärder och förberedelser för att klara en sådan extraordinär situation? Tack så mycket.

MAJ-LIS AASA:

Vi diskuterade i utskottet att vissa saker ska hamna på församlingsplan. Det ska inte komma från kyrkokansliet, från den nationella nivån. Om man skriver en sådan här motion, 2016:73 förstår vi att det har funnits en anledning. Det kanske inte fungerar så bra som det ska. Har begravningsverksamheten och församlingarna gjort den beredskapsplan de behöver i dagens läge?

Det innebär att vi tittar på alla motionens förslag. Att uppdra till kyrkostyrelsen att fastslå att Luleå, Uppsala, Skara och Lunds stift är samordningsstift ansåg vi inte vara kyrkostyrelsens uppdrag. Då avlog vi det. Vi ansåg inte att kyrkomötet skulle påminna församlingar och pastorat om deras planeringsansvar och inte heller att informationsuppdraget skulle komma härifrån. Men när man tittade på det stora hela, som Jerker sa, måste vi få ett samtal mellan försvarsmakten och organisationen Svenska kyrkan och en samordning mellan dem. Därmed sa vi, att vi med anledning av motionens punkt 1 beslutar att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föra samtal med försvarsmakten om organisationen för kontakterna mellan kyrkan och försvarsmakten avseende döda och begravningsplatser. Det vore synd om vi inte vore redo om något skulle hända i morgon.

JERKER SCHMIDT (REPLIK)

Ordförande! Tack Maj-Lis för detta svar. Dock skulle jag gärna också vilja ha ett svar från kyrkostyrelsen, om någon skulle vilja tala därifrån i de frågorna. Hur säkerställs att församlingarna har en tillräckligt god förberedelse för ett läge av höjd beredskap och krig? Och den andra frågan: Hur säkerställs att huvudmännen för begravningsverksamheten har vidtagit nödvändiga förberedelser för att klara en sådan extraordinär uppgift? Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 81.

§ 41 Kortare mandatperiod för indirekt valda organ

KÅGE JOHANSSON:

Ordförande! Jag företräder motionären och yrkar bifall till motion 2016:81.

BENGT KJELLGREN:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen av Reichenberg och Johansson, det vill säga bifall till motion 2016:81. Lite kort bara om varför de har reserverat sig. Då får man gå tillbaka till motionen. Tanken var ju kortare mandattid för indirekt valda organ på nationell, stifts- och lokal nivå. Uppdraget där var att kyrkostyrelsen skulle utreda möjligheterna att tillåta kortare mandatperiod. Det var för dem som så önskar. Det var inte som utskottet skriver en generell bestämmelse om kortare mandattid utan en möjlighet, inte heller bindande för församlingar och stift. Det kan jag tycka att jag bejakar. Jag har själv de här organen på lokal nivå och där vi har kort mandattid för ungdomar, vilket också var intentionen bakom motionen. Man kan ha ett eller två år i utskott. Det vore också intressant att ha det i de indirekt valda organen, inte bara i de organ som vi förfogar över själva. Det skulle vara att man ändrade så att man fick en möjlighet, men inte generellt. Tack.

LOUISE CALLENBERG:

Ordförande och ledamöter! Jag yrkar avslag på motion 2016:81. Det behövs unga i kyrkan. Det är alldeles rätt. Utskottet diskuterade motionen, och en av våra slutsatser var ju att kortare mandattider inte är det som är problemet. Det är snarare hur unga tas emot och hur våra arbetsformer är attraktiva för unga när vi träffas i våra församlingsråd, kyrkoråd eller andra forum inom kyrkan. Vi sa också att det i första hand är nomineringsgruppernas ansvar att se till, att det finns unga på listorna som också är valbara och sätts in även vid fyllnadsväl. Dessutom sa vi, att det i praktiken är så att det finns kortare mandattider, eftersom man praktiserar fyllnadsväl i ganska stor utsträckning inom kyrkan. Det är ju gott att man kan göra det under mandatperioden.

Däremot är det viktigt att ha längre mandattider för våra organ. Det är för att långsiktigheten för vår verksamhet behöver vara stark. Det finns idag kortare mandattid för församlingsråd och också för nämnder i stiftet och det är en god ordning. De mandattiderna beslutas av fullmäktige. Därför tyckte vi att ordningen som är idag är bra. Nu kanske jag sabbar det här med instämmandemöjligheten, men visst är det härligt att jag inte är ensam här ute, för det sparkas hej vilt. Så fram för unga och andra i kyrkomötet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 82.

§ 42 Nationellt organiserat volontärår

IRENE OSKARSSON:

Ordförande! Det här är en av de viktigaste saker jag vet. Jag har följt ett antal unga människor och jag brukar säga, att städer och större samhällen söder om Västerås har jag nog besökt som utsändare av ”diakonala årare” eller vad vi nu kallade dem på den tiden. En del gjorde riktig revolt i Västerås. Då kanske några västeråsare vet vad jag menar. Oerhört viktigt, och det har inte blivit mindre viktigt med åren, därför att det inte är alla som kan följa med när Dag Sandahl med flera här citerar bibelcitater på löpande band och appellerar till olika inlägg och så vidare. En del av oss ler och tycker att saker hänger ihop, men för väldigt många av dem vi möter idag

har man inte den förförståelsen. Våldigt många unga människor har inte växt upp med en söndagsskolfröken, med juniorförening eller med ungdomskör eller med vad det nu vara månede. Men de vill gärna lära mer, vill pröva vad det innebär att så småningom kanske jobba i Svenska kyrkan eller bli förtroendevald i Svenska kyrkan.

Med den erfarenhet jag har av hemmabygden, det vill säga Aneby på småländska höglandet och det som har hänt och händer där i våra frikyrkliga vänners regi, och kyrkostyrelsen må ursäkta, tycker jag det är konstigt att man inte kan leverera svar på det jobb man har haft så lång tid på sig att göra. Jag är glad över att det finns stift som har gått före, som går före, som fortsätter ihärdigt med denna verksamhet, men vi måste se till att det blir en verksamhet som hela Svenska kyrkan kan ha nytta av. Den församling som säger att det är för jobbigt och besvärligt att skicka ut unga människor och kanske ta på sig ett ansvar att ta emot unga människor och skaka fram en lämplig handledare och boende och vad det nu kan vara, den församlingen tror jag behöver stöd och hjälp. Tar vi inte emot och vågar vi inte sända ut, har vi inte hittat en form för den här verksamheten som hjälper unga människor fram med goda möten på folkhögskolor eller på andra platser under resans gång – vi har ju ett antal stiftsgårdar som mycket väl skulle fungera i det sammanhanget också – så undrar jag vart kyrkan är på väg.

Med det sagt, bifall till utskottets yrkande men ändå en rannsakan, kära kyrkostyrelse.

MARIE RYDÉN DAVOUST:

Ordförande! För två år sedan diskuterade vi motionen om nationellt program för praktik för unga som jag och flera med mig hade lämnat in. Vi beslutade i det här rummet, att den skulle utredas och återrapporteras i år. Av det har vi sett intet.

Motionen i år, 2016:85, och inte minst utskottets betänkande, fångar väl behovet och det är inte okej att fördröja arbetet ytterligare. Det är viktigt att den här möjligheten för unga blir verklighet. Det är viktigt både för våra unga i kyrkan och för vår kyrkas skull.

Därför bifall till utskottets yrkande. Tack.

BIRGIT KULLINGSJÖ:

Givetvis yrkar jag bifall till utskottets förslag. Jag tycker att både Marie och Irene har gett en bild om hur utskottet resonerade. Det överensstämmer med de argument som jag också hade. Jag avslutar med att säga, att unga ju är kyrkans framtid, men unga är lika mycket kyrkan här och nu. Därför föreslår utskottet att arbetet med utredningsuppdraget kring *Nationellt program för praktik för unga* intensifieras och redovisas för kyrkomötet 2017. Tack.

ANETTE NORDGREN:

Jag yrkar också bifall till utskottets förslag. Jag vill bara säga, att jag också uppskattar att utskottet menar att unga praktikanter inte bara är en tillgång för Svenska kyrkan inom landet utan även utanför landets gränser. Vi i utlandskyrkan möter väldigt många ungdomar som kommer till oss i kyrkorna i församlingarna. De studerar, reser runt och skaffar sig livserfarenhet. De hör till den jättestora gruppen, 660 000 svenskar, lika många som bor i Göteborg ungefär, som bor utomlands. Därför är det viktigt att även vi i utlandskyrkan kan knyta dem till oss, till exempel

med volontäruppdrag och det är alltså viktigt att de som arbetar med det här nationella programmet praktik för unga har utlandsförsamlingarna i åtanke.

Bifall till utskottets förslag. Tack.

KENNETH NORDGREN:

Ordförande, ledamöter och biskopar! En motion som föreslår fler unga resurser i församlingarna – vem kan säga nej till ett sådant förslag. Den rubriken hade och har den motion som jag skrev med några medmotionärer, 2016:85. Därför gläder det mig att utskottet inte bara rakt av föreslår att avslå motionen utan har den någorlunda gynnsamma behandlingen av den, att med anledning av motionen ändå vilja skicka ett uppdrag till kyrkostyrelsen att intensifiera det uppdrag som finns sedan ett par år tillbaka.

När jag skrev motionen ville jag sätta fokus på vikten av två saker, först att vi har ett nationellt tillgängligt program, ett system som underlättar för församlingarna, främjar möjligheten att ta emot ungdomar eller låta ungdomar i de egna församlingarna få ett år för att pröva på vad det handlar om att vara med och ta ansvar i kyrkan, bli bemyndigad. Det andra som jag ville fokusera på handlar om min egen kritiska läsning om vårt kyrkliga läge, en identifiering av att vi har tappat i kraft i väldigt många församlingar generellt vad gäller församlingens rekryterande miljö. Där menar jag, att det volontärår som från början hette diakonala året, som var i kraft från 1968 och drygt 40 år framåt, hade väldigt gynnsamma resultat i termer av att bidra till församlingens rekryterande miljö. Av ungefär de 3 000 volontärer som var med i det programmet tills det las ner för några år sen vore det intressant att se hur många som faktiskt idag är anställda i Svenska kyrkan.

Genom utskottets ändå tämligen gynnsamma behandling är det min förhoppning, att det här arbetet kan påskyndas och få ytterligare kraft och att vi får en rapport nästa år. Med det kan jag som motionär känna mig nöjd och yrkar därför bifall till utskottet och då speciellt till punkt 2. Tack.

KARIN JANFALK:

Ni kanske inte alla vet det, men jag får nog ändå säga att jag är lite förälder till *Ung Resurs* som nu pågår i Göteborg. Jag har kämpat med detta i många år. Och vet ni vad? Undrens tid är inte förbi. I veckan blev jag mejlad och nu ska utredningen sätta i gång. Jag vill bara säga det, så att ni kan känna er lite lugna och fina. Jag har också undrat hur lång tid det ska ta, men nu är det på gång, bara så att ni vet det. Innan jul får jag ett besök i Göteborg. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 83.

§ 44 Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem

GUN ERIKSSON:

Ordförande! Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande. Svenska kyrkan behöver som alla andra organisationer förändra sig med utvecklingen över tid. Fokus för oss ligger så klart på det grundläggande uppdraget och att skapa förutsättningar att sköta det på lång sikt genom en genomtänkt förvaltning av tillgångar och förändrade fördelningssystem, ett enklare och mer ändamålsenligt regelsystem. Utredningen *Gemensamt ansvar* som tillsattes 2012 fick ett sådant uppdrag. Resultatet presenteras i detta betänkande efter att ha varit på en sedvanlig remiss och naturligtvis behandlats i kyrkostyrelsen.

I detta betänkande finns en tydligare rollfördelning mellan lokal, stifts- och nationell nivå vad avser fastighetsförvaltning. Där finns ett förslag till att vi ska upprätta ett nationellt fastighetsregister, så att vi faktiskt har kunskap om vilka fastigheter vi har i vår kyrka. Vi ska se till att det finns en lokalförsörjningsplan, där varje församling eller pastorat ska fundera på hur vi ska använda våra lokaler, det för att vi ska kunna underhålla dem, förändra, avveckla eller bygga nytt. Det finns förslag att stiftet ska öka vår kompetens i upphandling och fastighetsförvaltning och att riktade pengar ska finnas för att hjälpa till att betala egeninsatsen, till exempel, när vi får kyrkoantikvariska ersättningar. Det finns också ett regelverk för hur trossamfundet kan överta och stiftet förvalta de kyrkor som vi på lokal nivå anser att vi inte behöver längre. De här åtgärderna ska utvärderas och redovisas till kyrkomötet 2023.

I betänkandet finns det också förändringar i utjämningsystemet. Vi har koncentrerat oss på kostnadsutjämnningen. Där vill vi genom nya faktorer rikta pengar till barn och diakoni. Vi har ett förslag på nytt glesbygdsbidrag medan andra bidrag faktiskt tas bort. De här förändringarna ska införas successivt och utvärderas till kyrkomötet 2027.

I vårt betänkande hade vi också att förhandla clearing. Där föreslår vi inga förändringar mer än att det blir obligatoriskt att använda kollekt- och betalningssystemet. Läronämnden har yttrat sig och ser inga läromässiga hinder för förslagen. Kyrkorättsutskottet har yttrat sig och hade några synpunkter på språkbruk. Utskottet bifaller förslaget att begreppet kyrkotillhörig ska användas i det nya kapitlet i kyrkoordningen. Tack.

CARL-ERIC GABRIELSSON:

Ordförande! Det finns mycket som är värdefullt i den här utredningen. Då tänker jag framför allt på detta med fastigheter. Vi har mycket fastigheter och det finns all anledning att ha en bra struktur för den förvaltningen. Det är ju sådant som vi har jobbat med. Vi som är i landsbygdsförsamlingar har under generationer tillbaka ganska många kyrkor och andra byggnader, också i förhållande till vårt invånarantal och kyrkotillhöriga. Jag har egentligen inga större invändningar mot de förslag som finns när det gäller fastighetsbiten.

Sedan hade man väl tänkt sig att detta med fördelning av kostnad ändå skulle ha inneburit, att man hade gett en lite större möjlighet för avfolkningsbygder och andra att kunna klara av kostnaderna som vi har idag. Det jag är mest besviken på är den sammanlagda effekten som man har sett, när man har gjort en utvärdering av de här förändringarna. Det är Norrland och glesbygden som är förlorare. Det hade jag kanske inte förväntat mig och det är det som jag tycker är det största felet. Nu sägs det att utvärderingen bör komma tidigare, för att man skulle kunna se exakt hur det fungerar och effekten utav det. Är det så att effekten blir att det är glesbygden som är förlorare, har vi satt oss i en situation när vi driver på detta som man lyfter fram, att man kan överlåta kyrkorna till central nivå, så att säga. Det var väl inte riktigt det vi inledningsvis tänkte. Vi tänkte inte att vi skulle driva på en sådan utveckling. Nog är det bäst om de kan användas lokalt för det de är tänkta till en gång i tiden. Så gör vi ju idag. Effekterna utav dessa utjämningsystem har jag invändningar emot.

SVEN-E KRAGH:

Ordförande! Vi står som Svenska kyrkan inför många utmaningar, kanske allra främst på det område som gäller att föra ut vårt budskap och göra det synligt i det

samhälle vi lever i. Men för att göra det måste vi också se till att hantera de resurser som vi har på alla nivåer i kyrkan på ett sätt som fungerar allra bäst och ger allra bästa avkastning. Kyrkostyrelsen har nu lagt fram sitt underlag för det beslut som utskottet har behandlat, och det har utskottet gjort på ett mycket omdömesgillt och välvilligt sätt. Därför vill vi från kyrkostyrelsen tacka utskottet för detta.

Jag vill göra några kommentarer och först när det gäller att effektivisera fastighetsförvaltningen. Det har Gun Eriksson beskrivit och det tänker jag inte gå in på. Med hänsyn till att det, när vi började det här arbetet, inte fanns så många uppgifter ute i församlingar och pastorat som hur många fastigheter vi hade, kan man säga att vi har kommit en bra bit på väg. Men vi är inte i mål än. Antagligen behövs det många tag ute på lokal nivå för att det här ska fungera på rätt sätt. Stödet från stiftet måste också bli väldigt mycket mera påtagligt i de här frågorna.

Om utjämningsystemet, som bland annat Carl-Eric har haft synpunkter på, vill jag säga följande. När man förändrar ett utjämningsystem av den karaktär som vi har i kyrkan, är det inte så där oerhört enkelt att hantera och beskriva vad resultatet blir. Det är beroende av så många faktorer. Därför är det så viktigt att man på olika sätt börjar fundera över utvärdering och låter det fungera så snabbt som möjligt, för att man eventuellt ska kunna göra de förändringar som behövs i systemet. Ni känner alla till de faktorer som ska ligga till grund för utjämningsystemet. Det är antalet barn bland befolkningen men också frågan om behovet av diakonala insatser. Det har vi allihop känt av nu under några år, när det gäller frågan om människor som kommer till vårt land och behöver omsorg på olika sätt.

Sedan återinför vi det som kallas glesbygdsbidrag som omfattar 100 miljoner. Det innebär, att glesbygden också kommer att få stöd. Ni vet också, att det på sina ställen är väldigt glest bland befolkningen och bland dem som ska stå för verksamheten. Därför är det viktigt att peka på stiftens ansvar för detta och därför har också frågan om hur stiftsbidragen ska styras resulterat i att man får behandla dem fritt i framtiden.

När det gäller utvärderingen vill jag säga, att det ju är rimligt att man gör det men att man måste göra den när det har varit i gång ett slag. Det är faktiskt så, att utjämningsystemet är full kraft först 2021. Det är därför tiderna angående utvärderingen på det området måste läggas något senare.

MAGNUS EK:

Ordförande, presidium, ärade biskopar, ledamöter och åhörare! Det är skönt att vara tillbaka i talarstolen. Jag brukar uppskatta att vi i Ekonomi- och egendomsutskottet har jordnära frågor att diskutera. Det är pengar och det är skog och det är saker som går att ta på. Men här har vi ganska komplicerad materia att behandla. Förslaget som ligger är inte helt enkelt att överblicka. Det är ännu svårare att överblicka förslagets konsekvenser. Vi har sett en oro både i centergruppen i utskottet och ute i landet över just konsekvenserna av gemensamt ansvar. Jag tror att vi har lyckats svara mot delar av det, och som vi hör från föregående talare tror jag också det är svårt att överblicka detta ännu på länge. Vi har därför försökt i utskottets svar på kyrkostyrelsens förslag skärpa behovet av att ha en fortlöpande utvärdering, även om vi inte kan ha en total grundläggande genomlysning som vi presenterar inför kyrkomötet varje år. Även om vi måste vänta tills systemet har vart i gång, har vi ändå velat trycka på att vi ska en utvärdering till kyrkomötet i en organisation, om den än inte är totalt genomlysande, just för att man ska kunna reagera ifall vi ser stora negativa konsekvenser.

Jag hoppas att vi ska kunna undvika det i och med att glesbygdsbidraget ligger som det gör. Vi siktar på att styrka och stärka de församlingar som har många barn, som har ett utbredd diakonalt arbete att ta i och i och med förändringarna hur vi hanterar stiftsbidraget. Jag tror att de av oss här inne som har tänkt att sitta vid nästa mandatperiod har ett stort ansvar i att hålla ett öga på det här, att vi ser till att också jobba med detta ifall vi ser negativa konsekvenser, men att vi ändå inte ska måla fan på väggen utan hoppas, att det här nu blir bra och att vi får positiva konsekvenser. Men, som sagt, jag vill ta med mig själv och jag vill inskräpa i er, att vi har ett ansvar också att se till vilka konsekvenser det här förslaget får.

Med det jag har sagt har vi inte landat i att vilja ändra på tiden för utvärdering utan helt enkelt att inskräpa, att vi vill se en kontinuerlig fortlöpande utvärdering om än inte en hel genomlysning. Tack så mycket.

BISKOP HANS STIGLUND

Det är en svår materia att se alla penningflöden och hur olika bidragssystem landar i olika tid och i olika församlingar. Jag skulle ändå vilja, utan att ha eget yrkande, skicka med en reflektion och en oro ifrån många församlingar i Luleå stift över att vi ser, att vi kommer att drabbas ekonomiskt på olika sätt i det här nya systemet. Omläggningen av framför allt utjämningsystemet går ju från det här gamla yta-bidraget till en annan typ av utjämningsystem. I det gamla systemet skulle jag nästan vilja säga, att Luleå stift nästan var väl gynnat. Vi hade på grund av vår stora yra väldigt mycket bidragsmöjligheter. I det nya systemet får vi följa upp och se vad det innebär, men jag kan ana att det kommer att slå åt andra hållet ganska kraftigt i många församlingar.

Det finns några kriterier som när de sammanfaller slår väldigt hårt i många inlandsförsamlingar. En normal församling i inlandet i Luleå stift har ofta en hög kyrkotillhörighet och har också en hög kyrkoavgift. Våra tillhöriga är beredda att satsa mycket för sin församling. I det här systemet är det inte bra att ha hög kyrkotillhörighet och hög kyrkoavgift. Då blir man bidragsgivare i systemet. Solidaritet är viktig, men om det blir så när det sammanfaller så att små församlingar i inlandet blir bidragsgivare till de stora förortsförsamlingarna, får vi problem med att förklara den här solidariteten.

Vi har också ett annat exempel, där vi ser att kriterierna för vissa församlingar ändras. Jokkmokk är ett exempel. Jokkmokk har alltid varit glesbygd och är glesbygd, men i det nya systemet blir det plötsligt tätort. När tillräckligt många människor flyttar från Jokkmokksbyarna in, när de gamla inte kan bo kvar i byarna, flyttar man in i centralorten. Då blir det tillräckligt många i centralorten Jokkmokk och byarna blir tömda. Då är Jokkmokk plötsligt tätort och tappar 1,2 miljoner per år i bidrag. Sådana här buggar i systemet menar jag att vi måste hantera i framtiden.

Jag vill ändå slå vakt om att det är viktigt att säga, att vi inte ska göra den här frågan till en kamp mellan syd och nord. Vi ska se att kyrkan behövs, och när vi i Arvidsjaur kan ha god barnverksamhet kommer de ungdomarna som flyttar till Upplands Väsby från Arvidsjaur att hitta kyrka och församling där. Vi hänger ihop, men låt oss skapa ett system som är hållbart. Tack för ordet.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! I mitt ställe skulle egentligen Leif Nordlander ha stått, men han fick akut åka till käkakuten på Akademiska. Jag ska framföra det yrkande som han själv

hade velat argumentera för. Det yrkandet är ett avslag på punkten att pastoraten ska betala avgift för övertaliga kyrkor, övertalighetsavgift.

Sedan har han fått presidiets hjälp med att titta på vilka formuleringar som behöver ändras. Det avser kyrkoordningens 44 kap. 3§, 2 stycket: "Församlingen ska om kyrkomötet beslutar det också betala en kyrkounderhållsavgift.", samt 3 stycket: "Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om kyrkounderhållsavgiften." Stryk "likaledes" och "kyrkounderhåll" i paragrafens överskrift. Jag vet att detta kommer att repeteras om en liten stund.

Bakom detta ligger naturligtvis, som jag förstår det, det som också skulle kunna uppfattas på ett väldigt tråkigt sätt, om man kräver in ytterligare medel för församlingarna samtidigt som man vet att i alla fall idag Svenska kyrkan på nationell nivå disponerar oerhört mycket medel. I detta, om inte förändringarna går igenom, ligger ju en vädjan till kyrkostyrelsen att vara mycket restriktiv och återhållsam med ett sådant beslut att kräva in extra medel från församlingarna. Jag stämmer helt in i att man måste vara väldigt restriktiv med det. Men yrkandet är alltså det som jag nämnde och som jag vet att presidiet kommer att upprepa.

GUN ERIKSSON (REPLIK):

Jag vill bara förtydliga för kyrkomötets ledamöter att det är en möjlighet som finns och införs i kyrkoordningen. I första läget har vi fräscha pengar till detta, men vi inför en möjlighet att senare ta ut en sådan avgift om det skulle behövas. Bara så att det är klart när vi fattar beslut. Tack.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Jag har också ett sjukdomsfall att rapportera. Det gäller ledamoten Gunvor Torstensson i Skara stift som har haft lunginflammation och ännu inte är riktigt återhämtad. Hon kanske kommer mot slutet av mötet.

Hon har bett mig att framföra några oroande synpunkter från just Skara stift, där man som ni vet har många kyrkor och små församlingar. Det gör jag gärna. Vad hon vill säga är, att hon kommer från en församling där de har 2 500 kyrkotillhöriga och elva kyrkor att ta hand om. Många av kyrkorna är gamla. Hon tillhör verkligen dem som berörs av förslagen med gemensamt ansvar. De försöker naturligtvis att kämpa och hålla kyrkorna i gång och i stånd, men hon inser att det finns en gräns för hur mycket det pastorat hon tillhör kan satsa på dessa kyrkor. Hon inser också att de någon gång i framtiden blir tvungna att överlämna en eller annan kyrka till nationell nivå, enligt det system är infört som nu föreslås. Då är det ju domkapitlet som ska bestämma om upplåtelse. Hon är orolig för vad som händer om de vill ordna ett kulturarrangemang i församlingen och den kyrkan är återlämnad. Kan de få upplåtelse för detta? Hur kommer det hela att bli? Det känns osäkert och oroande.

Jag tror hon är väldigt typisk för dem som drabbas av detta, och jag tycker det är viktigt att vi tar denna oro på stort allvar. Jag tror också det är viktigt att vi har en viss generositet vid tillämpningen av reglerna som kommer så småningom. Det tar väl sin tid innan vi får så många återlämnade kyrkor. Det gäller också att hålla vårt kulturarv tillgängligt. Bara för att en kyrka återlämnas innebär ju det inte, att den ska vara igenbomrad. Vi ska fortfarande ha tillgänglighet till dem, och vad kan då vara bättre än att vi har det i form av återvändardagar till bygden, kulturarrangemang eller något sådant. Nu tror jag att jag har framfört det som Gunvor ville.

Jag har inget särskilt yrkande.

GUN ERIKSSON (REPLIK):

I reglerna kring detta har vi sagt, att det är domkapitlet som bestämmer om man kan upplåta kyrkan för sådana här tillfällen. Det finns ju inte praxis än, så det måste naturligtvis också utvärderas, men det är så som förslaget ligger. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 85.

§ 45 Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning

DANIEL LARSON:

Ordförande, mötesdeltagare! Svenska kyrkan upphandlar mycket både varor och tjänster och kan påverka. Vi lever i en tid som är föränderlig. I Europa diskuteras social dumpning som är en sådan fråga och det är anledningen till det vi resonerar om i motion 2016:45. Ifrån vår grupp har vi ett förslag som går ut på, att kyrkomötet bör ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utveckla system och rutiner som säkerställer, att alla delar av Svenska kyrkan vid köp av varor och tjänster så långt det är möjligt motverkar social dumpning, stävar fusk och säkrar justa arbetsvillkor genom att främja seriös företagsamhet i en sund konkurrens, liksom medverkar till att skapelsen vårdas och negativa miljöeffekter minimeras. I vår bakgrundstext redogör vi för, att kyrkostyrelsen i april beslutade om en ny inköspolicy och uppförandekod för leverantörer. Vi tycker att den ska utvecklas och ligga till grund för riktlinjer och rutiner för upphandling, som då kan rekommenderas för alla delar av Svenska kyrkan.

Vi har sett larmrapporter på teve och i media om hur offentligt finansierade verksamheter har medverkat till att öka den utsatthet som många människor befinner sig i. Vi menar att Svenska kyrkan inte ska vara med och finansiera och medverka till den utvecklingen, utan tvärtom medverka till något annat i en sund konkurrens för till exempel de småföretagare som vi vill ska kunna leverera varor och tjänster till oss. Det vore egentligen företagartientligt att gå på utskottets förslag att besluta att motionen ska avslås. Förutsättningen för en sund konkurrens för svenska och andra företag är att verka på ett sätt, att man ska kunna betala löner, erbjuda god arbetsmiljö och säkerställa att det går just till.

Man blir lite överraskad när slutklämmen i Utskottets resonemang är att man föreslår avslag på motionen. Man konstaterar att motionens syfte är gott och att det är av yttersta vikt att inomkyrkliga enheter tar hänsyn till de faktorer motionärerna nämner, nämligen att upphandlingar genomförs och att särskilt social dumpning lyfts fram som en faktor som ofta förbises och som därmed bör diskuteras i relationer med leverantörer. Man hänvisar också hur det går till på nationell nivå när man upphandlar och bland annat hänvisar till människovärdesprincipen. Varje människa ska behandlas med respekt och får inte utnyttjas på ett otillbörligt sätt. Detta innebär krav på aktiva insatser för att främja andra människors väl. Man hänvisar också till att det finns ett krav på rättvis fördelning och likställdhet mellan människor utifrån människovärdesprincipen.

Som ni förstår yrkar jag bifall till motion 2016:45. Jag skulle ha inlett med det och nu har jag sagt det också. Med det medlemstapp som vi har sett och fortfarande hanterar i församlingarna tror jag det är viktigt att vi gör rätt överallt, att vi hjälper varandra och att vi följer det som rekommenderas och kan vara stöd och vägledning. Tack för ordet.

JESPER ENEROTH:

Ordförande! För att börja där Daniel slutade instämmer jag i, att utskottet kommit en bra bit på väg men inte hela vägen fram. Svenska kyrkan är ju sammantaget en av Sveriges större köpare av såväl varor som tjänster. Som kyrka tycker jag därför det är rimligt att vi låter våra upphandlingar präglas inte bara av ekonomisk anledning utan också av de grundläggande kristna värdena. Det innebär att vi måste handla varor och tjänster med så lite miljöpåverkan som möjligt. Det innebär också att vi behöver upphandla varor som är tillverkade av seriösa företag, som håller löner och anställningsvillkor i nivå med gällande kollektivavtal.

Därför är motion 2016:45 skriven och därför yrkar jag även bifall till den och att vi ska ha enhetliga riktlinjer för upphandling. Utskottsmajoriteten tycker att det system som finns är tillräckligt. Det tycker inte jag och konstaterar kort, att det inte är kyrkoordningsmässigt att skapa riktlinjer som inte kan användas inom alla delar av Svenska kyrkan. Jag delar inte utskottets syn. Som kyrka måste vi i ord och handling, i verksamhet och i upphandling, stå upp för de mänskliga värdena. Vi måste kunna stå upp och ta ansvar för att säga, att de varor och de tjänster vi upphandlar har föregåtts av justa villkor och med bra arbetsvillkor för dem som har arbetat. Allt annat är faktiskt orimligt.

Visst är det positivt att utskottet i sina överväganden ändå konstaterar, att motionens syfte är gott och att det är av största vikt att inomkyrkliga enheter tar hänsyn till de faktorer motionen tar upp. Inte minst noteras ju, det som också Daniel var inne på, den sociala dumpningen som annars ofta förbises. Men likväl landar man ju i det där beklagliga avslaget. Riktlinjer som kan användas inom alla delar av kyrkan kan naturligtvis tas fram om man vill. Det vill vi.

Så till skydd för medarbetare hos leverantörer som har rätt till rimliga villkor och till skydd förs skapelsen som måste vårdas, bifall till motion 2016:45.

BIRGITTA SÖDERFELDT:

Ordförande! Jag ansluter mig också till de båda föregående talarna, som har pläderat för motion 2016:45 och för den grupp i utskottet som reserverade sig till förmån för motionen. Jag har själv suttit med i utskottet. Precis som har framhållits här var det i en positiv anda man diskuterade denna viktiga motion. Jag ser det själv som en väldigt viktig del för Svenska kyrkan, att vi på ett tydligt sätt tar ställning för en upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning, när vi nu har pratat om att vi måste behålla vårt förtroende och kanske i viss mån återskapa förtroendet.

Det framhölls i utskottet, vilket faktiskt gjorde mig förvånad, att passusen om löner och anställningsvillkor i nivå med gällande kollektivavtal skulle utgöra någon sorts hinder för lokal nivå. Jag tycker jag har en väldigt god kännedom själv om olika småföretag på mindre orter. Jag vet att det finns en mycket seriös inställning och att det finns både möjligheter och förutsättningar att hantera detta på ett bra sätt, när man går in i olika avtal med Svenska kyrkan. Det man vill få bort är naturligtvis de få aktörer som inte är seriösa och inte kan ställa upp på de miljömässiga och sociala villkoren.

Som jag sa yrkar jag bifall till motion 2016:45. Tack.

MAGNUS EK:

Jag ska redogöra för hur utskottet har resonerat när vi har avslagit motion 2016:45. Vi har allt förtroende för att syftet med motionen är gott och vi har stor respekt för

motionärerna och deras avsikter, men att syftet med motionen är gott och att den bör bifallas är inte riktigt samma sak. Utskottet har resonerat som så, att det redan idag finns riktlinjer som gäller för nationell nivå, som det står övriga kyrkliga enheter fritt att använda om de så önskar. Så har man också konstaterat att det enligt kyrkoordningen blir svårt för oss på nationell nivå att ta fram riktlinjer som blir gällande för stift och församlingar och pastorat. Det lokala självbestämmandet är viktigt i det här fallet. Det är främst på grund av detta som vi inte kan bifalla motionen.

Sedan har vi en linje till varför den har avslagits. Här riskerar jag att tala i egen sak, men jag hoppas att ni kan förstå det. Det riskerar att försvåra för småföretag att faktiskt konkurrera i upphandlingen med Svenska kyrkan. 60 procent av småföretagen har inte kollektivavtal, och även om man ställer krav på kollektivavtalsenliga nivåer, riskerar man att försvåra stort för den typen av företag och företagare att konkurrera om upphandlingar.

Jag vill få göra ett brott från denna korta redogörelse hur utskottet resonerar och gå över till att faktiskt tala i egen sak och, som jag själv tycker, är det som jag vill ta fasta på. Vi riskerar framför allt att stänga ute småföretagare helt från upphandlingar. Om vi skulle bifalla det här är det dessutom så, att det blir den upphandlande aktören – i detta fall Svenska kyrkan – som går in och tolkar kollektivavtal. Till att börja med är det ett avsteg från den svenska modellen och för det andra riskerar det att det skapas ett byråkratiskt monster. Vi riskerar alltså inte bara att stänga småföretag ute från det här, förutom att vi egentligen inte ska sätta den här typen av riktlinjer för att använda i Svenska kyrkan, utan också att skapa en markant ökad byråkrati för Svenska kyrkan. Jag vet att SSU har gått till val i kyrkovalet på att Jesus var sosse, men det betyder inte att vi som kyrka behöver driva socialdemokratisk politik. Jag har all respekt för att syftet är gott, men jag tror inte att man har tänkt efter vad det här skulle innebära för Svenska kyrkan och för småföretag. Syftet är säkert gott, men jag råder er att avslå motion 2016:45.

DANIEL LARSON (REPLIK)

Ordförande! Jag blev inte klokare på vilket sätt det här skulle inskränka på självbestämmandet i icke önskvärd utsträckning. Är det så att vi vill handla och göra affärer med företag som inte vill att det går juste till? Att vi har löner i enlighet med svenska kollektivavtal, att vi har en funktion och ett kontrollsystem som gör att vi inte anlitar företag som använder underleverantörer, som i sin tur erbjuder slavliknande kontrakt från utländsk arbetskraft eller kanske har en koppling till trafficking eller människohandel eller smuggelsprit eller något annat, det behöver vi ju ha koll på och veta vilka vi gör affärer med. Detta är väl värt att hålla högt och ta i hand på, så att vi gör på samma sätt i hela riket inom den svenska kyrkan. Där här är något som ska rekommenderas så långt som det är möjligt.

MAGNUS EK (REPLIK):

Det talas om att detta ska gälla i hela riket. Det här är ju en parallell till precis det som Shekarabi går fram med i Sveriges riksdag. Det är någonting som resten av det Socialdemokratiska partiet driver och det är händelse som ser ut som en tanke att det också kommer upp i Svenska kyrkan. Det behöver inte vara dåligt bara för att det är sossepolitik på andra ställen, det är inte det jag säger, men det finns problem med det här förslaget precis som med det som har diskuterats i Sveriges riksdag. Jag är säker på att ni har följt det och sett problematiken där. Det är precis samma proble-

matik som kommer att gälla inom Svenska kyrkan, nämligen vilket avtal det är som ska gälla.

Vi har i olika branscher olika typer av kollektivavtal. Där ska Svenska kyrkan gå in och säga, att det här ska gälla och ni småföretag har att rätta er och packa efter det här. Det är klart att det blir problem för småföretagen. Det är klart att det blir en svårighet för dem att konkurrera, att gå in i upphandlingar, och vi vill väl ändå inte stänga ute dem. Vi vill inte att det ska vara så. Sedan blir det ju också svårt att kolla vilka villkor den sunda leverantören har. Den här problematiken känner ni igen från den allmänna debatten. Ja, det är klart att vi ska försöka handla med dem med justa villkor, men vi ska inte stänga ute 60 procent av landets småföretag.

DANIEL LARSON (REPLIK):

Jag har i alla fall inom stiftets upptagningsområde inom Stockholms län pratat med ganska många som arbetar med de här frågorna, och när de har läst igenom vår motion säger de att detta är självklart. Vad bra, det här är väl inga problem. Det är ju det här vi behöver, eftersom det finns en hel del människor som bedriver verksamhet på ett sätt som inte vi vill befatta oss med. Vad bra, kör på. Det är detta vi behöver där ute. Du målar upp bilden av att vi nu pratar partipolitik, som råkar vara samma fråga som idag varit i Finansutskottet. Visserligen har vi ett kyrkoval framför oss och vi kan påminna oss om, att några av oss har uppdrag i båda organisationerna. Men här handlar det om hur vi som Svenska kyrkan, utan att ta hänsyn till EU eller andra regelverk, själva bestämmer på vilket sätt vi vill använda våra pengar.

Bifall till motion 2016:45.

MAGNUS EK (REPLIK):

Jag tycker inte det är ett argument som håller för hur vi ska fatta beslut i kyrkomötet, när man har pratat med en eller två personer ute i landet. Det kan säkert vara så att de tycker att det är bra, men kollar man vad företagare och småföretagarorganisationerna säger om detta säger de, att det här kommer att hindra våra medlemmar från att konkurrera i upphandlingar. Det här kommer att stänga ute våra medlemmar. Det tycker jag är varningar vi ska ta tydligare fasta på. Då har vi ändå inte kollat hur det drabbar Svenska kyrkan. Här riskerar vi att skapa ett byråkratiskt monster för vår organisation. Det riskerar att göra det svårare för vår organisation att driva upphandlingar, att få det bästa priset och att upphandla av duktiga företagare som bara inte råkar ha kollektivavtal för att man är ett litet företag, eller för den delen råkar ha fel typ av kollektivavtal och därför måste ändra sig efter villkoren i ett kollektivavtal som man inte har.

Det här riskerar att skapa ett byråkratiskt monster. Jag har all respekt för att ni två har ett gott syfte med detta, men det är inte någonting vi ska ha i Svenska kyrkan. Avslag på motion 2016:45.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 88.

§ 46 Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar

MONI HÖGLUND:

Ordförande! Det är med glädje som jag läser motion 2016:58 och jag välkomnar en större utvärdering av denna otroligt komplexa fråga. Clearingsystemet i alla ära, men det löser inte alla problem. Det har vi också sett av vad utskottet svarar. Det förut-

sätter en stor generositet i att möta önskemålen från medlemmar om att välja präst. Jag har många gånger mötts med orden: ”Du vet, Moni, vi kan inte betala för den tjänsten eller den här handlingen när du till exempel ska ha en vigsel.” Det har jag mött i många församlingar, vilket har inneburit att jag har gjort det ideellt. Inga problem för mig, men det visar på att det inte är så enkelt löst bara med clearing-systemet. Om kyrkan ser sig, som jag förutsätter, som en helhet, vilket jag tror att den gör, önskar jag att det skulle bli tydligt också i detta fall. Jag är präst i Svenska kyrkan. Jag har min arbetsplats i Nicolaikyrkan, men de människor som efterfrågar mina tjänster säger ofta: ”Ja, för du är väl präst i Svenska kyrkan?” Ja, det är jag.

Sedan står det i utskottets överväganden att vi redan har tilläggstjänster vad gäller musiken. Jag tycker det är märkligt – och jag ska återkomma till det längre fram i ärende G 2016:9 – att vi inom musiken har tilläggstjänster som är okej att vi har men att vi inte har riktigt det här löst när det gäller präster och kyrkliga handlingar.

Till slut har jag en undran angående utskottets förslag till kyrkomötet på punkt 2. Det står att kyrkomötet ”beslutar att med anledning av motion 2016:58 informera kyrkostyrelsen...”. Jag undrar över ordet informera. Det är väl redan gjort, tänker jag. Då undrar jag vad det får för betydelse att vi säger att vi vill informera kyrkostyrelsen? Jag vill lägga följande förslag till beslut: ”Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:58 ge kyrkostyrelsen i uppdrag att göra en breddad utvärdering av nuvarande regelverk kring arvode för och clearing av kyrkliga handlingar.”

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Jag är alltså ordförande också i Gudstjänstutskottet och där har vi yttrat oss enligt en möjlighet som gavs av Ekonomi- och egendomsutskottet. Jag vill här särskilt trycka på det som jag tänker på. Det är lätt att i kyrkomötet prata om alla präster som blir önskade till olika kyrkliga handlingar. Jag vill trycka på det perspektivet som vi anförde vad gäller dem som önskar de här prästerna, nämligen önskan att ersätta en präst för den kyrkliga handling som de ombeds att utgöra. Tack.

TOMAS JANSSON:

Ordförande och kyrkomötesdeltagare! I det här fallet talar jag som motionär. Jag tackar utskottet för en välvillig behandling av problematiken som min motion 2016:58 vill väcka. Jag tycker att utskottet har belyst komplexiteten av den också på ett bra sätt i sina överväganden. Jag kan därför instämma i utskottets beslutsförslag punkt 1 att avslå motionen som vill ge ett utredningsuppdrag med ganska smal inriktning till förmån för att ge ett utredningsuppdrag med bredare inriktning. Där tycker jag att utskottet är lite för försiktigt och jag kommer att ansluta mig till Moni Höglunds förslag till ”med anledning av...”, vilket frångår lite från vad jag har skrivit i mina papper innan. Men vi ska inte komplicera detta med alltför många olika yrkanden som ligger varandra väldigt nära.

Den här problematiken gäller alltså för de kyrkliga handlingarna som dop, vigsel och begravning och den vanlige kyrkmedlemmens möjlighet att påverka vilken präst som ska medverka vid dessa tillfällen. Många av våra medlemmar är inte så jätteaktiva i kyrkan, men vid de här tillfällena kommer kyrkan väldigt nära och gör det också i stora händelser i personens liv. Att få precis den präst som man hemskt gärna skulle vilja ha att förrätta den kyrkliga handlingen kan bli väldigt viktigt och

väldigt avgörande för dessa personer. Får man beskedet att det inte går, bidrar det också till att skapa ett främlingskap gentemot kyrkan. Därför är detta en viktig fråga.

När beslutet togs för ett par år sedan om att präster enbart kan ta emot ersättning från församlingen, från kyrkan, vilket var ett klokt beslut för att undvika svarta pengar, stod det också att det förutsatte en generös tillämpning i att kyrkoherden skulle kunna förordna andra präster än de som arbetar i församlingen till att utföra uppdragen. Så vet vi att det inte har blivit. Därför behöver vi tag i denna fråga. Frågan är komplex, men i utskottets förslag till beslut som det sedan landar i – för jag instämmer med utskottet i hela resonemanget – är utskottet väldigt försiktigt. ”Informera kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört” tycker jag är en svag formulering. Tycker vi att något ska göras, tycker vi att kyrkostyrelsen ska titta på det här, då ska vi ge uppdraget att kyrkostyrelsen ska titta på detta. Då ger vi uppdraget ifrån kyrkomötet att utreda detta, titta på det och se hur vi kan göra för att saker och ting blir bättre.

Därför vill jag instämma i Moni Höglunds yrkande om att kyrkostyrelsen ges ett tydligt utredningsuppdrag i denna fråga. Därmed hoppas jag vi kan komma något steg framåt för att skapa en bättre situation för de kyrkomedlemmar som så gärna skulle vilja önska att få just den präst man känner själv närhet till att kunna tjänstgöra vid förrättningar. Tack.

BENGT INGHAMMAR:

Ordförande! Jag hade egentligen tänkt att jag skulle yrka bifall till motion 2016:58, men jag ansluter mig nu till det nya förslag som finns att uppdra till kyrkostyrelsen i den här riktningen. Detta är ju en viktig, svår och komplex fråga. Hur ska vi hantera den? Min granne sa: ”Jag kan aldrig be dig igen”, när jag berättade för honom att jag inte fick någon ersättning för det barndop jag hade gjort för hans barnbarn. Då sa han: ”Jag måste ju göra reda för mig. Jag kan inte bara be dig att göra saker så där utan någon anledning. Om någon ber mig byta däcken på bilen tar jag 300 kronor. Du måste väl ha något också.” Så sa han det där som jag tycker är viktigt: ”Då kan jag aldrig be dig igen.” Är det en sådan kyrka vi ska ha som är så inriktad, inrutad i regler och ordningar, att vi inte kan låta människor välja den präst de själva vill ha? Jag tror att vi måste komma till någon slags slutpunkt på det här körandet vi har haft om detta.

Jag kom så småningom att begrava den här grannens hustru också, och då ljög jag och sa att det nog ordnar sig med ersättningen, fast det inte gjorde det. Jag har blivit en ganska frekvent lögnare de sista åren på grund av detta, eftersom jag har velat att människor ska ha förtroende för kyrkan. Jag har ställt upp även om jag inte har fått någon ersättning.

Jag tror det är viktigt att vi ser till, att människor känner att de kan få den präst de vill ha. Jag kan tänka mig att vi som sitter här skulle vilja ha den präst, när vi ska begrava våra kära eller när vi ska begravas, som gör det på ett sådant sätt att det känns vettigt och meningsfullt för oss. Jag är emot att det blir obligatoriskt för församlingarna att betala ut pengar. Bestämmer vi att församlingarna måste betala ersättning till präster som kommer på det här sättet, gör vi det omöjligt för kyrkoherden och kyrkorådet att ha mandat att bestämma över sin egen kyrka. Därför tycker jag inte om att det ska vara obligatoriskt. Jag tycker, att det måste ligga på den som begär att få tjänsten att betala. Och det måste betalas, om vi ska ha den här ersättningen. Det är bara det att om den rike företagsledaren, som det ofta är, vill ha en särskild präst, kändisprästen, till sin dotters vigsel, vem får betala det om han inte

betalar det själv? Jo, den mindre bemedlade församlingsmedlemmen, eftersom vi får höja kyrkoavgiften. Någon måste betala det.

Jag tror att andan i den motion som finns, 2016:58, är en vettig och bra idé och jag tycker kyrkostyrelsen ska utreda det i den riktningen.

BISKOP JOHAN TYRBERG:

Ordförande! Jag vill bara flagga för två risker i ärendet. Detta ärende kommer upp med lite olika intervaller till diskussion. Den ena risken jag vill lyfta är, att man inför tvingande regler för församlingar att anställa den präst som den enskilde väljer. Många församlingar har begränsade ekonomiska resurser. Kyrkoherden har inte möjlighet att anställa vikarier eller extra personal. Då ska det inte heller vara möjligt att någon annan tvingar vederbörande att anställa en präst för den speciella kyrkliga handlingen. Det låter fint. Man säger att den enskilde har betalat kyrkoavgift och får ut det, men det man har betalt i kyrkoavgift har ju församlingen redan använt för att anställa den personal man har. Den andra risken är att vi får in en handel med kyrkliga handlingar.

På något sätt måste dessa risker vägas in. Jag har inget särskilt yttrande i detta sammanhang. Jag vill bara lyfta upp dessa två problem. Inga regler som tvingar församlingar att anställa och ingen handel med kyrkliga handlingar. Tack.

ANDERS BRUNNSTEDT:

Ordförande! Jag talar för utskottet och ska redovisa betänkandet som behandlar motion 2016:58. Utskottet föreslår att kyrkomötet beslutar att avslå motionen samt att kyrkomötet beslutar att med anledning av motionen informera kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört om behovet av en breddad utvärdering av nuvarande regelverk kring arvode för och clearing av kyrkliga handlingar.

Att kyrkliga handlingar ska vara kostnadsfria för kyrkotillhöriga är en huvudprincip som är etablerad. Tillkomsten av clearingsystemet stödjer den principen och fungerar som ett utjämnningssystem mellan församlingar, när tillhöriga önskar kyrkliga handlingar i en annan församling än den de är kyrkobokförda i. Ur många synpunkt är clearingsystemet en tillgång, men den kan också minska förståelsen för den grundläggande relationen för de tillhöriga som är samhörigheten med den lokala församlingen. Många tillhöriga har inte klart för sig vilken församling de tillhör. Utskottet lyfter därför fram frågan om vikten av, att församlingar långsiktigt stärker relationen med sina tillhöriga, detta för att göra den lokala församlingen till den naturliga kontaktpunkten för kyrkliga handlingar.

Att inom vissa ramar ge möjlighet att påverka utformningen av kyrkliga handlingar kan stärka relationen till de tillhöriga. Utskottet har i sitt betänkande noterat att det är andra om inte helt jämförbara sammanhang ofta finns ett fritt grundutbud med möjlighet till tillval efter egna prioriteringar. Utskottet noterar att församlingar redan idag erbjuder tilläggstjänster i samband med kyrkliga handlingar. Tjänsterna tillhandahålls mot en avgift, och därmed kan till exempel medverkande extra musiker erhålla ersättning. Att vid de stora tillfällena i livet som de kyrkliga handlingarna speglar mötas av en präst som man själv har en relation till är något som ska vara möjligt. Utskottet noterar att viljan att anställa extra präster för kyrkliga handlingar i församlingar inte alltid är generös, detta jämfört med vad som förutsattes när regelverket att en präst inte får ta emot ersättning för kyrkliga handlingar annat än från en församling inom Svenska kyrkan. Samtidigt förstår

utskottet att det om man anställer extra präster kan skapa en situation, där vissa kostnader för kyrkliga handlingar fördubblas.

Sammanfattningsvis menar utskottet att frågan är mer komplex och behöver belysas ur flera perspektiv än det som motionärerna anger. Motioner i samma ärende har inkommit de senaste åren och man har då hänvisat till utredningen *Gemensamt ansvar*. Utskottet menar, att inte heller där belystes komplexiteten.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

TOMAS JANSSON (REPLIK):

Som sagt tycker jag utskottet är lite försiktigt när man bara vill informera kyrkostyrelsen. Jag vill påminna om att Gudstjänstutskottet, som fick i uppdrag att yttra sig över ärendet, skickade med precis formuleringen ”ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda ärendet med hänsyn till komplexiteten”. Jag tror att vi ska gå på Gudstjänstutskottets förslag till tuffare formulering, vilket det är flera här som har yrkat.

ANDERS BRUNNSTEDT (REPLIK):

Jag antar att man skulle kunna säga, att vår argumentation kring det här är ganska fyllig och bestämt, men jag vidhåller att jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 89.

§ 47 Församlingsanslag till det nationella arbetet

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Sedan år 2000 är det tillåtet för självständiga församlingar, pastorat och stift att anslå medel till Svenska kyrkans internationella verksamhet. Enligt uppgift från kyrkokansliet är det 90 församlingar från hela Sverige som har utnyttjat den här möjligheten, det vill säga avsätter pengar i budget. Det är bara 6 procent av Sveriges församlingar. Storleken av dessa bidrag är förmodligen 7 miljoner kronor. Det framgår inte tydligt vare sig i budgetskrivelsen eller i reciten i betänkandet, men jag tror att det ligger där någonstans. Det finns alltså en stor potential, om fler församlingar skulle ge bidrag ur sin budget till vårt gemensamma internationella arbete. Kyrkoavgiftsmedlen är av storleksordningen 12 miljarder. En procent av det är 120 miljoner och det är inte så lite. Det skulle ge möjlighet till ett mer långsiktigt arbete för vår internationella verksamhet, eftersom församlingsanslagen vanligen inte är tillfälliga insatser utan ett mer långsiktigt åtagande.

I motion 2016:63 föreslås två saker, för det första att kampanjen för att ge anslag ska intensifieras och för det andra att kyrkomötet ska göra ett stödande uttalande. Utskottet skriver att en förbättrad kampanj är på gång och då behövs kanske inte något uppdrag till kyrkostyrelsen på den punkten. När det gäller ett stödande yttrande skriver utskottet: ”Enligt den praxis som hittills tillämpats är det inte kyrkomötets uppgift att rekommendera andra organisatoriska delar av Svenska kyrkan att agera i en viss riktning.” Detta, bästa kyrkomöte, är helt enkelt inte sant. År 2012 beslutade nämligen kyrkomötet rekommendera församlingarna bland annat att bojkotta företag och produkter från de israeliska bosättningarna på de ockuperade palestinska områdena, Västbanken och östra Jerusalem. Det var alltså en rekommendation till exakt de andra organisatoriska delarna av Svenska kyrkan att agera i en viss riktning. Det har funnits många sådana. Den riktiga klassikern i sammanhanget är 1987. Jag letade upp det. Den gången var det naturligtvis ombudsmötet som fattade beslut. Då uttalade sig ombudsmötet för att Svenska kyrkans

församlingar, stiftsorganisationer och andra organisationer som verkade inom Svenska kyrkan ”ska sluta köpa sin eldningsolja från Shell och säga upp sina eventuella kontokort hos Shell”. Det var *ska*, det var inte en vädjan. Bakgrunden var kampen mot apartheidregimen i Sydafrika på den tiden.

Så, bästa utskott, ha tröst. Vi kan visst och med frimodighet rekommendera våra församlingar, pastorat och stift att anslå medel till Svenska kyrkans internationella verksamhet. Då upphör ju alla era tveksamheter och jag utgår ifrån att ni instämmer i mitt yrkande att bifalla motion 2016:63, punkt 2.

HELÉNE LUNDSTRÖM:

Ordförande! Jag företräder utskottet och ska sammanfatta utskottets överväganden kring motion 2016:63, punkterna 1 och 2. Jag ska börja med att yrka bifall till utskottets avslagsförslag.

Kyrkostyrelsen konstaterar att kunskapen om Svenska kyrkans internationella arbete är låg i stora delar av Svenska kyrkan och i samhället i stort. Utskottet välkomnar en satsning för att utöka kunskapen om Svenska kyrkans internationella arbete bland församlingarna men anser att kyrkostyrelsen i sin verksamhetsplanering 2017–2019 tillgodoser behovet av förbättrade förutsättningar för församlingarnas anslag till den internationella verksamheten. Utskottet föreslår därför avslag på punkt 1 i motion 2016:63.

Kyrkoordningen lägger hinder för kyrkomötets möjlighet att utfärda bestämmelser angående stifts- och församlingsnivåns budget och konstaterar att eventuella anslag ur församlingarnas budgetar helt och hållet är en lokal fråga att ta ställning till. Mot denna bakgrund föreslår därför utskottet att även punkt 2 i motion 2016:63 ska avslås.

Bifall till utskottet.

HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Ordförande! Det är alldeles riktigt att vi inte ska ha några direktiv till vad församlingar, pastorat och stift ska göra, men ett uttalande i form av en rekommendation är fullt tillåtet. Det är det som vi har förslagit, ingenting annat.

Bifall till punkt 2 i min motion 2016:63.

MARGARETA CARLENIUS:

Ordförande! Vad roligt att få en sådan här motion, Hans-Olof. Jag blev jätteglad och tycker det är härligt att nu vara på banan. Det är ju så att vi behöver all support i den internationella verksamheten och detta ska vi verkligen satsa på. Jag tänker att det är så viktigt att vi som kyrkomötesledamöter går hem till våra församlingar, talar för det internationella arbetet, utbildar våra förtroendevalda kamrater och våra församlingsmedarbetare, berättar om hur bra vår verksamhet är, varför vi ska ta upp församlingskollekt till detta och varför vi också ska avsätta enprocentsmålet i våra församlingar. Vi ska berätta hur viktigt det är att vi är lojala med vår egen verksamhet och inte tar upp kollekt till andra närliggande organisationer eller några sidospår. Vi ska ha en lojalitet, en respekt och en glädje i det egna arbetet.

Bifall till Hans-Olofs motion 2016:63.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 90.

§ 48 Överblivna datorer

PETER NORDGREN:

Ordförande! Med tanke på gamla datorers vikt konstaterar jag att detta väl är ett av de tyngsta ärendena vi har att behandla under de här dagarna.

Motionären till 2016:83 tycker, att vi på ett miljömässigt och noga genomarbetat sätt ska ta hand om våra gamla datorer. Vi konstaterar från utskottets sida efter en grundlig analys, att det precis är det som sker idag. Det finns avtal som hanterar de här frågorna. Det finns också överenskommelser med olika frivilliga organisationer som gör detta. Dessutom finns nu ett nytt avtal i form av en ny upphandling, som kommer att äga rum under 2017. Vi anser därför att vi har gått motionären till viljes.

Vi önskar bifall till utskottets förslag.

ANDERS AHL:

Ordförande! Tack för det fina svaret, även om inte jag är nöjd med själva utfallet som kan bli ett avslag. När jag skrev motionen 2016:83 kom jag att tänka på när jag konfirmerade mig. Det var längesedan, men jag minns min präst, Bill-Göran. Han pratade mycket om hur viktigt det är att dela med sig. Speciellt om man har ett överflöd ska man dela med sig till fattiga människor. Att man då vill avslå den här motionen tycker jag är så beklämmande. Man hänvisar till avtal, och mycket riktigt har man bland annat ett ramavtal med Atea. Detta företag är vinstdrivande men ComputerAid är en icke vinstdrivande organisation. Här är därför en stor skillnad och dessutom säljs dessa datorer vidare.

Sedan hänvisar man också till säkerhetsaspekter. Vad händer med informationen som kanske finns på datorerna? Detta är inget bekymmer. ComputerAid har ett samarbete med Blancco, som är världsledande när det gäller att radera data. De är till och med godkända av svenska försvarsmakten och det är ju gott nog. Sedan är frågan här vad som händer med återvinningen. ComputerAid har en återvinningsgaranti. Går man in på deras hemsida kan man läsa "Återbruka först... återvinn sedan". Man har ett samarbete med organisationer. Jag ringde dem alldeles nyss och de sa, att nu har de faktiskt stuckit ut hakan så pass mycket, att man har utlovat en hittelön om man skulle hitta en dator på en soptipp i Afrika med deras registreringsnummer på. Då får man en belöning på 250 dollar.

Dessa datorer behövs i skolor och på sjukhus i utvecklingsländer. Därför tycker jag den här motionen är väldigt viktig och att man åtminstone ser över möjligheterna, detta via de ideella krafterna som inte styrs av mammon. Vårt överflöd är en annans förnödenhet.

Bifall till motion 2016:83. Tack.

PETER NORDGREN (REPLIK):

Ordförande! Jag tror att motionären kan vara förvissad om, med tanke på de värdefulla synpunkter som motionären har, att de här synpunkterna kommer att beaktas i och med att kyrkokansliet under 2017 gör en ny upphandling.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 91.

§ 49 Miljö- och tillgänglighetsfrågor

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande! Anledningen till att jag skrev motion 2016:3 om miljökonsekvensanalys var att jag lyssnade på ett föredrag av professor Hans Rosling. Han sa ungefär: "När du får 38 graders feber går du till sängs och säger dig vara sjuk. Så kan inte naturen göra." Jag ansåg att vi måste vara lika måna om vår miljö och vår natur för framtiden som vi är med våra barn. Därför föreslog jag att det borde vara lika väsentligt med en miljökonsekvensanalys som med en barnkonsekvensanalys, eftersom naturen liksom barnen inte kan tala för sig själv. Jag tyckte detta var en god idé, men det tyckte inte utskottet. Tack för ordet.

YLVA WAHLSTRÖM:

Ordförande! Jag ska prata om motion 2016:70. Den borde egentligen inte vara förenklad. Det är snarare så att den borde vara besvarad, eftersom den handlar om miljödiplomeringen. Glädjande nog har vi fått in i verksamhetsplanen här att man ska göra en översyn och förstärka det arbetet. Vi har ändå anledning att titta på det här ärendet och det är väldigt viktigt att vi i våra församlingar tar fasta på detta med miljödiplomering. Den är också mycket systematisk och teologiskt inkluderad, så att man verkligen känner att man jobbar med teologin samtidigt som med skapelsen och miljön.

Men tack för svaret och vi fortsätter vårt arbete med miljödiplomering i hela kyrkan. Tack.

TOMMY ERIKSSON:

Ordförande! Nu hade jag förberett mig för ett litet inlägg här, men det är ingen som har tillstyrkt motionerna. Därför får jag yrka avslag på de fem motioner som finns i Ekonomi- och egendomsutskottet, 2016:3, 2016:36, 2016:37, 2016:39 och 2016:70.

Bifall till utskottets betänkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 86.

§ 50 Miljöfrågor i förvaltningen av prästlönetillgångar

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande, ledamöter! Jag vill bifalla utskottets förslag att avslå motionerna 2016:30, 2016:34 och 2016:35, men jag vill prata lite om kyrkan och skogen.

Kyrkan har 402 278 hektar skog och är Sveriges sjunde största skogsägare. Tidningen Skogsland granskade alla stiftens och deras skötselplaner och policy för förvaltningen. Det visade sig då, att samtliga stift utom Stockholm var certifierade. Där fanns ekologiska skötselplaner, miljöpolicy, om körskador på skogsmark, gröna skogsbruksplaner, naturvårdshänsyn, förbud mot användning av kemiska snytbaggesskydd, utbildning för skogsarbetare i att upptäcka nyckelbiotoper, hyggesfria områden, avsättning till naturvårdsskogar – ja, uppräkningsplanerna skulle kunna fortsätta länge.

Med detta vill jag ha sagt, att vi kan ha stor respekt för hur kyrkan sköter sina skogar och jag rekommenderar motionärerna att ta del av stiftens årsberättelse över prästlönetillgångarna. Gjorde de det skulle man kanske kunna undvika dessa årligt återkommande motioner som misstänkliggör kyrkans skötsel av sina skogar.

Jag vill också passa på att citera från Lunds stifts förvaltningsberättelse över prästlönetillgångarna: Av prästlönetillgångarnas skogsareal omfattar 10 procent

områden på inriktning för natur- eller landskapsvård. På denna areal utförs åtgärder endast i syfte att höja natur- eller landskapsvärden utan avkastningskrav. I Lunds stifts prästlönetillgångar ingår, förutom naturreservat, fyra kyrkoreservat samt en del av Skånes enda kulturreseptat. Ett kyrkoreservat är en inom stiftet intern avsättning av mark med höga naturvärden utan formellt skydd, där Egendomsnämnden i samråd med Länsstyrelsens naturvårdsenhet eller Skogsstyrelsen har ansvar för skötseln. I kulturreseptatet Örnanäs hävdas välbevarade spår och lämningar som visar på en ensamgårds skogsutveckling. Kulturreseptatet invigdes den 14 oktober 2006 och ligger i Örkeneds församling i nordöstra Skåne, Osby kommun. Ett besök där rekommenderas varmt.

Så finns det också de skogsområden som respektive stift avsatt för naturvårdande ändamål. Dem kan man kolla in på www.skyddadskog.se. Genom detta initiativ har allmänheten tillgång till information. Tack.

SAMUEL LILJA:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag att avslå samtliga motioner i betänkandet. Det är 2016:30, 2016:34 och 2016:35. Motionerna har som det framgår behandlats ett antal gånger och det mesta är sagt. Jag skulle dock vilja säga en sak, som Lars-Ivar också var inne på och som berörs i motionerna 2016:34 och 2016:35. Det avsätts redan idag mycket skog för fri utveckling och hyggesfria områden. Dessutom finns det en annan sak som inte är med i statistiken för prästlönefonderna. Det är den skog som man byter, där någon annan tar över skogen och låter den stå orörd. Då är den inte med när vi redovisar områden som står orörda. Men det är ju inte frågan om vem som äger marken, utan det viktiga är att dessa syften uppnås. Tack.

MAGNUS EK:

Om inte Jan-Åke gör som han gjorde förra året och jämför svenskt skogsbruk med IS förstörelse av kulturminnen i Mellanöstern, tror jag det här blir en riktigt tråkig debatt. Men det kan vara *fine* och jag tycker det är väldigt trevligt att vi verkar inse, dels hur bra svenskt skogsbruk är i grunden, dels också som Lars-Ivar lyfter här hur bra Svenska kyrkan är. Så jag välkomnar det.

Jag välkomnar utskottets beslut och hoppas att vi kan avslå de här motionerna. Tack så mycket.

JAN-ÅKE ISAKSSON:

Ordförande, kyrkomöte och åhörare! Tack broder, men mer om IS blir det inte här idag. Bifall till motion 2016:30. Jag vill uppehålla mig främst vid motionens punkt 4, som vill att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att upprätta en nollvision för förstörelse av kulturlämningar i kyrkans skog och mark. I utskottets betänkande står det att Kulturmiljölagen reglerar förstörelsen av kulturlämningarna. Att överlämna detta till Kulturmiljölagen och inte att vi själva ska ha en nollvision är inte en bra hållning. Kyrkan ska ju ha visioner, och att ha en nollvision mot förstörelse ska inte möta någon motsättning. Tyvärr verkar detta göras här, om man givetvis inte bifaller motionen. Vid bifall har vi en försvarlig vision mot förstörelse som helt enkelt är förståelig.

Bifall till motion 2016:30.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 87.

§ 51 Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande, ledamöter! Motion 2016:1 om välkomstceremoni för medlemmar i Svenska kyrkan har resulterat i en hel del positiva kommentarer från representanter för olika nomineringsgrupper. Jag noterar också utskottets positiva skrivningar. Jag tänkte först bara säga tack för vänligt bemötande. Efter hand har jag ändå kommit fram till att jag ska yrka bifall till motionen. Anledningen till detta är att jag ändå tror, även med respekt för att det kan finnas lokala utformningar för riten, att ett gemensamt ritual skulle kunna sätta mera fart på själva välkostprocessen. Kan de i Finland, i frikyrkorna och i Katolska kyrkan, borde ju också Svenska kyrkan kunna lägga energi på att utarbeta anvisningar för en välkomstceremoni.

Lite om bakgrunden till denna motion. Som kyrkoherde har jag alltid haft för vana att ringa upp dem som begär utträde ur Svenska kyrkan och erbjuda samtal om detta. Det var i ett sådant samtal som jag kom att tänka på, att det oftast är så i våra församlingar när det gäller inträden att vi skickar en välkomsthälsning, kanske med en inbjudan till gudstjänst och vardagsaktiviteter. Som kyrkoherde har jag då lagt mer energi under åren på att bevaka utträden än att välkomna nya medlemmar. Naturligtvis är det inte alla som inträder som önskar ha den uppmärksamhet som en ceremoni innebär, men jag tror ändå att det skulle kunna tilltala några, att Svenska kyrkan fäster så stor uppmärksamhet vid mitt inträde att det markeras genom någon form av ceremoni eller i ett val.

Därför yrkar jag bifall till motion 2016:1. Tack.

MONI HÖGLUND:

Ordförande! Jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag, men jag vill tacka dig, Lars-Ivar, för motionen 2016:1 som väckt mycket tankar i vår syn på medlemskap och hur vi tar emot människor som vill bli medlemmar i vår kyrka.

Den som är döpt i Svenska kyrkans ordning blir upptagen som medlem i Svenska kyrkan. Det är ingen nyhet för oss. När det lilla barnet döps tror jag, att många av oss i våra församlingar har en dopfest, där vi bjuder in familjen till att uppmärksamma dopet och på så sätt välkomna barnet in i församlingen. Vi läser förmodligen också upp namnet på barnet, tonåringen, den vuxne som har blivit döpt i gudstjänsten och som vi gläds över. Jag har däremot inte hört någon församling som läser upp namnen på dem som blir medlemmar som redan är döpta i ett annat samfund eller som på nytt vill gå in i Svenska kyrkan och jag efterfrågar det. Det säger något om hur vi ser på att få ta emot människor in i vår gemenskap igen.

Vi kan alltså bli medlemmar utan att det på något sätt uppmärksammas eller att vi ens ber för den personen som blir medlem i vår kyrka. Jag håller med om att en nationellt utformad ceremoni inte bör formuleras i kyrkans antagna böcker, som Läronämnden skriver. Däremot skulle jag vilja se förslag på, hur vi kan gå till väga i våra församlingar för att välkomna människor i vår gemenskap. Vi måste låta varje medlem som blir en del av kroppen Svenska kyrkan känna sig välkomnad och betydelsefull. Det är också viktigt för oss andra i kroppen att få veta att vi har fått en ny medlem i kroppen. Det är många signaler och många som skriver om att det är fler som begär utträde. Men hur ska vi göra för att vi ska få veta att det faktiskt är en hel del som begär att få bli medlemmar också?

Jag efterfrågar exempel. Låt oss utveckla det här tillsammans. Tack.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Vår Svenska kyrka befinner sig i en brytningstid omgiven av samhälls-omdaningar och ifrågasatt inom och utom vår kyrkliga gemenskap gällande vägval och relevans. I en tid präglad av omfattande medlemsflykt aktualiseras frågan om identitet och säregenhet. Vad är vår svenska kyrka och vad innebär medlemskapet? Parallellt med röda siffror i våra församlingslängder skönjer vi ändå en motsatt tendens. Runt om i landet söker sig människor till vår kyrka från ateism eller som invandrare från andra kristna kyrkor världen över. Andra söker sig tillbaka till vår kyrkas gemenskap efter ett utträde för många år sedan i besvikelse över kyrkans förändring men nu i förhoppning om andlig och kulturell renässans. I det sammanhanget har jag själv hört många uttrycka en önskan om en högtidlig eller fin välkomst. Motionen berör därför ett viktigt, angeläget och aktuellt ämne, även om motionens yrkande är något snävt och nämner just en nationellt utformad ceremoni. Det kan vara något stelbent, särskilt eftersom det är en fråga som kräver stort förtroende för det lokala pastoratets kompetens och variationer.

Samtidigt delar jag mycket av motionens intentioner, behovet av en nationell samling kring detta. I stället för en fast ceremoni knuten till exempelvis kyrkohandboken anser jag, att man skulle kunna tänka kring att kyrkostyrelsen bör uppdras att låta ta fram vägledning och råd för välkomstceremonier för församlingarna utan att detaljstyra genom att utbyta just erfarenheter. Erfarenheter och positiva exempel bör inhämtas från lokala församlingar inom Svenska kyrkan och andra kyrkor och från andra evangelisk-lutherska kyrkor i andra länder. Vi ser att Finska kyrkan kan vara ett intressant exempel att hämta inspiration ifrån. Nationell vägledning och råd tryggar likvärdighet över landet, samtidigt som ett ramverk utan detaljstyrning tryggar just det lokala självbestämmandet.

Låt oss över nomineringsgruppernas gränser mot bakgrund av detta tacka Lars-Ivar Ericson för en viktig motion och låt oss alla återkomma i frågan. Tack så mycket.

ULLA RICKARDSSON:

Ordförande! Bara lite kort. Ibland kan vi i Svenska kyrkan upplevas som lite ljumma. Vi sticker inte ut. Jag tycker detta med att uppmuntra inträden har ett väldigt gott syfte. Jag tror inte vi behöver göra det så märkligt som förre talaren ansåg. En enkel välkomnande räcker som sätter fokus på de här frågorna.

Bifall till motion2016:1.

NIKLAS NILSSON:

Ordförande! Som företrädare för utskottet vill jag börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Som ni har sett i utskottets betänkande är vi ifrån Gudstjänstutskottet positiva till intentionerna i motion 2016:1. Det är själva utformandet som vi anser bör vara lokalt, eftersom förhållandena skiljer sig åt väldigt mycket runt om i vårt land. Jag har själv bott och verkat i två olika stift och har för vana att besöka församlingar när jag är ute på resor i landet. Det finns ganska stora skillnader och de lokala förhållandena bör tas i beaktande när man utformar den här typen av ceremonier.

Det är också så, att människor befinner sig i olika situationer. En del vill bli uppmärksammade, andra vill det inte, och de som vill det vill det på olika sätt. Som Gudstjänstutskottet också framhåller är det inte bara fråga om ett välkomnande i

formell mening officiellt i gudstjänst. Det handlar också om ett mottagande som ger en grund för medlemskapet i någon form av utbildning.

Det har efterfrågats en form av vägledning för församlingar. Gudstjänstutskottet välkomnar tanken på utbyte mellan församlingar men hänvisar också till kyrkohandbokens ordning för mottagande av medarbetare, som kan tjäna som ett möjligt exempel på hur ett sådant välkomnande skulle kunna se ut. Därmed finns det material att utgå ifrån för utformandet av den lokala ceremonin. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 92.

§ 52 Officiell översättning av Bibeln för barn

ELISABETH RYDSTRÖM:

Ordförande, kyrkomötesvänner! Efter moget övervägande har jag beslutat att inte försöka övertala vare sig utskott, läronämnd eller majoriteten av kyrkomötesledamöterna på mina fem minuter. Därför har jag inget yrkande. Däremot vill jag gärna tacka för svaret. Det är ju så, att såväl Svenska Kyrkans Unga som Läronämnden och utskottet är överens i den här frågan.

Jag skulle bara vilja plocka upp det Läronämnden säger. De säger att ”en fortgående teologisk och didaktisk diskussion om olika barnbiblars för- och nackdelar är väsentlig”. Det tycker naturligtvis jag också. Det är roligt att höra. Fastän det förstås inte är något vi kan besluta här önskar jag, att frågan kunde tas vidare till lämplig distans, exempelvis Bibelkommissionen. Det tycker jag kan vara en sådan, där frågan kan fortsätta och leva vidare. Tack så mycket.

NANNA TRANSTRÖMER:

Tack Elisabeth! Då vill jag bara säga, att jag yrkar bifall till utskottet och alltså avslag på motion 2016:4.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 93.

§ 53 Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet

BERTIL OLSSON:

Ordförande! Jag vill tillstyrka bifall till motion 2016:22 av Berth Löndahl. Vi behöver lära av varandra och det är därför Berth ställer frågan i sin motion. Vad är det som förenar? Vi får så många rapporter om hur gudstjänstlivet bara försvinner i den ena församlingen efter den andra, men det finns ganska många ställen i Svenska kyrkan, där det pågår ett växande liv i gudstjänstsammanhang. Vi behöver alltså lära av varandra och därför en tillstyrkan till motion 2016:22.

OLA ISACSSON:

Ordförande! Jag skulle vilja säga något om form och innehåll i motion 2016:44. Jag talar för mig själv och inte för utskottet, även om jag var medlem i utskottet. Jag ser att den här motionen berör några områden. Jag vill nämna två. I ett område reflekterar motionen över statistik från kyrkokansliet. I ett annat område nämner motionen ett arbetssätt som ligger mycket, mycket nära en motion som bejakas av kyrkomötet så sent som förra året. Kyrkomötet har inte för vana att bifalla förslag till beslut, där arbete redan pågår. Därför står jag bakom det som är utskottets majoritet, att föreslå kyrkomötet att avslå motionen.

När det gäller motionens form vill motionen ge ett uppdrag i enlighet med det resonemang som förs i motionen. Det är väl där egentligen som jag har det större problemet. När vi får ut handlingar inför att vi får skriva motioner till kyrkomötet kommer det en handling, som handlar om hur en motion ska formuleras. Där sägs det mycket tydligt: "Förslag till beslut ska formuleras så att det kan läsas fristående från övrig text och kan ställas som ett förslag till beslut i kyrkomötets sammanträde." Det går alltså inte att skriva "i enlighet med intentionen i motionen" eller "enligt nedanstående". Beslutsförslaget måste vara preciserat, och så vitt jag kan se är motionsförslaget inte preciserat. Också utav den anledningen bör motionen avslås.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Jag har skrivit ett särskilt yttrande i detta betänkande, där jag önskar det som redan är gjort. Ibland är det himla bra när man önskar något som redan är gjort. Då kan man säga: hoppsan, jag hade fel!

Jag säger det nu: hoppsan, jag hade fel! Jag önskar att vi hade blivit uppmärksammade på detta redan när vi lämnade in motionen. Jag tänker att om man följer de anvisningar som finns, hade den här motionen kunna avvisas och vi hade inte ens behövt behandla den. Det är mitt önskemål. Tack.

BERTH LÖNDAHL:

Jag vill yrka bifall till min egen motion 2016:22. Jag tror att vi alla är överens om, att den söndagliga mässan och gudstjänsten är konstituerande för kyrkan, att en församling som inte längre firar söndaglig gudstjänst upphör på något sätt att vara församling. Den utför inte den handling, i vilken man igenkänner det som är särpräglad för en församling. Då är det desto mer angeläget, att vi tittar på vad det är för faktorer som avgör och som visar på att en församlings gudstjänstliv är tillväxt. På alltför många håll – och det tror jag också vi kan se tillsammans – finns det en förtvivlan, en vanmakt, en uppgivenhet inför ett gudstjänstliv som inte fungerar. Man lever med frågorna. Folk kommer inte. Vad ska vi göra för att folk ska komma? Man experimenterar på många olika sätt och man upptäcker att ingenting tycks hjälpa.

Det samlas in väldigt mycket statistik. Statistiken kan berätta en del, samtidigt som statistiken kanske ändå inte riktigt analyserar de faktorer som driver fram ett levande gudstjänstliv. Statistiken behöver fördjupas för att man ska se var det hände. Varför händer det att lovsången stiger, att allt fler samlas kring ord och sakrament? Även om det primärt är så, att vi inte firar mässa för att folk ska komma utan att vi firar mässan just inför Guds ansikte för att tillbe, måste vi ändå fundera kring vilka faktorer som finns som vi kan känna igen.

Ett av de skäl som utskottet anger för att avslå motionen är, att man menar att man håller på att ta fram en ny kyrkohandbok. Jag menar att motivet är precis tvärtom. Vi tar fram en ny kyrkohandbok som famlar i ett mörker, där vi inte egentligen har tittat på vad som driver en församlingstillväxt i gudstjänstlivet. Vi tar alltså fram en kyrkohandbok utan att egentligen ha funderat kring hur den liturgin ska se ut. Ska den vara experimenterande, varierande, skiftande, medan man ändå vet att där det finns kontinuitet i det liturgiska livet också något kan börja hända?

På samma sätt finns det böcker som har skrivits kring detta. Jag tänker på Fredrik Modéus, som har skrivit i en bok om det här. Jag menar fortfarande, att ytterligare forskning behöver tas fram. Angelägna frågor kan vara: vilken effekt har sammanslagningarna haft på gudstjänstlivet? har det främjat gudstjänstlivet eller inte? vad

blir konsekvensen av att det blir allt vanligare med oregelbundet gudstjänstliv, varierade tider, varierade ordningar, bristande kontinuitet vad gäller präster och alltför ofta kanske bara någon söndag i månaden? Kanske kan sådana saker lösa ekonomi och arbetsfördelning, men det löser inte gudstjänstlivets glädje och tillväxt.

En annan faktor man skulle kunna titta på är vad det är för människor som väljer att fira gudstjänst varje söndag, som tar det som en naturlig del av sitt liv. I vilka traditioner finns de och hur har de fostrats till att någonting sådant ska växa fram? Och vad är det som gör att tillfällighetsbesökare blir regelbundna gudstjänstfirare? Eller ännu ett exempel: vilken betydelse har predikan? hur förhåller sig olika predikotyper till antalet gudstjänstfirare? De här frågorna kan mångfaldigas. De nämnda utgör endast exempel.

Vad kan vara mer angeläget för en kyrka, som i flera decennier har sett att antalet gudstjänstfirare har minskat än att analysera, inte vad som driver det minskande antalet, utan vilka faktorer som driver det som får det att växa på en del håll? Poängen är således inte att analysera orsaken till minskningen utan just att ta fram tillväxtfaktorerna.

Bifall till motion 2016:22.

KENNETH NORDGREN:

Jag företräder Gudstjänstutskottet i denna fråga rörande betänkande 3, som ju handlar om två motioner. Den första, 2016:22 av Berth Löndahl, handlar om utvärdering av gudstjänstlivet och den andra, 2016:44 har rubriken Nya vägar till gudstjänst av Jesper Eneroth och Titti Ådén. Jag yrkar bifall till utskottets yrkande, vilket innebär avslag på båda motionerna.

Det handlar dock inte om ett motstånd mot den ambition och ansats i dessa båda motioner, som är högst lovvärda. Båda fokuserar på vår vilja att fira gudstjänster som är inkluderande och förhoppningsvis fördjupande och vägledande för människor i tro. De två motionerna tar olika utgångspunkter. Motion 2016:22 börjar så att säga i ett plusläge, att se till församlingar, gudstjänstfirande gemenskaper, som rymmer många människor där det går bra och att försöka lära av dessa exempel. Den andra motionen, 2016:44, har mera sin utgångspunkt i ett minusläge, där människor inte alls fyller kyrkan. Motionen syftar till att finna nya vägar.

Utskottet förde flera resonemang som ledde fram till yrkandet om dubbla avslag. I den första motionen handlar det som motionären Berth eftersträvar om något som vi menar finns på väldigt många håll. Det finns publikationer som lyfter församlingar som går mot strömmen och som jobbar med gudstjänstlivet på ett resultatgivande sätt. Vi menar också att det i varje stift finns, eller i alla fall bör finnas, ett pågående gudstjänstarbete, där varje stift lyfter egna exempel. Det är min erfarenhet. I de två stift, Uppsala och Luleå, som jag har egen tjänsteerfarenhet från, ges det ett antal fortbildningar och utbildningar varje år, som lyfter exempel ur de egna leden. Det menar vi i utskottet pågår redan. Vi behöver därför inte bifalla denna motion för att få fram sådana exempel, vare sig publikationsmässigt eller genom delande i stiftets främjandearbete vad gäller gudstjänstlivet. Därför yrkar vi avslag på motion 2016:22.

När det gäller den andra motionen handlar utskottets avslagsyrkande framför allt om att den strävar efter det som ligger väldigt nära förra årets motion, som kyrkomötet antog. Det är ett pågående uppdrag, som tidigare har sagts här. Därutöver finns det lite formmässiga resonemang kring det hela, som ledde fram till utskottets yrkande på avslag. Tack.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag såg en uppgift om att endast 20 procent av Svenska kyrkans huvudgudstjänster samlar fler än 20 deltagare. Säger inte den siffran någonting om att detta är en viktig fråga som har en ambition att fördjupa sig i vad det är som får ett gudstjänstliv att gro och att växa. Jag håller med dig om, Kenneth, att visst finns det publikationer och visst finns det böcker. Jag var ju med i det utskottet också. Men låt oss se till att det forskas mycket, mycket mer kring detta och räck det som redskap till församlingar, så att de kan säga: Så här ska vi göra, så här växer det.

KENNETH NORDGREN (REPLIK):

Som företrädare för utskottet är jag helt enig med motionären Berth om vad vi vill eftersträva. Målbilden är densamma. Sedan ser vi kanske lite olika på två sätt vad gäller vägarna att nå dit. Dels handlar det om i sak hur vi jobbar med gudstjänstlivet i våra församlingar och gör våra ansträngningar för att involvera och inkludera flera. Dels handlar det om att vi ser lite olika på, om den här motionen skulle kunna utgöra det där tricket för det hela. I det fallet menar vi, att det som motionen eftersträvar redan finns. Det pågår och därför ledde det fram till utskottets yrkande. Tack.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Det är möjligt att det finns, men det når inte fram. Så många präster famlar i blindo. Man famlar i okunskap och ovetskap. Man famlar i uppgivenhet. Det hjälper inte vad jag än gör. Då behöver man få veta: här har det hänt någonting. Vad var det för faktorer som drev det? Vad är det som gör att vi inte på något sätt är beredda att utvärdera och reflektera kring den mest centrala handlingen vi gör, det som konstituerar varje församling, det som är vår identitetsskapande handling? Nog måste vi verkligen forska kring detta.

KENNETH NORDGREN (REPLIK):

Jag tillsammans med Gudstjänstutskottet menar att det pågår utvärderingar, det pågår till och med forskning, det pågår arbete kring detta. Återigen, motionen i sin form och till sitt innehåll tror vi inte leder oss närmare den här gemensamma målbilden. Gudstjänstutskottet uppskattade dock ambitionen och ansatsen bakom din motion, Berth, liksom den andra, men trots detta yrkar vi avslag.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Det är ju alltid möjligt att det finns studier, böcker och publikationer som man har missat. Det kanske är mer sannolikt för mig än för Berth, eftersom han har haft fler år på sig att läsa.

Det samlas in väldigt mycket statistik i Svenska kyrkan. Det vet alla som har försökt sammanställa den i januari och det pekar ju också utskottet på. Men jag kan inte riktigt finna att det besvarar ansatsen i motion 2016:22, eftersom det handlar om vad man gör med den statistiken och vad den syftar till. Någon genomgripande studie av vad som är framgångsrikt gudstjänstliv har jag i alla fall inte stött på. Även om det är sant som hävdats här tidigare, att det i olika sammanhang dyker upp människor som kommer med exempel och föredrag om någonting som har slagit väl ut, är det fortfarande som enstaka exempel. Det är inte som en del i en allomfattande sammanställning, där man kan se tendenser och mönster. Kanske kommer det någon till prästutbildningen eller till någon fortbildning någonstans som berättar om någon lyckträff i någon församling. Nästa vecka kommer det någon annan som säger att det

där inte alls funkar, det var bara någon enstaka grej. Det gör dem som lyssnar lika visa som de var innan. Det finns få saker som det tycks så mycket om, som vad det är som får folk att komma och fira gudstjänst. Men särskilt evidensbaserat upplevde i alla fall inte jag att det är särskilt ofta.

Därtill tycker jag att det är problem, att mycket statistik som samlas in och redovisas i Svenska kyrkan koncentrerar sig antingen på absoluta tal – så här många gudstjänstfirare har vi haft på ett år – eller på snittal. Ni har väl mött någon präst eller kyrkomusiker som säger: Dom sa att det här i församlingen var 80 personer per gudstjänst. Sedan förstod jag att det berodde på att man slog ut luciakröningen, julmorgonen, första advent och skolavslutningarna med resten. Det vore mer fruktbart, tror jag, och också bättre för just den ansatsen att upptäcka de långsiktiga och stabilt framgångsrika koncepten, om man sysslade mycket mer med median och mycket mindre med snitt. Då fick man ut vad som var en normal söndags siffror i stället för en siffra som egentligen inte beskriver någonting som finns i verkligheten.

Jag yrkar bifall på motion 2016:22. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 94.

§ 54 Bemötande av personer utanför heteronormen

KARIN JANFALK:

Ordförande, kolleger i kyrkomötet! Jag vill yrka bifall på motion 2016:24. Utanför heteronormen rymmer det många fler än samkönade relationer. Utanför heteronormen lever också homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer som väljer att bli föräldrar utan en partner, personer som inte vill eller kan identifiera sig som han eller hon. Några vill identifiera sig som hen, några som queer. Trots att kyrkomötet 2013 fattade beslut om att uppmuntra stiftens att sträva efter att arbetsplatser inom Svenska kyrkan blir HBT-certifierade, har de inte kommit i gång – fast alldeles snart, har jag sett i Kyrkans tidning. Dessutom handlade ju detta beslut om arbetsplatser och inte om församlingens övriga gemenskap. Särskilt barn och unga som söker sin identitet har behov av att Svenska kyrkan gör allt – jag säger gör allt – för att stödja, bekräfta och bejaka detta identitetsbygge. För många går det enkelt. För andra är det en lång och inte spikrak väg. Många är vuxna som har genomgått könskorrigering behandling kan vittna om att de redan i fyraårsåldern visste att de inte känt sig hemma i det kön som de blivit placerade igenom födelsen.

Det står tyvärr inte alltid väl till i våra församlingar eller sammanhang när det gäller bemötandet av personer utanför heteronormen. Några snabba exempel: olika kampanjer på nätet där också kyrkliga företrädare finns med, till exempel ”Vägra hen – i Sverige säger vi han och hon.” Varför vill man säga det till personer som tycker att det är väldigt bekvämt att identifiera sig som hen? Jag har en massa exempel. Någon ungdom har upplyst om, att om man deltar i en Pride-festival det skulle betyda något negativt för deltagandet i ungdomsgruppen. Tystnad. Många väljer att undvika att samtala om HBTQ-perspektivet. Att inte säga något är också att säga något.

Så en utredning skulle kunna hjälpa till att få syn på våra blinda fläckar och göra det lättare för alla människor att våga leva sina liv öppet och med stolthet. Tack.

ANDERS NIHLGÅRD:

Ordförande och övriga vänner i kyrkomötet! Min och andras motion 2016:24 handlar om, hur personer som faller utanför heteronormen blir bemötta av församling, kyrkoråd, gudstjänstfirare, arbetslag, präster, diakoner, pedagoger, barnledare,

expeditionspersonal, frivilliga med flera. Det handlar om hur personer som faller utanför heteronormen blir bemötta i kyrkans barn- och ungdomsarbete, i konfirmandundervisning, i gudstjänst, i kyrkliga handlingar med mera, med mera.

Motionen handlar om attityder, inte om åsiktsregistrering. Den handlar om församlingens attityder gentemot dem som faller utanför heteronormen. Att tala om åsiktsregistrering i detta sammanhang är nonsens. I så fall skulle ju varje receptionist, sjuksköterska och läkare vara åsiktsregistrerad i den undersökning som gjordes av RFSU om hur RFSU-medlemmar blir bemötta i landstinget. Framgår inte motionens avsikt i skrivningen, beklagar jag detta på det djupaste. Därför detta försök till klarläggande. Hade jag kunnat göra en bättre skrivning eller finns det en bättre skrivning, skulle jag gärna bifalla den. Om det inte finns, vill jag bifalla min och andras motion 2016:24. Tack för ordet.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag om avslag på motion 2016:24, Bemötande av personer utanför heteronormen. Anders Nihlgård vill uppdraga till kyrkomötet att besluta att uppdraga till kyrkostyrelsen att utreda frågan kring hur personer utanför heteronormen blir bemötta av kyrkans företrädare, som har en negativ inställning till vigsel av samkönade par i mötet inför kyrkliga handlingar, i konfirmationsundervisningen, i gudstjänstgemenskapen med mera. Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att risken med förslaget är att det kan leda till åsiktsregistrering och att detta inte är rätt väg att gå. Jag delar den bedömningen, men jag skulle vilja problematisera frågan ytterligare.

För det första riskerar inte det här att bara leda till åsiktsregistrering, utan motionens intentioner skulle av många av våra medarbetare redan idag uppfattas som en jakt mot åsiktsregistrering av olika tolkningar. Förslaget är inte bara omfattande, utan det är diffust. Hur skulle det utredas? Vad skulle sanktionsmöjligheterna vara genom den enskilda prästen? Nihlgård vill utreda bemötandet i sammanhangen vigsel, konfirmation och andra gudstjänster med mera. Hur begreppet med mera ska implementeras i faktiskt beslut är alltför ottydligt för att kunna bifallas, oaktat inställningen i sakfrågan.

Viktigast är hur som helst, att vi möter vår svenska kyrkas olika fromhetsinriktningar och traditioner med respekt och ödmjukhet., även dem som står upp för klassiska tolkningar där vår kyrka inom sig rymmer flera olika tolkningar och ska så göra. Vi ska föregå med gott exempel. Så med bestämdhet, avslag till motion 2016:24. Tack.

HANNA UNGER:

Ordförande, vänner i kyrkomötet! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2016:24. Jag arbetar som socionom inom socialtjänsten. Jag har arbetat med det i ungefär 20 år. Vi gör ett ständigt förbättringsarbete, för att alla människor vi möter ska känna sig respekterade och bemötta för den de är. Ett sätt att förbättra ett bemötande är att fundera över hur man uttrycker sig, att man inte säger "din man" eller "din fru". I stället kan man säga: Lever du med någon? Din partner? Har barnet en annan vårdnadshavare? På så sätt kan man inkludera människor i stället för att automatiskt packa in folk i olika fack, där de kanske inte känner sig hemma. Hur ska kyrkan kunna säga att det handlar om åsiktsregistrering, att arbeta med hur vi bemöter människor så att alla känner sig inkluderade? Det har jag väldigt svårt att

förstå. Att kommuner och landsting arbetar med de här frågorna, varför skulle inte kyrkan då kunna göra det? Jag har oerhört svårt att förstå det. Tack.

ROGER OLSSON:

Ordförande! Jag företräder utskottet och yrkar bifall till utskottets betänkande och avslag på motion 2016:24. Anders Nihlgård lyfter en viktig fråga i sin motion. Det finns som bekant en misstro ifrån väldigt många människor som lever utanför heteronormen gentemot hur man blir bemött, och en osäkerhet om hur man blir bemött av representanter och personal ifrån samhällets institutioner, och kanske också från kyrkans håll. Svenska kyrkan har ju tagit ställning till att vi ska jobba efter principen om människors lika värde. På de kyrkliga arbetsplatserna är vi skyldiga att följa arbetsmiljölagen. Därför är det en viktig motion som lyfts här. Hur bemöter vi varandra och hur bemöter vi dem som kommer till våra träffpunkter?

Problematiken med motionen är att den är skriven så, att man ska undersöka dem som har en negativ inställning till vigsel av samkönade äktenskap. Det har vi i utskottet ansett i så fall betyda att vi ska kartlägga de personerna. Då leder det till att det finns det en risk för åsiktsregistrering. Därför yrkar vi bifall till utskottets betänkande och avslag till motion 2016:24.

JENNY NILSSON:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, övriga närvarande! Varför är det viktigt hur vi bemöts? Vi står alla för ett bemötande i alla våra sammanhang. Jag som förtroendevald möter andra individer i de kyrkiga sammanhangen där jag finns. Det gör vi alla här. Vi gör det också om vi är tjänstemän inom kyrkan eller om i de frivilliguppdrag som vi har. Oerhört många människor kommer och söker sig till kyrkan, både i den vardagliga verksamheten och också när man behöver lite extra stöttning i livet. Hur jag bemöts är väldigt grundläggande för hur jag går vidare i relationen med kyrkan och mitt eget behov. Bemötandet utanför heteronormen handlar, som vi har hört tidigare, inte bara om hur man blir bemött som exempelvis HBTQ utan det är mycket större. Ur det perspektivet vill jag yrka bifall till att utreda hur personer utanför heteronormen bemöts.

MARKUS HOLMBERG:

Idag är det måndag, och varje måndag kommer det i min e-post en länk. När jag klickar på den länken kommer jag till tolv frågor. Där ska jag bland annat svara på hur effektiv jag är just nu, eller hur jag sov i natt, eller hur mitt sociala liv ser ut. Om jag trodde att min arbetsgivare skulle kunna koppla ihop mina svar med mig, skulle jag naturligtvis inte svara på de här frågorna. Det skulle ju vara ganska penibelt att på ett lönesamtal få höra att jag har visat mig vara bara halveffektiv de flesta måndagar. Nu tror ju inte jag att min arbetsgivare kopplar ihop de här svaren med mig, utan jag tror att min arbetsgivare gör den här undersökningen för att kunna kartlägga arbetsmiljön på min arbetsplats och för att kunna se vilka åtgärder man behöver sätta in för att förbättra den.

Det är precis samma sak som är avsikten med den här motionen. Någon risk för åsiktsregistrering, det finns det inte. I så fall skulle vi ju inte kunna svara på någon enkät om vilket parti vi röstar på eller vilka blöjor vi köper till våra barn. Det har tidigare idag sagts från talarstolen, att om vi vill att någonting ska hända måste vi tydligt säga, att nu ska något hända och ge ett uppdrag till kyrkostyrelsen. Det är därför vi har skrivit motionen 2016:24, som jag förstås yrkar bifall till.

FREDRIK SIDENVALL:

Ordförande! Det är ju människosyn det handlar om. Det är ju något som ligger så nära hjärtpunkten i den kristna tron. Men vi måste ju jobba med en nyanserad människosyn. Vi har lärt oss i bästa fall från livet och, åtminstone som jag hoppas, från Skriften, att livet är mera komplicerat än att någon säger ja och sedan handlar så och att någon annan säger nej och handlar i enlighet med det. De flesta människor i vår kyrka är formade av medmänsklighet, drivna av Guds ord till att leva i kärleken till nästan. Men samma källa av normgivare talar ju också, vilket har format den kristna kyrkan genom årtusenden precis som andra skriftreligioner, om en grundläggande skapelseordning, där man och kvinna är kallade att på ett särskilt sätt leva i äktenskapet. Att det finns många som lever i trohet mot den ordningen och ser det som en uppgift att förkunna i enlighet med det i katekesen är inte liktydigt med att man skulle svika allt det Skriften säger om att leva i kärlek till medmänniskorna och bemöta var och en så som Jesus vill att vi ska bemöta varandra. Det är ju inte heller så säkert, att man för att man intar en politiskt korrekt ståndpunkt därmed har *carte blanche* för att vara upphöjd över varje form av brist på kärlek till medmänniskor. Det finns en presumtion i den här motionen som just leder till, att man förutsätter att en avgränsad grupp av ämbetsbärare skulle vara kärlekslösa människor som behandlar andra illa och att andra skulle vara upphöjda över varje sådant misstag. Ska intentionerna i den här motionen förverkligas, måste det i så fall ske en undersökning på ett generellt plan. Det bjuder vår kristna människosyn, både om vad gäller hur vi ska bemöta varandra och med en realistisk syn om allas våra brister. Tack för ordet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 95.

§ 55 Hälsningsanförande

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Archbishop Joris Vercammen, the General Synod welcomes you, and now I would like to ask Archbishop Antje Jackelén to introduce you. Welcome!

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Då har jag glädjen att för andra gången idag hälsa en internationell gäst välkommen till vårt kyrkomöte. Nu är det alltså ärkebiskopen av Utrecht, Joris Vercammen. Han är här tillsammans med prästerna Peter Feenstra och Harald Münch. Anledningen till det besöket är ett beslut som kyrkomötet tog förra året, nämligen beslut om kyrkogemenskap med de gammalkatolska kyrkorna av Utrechtunionen. I april i år meddelade ärkebiskop Vercammen, att beslutsprocessen i medlemskyrkorna inom Utrechtunionen nått en sådan punkt, att beslutet i dess International Bishopsconference i juni 2015 kan anses bekräftad. Därför är han här nu och därför kommer vi tillsammans att bekräfta vår kyrkogemenskap också liturgiskt i mässan på onsdag eftermiddag.

Denna kyrkogemenskap som vi alltså beslutade om förra året är ett resultat av åtta år av dialog. Under dialogen har teologiska likheter och skillnader liksom grunderna för kyrkolivet i de båda kyrkorna belysts, som till exempel de ekumeniska relationerna, kyrkornas episkopala och synodala karaktär, kyrkornas självförståelse i ljuset av kyrkans kännetecken ”en helig allmänlig och apostolisk”. Nu tänker ni kanske: har vi gammalkatoliker där hemma hos oss? Det finns inte så väldigt många gammalkatoliker i Sverige. Kyrkogemenskapen kommer förutom de breda ekume-

niska konsekvenserna också att vara av praktisk och konkret betydelse för några av våra utlandsförsamlingar.

Ärkebiskop Vercammen är född i Belgien och verksam i Nederländerna. Han prästvigdes 1979 i Katolska kyrkan och sedan 1988 är han med i det gammalkatolska stiftet i Utrecht. Han har arbetat med präst- och lekmanutbildning innan han blev ärkebiskop år 2000. Låt oss med detta välkomna ärkebiskop Vercammen. Welcome, the floor is yours.

ÄRKEBISKOP JORIS VERCAMMEN:

Archbishop Jackelén, systrar och bröder, hälsningar från Utrecht! The receptionist in the hotel, whom I asked how the pronunciation was, said to me that I have a certain talent for Swedish. Thank you.

What a great joy and what a great honour to be invited to address you all, being together at the General Synod of the Church of Sweden. Being the Archbishop of Utrecht, the presidency of the International Bishopsconference of the Union of Utrecht belongs to my office. The Union of Utrecht is the name of the international body of the Old Catholic Bishops and their churches.

The first contacts between your church and one of our churches dates from 1886! It was the contact between Eduard Herzog, bishop of Switzerland and a young Swedish theologian who was working on an academic study on our Swiss church. And the whole time long during all those 140 years, up to today, there has always been some kind of contact on a more or less official level. It is not too less to say that we have lived out the unity that was already there. As we met one another, we became aware how similar we were, notwithstanding our big differences that are obvious as well. That unity is based on our joined catholic heritage as it is expressed in a rich liturgical and Eucharistic life, the unbroken episcopal structure, our though critical attitude to changing values in society and our deep commitment to the unity of the Christians and the ecumenical movement.

Let me quote the Declaration of Utrecht, being the basic document of the Union of Utrecht, on this last point:

“We hope that the theologians, while maintaining the faith of the undivided Church, will succeed in their efforts to establish an agreement on the differences that have arisen since the division of the Church and of the corps.”

Alongside dogmatic and ecclesiological points the Declaration of 1889 sets out our mission to serve the unity of all Christians. Old-Catholics want to be Catholics as the first Christians were Catholic. This means to live in solidarity with each other, witnessing to the unity that is offered by the Lord. The faith in the one, holy, catholic and apostolic church must be restored in order to overcome all our divisions.

Let me say one short word about the Union of Utrecht. Founded in 1889, the Union of Utrecht is a small Christian world communion of ten dioceses and 230 parishes spread all over western and central Europe. To our Communion belong three kind of churches. First, the historic Church of the Netherlands, founded at the end of the seventh century and independent from Rome since the early eighteenth. Second, the Old Catholic dioceses in central Europe, born of necessity after the first Vatican Council. And third, independent national Churches in eastern Europe, dating from the early 20th century.

We are independent from Rome, yet Catholic. With Rome, we have an intense theological dialogue, as we have had with the Orthodox Churches for more than a

century as well. We are proud of the Bonn Agreement, which in 1931 established our full communion with the Anglican Communion. We enjoy our partnership with the Philippine Independent Church – already since 1965 – and have since long treasured our relationship with the Church of Sweden in this area. One of our last joint projects in this area was a conference on Catholicity and Globalisation that we organised together with the World Council of Churches some weeks ago in Manila and in which Ms Gunilla Hallonsten took an active part on your behalf.

After 140 years of contacts and ten years of bilateral dialogue we are delighted to be able to sign an agreement of communion with the Church of Sweden this week. I would like to thank all the people that were committed to this dialogue and you all for having approved their work as it is summarised in the document “Utrecht and Uppsala on the way to communion.” Next year, we will organise a conference in Utrecht in order to make this inspiring document still more known on a larger scale and we will be happy to have your Archbishop with us on that occasion.

Last year, some months ago actually, walking the Dag Hammarskjöld trail in the beautiful north of Sweden with some parishioners I became more aware of the deep spirituality that the Church of Sweden has to offer to us. As Hammarskjöld writes at Christmas 1955: ”Remaining receptive. Out of humility. In order to save your tenderness. Remaining receptive – and be grateful. Therefore: that you may listen, see, understand.”

It is the key of all ecumenical work: Remaining receptive in order to receive and accept one another as a gift from the Lord. I express my gratefulness and thankfulness to the Lord for the communion reached between the Church of Sweden and the Churches of the Old Catholic communion.

It is a remarkable step during this year of the commemoration of 500 years of reformation. It is a revolutionary step, actually, breaking through confessional borders and a small albeit important contribution to the growing visible unity among Christians. Blessed be the Lord for your openness and your confidence.

Thank you very much.

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Thank you Archbishop Vercammen. We look forward to sign the agreement on Wednesday.

§ 56 Huvudgudstjänsten

MATS NILSSON:

Ordförande! Varför har jag skrivit en motion om detta, motion 2016:27? Jo, jag sätter in mig själv i den här situationen. Hur har vår familj fungerat i förhållande till kyrkan?

Vår familj har sysslat oerhört mycket med orientering. Vi har vart iväg i stort sett varje helg och åkt runt omkring oftast i södra Sverige och ibland lite grand på andra ställen också. Då har det inte fungerat att gå i kyrkan på söndagarna. På vintern har det varit skidåkning som har gällt. På höstarna har det gällt arbete som man inte hunnit med innan. Det har gjort när det gällde kyrkan att man har fått sätta iväg. Vad har hänt sen? Då har det växt upp en massa små sådana här individer som har flugit ut på olika håll i landet till olika platser, där man plötsligt ska iväg och vakta dem på olika ställen. Det går inte att få någon kontinuitet i att besöka kyrkan på det sättet. Däremot går det ganska bra på torsdagarna att gå iväg till kören och öva. Det fungerar jättebra. Vi kör övningar där på olika sätt.

Med anledning av detta och genom kontakten med människor runt omkring mig har jag skrivit i den här motionen, att det kanske inte är fel att lägga huvudgudstjänsten någon gång när det kommer folk till kyrkan. Hemma i församlingarna är det rätt intressant. Kanske kommer det några till utöver kyrkvårdarna, kantorn, prästen och kyrkvaktmästaren. I granförsamlingen har det hänt att det inte har kommit någon. Då blir man lite betänksam. Är detta rätt? Däremot har de gudstjänster mitt i veckan som fungerar och det händer väldigt stora saker.

Med andra ord, jag lägger inga teologiska bitar i mitt agerande när jag har skrivit denna motion. Jag ser till vår familj och vår verksamhet och hur vi fungerar i förhållande till detta. Därav denna motion. Det var ju också så att jag tidigare hade en motion där jag märkte att tankarna ibland var begränsade. Här lägger jag helt och hållet samma begränsningar som det andra utskottet gjorde i motionen som jag hade tidigare. Jag tror att jag har tillstyrkt min motion, jag är lite osäker på det. Det var ju igår det hände och jag börjar bli lite virrig. Har jag gjort det? Ja, då gör jag det nu också.

ARON EMILSSON:

Gudstjänsten är kyrkolivets centrum, där församlingen möter Gud i ordet och sakramenten. Kyrkans dag för huvudgudstjänsten är söndagen, eftersom Jesus Kristus uppstod på söndagen, Herrens dag. Det här uttrycks i den femte avdelningen om gudstjänst i kyrkoordningen. Där regleras just huvudgudstjänsten. Inledningstexten till kapitel 17 poängterar gudstjänsten och söndagens betydelse. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut att avslå motionerna 2016:27 och 2016:59.

Liksom utskottet har konstaterat vore att ersätta söndagens huvudgudstjänst med en gudstjänst på annan dag att i grunden förändra kyrkans identitet. Det är vad det i grunden handlar om. Kristi uppståndelse är upphovet till söndagen som den kristna kyrkans glädjedag. I tillägg kan man med fog också hävda, att det saknas skäl och grund för att genomföra en sådan förändring som motionären föreslår. Det skulle i längden leda till en förändring för kyrkan och för allmänhetens veckosyn, för arbetslivet och det historiska sättet att organisera vår kalender och våra veckodagar.

Även om vi förordar avslag reses ju samtidigt frågan om huvudgudstjänsten i pastoraten som ett viktigt problem, nämligen hur församlingssammanslagningar och strukturförändringar påverkats och påverkar en minskad förekomst av huvudgudstjänst om söndagarna, särskilt på lands- och i glesbygden. Det här är något vi oavsett egentligen måste utvärdera och komma till rätta med och få leva upp till, både kyrkans närvaro mitt i byn bokstavligt och bildligt talat och kyrkans närvaro över hela nationen territoriellt som det i grunden handlar om, ett av våra viktigaste uppdrag. Tack så mycket.

TOMAS JANSSON:

Jag talar som motionär för den andra motionen, 2016:59, som behandlas i betänkandet. Den handlar om huvudgudstjänsten men ur en helt annan vinkling.

Vad är en huvudgudstjänst? Ja, det är församlingens viktigaste gudstjänst under veckan, gudstjänsten på söndagen. I kyrkoordningen som reglerar detta är det också en sorts självklar förutsättning att söndagens gudstjänst i en församling är huvudgudstjänsten. Sedan har regleringen i kyrkoordningen kommit att förändras lite grand med tanke på de små församlingarnas behov på landsbygden. Gudstjänst varje söndag har inte riktigt varit görligt i alla små landsbygdsförsamlingar. Man har

slagit ihop i större pastorat, och för att små församlingar ska kunna överleva som församlingar och inte bli bara en enda jätteförsamling, har man tummat lite på det hela och sagt, att det i en kyrka per pastorat ska firas gudstjänst varje söndag.

År 2014 har vi fått till en stor förändring med organisationsreformen. Då är det så att kyrkoordningens reglering nu är sällsynt illa anpassad vad gäller huvudgudstjänst till de nya stora stadspastoraten. De stora städerna är ett pastorat och det firas gudstjänst i varje kyrka varje söndag, men tittar man noggrant på regleringen behöver det bara firas huvudgudstjänst i en enda av kyrkorna på söndagen. Jag ser nu två risker med detta som har börjat utvecklas. Risk nummer ett är att man utnyttjar det här i ett större pastorat. Man har huvudgudstjänst bara på ett ställe och sedan ägnar man sig åt olika typer av förkortade gudstjänster i många av de andra kyrkorna. Man kan förkorta ganska mycket enligt de försöksordningar som vi har. Man kan ta bort dagens bön och man kan ta bort trosbekännelsen eller förbönen. Det går att plocka bort moment i måltidens del av gudstjänsten. Den faran jag ser är, att vi håller på att tappa ett gemensamt gudstjänstfirande i Svenska kyrkan, genom att frågan om vad en gudstjänst är som äger rum på en söndag kan vara väldigt, väldigt olika på olika håll, tack vare att regleringen av huvudgudstjänst är anpassad till de små, små landsbygdsförsamlingarna och inte de stora stadspastoraten.

Det finns ett problem till. Det finns ytterligare en lockelse att bara ha huvudgudstjänst i en enda av det stora pastoratets kyrkor. Det är att frågan om riks- och stiftskollekter är kopplade till frågan om huvudgudstjänst. Har vi huvudgudstjänsten bara i den ena kyrkan kan vi strunta i att ta upp rikskollekter och stiftskollekter eller vad det kan vara i de andra kyrkorna, och då kan vi ta upp kollekt till en mängd olika lokala föremål. Vi riskerar alltså att urholka det solidariska kollektinsamlandet i landet och bryter lite mot tanken om riks- och stiftskollekter.

Vad behöver vi göra åt detta? Utskottets förslag till åtgärder räcker liksom inte till. Det räcker inte med att församlingsinstruktionen eller biskopens tillsyn ska lösa det hela. Det handlar om regleringen i kyrkoordningen. Kyrkoordningens regler för huvudgudstjänst behöver ses över och det snarast.

Därför behöver kyrkostyrelsen ges i uppdrag att se över kyrkoordningens reglering av huvudgudstjänsten och det behöver ske nu. Tack.

BETH LÖNDAHL:

Jag har stor förståelse för det Mats Nilsson säger och det du också motionerar om, det vill säga att det kan finnas den där huvudgudstjänsten i en församling på landsbygden och så kommer ingen dit. Det var ju också därför som jag motionerade om vilka faktorer som gör att ett gudstjänstliv växer. Inte desto mindre menar jag, att ett gudstjänstliv där det kanske bara kommer en präst behöver upprätthållas på söndagen. Det behöver upprätthållas på söndagen som ett helighetens rum i tiden.

För ett antal år sedan kom två författare till Bunkeflo församling och ville låna kyrkorummet för att ha en poesiafton. Jag sa, att ni gärna får ha en del av kyrkorummet men att vi gör det till en gudstjänst och så använder vi er lyrik för detta. Jag visste att en av dem var i det närmaste ateist. Han hade skrivit en mycket aggressiv dikt och han provocerade mig som präst. Jag sa, att jag kommer att använda vilka dikter ni än tar fram och vilken lyrik ni än använder och använda det i gudstjänsten. Han gick fram och läste sin dikt. Den fokuserade på tillvarons ondska. Första dagen: Gud skapar våld och krig, andra dagen våldtäkter, tredje dagen förnedring. Och så räknade han upp alla sex dagarna av tillvarons ondska och där slutade han. Jag reste mig upp och gick fram och sa: "Så blir den värld som inte firar den sjunde dagen."

Han var ganska skakad över det svaret, för han förväntade sig inte detta. Det var en provokation just inför mig som präst och han var glad över att få ta in det i kyrkorummet, men det han plötsligt såg var att den sjunde dagen var ett helighetens rum i tiden.

Den dagen ska vi därför fira även om det bara råkar vara så att en går till kyrkan för att lovsjunga Gud där, om det så bara är en enda i en landsbygdsförsamling. Nu menar jag att vi ska hitta de faktorer som får ett gudstjänstliv att växa, men vi ska också våga fira detta helighetens rum i tid och rum för att på något sätt helga den bygd där vi lever och där vi finns, vi ska låta den lovsången ljuda. Också om det är bara en enda strupe som sjunger den ska den få lyftas fram, för den behöver höras i en värld utav våld, utav terror, utav rädsla, utav skräck. När vi inte firar den sjunde dagen tappar vi bort den dag som i vår kyrkliga tradition är nyskapelsens, återfödelsens, dopets och Kristi uppståndelses dag.

OLA ISACSSON:

Ordförande! Jag talar alltså för utskottet. Jag vill börja med ett tack till motionärerna som har gett oss dessa motioner om gudstjänstlivet i församlingarna att behandla och fundera kring. Jag yrkar å utskottets vägnar avslag på motionerna 2016:27 och 2016:59.

Man kan säga att regelverket kring huvudgudstjänst i Svenska kyrkan vilar på tre ben. Det första benet är dagens huvudgudstjänst. Det är en inledning i kyrkoordningens gudstjänstkapitel som Aron nämnde, där det talas om söndagen som kyrkans dag för huvudgudstjänst. Det sägs ingenting om vilken tid på söndagen som huvudgudstjänsten ska firas, men att den firas på söndag hör till kyrkans identitet vare sig gudstjänsten firas på morgonen, mitt på dagen, på eftermiddagen eller på kvällen. Det är det första benet, dagen för huvudgudstjänst. Det andra benet är den del av vårt regelverk som säger, att huvudgudstjänst ska firas varje söndag i varje pastorat och i varje församling som inte ingår i pastorat. Det kan ju till synes verka som om huvudgudstjänst behöver firas oerhört sällan i de stora pastoraten.

Men riktigt så enkelt är det inte, för det finns ett tredje ben. Det benet talar om att församling som ingår i pastorat ska domkapitlet i församlingsinstruktionen besluta vad som ska gälla beträffande huvudgudstjänst i församlingen. Det ligger alltså på domkapitlet. Domkapitlet kan mycket väl säga, att det i varje församling ska firas huvudgudstjänst. Eller man kan använda en annan frekvens: I varje församling ska det firas huvudgudstjänst varannan söndag, så att regelverket för att säga att det ska vara fler än en huvudgudstjänst i varje pastorat finns redan.

Jag menar att de här tre benen är tillräckliga för att ge en stadga åt gudstjänstlivet i församlingarna. Det bygger på beprövad erfarenhet att söndagen sedan biblisk tid är dagen för huvudgudstjänst framför andra. Kyrkoordningen säger ingenting om vilken tid huvudgudstjänsten behöver firas på söndagen. Det ska oerhört tunga skäl till att göra någonting annat. Det finns ett oeftergivligt krav på huvudgudstjänst i varje pastorat och i varje församling som inte ingår i pastorat. Det finns också en flexibilitet genom att domkapitlet i församlingsinstruktionen säger hur ofta huvudgudstjänst ska firas i varje församling, likväl som det finns något tvingande i regleringen också. Domkapitlet kan säga, att så här ofta ska det firas huvudgudstjänst.

Därmed bifall till utskottets förslag.

TOMAS JANSSON (REPLIK):

Jag tror att utgångspunkten måste vara vad kyrkoordningen reglerar. Vi kan inte enbart förlita oss på att domkapitlen så att säga ska korrigera för ofullständigheter i kyrkoordningen. Min motion 2016:59 syftar till att stärka söndagens huvudgudstjänst. Jag skulle gärna se att kyrkostyrelsen ändå ser över detta, om vi inte i själva grundbestämmelserna kan anpassa dessa lite grand till den helt nya situation som råder efter 2014. Alltså bifall till motionen 2016:59.

OLA ISACSSON (REPLIK):

2014 års beslut om att införa det här regelverket menar jag vilade på det behov som då fanns av flexibilitet att varje församling inte förmådde att på egen hand upprätthålla ett gudstjänstliv varje söndag och kyrklig helgdag. Man ville inte lägga samman församlingar med det skälet att man inte förmådde att på egen hand fira huvudgudstjänst varje söndag och kyrklig helgdag. Man ville ge en möjlighet för församlingar att kunna bestå och ändå ge instrument för domkapitlet att styra. Jag menar att det beslutet bör få gälla ett antal år till, eftersom det byggde på behov som fanns.

MARGIT BORGSTRÖM:

Jag vill bara kommentera det Berth Löndahl sa förut, att huvudgudstjänsten är så oerhört viktig. På grund av huvudgudstjänsten i Sverige har faktiskt vår kristendom överlevt. Om inte den hade funnits och man varje söndag hade läst bibeltexterna och sjungit psalmerna, hade vi inte överlevt som kyrka.

Jag hörde en präst som bara hade en åhörare i kyrkan. Men han fick en vision ifrån Gud att det skulle bli mer människor. Därför höll han ut och som präst såg han folket framför sig när han gick till kyrkan med bara en åhörare. Han hade visionen levande. Och det är just detta. Visionen måste vara levande hos prästerna att det ska komma mer folk. Då kommer predikan också att bli levande, så att människor kommer att lyssna. De blir intresserade. Vad är det som händer i kyrkan? Vi måste tänka framåt på det sättet att det blir en levande gudstjänst, en levande gudstjänst där Guds ord är levande och prästen har visioner för fler människor. Tack för ordet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 96.

§ 57 Mångfaldsarbete

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Nu står jag här i egenskap av motionär till motion 2016:43. Ja, vänner, vad är det som är normen i det Svenska samhället idag? Jag hävdar att det inte tillhör normen att vara troende. På det viset bryter alla vi här inne det som är normen. Det skulle kunna göra det enklare för oss var och en att förstå alla andra som känner sig utanför normen. Men i kyrkan ska ju alla känna sig välkomna, eftersom vi eftersträvar att vara ett i Kristus.

Så säger Gudstjänstutskottet att den här motionen kan vi inte godkänna. Det är alldeles för stort och alldeles för svårt. Nej, man måste ha visioner, eller hur. Diskrimineringslagen gäller också i Svenska kyrkan och mycket gott arbete är jag övertygad redan görs runt omkring i församlingarna i landet. Tänk så bra det hade varit, om vi kunde dela det på ett lite annat sätt och inte bara, som beskrivs i bakgrundstexten, i nätverk för de redan intresserade, uppdelat efter olika specifika intressen, utan som en helhet som mångfaldsarbete är tänkt att vara.

I Gudstjänstutskottet har vi fantastiska sekreterare. De sitter där borta. De är makalösa. Här i bakgrundstexten ser vi fast de säger att de inte kan utreda allt att de ändå gör ett gott försök, nämligen att redovisa det som redan görs på olika sätt. Vad ska nationell nivå göra om inte stötta det goda arbete som utförs runt omkring i våra församlingar? Ett exempel är i skriften *En flerspråkig kyrka*. Där finns det checklistor med tips för den som vill arbeta med flera språk i kyrkan. Det kräver förstås erfarenheter att skriva den listan, men att dela den är väl ändå inte det stora arbetet. Jag yrkar bifall till motion 2016:43.

NANNA TRANSTRÖMER:

Ordförande, kyrkomöte! Jag yrkar också bifall till motion 2016:43 och alltså avslag på utskottets betänkande. Jag tycker det känns som att det behövs ett paraplytänk kring detta med mångfaldsarbetet. Det är precis som Sofija säger. I bakgrundstexten radas det upp många saker som är bra, men det finns också en detalj där, en liten mening om, att det här ska delas bland eldsjälur, människor som är intresserade. Jag tänker att det finns många församlingar som behöver fundera kring metoden att möta olika typer av människor. Det här arbetet är viktigt och det görs absolut också. Men har vi paraplytänk? Nja, vi kanske behöver lite hjälp där. Det är verkligen något som jag tycker är viktigt. Så fundera lite kring paraplyet och att få fram de här metoderna till församlingen på ett enklare sätt än vad det är nu, så att man inte ska behöva leta jättemycket, när man måste jobba med dessa frågor, oavsett vilken typ av frågor det är. Kolla gärna på de sju diskrimineringsgrunderna. Det är spännande grejer. Det kanske inte alla vet om. Kolla gärna på det. Tack så mycket.

JESPER ENEROTH:

Ordförande! Jag instämmer med tidigare talare, både Sofija och Nanna. Jag tänker så här: Vi är en mångfald av människor. Tillsammans i våra olikheter återspeglar vi oss själva och varandra. Kyrkan spränger gränser som samhället annars har en tendens att befästa. Inte minst gäller det gudstjänsterna. Här möts vi mellan generationer, mellan olika funktionsvariationer, från olika folkgrupper, olika samhällsklasser, olika kön och olika sexuell läggning. Kyrkans själva karaktär är normbrytande, eftersom Kristus själv var normbrytande. Normerna sitter hårt och vi behöver faktiskt ständigt arbeta med dem och utmana dem. Det är därför vi har skrivit motionen 2016:43.

Utskottet menar i sitt betänkande att den stora bredd av ämnen som diskrimineringsgrunderna relaterar till kommer att göra en inventering och bearbetning svår och resurskrävande. Jag har förståelse för att det kommer att krävas resurser. Jag har också förståelse för att det är ett svårt arbete, men det kan knappast vara så att skälet att det är svårt ska leda till att kyrkan ska avstå. Så länge människor möts med misstro och i vissa fall rent av förtryck kan vi aldrig sitta lugnt. Det är aldrig, aldrig någonsin, acceptabelt att någon möts med misstro på grund av sin könsidentitet, sexuella läggning, etnicitet, funktionsvariation, trosuppfattning eller ålder, aldrig. Kristus själv var normbrytande och vi har ett ansvar som kyrka också idag och i framtiden att fortsätta på den vägen. Människovärdet är alltför viktigt för att vi ska väja undan.

Bifall till motion 2016:43.

GUNILLA BENGTTSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till den reservation som har lagts. Denna motion, 2016:43, behandlar vikten av mångfaldsarbete. Det pågår redan idag mycket arbete med inriktning på mångfald, både lokalt och på stiftsnivå, och här finns många kreativa idéer som borde förmedlas ut till alla. Men som det är idag sprids alla dessa idéer och kunskaper endast genom olika nätverk, på konferenser eller vid andra tillfällen då många träffas. Vi behöver lättillgänglig information, kanske i form av en central bank på nationell nivå som motionärerna föreslår, där alla goda exempel på mångfaldsarbete presenteras. Det skulle innebära att alla kan ta del av den kunskap som finns ute. Tack.

ANKI ERDMANN:

Ordförande! Jag vill yrka bifall till motion 2016:43 av Jesper Eneroth och Sofija Pedersen Videke, att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka och presentera exempel på lyckat mångfaldsarbete i församlingarna. Jag är övertygad om, att mycket bra mångfaldsarbete bedrivs ute i församlingarna. Att samla dessa exempel och presentera dem skulle kunna inspirera andra församlingar att göra liknande saker. Det som är bra med motionen är också, att man tar upp så många olika aspekter och att det här verkligen behövs. Vi vill ju inte att någon ska känna sig utanför. Det är jätteviktigt att vi jobbar för det här. Tack.

BERTH LÖNDAHL:

Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag om avslag på motion 2016:43. Det är inte så, att utskottet är tveksamt till en mångfald. Man erkänner och vet om denna mångfald och att den bejakas. Det är inte heller så, att man säger att mångfaldsarbetet är något likgiltigt eller någonting sådant. Däremot är det så, att man menar att det finns ett mångfaldsarbete som sker på olika håll i Svenska kyrkan och att detta är ganska omfattande. Det finns en växande kunskap och det finns ett intresse för de här frågorna.

Men det fanns också i utskottet en tanke som var central. När man börjar med ett mångfaldsarbete finns det alltid en risk att det också blir en början till kategorisering av människor. Det är ändå så, att varje människa måste mötas utifrån det absoluta unikum som hon är. Ett verkligt mångfaldsarbete måste ju faktiskt till sist omfatta alla, som var och en är unik. En viktig aspekt tror jag är att se att kärleken kräver just denna respekt, att jag möter den enskilda människan som den människa hon är, i hennes olikhet, i hennes unicitet och att hon tillhör *humanum*, detta mänskliga.

I det här vill också utskottet påpeka att det finns ett mångfaldsarbete som sker, att det finns en stor kunskap och rika resurser att använda i mångfaldsarbetet och att denna kunskap kanske inte alltid är lättåtkomlig. Samtidigt riskerar detta arbete att vara för resurskrävande och svårhanterligt. Det är alltså inte bristande respekt för mångfalden. Tvärtom kan man säga att det finns en respekt för mångfalden rakt igenom detta.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 97.

§ 58 Psalmboken

MAGNUS HEDIN:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2016:47. Det handlar om något viktigt, mycket viktigt. Psalmboken har vi redan använt idag flera gånger, visserligen på storbild, men vi har använt den. Gudstjänstutskottet skriver i sitt förslag att Den svenska psalmboken fortfarande fungerar väl. Det är lite förvirring kring det här, därför att den bok som Fredrik Sidenvall har haft i sin hand när han har lett sången heter Den svenska psalmboken med tillägg. Den finns överallt i våra kyrkor och används. Den boken är inte i sin helhet antagen av kyrkomötet. Det är lite underligt, att en bok som vi använder så ofta i sin helhet inte blivit antagen av kyrkomötet. Det är dags att göra det nu, att ta fram en bok som heter Den svenska psalmboken.

Intentionen i min motion 2016:68 blir besvarad och av utskottet bifallen i motion 2016:47 av Katarina Ramnerö Ödestad och Sven Milltoft. Det är jag nöjd med. Ett bifall till motion 2016:47 är fullt tillräckligt för att intentionen i min motion ska bli verklighet. Tack så mycket.

ÅKE LÖFSTRAND:

Ordförande! Älskad, saknad. Så står det i vissa annonser och så är det också med psalmen Fädernas kyrka. Det är en psalm som är djupt rotad i den svenska folksjälens, åtminstone i den generation som jag tillhör, det vill säga de äldre. Anledningen till att utskottet avtog den här motionen 2003 var bland annat att den gav uttryck för stor patriotism. Det kanske inte är salongsfärdigt i den världsvida kyrkan. Men med en framtida revidering av Den svenska psalmboken följer ju självklart även en revidering av texten. Så har det skett med åtskilliga psalmer som finns kvar i psalmboken. Även om ett lakan är väldigt skrynkligt, blir det alltid bättre när det har gått genom mangeln. Tack för ordet.

Bifall till motion 2016:78.

ARON EMILSSON:

Här kan vi se ett möte mellan en av de äldsta och en av de yngre kyrkomötesdeltagarna, som jag faktiskt tror förenas i sak här. Jag vill inledningsvis yrka avslag till utskottets förslag till beslut om avslag av motion 2016:78 och i stället bifall till motionen. Vad har då fört mig fram till det här?

Vad är vår kyrka när allt kommer omkring? Det skulle man kunna fråga sig i den ständigt sjudande kyrkopolitiska debatt som vi för. Identitets- och karaktärsfrågor diskuteras bland oss förtroendevalda och ute i församlingarna runt om i landet. Klart är att vår kyrka har haft en särställning historiskt och är tätt sammanflätad med nationens historiska utveckling och liv. Så är det än i dag. Det gör att såväl arv som framtida vägvisare måste rymmas i musik och gestaltning. Som fyrbåk på ett stormande hav kan kyrkomusik och kyrkoliv vara en kyrka i tiden, samtidigt som man inte ensidigt är präglad av tidsandan. Arv och minne kan stå jämte dop och framtid.

Åke Löfstrand vill uppdraga till kyrkostyrelsen att vid nästa revidering av Den svenska psalmboken ta med psalm 169 med de nio verserna utan ändring eller tillägg. Det finns några argument för att ändå se att det här är genomförbart. Utskottet kommer att föreslå en revidering av psalmboken. Det är någonting som vi vet kommer att ligga i tiden framöver. Psalmen är fortfarande uppskattad, den finns närvarande i bilder och i hjärtan runt om i landet. Åkes förslag skulle så som det är utformat innebära mindre risk för upphovsrättsligt krångel, vilket har varit förhållanden tidigare. Inte minst beskriver den här psalmen vår kyrkas historiska

närvaro och uppdrag att finnas från norr till söder, från strand till strand, på ett i huvuddrag ganska kärleksfullt sätt. Visst finns det strofer man skulle beskriva som ålderdomliga, men det gör det i fler psalmer och det är en del av vårt samlade arv som allt måste visas. Utan vår historia närvarande försvåras vår orientering i samtid och framtid, skulle jag vilja påstå. Kanske är kritiken om konturlöshet en produkt av ett alltför enträget arbete med att tona ner arv, miljö och minne vid sidan av låga trösklar och höga tak. Det finns skäl att generellt reflektera över det.

Bifall till motion 2016:78. I övrigt stöder jag utskottets förslag. Tack så mycket.

ANNA-KARIN STRÅLE BÖRJESSON:

Ordförande, ledamöter! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag gällande motion 2016:47 av Katarina Ramnerö Ödestad och Sven Milltoft. Med det vill jag också tacka utskottet för att man har behandlat motionen välvilligt. Den är i samma anda som den Socialdemokraterna lämnade in 2010 men som då avslogs. Så tack så mycket för motionen och dess behandling.

BO HANSON:

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, men jag vill vara komma med den sakupplysningen, att när 1986 års psalmbok tillkom hade man försökt få till bearbetning av psalmen och låtit utarbeta en ny lite ändrad version, men släktingar till författaren J.A. Eklund motsatte sig varje typ av förändring. Den var så bra, så den kunde inte förbättras. Då fick den utgå. Vi ska alltså inte belasta Svenska kyrkan för detta. Det var familjen som hindrade det här. Sedan kan man säga att psalmen sällan är förstådd. Den är älskad men inte förstådd. Hur många vet att hänvisningen ”från strand till strand” är en hälsning till P.P. Waldenström, som ansåg att Svenska kyrkan inte hade några andra gränser än Västerhavet och Östersjön. Det var en svensk som satt fången, Carl Carlsson Gyllenhielm, som tilltalades av kungen i ett brev ”min käre frilloson”. Hela den här historien kräver rätt mycket förklaringar för att man ska förstå det. Jag tycker vi kan vara utan psalmen.

DAG SANDAHL:

Ordförande! När docenten Hanson börjar dosera kan man veta att det nog inte blir rätt till sist. Det är Svenska kyrkans ansvar. 1986 var det så att vi var överens om tagen. Det fanns fem psalmer som diskuterades. I utskottet var alla överens om att de fem tar vi med. Har någon talat för den psalmen, ta in den då. Vi vill inte vara snåla. Då var det så, att en tapper brigad hade varit ute och druckit kaffe när den uppgörelsen gjordes i kyrkomötet. De kom in och röstade med utskottet och därför blev det som det blev. Det är Svenska kyrkans kaffedrickande brigad i kyrkomötet som ska anklagas.

SVEN MILLTOFT:

Ordförande! Efter denna historielektion ska jag försöka tala å utskottets vägnar. Jag vill yrka bifall till betänkande 2016:7 med de förslag till kyrkomötesbeslut som finns i detta betänkande. Först får jag säga att jag är glad över att utskottet föreslår bifall av motion 2016:47, som är en motion av mig själv och Katarina Ramnerö Ödestad.

Vi föreslår alltså att Den svenska psalmboken revideras och utökas. Vi tycker också, precis som utskottet säger, att Den svenska psalmboken alltjämt fungerar väl. Men med tanke på en eventuell ny kyrkohandbok bör den ses över och revideras, men att det ska få ta tid och att vi också lär oss av de lärdomar som kyrkohandboks-

arbetet kan ha medfört. Vi ska alltså göra det på ett högkvalitativt sätt, när vi nu i så fall, vilket jag hoppas, försöker revidera Den svenska psalmboken.

En annan viktig aspekt är, att vi alltså vill hålla fast vid att de 325 första psalmerna är ekumeniska. Det ser vi också som en stor rikedom, och vi hoppas att den reviderade psalmboken kommer att innehålla just ett så stort antal ekumeniska psalmer.

Sedan föreslår vi avslag vad gäller motion 2016:68, punkt 1 och 2. I princip är motionerna väldigt lika, Magnus Hedins motion och Katarinas och min motion. Att vi föreslår avslag av Magnus Hedins motion beror på, att psalmbokstillägget ligger utanför kyrkomötets beslutsområde. För motion 2016:78 föreslår vi också avslag. Detta beror på, att vi tycker att vi vill stå bakom det beslut som 2003 års kyrkomöte fattade. Vi finner inte att det finns någon anledning att ändra på det. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 98.

§ 59 Gudstjänster i annat kristet samfund

BERTIL OLSSON:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen som finns i det här betänkandet. Det motionärerna efterfrågar är en utredning om i vilka lokaler som man får fira gudstjänst. Det som hänvisas till handlade ju om, att man firade gudstjänst i den svenska kyrkans ordning men råkade göra det i en viss lokal. Men skulle vi reglera i kyrkoordningen vilka lokaler vi får fira gudstjänst i? Det står ingenstans i kyrkoordningen att vi får fira gudstjänst här på UKK. Vi ska ju fira mäsas här i morgon bitti, till exempel. Det finns ett antal olika platser. Vi får då inte fira friluftsgudstjänst, inte gudstjänster på sjukhus, alltså i icke invigda rum. Det kan vi aldrig reglera. Så länge vi firar gudstjänst i Svenska kyrkans ordning kan det inte vara några bekymmer, oavsett vilken lokal vi firar gudstjänsten i.

Alltså bifall till reservationen.

BERIT SIMONSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen av Ola Isacson och Berth Löndahl. Reservationen pekar på de orimliga konsekvenserna som blir följden av bifall till motion 2016:48. Som vi hörde menar motionen, att det starkt kan ifrågasättas om en präst kan leda gudstjänst i andra kyrkor än dem man har ekumenisk samverkan med. Motionen frågar efter ytterligare bestämmelser. Då undrar jag: har Svenska kyrkan fler redskap i sin verktygslåda än ytterligare bestämmelser och i förlängningen hot om avkragning?

Om nu problemet är att präster i Svenska kyrkan leder gudstjänst i Svenska kyrkans ordning i samfund, med vilka Svenska kyrkan inte har ekumeniska överenskommelser, kan man då inte angripa det problemet från en annan vinkel? Vi har nyss blivit påmind om de fem ekumeniska imperativen från gudstjänsten i Lunds domkyrka. Med dessa på näthinnan är vi många som hoppas, att Svenska kyrkan ska tillämpa dessa ekumeniska imperativ också vad gäller olika grupper inom den lutherska kyrkofamiljen, till exempel vad gäller i det här fallet Missionsprovinserna. Två exempel: det första imperativet talar om att börja i enhetens perspektiv och inte i splittringens för att stärka det gemensamma, även om det är lättare att se och erfara skillnaden. Kan detta gälla också Svenska kyrkan i mötet med ett annat lutherskt sammanhang på svensk mark? Det andra imperativet uppmanar till att ständigt låta sig själv förändras genom mötet med den andre och genom det ömsesidiga tros- och

vittnesbördet. Kan den viljan till egen förändring gälla också Svenska kyrkan i mötet med till exempel våra trossyskon i Missionsprovinsen?

Tänk om vi i stället hade fått en motion där att-satsen hade handlat om att Svenska kyrkan önskade se över relationen till Missionsprovinsen för att se, på vilket sätt man kan närma sig varandra. I de ekumeniska imperativens anda finns det fler verktyg i verktygslådan än ytterligare bestämmelser och i förlängningen hot om avkravning. Ett bifall till motion 2016:48 gräver skyttegravarna ännu djupare.

Därför bifall till reservationen som innebär avslag på motion 2016:48. Tack.

BO HEROU:

Ordförande, kyrkomötesledamöter! Jag yrkar bifall till Ola Isacssons och Berth Löndahls reservation till motion 2016:48. Här vill jag bekänna att jag intog fel ståndpunkt i utskottsbehandlingen. Jag röstade med majoriteten. Jag får väl skylla det på en yrkesskada. Å ena sidan – å andra sidan. 40 procent – 60 procent. Så är vi jurister. Jag konstaterar att rättstillämpningen är svajig. Domkapitlet i Göteborg och Överklagandenämnden har kommit till olika avgöranden. Enligt min uppfattning har Överklagandenämnden kommit till ett avgörande i enlighet med kyrkoordningens bestämmelser. Nu har vi ett precedensfall. Nu får vi bara se till att Överklagandenämndens avgörande blir fullt ut vägledande om liknande ärenden kommer upp i något annat domkapitel. Tack.

ANDERS ROOS:

Ordförande! Det är alltid intressant när utskott förvånar varandra. Gudstjänstutskottet har skrivit att de är förvånade över Kyrkorättsutskottet, och nu får man väl säga att Kyrkorättsutskottet i viss mån är förundrat och förvånat över att Gudstjänstutskottet har skrivit som de har skrivit.

Uppgifterna för ett utskott inom kyrkomötet beskrivs och regleras av Svenska kyrkans bestämmelser 1999:3. Där står vad varje utskott ska göra. I 13 § står vad Kyrkorättsutskottet ska göra och där sägs ingenting om att utskottet ska ha uppgiften att kyrkorättsligt tolka vissa bestämmelser. Det är väl det som Gudstjänstutskottet begärde.

I betänkandet som vi diskuterar och i den bakomliggande motionen aktualiseras ett beslut av domkapitlet i Göteborg, som sedan överklagades och upphävdes av Svenska kyrkans överklagandenämnd. Det är så vår rättsordning i kyrkan går till. Kyrkomötet fattar beslut om kyrkoordningstext och den ska Kyrkorättsutskottet titta på. När beslutet är fattat av kyrkomötet om kyrkoordningstexten, är det andra instanser som prövar vad det egentligen betyder. Det kommer till exempel in en fråga. Domkapitlet i Göteborg fattar ett beslut, men den rättsordningen som vi har säger också, att ett sådant beslut kan överklagas till Svenska kyrkans överklagandenämnd. När Överklagandenämnden har gett sitt utslag går det inte att överklaga vidare. Då är det Överklagandenämndens beslut som beskriver vilken rättsordning vi har. Det vill säga, den tolkning som Gudstjänstutskottet begärde av Kyrkorättsutskottet kan man läsa i Överklagandenämndens utslag. Man hade inte behövt fråga oss och därför avstod vi från att svara på frågan. Om man sedan inte är nöjd med Överklagandenämndens beslut är det en helt annan sak, men man måste rätta sig efter Överklagandenämndens beslut. Sådan är vår rättsordning.

OLA ISACSSON:

Ordförande! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservationen i betänkandet. Det som vi diskuterar är något så märkligt som en motion som säger, eller åtminstone vill utreda frågan, att det kanske är rimligt att avkraga en präst som har firat gudstjänst enligt Svenska kyrkans handbok. Det handlar motionen om. Det kanske är rätt att avkraga en präst som har firat gudstjänst enligt Svenska kyrkans handbok. För mig är detta en helt orimlig hållning. En präst i Svenska kyrkan kan rimligen fira gudstjänst enligt vår handbok oavsett var den gudstjänsten firas. Alla andra sätt att förhålla sig leder till gränsdragningsproblem som är oerhört problematiska. Vi kommer att få människor som kommer att sitta på våra domkapitel och läsa annonser i tidningarna och fråga sig: Har den här prästen firat gudstjänst på rätt ställe eller har den prästen firat gudstjänst på fel ställe? Ja, det kanske var fel. Vi kanske ska ta prästen inför domkapitlet, därför att prästen har firat gudstjänst enligt Svenska kyrkans kyrkohandbok. Det leder till oerhört svåra gränsdragningsproblem att säga, att en präst inte kan fira gudstjänst enligt vår kyrkohandbok. Därför säger jag, att den här frågan inte ens ska utredas. Det som Överklagandenämnden har sagt borde få ligga och vara den tillämpning som Svenska kyrkan har kring vad präster får göra och inte får göra.

Aposteln Jakob skriver: "Gör inte skillnad på människor." Det betyder: en präst i Svenska kyrkan som firar gudstjänst enligt vår kyrkohandbok får fira den gudstjänsten oavsett var den än firas.

DAG SANDAHL:

Ordförande! Jag hör till dem som inte var glad när Missionsprovinsen kom till. Det var ett nederlag för många, men det var inte i strid med bekännelsen. När bekännelsen och kyrkoordningen ställs mot varandra måste väl rimligtvis bekännelsen fälla avgörandet. Vad ska vi göra när biskoparna vägrar viga prästkandidater vi känner igen som kallade till prästämbetet i Svenska kyrkan? De ska viga, det säger bekännelsen. Det är glasklart och problematiskt. Men bekännelsen står alltid över kyrkoordningen. Så måste det väl vara, annars blir vi kyrkoordningsfundamentalister.

Bakom Missionsprovinsen ligger ett engelskt sätt att tänka. Där genomförde man ju oenigheten i bevarad kontext med *Flying Bishops*. Man kan tycka vad man vill om det, men de lyckades integrera protesterna på ett sätt som är Svenska kyrkan främmande. Det visar vår 1800-talshistoria om inte annat. Nu får vi alltså ett antal präster i Svenska kyrkan som gör tjänst hos Missionsprovinsen. Ingen av oss har väl pejl på hur många som fortfarande är medlemmar i Svenska kyrkan i Missionsprovinsen, när de har sin gudstjänstgemenskap där men betalar sin kyrkoavgift som alla vi andra till Svenska kyrkan. Det här roddar till sig, för att säga det mycket enkelt.

Sedan undrar jag över motionärerna. Det gör jag ju ofta. Men när man suttit i ett domkapitel och sedan får på tafs av Överklagandenämnden och därefter skriver en motion till kyrkomötet – är det inte att i vanlig mening kvälja dem? Det brukar ses som en rätt allvarlig syssla. Man kan ha skrivit motionen, men det ska ha varit andra som har skrivit den. Jag undrar om domkapitelsledamöterna inte borde tänka efter två varv till. Vad är de olika ämbetena man sitter i? Det här är lite illavarslande. Det finns inget annat att göra än att stödja reservationen. Så här kan vi inte ha det.

Sedan borde ju förstas Svenska kyrkan söka nya former för att hålla ihop med Missionsprovinsen. Missionsprovinsens präster är för det mesta vigda i Svenska

kyrkans ordning. Att vi förlorat dem kan väl inte ses som någonting annat än ett nederlag för Svenska kyrkan i alla fall.

ARON EMILSSON:

Jag vill också börja med att tillstyrka reservationen som föreligger i det här betänkandet av Berth Löndahl och Ola Isacson. Därför yrkar jag avslag på utskottets förslag till beslut. Vad gäller motion 2016:48 behandlar den ett viktigt och delikat ämne, men jag menar att den tar sin utgångspunkt i helt fel ände och därför måste avstyrkas.

Vår kyrka bör generellt eftersträva en god relation till andra kyrkor och kristna samfund. Som Överklagandenämnden har konstaterat har kyrkor och präster som lett och deltagit i gudstjänster som till exempel Missionsprovinsen inte nödvändigtvis begått något fel eller handlat i strid med kyrkoordningen. Även om det kan vara viktigt att långsiktigt se över hur detta är reglerat, är en naturlig utgångspunkt i relationen till andra evangelisk-lutherska samfund att hellre fria än fälla de präster som medverkat i andra kyrkor men enligt Svenska kyrkans kyrkoordning.

Ska den här frågan alls utredas långsiktigt bör man dock börja i en helt annan ände än den som motionären efterfrågar. Medarbetare i Svenska kyrkan har på flera sätt samverkat med mer diametralt motsatta trossamfund såsom islam och driver på flera håll en långtgående samverkan utan någon djupare analys, vilket ligger betydligt längre ifrån Svenska kyrkans tro och bekännelseskrifter än gudstjänster hos exempelvis Missionsprovinsen. Det är uppenbart och tydligt. I så fall bör samverkan med andra kyrkor och trossamfund utvärderas och analyseras i ett mycket bredare perspektiv än den motionären i år har föreslagit och efterlyst.

Bifall till reservationen av Berth Löndahl och avslag på utskottets beslut. Tack så mycket.

BERTH LÖNDAHL:

Om jag hade haft prästskjortan på och en rundkrage hade jag tagit av mig den där prästskjortan och gått ner till biskop Johan och sagt, att nu får du hålla den här till dess att jag har talat färdigt, så får du efteråt bedöma om jag kan få den tillbaka eller ej. Jag känner att jag verkligen har tassat omkring på de här gränsmarkerna. Vad får jag lov och vad får jag inte lova att göra som präst? Jag kunde tänka mig att kyrkomötet samfällt skulle resa sig upp och säga halleluja. Tack och lov, så underbart att det finns präster som bär ut kyrkohandbokens ordning i Svenska kyrkans ordning till olika ställen i världen och celebrerar mässan i enlighet med den. Det gör man tydligen inte. I stället är det så, att man vill begränsa Svenska kyrkans prästers rätt att fira gudstjänst i enlighet med kyrkohandboken på olika platser. Gör jag rätt när jag på torsdag ska celebrera mässan i enlighet med kyrkohandboken på United, Pingstkyrkan? De har bett mig att göra detta. Gjorde jag rätt när jag i början på oktober celebrerade mässan i enlighet med Svenska kyrkans kyrkohandbok i en katolsk kyrka i Porto? Fick jag lov att göra det? Gör jag rätt när jag celebrerade mässan på retreat på missionsgård och jag inte kan garantera, att de som deltog i den mässan allihop var medlemmar i Svenska kyrkan? Jag celebrerade den i enlighet med Svenska kyrkans ordning.

Det är ju åtskilliga gånger i mitt liv, regelbundet, ofta och på olika ställen, som jag med glädje celebrerar mässan i enlighet med den handbok vi har. Plötsligt känner jag: Vad får jag lov och vad får jag inte lova att göra? Borde det inte i stället vara: Halleluja, fantastiskt, här celebrerar präster mässan i enlighet med vår kyrko-

handbok och man gör det på olika platser. Man bär ut evangelium, man celebrerar den i enlighet med den ordning som är fastställd här. Det är väl ett jubel i det och inte tvärtom.

Jag har svårt att undvika att associera till konventikelplakatet. Det tillkom 1726 och avskaffades 1856. Det reglerade visserligen inte var prästerna fick tjänstgöra utan det reglerade bön- och andaktsliv utanför kyrkorummet och utan prästs medverkan. Men det var åter igen dessa fyrkantiga bestämmelser som skulle begränsa vad man uppfattade som en mot Svenska kyrkan undergrävande verksamhet. När Svenska kyrkans präster celebrerar mässan från dess egen handbok, oavsett var detta sker, är det till glädje. Desto mer, precis som Dag Sandahl, oroas jag djupt över, att samma personer som sitter i domkapitlet och förlorar i Överklagarnämnden sedan försöker kringgå Överklagandenämndens beslut genom att motionera i ärendet.

GUNVOR VENNBERG:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen. Jag kan se hur hela det här ärendet belyser ett djupt allvarligt, andligt problem i vår kyrka. Det är bristen på lydnad. Jag märker av en frustration, en frustration i hur vi behandlar varandra, särskilt när vi är i relationer där vi förväntas lyda. Enligt alla organisationsteorier är sådana här saker något som borde sprida sig neråt i en organisation. Vi har en Herre om vilken det sägs: Låt det sinnelag råda hos er som också fanns hos Kristus Jesus. Han ägde Guds gestalt men vakade inte över sin jämlikhet med Gud utan avstod från allt och antog en tjänares gestalt. Fast han var son lärde han sig att lyda genom att lida. Vi borde besinna oss och fundera på vad det här innebär för oss var och en.

Med det sagt är prästerna satta att predika ordet och förvalta sakramenten. Vi lever i ett land som behöver återevangeliseras och återsakraliseras. Då är det fel väg att gå att göra präster osäkra på var de har lovat predika evangelium och fira mässa. Nu får inte ni missförstå mig här, men Jesus säger: Jag skickar er som får bland vargar. Jag menar inte att Missionsprovinsen är vargar, men jag menar att i princip borde en präst kunna gå vart som helst för att predika evangelium. Och inte bara vart som helst, det står också: Träd upp i tid och otid. Också när som helst behöver evangelium förkunnas.

Därför yrkar jag bifall till reservationen.

ANKI ERDMANN:

Ordförande! Jag är medmotionär till motion 2016:48, som hela min nomineringsgrupp också står bakom. Vi är glada för utskottets behandlande av den och tackar för det. Vi yrkar alltså bifall till utskottets förslag. Tack.

FREDRIK SIDENVALL:

Ordförande! Jag skulle vilja be ordförande och ledamöterna i övrigt att fokusera på Karlstads stifts standar. Jag är ju en kvarts värmlänning. Där ser vi en bra grafisk bild för skillnaden mellan en luthersk och en romersk-katolsk traditionell kyrkosyn.

När reformationen kommer bryter den lutherska kyrkan med traditionen av den kanoniska rätten, som så att säga reglerar varje punkt i omkretsen i den stora vida cirkeln. I de första visitationsordningarna, kyrkoordningarna, i de lutherska församlingarna och stiftens fokuserar man i stället på ett centrum, den stjärna som är Kristus. Läran och nådemedelsförvaltningen bildar alltså ett centrum. Sedan vet man i luthersk tradition att Bibeln inte ger oss någon tydlig och klar församlings- och

kyrkoordning. Därför kan vi inte detaljreglera utan vi bygger ett centrum. Det centret formas av bekännelsen och angelägenheten att hjälpa oroade eller förhårdade syndare in i Guds rike, in i friden med Gud, genom evangeliet. Det är kännetecknande för en luthersk kyrkosyn. När man börjar vilja detaljreglera och dra upp gränser är man på den yttre cirkeln. Då är det inte bara stjärnor, det kanske till och med är taggtråd, som man vill bygga upp. Och, kära vänner, det är icke evangeliskt.

Jag bär på mig här ett kors, som är nästan 200 år gammalt och som burits av de flesta biskopar i Göteborgs stift. Det är förbundskaplanskorset i det snart 200-åriga Götiska förbundet. Jag är förbundskaplan där nu och jag firar gudstjänst med kallelse från förbundet. Jag deltar i ett annat sammanhang, ett festligt sammanhang som kallas Par Bricole. Där finns det en annan ämbetsbroder som på kallelse inom det sammanhanget firar gudstjänst och leder andakter. Det finns mängder av sammanhang. Om vi ska reglera hamnar vi i en oändlig rad kasuistik och detaljregleringar. Låt oss hålla oss till centrum, troheten mot Kristus och bekännelsen.

Jag yrkar bifall till reservationen. Tack.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! I utskottets betänkande skrivs ”den uppkomna situationen föranleder frågor som är principiellt viktiga och större än det enskilda ärendet som...”. Om det är sant, varför är de principiellt viktiga först nu? Den här frågan är ju inte ny. Man kunde tro av betänkandet, att det i Sverige bara finns kyrkor i Lutherska världsförbundet och Missionsprovinsen. Så är det inte. Det finns till exempel Pingstkyrkan och ganska mycket av den, dessutom.

Vi har Berth Löndahls bekännelser. Det förekommer ju på fler ställen där just han befinner sig och har gjort i årtal. Det förekommer att präster i Svenska kyrkan har firat gudstjänst i pingstsammanhang och det också ibland utan att ha utlysts som ekumenisk gudstjänst. Vi kan ju erinra oss biskop Biörn Fjärstedt på Kommuniteten Bjärka Säby. Jag har inte hört om någon process om Biörn, än mindre någon motion i kyrkomötet undertecknad av biskopen av Uppsala. Frågan är oundviklig. Är det här en stor principiell fråga som utskottet hävdar, eller är det den ganska lilla frågan att just Missionsprovinsen sticker så förskräckligt mycket i ögonen? Är det en konsekvens i relation till andra kristna samfund, även om de har brutit sig ut ur det egna samfundet i nutid? Det tycker jag är ovärdigt. Det är ovärdigt att motioneras om och det skulle vara ovärdigt att besluta om. Det är inte okej. Jag vädjar till kyrkomötet att sälla sig till en annan ekumenisk hållning än den.

Utskottet anser vidare att det, eftersom domkapitlet i Göteborg och Svenska kyrkans överklagandenämnd fattat skilda beslut, är rimligt med en sådan här utredning av kyrkoordningens bestämmelser. Men är det inte därför som vi har en överklagandenämnd, för att den ibland ska fatta andra beslut än domkapitlet? Och när det sker betyder det ju inte att kyrkoordningen har fel. Det betyder att domkapitlet har fel. Det är därför vi har en överprövningsinstans. Då blir det en sådan här käck liten finstilt grej i den röda upplagan av kyrkoordningen, som gör att man förstår bättre hur man ska förstå kyrkoordningen. När det sker är det inte ett fel i kyrkoordningen. Det är kyrkoordningen när den fungerar precis just så som den är tänkt att fungera när domkapitlets beslut överklagas. Kyrkoordningen är med andra ord inte sönder. Den behöver inte lagas och inte utredas i det här fallet.

Bifall till reservationen och därmed avslag på motion 2016:48. Tack.

BO HANSON:

Jag har inga förhoppningar om att kunna övertyga den sky av vittnen som har talat om hur omdömeslösa motionärerna har varit, särskilt om man råkar vara medlem av domkapitlet i Göteborg. Så har man också undervisat om hur rättsordningen fungerar.

Om ni läser motion 2016:48 finns det inte ett ord om kritik mot Överklagandenämnden. Det är just så, att man när domkapitlet har fattat sitt beslut kan överklaga till Överklagandenämnden. Då gäller Överklagandenämndens beslut. Däremot har varje ledamot av kyrkomötet rätt och ibland plikt att initiera ny lagstiftning, nya bestämmelser, i kyrkoordningen. Motionen är ingen som helst kritik av Överklagandenämnden, även om jag tycker att det var ett mindre klokt beslut. Hela tanken om på vilken plats man får fira gudstjänst finns i Överklagandenämndens beslut. Jag tycker det var mindre väl övervägt, men Överklagandenämndens beslut gäller tills dess nya bestämmelser har tillkommit. Det är så det går till. Så går det till i vanlig lagstiftning också. Högsta domstolen kan fatta de beslut de ska fatta och sedan kan ändå parlamentet komma med ny lagstiftning.

Vad är det som föranleder behovet av ny reglering? Enligt min bedömning finns det behov av ny reglering här, eftersom kyrkoordningen är skriven utifrån förutsättningar som inte längre gäller. Den är skriven utifrån en föreställning att Missionsprovinsen inte fanns. Det finns behov att utreda detta. Motionen går bara ut på att begära att kyrkostyrelsen ska utreda det. Jag tycker ni är lite snabba att fördöma de hemska motionärerna. Det tycker jag ni kunde ha besparat er.

Bifall till utskottets förslag.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag uppskattar, Bo, att du kan tycka att Överklagandenämndens beslut gäller, men du uppskattar inte dess beslut. Det är därför som du också motionerar, inte egentligen därför att du tycker att kyrkoordningen är otydlig utan för att den är tydlig på ett sätt som motionären inte accepterar. Det är ju egentligen det som det handlar om. Kyrkoordningen är faktiskt tydlig på den här punkten, vilket Överklagandenämnden också visade på. Därför tycker jag att man också ska kunna säga, att man i framtiden kan komma att oro sig över att få se en uppsjö av motioner, i det ögonblick som ett domkapitel förlorar i en överklagandenämnd och det är så att man då inte uppskattar Överklagandenämndens beslut.

BO HANSON (REPLIK):

Överklagandenämnden fattar ett som jag tycker mycket oklokt beslut genom att överhuvudtaget ta in frågan om på vilken plats. De argumenterar med jämförelsen att vi har sjukhuskyrka och där får fira gudstjänst. Det är helt bisarra synpunkter. Det får man tycka, men Överklagandenämndens beslut gäller till dess en ny reglering har tillkommit. Detta är den helt ordinära hanteringen. Det är helt i enlighet med rättspraxis i ett vanligt rättssamhälle. Vi har inte någon instans över kyrkomötet. Det är inte så att kyrkomötet står under Överklagandenämnden. Överklagandenämnden står över domkapitlet, gott och väl, men kyrkomötet kan komma med en ny reglering, och det är sådant som efterlyses här.

Jag talar egentligen inte till er som har talat mot motionen och om de dumma motionärerna. Jag talar till er andra som förstår detta. Ni har tillfälle att säga någonting, därför att vi är i en situation som inte var förutsedd när kyrkoordningen tillkom.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag gläds över att så många förstår det jag inte alls begriper, för jag förstår faktiskt inte vad du menar. Men jag håller med dig om, att Överklagandenämndens beslut självklart gäller nu. Det är vi överens om. Men jag oroas över att det i framtiden kan bli så, att när ett domkapitel som förlorar inför Överklagandenämnden därefter också dess ledamöter kommer att motionera om att man ska förändra kyrkoordningen, så att den stämmer med det beslut som domkapitlet har fattat.

BO HANSON (REPLIK):

Jag har inte motionerat i egenskap av domkapitelsledamot. Jag kan för övrigt säga att jag i vissa fall var av avvikande mening i domkapitlet. Det har inte att göra med att jag råkar vara domkapitelsledamot. Det har att göra med att jag är medlem av kyrkomötet. Det är i den egenskapen jag motionerar.

OLA ISACSSON (REPLIK):

Det som oroar mig är det som Bo nämner, att det är Missionsprovinsen som är anledningen till motion 2016:48. Situationen har ju funnits tidigare. Det har funnits mängder av samfund som har bildats ut Svenska kyrkan och där präster har firat gudstjänst i Svenska kyrkans ordning. Man har åkt till Pingstkyrkan och firat gudstjänst i Svenska kyrkans ordning, man har åkt till missionskyrkor och firat gudstjänst i Svenska kyrkans ordning, man har åkt till baptister och firat gudstjänst i Svenska kyrkans ordning, man har firat friluftsgudstjänst och man har firat ekumeniska gudstjänster. Jag har behandlat frågan strikt principiellt och då blir det oerhört besvärande om det blir just en kyrkobilddning som blir orsaken till en sådan här motion. Man måste hålla sig principiellt till frågan, menar jag. Då är det okej att fira gudstjänst i Svenska kyrkans ordning var det än är.

EVELINA JOHANSSON (REPLIK)

Jag har replik på Bo Hansons huvudanförande, inte vad han har sagt efter. Men det är egentligen inte så stor skillnad på det ena och det andra. Jag tror jag kommer ihåg vad som är vad.

Jag tycker att det är skamligt att skilja ut ett enda kristen samfund och säga att för att detta har bildats kyrkoordningen inte kan gälla. Jag tycker det är skrattretande. Det blir inte någon större skillnad på Svenska kyrkans situation i det ekumeniska landskapet, för att det bildas ett nytt samfund. Det har alltid funnits andra samfund. Sedan kan man tycka att det inte borde ha firats gudstjänst i de andra samfundet i det ekumeniska landskapet tidigare, men om man inte motionerade förr borde man inte göra det nu heller. Om man inte utredde förr borde man inte göra det nu heller. Det är konsekvent, det är logiskt, det är hederligt. Tack.

BO HANSON (REPLIK):

Jag tycker inte att jag blir behandlad med respekt här. Det talas väldigt mycket om att vi ska behandla varandra med respekt, men om man säger att det är ohederligt, skamligt och liknande tycker jag att det brister i respekt för mig som person. Sedan tycker jag att det som är föremål för vår diskussion här är vår motion, vår gemensamma motion av ett stort antal personer. Då kan man komma och säga: här finns något liknande som ni i konsekvens borde ha motionerat om. Sådana råd undanber jag mig. Detta handlar om den motion vi har skrivit, inte de motioner vi inte har

skrivit och som ni tyckt att vi borde ha varit konsekventa och skrivit. Det handlar bara om vår motion och inget annat.

EVELINA JOHANSSON (REPLIK):

Jag ber att få poängtera, att jag använde orden hederligt, skamligt och så vidare, med ett t, neutrum, syftande till motionsförfarandet, icke till någon person vilket alla säkert förstår. Det har alltså inte skett något specifikt angrepp på någon person. Däremot har jag hört en del andra intressanta saker nyligen på det planet.

Det är väldigt tydligt av Bo Hansons senaste replik och över lag, att det här mycket riktigt handlar om en vendetta mot ett enskilt samfund. Det är just det som jag vill peka ut med påpekandet att i konsekvensens namn motionsivern borde ha väckts tidigare. Motionen i fråga fyller ingen funktion annat än för den som specifikt vill klämma åt just Missionsprovinsen.

BISKOP PER ECKERDAL:

Ordförande! Det har sagts en del om Överklagandenämnden och domkapitlet. För min del konstaterar jag att Överklagandenämnden har gjort sitt jobb, vilket är att vara en överprövningsinstans när det gäller att tolka kyrkoordningen. Man har gjort det när det gäller en bestämmelse, nämligen 17 kap. 17 §. Nu är det den tolkningen som gäller.

Däremot står det naturligtvis både den ena och den andra fritt att därefter se – och det är det som vi som har undertecknat den här motionen har gjort – om det här visar att det finns någon blotta i Svenska kyrkans regelverk. Det är det som motion 2016:48 syftar till att utreda. Behövs det en kompletterande bestämmelse? För min del handlar detta inte särskilt mycket om det som har tagits upp här i debatten, utan det är principfrågan. När en person har vigts till präst i Svenska kyrkan, är det då något som man har fått, sitt prästämbete, som man sedan efter eget gottfinnande kan använda i olika sammanhang? Eller är det som jag menar en tjänst som man har fått att ställa i tjänst för sin kyrka, Svenska kyrkan, och som man inte kan använda hur som helst efter eget bedömande? Det är den principfrågan som är den intressanta att reda ut. Missionsprovinsen har nämnts, och det är ju den som figurerade i Göteborgs domkapitel, men principfrågan sträcker sig långt utöver Missionsprovinsens sammanhang.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Ordförande! Först vill jag understryka att det inte bara var Överklagandenämndens ärende som handlade om detta. Er motion 2016:48 tar ju uttryckligen upp frågan om Missionsprovinsen och inte allmänna principfrågor. Jag vill också erinra om den grundläggande kyrkosynen här. I enlighet med luthersk trostolkning ligger det inte i sakens natur att man jagar efter gränssättningar och täpper till glipor, så att säga, i murverket. Man fokuserar på innehållsfrågor. Det är ju det som det är fråga om, hur präster hanterar och förvaltar sina ämbeten. Gottfinnandet är inte ifrågasatt utan innehållet. Det är det som framför allt domkapitlet har att granska. Vad är det som förkunnas? Hur förvaltas sakramenten? Där står ju var och en med den stora räkenskapsdagen för ögonen i nådemedelsförvaltningen. Tack.

BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):

Fallet i Göteborgs domkapitel är en bakgrund till den principiella frågan som motion 2016:48 syftar till, att utreda i vilka fall präster får leda gudstjänster i andra kristna samfund. I mina öron låter det som en större fråga än ett samfund.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Det hade ju varit mycket lätt att förebygga sådana missförstånd i så fall. Vad motionen refererar till är endast Missionsprovinserna. Här är det också viktigt, tycker jag, att få sagt att Missionsprovinserna inte uppfattar sig själv som ett samfund utan som en rörelse inom Svenska kyrkan. Däremot är det så med Evangeliska fosterlandsstiftelsen och ELM. De är anslutna till Statens råd för trossamfund och är med och där fördelar anslag till trossamfund och vigselrätt. Det är en mycket mer relevant fråga när det gäller samfundsgränser. Missionsprovinserna beskriver sig själv och förstår sig själv som en rörelse inom Svenska kyrkan.

BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):

Jag känner till detta, men i det här fallet är det faktiskt Svenska kyrkan som har tolkningsföreträde. Enligt Överklagandenämndens tidigare utslag betraktar Svenska kyrkan Missionsprovinserna numera som ett samfund fristående från Svenska kyrkan.

BISKOP EVA BRUNNE:

Ordförande! Några ledamöter här försöker få hela frågan att se ut som om den handlar om vilken bok man håller i handen eller vilket rum man firar gudstjänst i. Det är inte alls det som det handlar om när det gäller motion 2016:48 och när det gäller Missionsprovinserna. Det handlar i stället om att se, hur vi kan samverka eller inte samverka med en gudstjänstgemenskap som har brutit med Svenska kyrkan genom att viga präster och biskopar på egen hand. Alltid män, aldrig kvinnor, mot en ordning som har gällt i vår kyrka sedan 1956.

Vi har tidigare idag talat om ekumenisk samverkan. Det är ju möjligen det vi närmar oss när det gäller Missionsprovinserna. Då var det för en del väldigt viktigt att vi var överens i varenda teologisk fråga. Nu verkar det inte vara lika viktigt. Någon använde bibelordet ur Jakobs brev här. Jag tycker det är spännande när man använder bibelord ur Jakobs brev, som dessutom är mitt valspråk. ”Gör inte skillnad på människor.” Om vi använder det ska det åtminstone dubbelriktas och riktas åt bägge hållen. Gör inte skillnad på människor.

Bifall till utskottets förslag och därmed till motion 2016:48.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! För att nu citera vad jag försökte säga, de har ändå bekännelsen bakom sig. Det är i överensstämmelse med vår kyrkas bestämmelse att de viger när biskoparna vägrar. Ta i det problemet. Sedan ska vi inte prata för mycket om Lutherska världsförbundet och vi ska hålla ihop det ena och det andra. Lettiska kyrkan har fattat ett helt annat beslut nu. Det ekumeniska läget är ett annat än vad det var när motionen skrevs. Ska vi ta in alla komplikationerna för att göra det så komplicerat som det egentligen är? Ekumenisk samverkan är knepig.

EVELINA JOHANSSON (REPLIK):

Det är fascinerande hur vissa som förespråkar motion 2016:48 anser att den rör stora principiella frågor och vissa anser att den rör Missionsprovinsen. Det går om vartannat. Vad gäller referatet till förmiddagens diskussion får jag intrycket, att man här kallar frågan om omdop och troendedop versus barndop den enda fråga som biskoparna enligt min erfarenhet håller riktigt hårt på i antagningsprocessen. Det är en liten teologisk fråga och man anser att den ska likställas med kvinnor och män i ämbetet. Jag tycker att det känns obekvämt, måste jag säga, som kvinna i ämbetet. Jag tror kanske att vi närmar oss kärnfrågan där kring varför just Missionsprovinsen sticker så mycket mer än baptist- och pingströrelsen i ögonen. Det är sorgligt, tycker jag.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! ”Och inled oss inte i frestelse.” Den bönen har vi allihop bett och jag ber den självklart också varje dag, antingen i den formen eller i den nya formen som vi känner igen.

Inled oss inte i frestelse. När föräldrar förbjuder sina barn att göra saker, kan det dra åt två håll. Man kan göra det av en enorm omsorg om barnen för att skydda dem från att göra någonting skadligt. Det kan också få den omvända reaktionen, att detta förbud som man inte förstår får barnen att göra just det som man förbjuder. Jag skulle verkligen vädja till kyrkomötet: Inled inte heller mig i frestelse. Vad jag har gjort tänker jag inte tala om här, men ett förbud i det här stycket lockar dessvärre fram de allra mest oppositionella sidorna hos mig själv. Jag är inte säker på att jag är ensam i det stycket. Jag undrar om man med ett sådant här beslut verkligen kommer att uppnå det som man önskar.

GUNVOR VENNBERG (REPLIK):

Jag har inte tänkt kasta mig över Bertil. Det var bra att Bertil åter lyfter detta med lydndsfrågan som jag tog upp i mitt anförande och det var därför jag begärde replik. Det är otroligt viktigt att vi i det här ärendet kan se, hur många personers bristande lydnd under vars och ens överhet här leder till splittring och konflikt i vår kyrka. Jag vill som sagt mana till ransakan hos alla, och inte då bara hos Bertil, vilka vi är kallade att lyda i lydnd för Kristus.

MARIA JOHANSSON-BERG:

Ordförande! Jag företräder utskottet och jag måste börja med att förklara lite grand Gudstjänstutskottet skrev att man med förvånning noterar att Kyrkorättsutskottet valt att inte yttra sig. Kyrkorättsutskottet hänvisar till att ärendet inte ligger inom deras kompetensområde. Det kanske kräver en förklaring, hörde jag, men det var bara därför vi var förvånade. Om Kyrkorättsutskottet hade hänvisat till något annat hade inte Gudstjänstutskottet varit förvånade. Jag ville bara klarlägga det.

Sedan vill jag fatta mig kort och bara fokusera på det som faktiskt står i attsatsen i motionen 2016:48 och det som har det avgörande övervägandet för utskottets del. Det är att domkapitlet i Göteborg och Svenska kyrkans överklagandenämnd har kommit till olika ståndpunkter och skilda beslut och att det därför finns en anledning till att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda behovet av ytterligare bestämmelser i kyrkoordningen, om i vilka fall präster får leda gudstjänster i andra kristna samfund. Det är alltså den springande punkten.

Därför föreslår Gudstjänstutskottet att bifalla motion 2016:48 och tillika Gudstjänstutskottets betänkande 2016:8, oavsett hur dessa skilda ståndpunkter har lett till handling i praktiken fram till idag. Tack.

ANDERS ROOS (REPLIK):

Kära Gudstjänstutskott! Bestämmelsen om vad de olika utskotten ska syssla med fattades 1999. Det hade kanske varit lämpligt om utskottets presidium tillsammans med sekretariatet hade läst på den bestämmelsen innan man skriver någonting mot ett annat utskott i sitt betänkande.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Just den här motiveringen som du lyfter fram, Maria, ifrån utskottet minns jag från utskottets samtal. Den var för mig mycket märklig. Eftersom domkapitel och överklagandenämnd kommer fram till olika beslut, är det skäl att undersöka detta. Det skulle betyda i framtiden att varje gång som Överklagandenämnden inte går i enlighet med domkapitlets beslut, finns det anledning att motionera för att undersöka varför man tycker olika. Det var lite det jag pekade på innan också i replikskiftet med Bo. Att fundera på det här sättet menar jag är djupt olyckligt. Jag tycker alltså att motivet inte håller.

JAN G NILSSON:

Ordförande och ni övriga! Jag hade inte tänkt yttra mig, men när jag nu tillhör de skamliga och ohederliga som inte har nämnts vid namn vill jag ändå förklara varför jag har skrivit på den här motionen. Jag är alltså jurist till skillnad från väldigt många och inte teolog och vi sysslar på våra ömse håll med tolkning. För mig som jurist tyckte jag inte det var något konstigt, när Bo Hanson frågade mig om jag ville skriva på detta. Finns det en otydlighet kan jag inte se vad det skadar att man får den utredd. Visst är det bättre om man slipper ha överklaganden på domkapitlets beslut, när man är överens om hur man ska tolka vad som står i kyrkoordningen.

Berth, det vore väl skönt om det var tydligt, så du slapp stå där med kragen i handen och eventuellt lämna över den eller inte. Jag har överhuvud taget inte begripit, det beror väl på att jag är en så dålig teolog, varför det har kommit in så mycket teologiska resonemang i detta, när det bara gäller en tolkning av paragrafer, oavsett vilket samfund som är inblandat eller inte. Jag tror det räcker för min del.

Bifall till utskottets förslag.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Det är underbart att få svara dig, Jan. Vi har ju jobbat ihop i Malmö en gång. Det var jätteroligt på den tiden. Problemet är, skulle jag säga, att det inte föreligger någon otydlighet. Det är alltså här delvis som vi inte är överens. Det är ju detta att Överklagandenämnden har följt en tydlighet i kyrkoordningen.

JAN G NILSSON (REPLIK):

Jo, men det är så trevligt, så vi fortsätter. Utskottet säger faktiskt att det är en otydlighet och jag tycker att vi ska lita på utskottet. Det brukar vi ju göra, lita på utskotten, oftast.

GUNVOR VENNBERG (REPLIK)

Det finns ingen otydlighet. I vår bekännelse står det, att kyrkan är de heligas gemenskap, där ordet rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas. I linje med det borde väl Svenska kyrkan vara den heliga gemenskap, där en svenskkyrklig präst predikar och förvaltar sakramenten. Därmed är det i princip omöjligt för en svenskkyrklig präst att fira gudstjänst i ett annat samfund.

JAN G NILSSON (REPLIK):

Nu kommer ju detta in igen. Nu börjar vi prata teologi. Jag pratar inte teologi, jag pratar juridik och tolkning av paragrafer.

GUNVOR VENNBERG (REPLIK):

Jag anförde en paragraf som visserligen var från 1500-talet, men.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 99.

§ 60 Levande musik

MONI HÖGLUND:

Ordförande! Jag kommer att yrka avslag på utskottets förslag. Som präst möter jag i stort sett varje vecka ett eller två sorgehus och samtalar om begravningsgudstjänsten, om personen som har avlidit och, ni vet hur det är, om sorgen och saknaden. Jag önskar att jag träffade lika många dopfamiljer eller vuxna som vill ta emot dopets gåva, men det kommer nog. Vi pratar om musiken, vi pratar om de andra delarna som ingår i den kyrkliga handlingen.

Att säga att kyrkostyrelsen ska hitta vägar att uppmuntra till levande musik i kyrkorummet kommer inte att förändra det arbete som jag ser redan görs i våra församlingar dagligen. Det handlar inte om, att vi inte tycker att kyrkostyrelsen har kompetens för det här – för det tror jag att ni har – men arbetet görs redan. När det sedan står i motion 2016:61, att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att hitta vägar att uppmuntra till levande musik i kyrkorummet, skulle jag vilja säga att det till allra, allra största delen är levande musik som man hör i kyrkorummen. Det är vid några få tillfällen – och det är framför allt vid begravningsgudstjänster, någon gång vid vigsel, men nästan bara de två – som önskemålen kommer om att ha cd-skivor eller inspelad musik.

Om man då återgår till den motion som vi talade om förut, 2016:1, där det stod om att grundutbudet är in- och utgångsmusik och ett par psalmer, så har vi redan detta att det medför en kostnad, om det ska vara en solosång eller någon annan musik. I många fall önskar man då att få ha med en cd-skiva. Jag tror på ett nära samarbete mellan präst och musiker och att det har större effekt på dessa frågor än att kyrkostyrelsen får i uppdrag att hitta nya vägar. Jag är för levande musik, ska jag säga, men jag är också för att människor ska mötas personligt när det handlar om de kyrkliga handlingarna och inom ramen för de kyrkliga handlingarna.

Jag föreslår avslag på utskottets förslag.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Jag vill tacka för den välvilliga behandlingen i utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag. Nu har vi tänkt så olika det kan vara. På ett sätt tror jag att du, Moni, och jag är ganska lika. Jag möter också ett eller två sorgehus varje vecka. Kanske ser det olika ut beroende på var i landet man befinner sig, men jag får

ganska ofta den här frågan om cd-musik. Jag tror att jag får den frågan av flera anledningar.

En anledning är att det kostar med solister. Det är oerhört tråkigt när det blir en kostnadsfråga, huruvida man kan ha levande musik eller inte i kyrkorummet. Om man möter detta ganska ofta kanske du, Moni, har upplevt det som jag har upplevt, nämligen när inte anläggningen fungerar, eller när musiken som framförs inspelad och det låter förfärligt på grund av hur kyrkorummet är utformat eller hur anläggningen ser ut. Och då vet vi samtidigt att våra kompetenta kyrkomusiker hade kunnat göra det så mycket bättre.

Kära kyrkomötesvänner! Så mycket bättre är ju namnet på ett teveprogram i TV4, eller hur. Här tolkas artisters bättre sånger av andra artister. Jag tänker så här. Svenska kyrkan har en fantastisk yrkeskår i musikerna, som ofta gör just detta, tolkar andra så mycket bättre. Jag är absolut inte för ett förbud mot cd-musik. Det finns tillfällen, där det är den absolut bästa lösningen. Men när man önskar musik i en gudstjänst ska den ändå i första hand framföras live i kyrkorummet. Det är ju så vi tänker oss att musikens roll är i gudstjänsten.

Det finns en fara när folk som inte har råd med ett liveframförande väljer cd-musiken och annan inspelad musik av kostnadsskäl. Jag är som sagt inte för ett förbud, men bara detta med uppmuntran där vi lyfter de här tillfällena, hur löser vi det i olika församlingar? Det görs ju så mycket bra arbete. Tänk om vi kunde bli bättre på att dela med oss.

MONI HÖGLUND (REPLIK):

Jag möter inte så ofta att det låter illa i våra kyrkor. Det kanske beror på var man är. Det jag däremot vänder mig emot är, att ni säger i motionen att hitta vägar till att uppmuntra till levande musik i kyrkorummen. Om det är specifikt begravingar du menar, tycker jag fortfarande att det är relativt få gånger som jag möter detta. Det ger inte upphov till att jag vill säga ja till motionen. Däremot uppmuntrar jag också till levande musik. Det hoppas jag att ni förstår, men det är få gånger som det är önskemål om cd, och då är det oftast någonting avgörande att de vill ha den.

CHRISTINA BLOMQVIST:

Ordförande! Jag företräder Borgerligt alternativ och vi yrkar avslag på motion 2016:61, då vi tycker att detta är en lokal fråga.

TORVALD JOHANSSON:

Ordförande! Jag talar för utskottet och tillstyrker utskottets förslag att bifalla motion 2016:61. Levande musik bidrar till att synliggöra gudstjänstens skeende här och nu, men ibland kan det av pastorala skäl, som vi har hört, vara motiverat med inspelad musik som ett komplement till den levande musiken. Alltså, pastoral klokhet måste råda.

Grunden för gudstjänsten finns i Jesu löfte om att vara personligen närvarande om två eller tre är samlade i hans namn. Alltså börjar ett andligt skeende i och med att kyrkklockorna ringer, där Jesu närvaro och de närvarande i kyrkan, församlingshemmet eller kapellet etcetera samspekar. Detta skeende kan förstärkas eller brytas. Både deltagare och ansvariga i denna gudstjänst är till för närvaro, bön, ord, sång och musik och blir avbrutna i den här skapelseprocessen, om alla under några minuter ska lyssna till vad en artist eller en ensemble spelade in för flera år sedan. Det är inte i första hand en fråga om genre eller teknisk skicklighet. Inspelningar kan

vara gjorda på mycket hög nivå. Ordet och musiken i gudstjänsten kan vara allt ifrån mycket enkelt till filosofiskt och komplicerat, men det viktiga är att det sker i nuet inför Jesus och i kontakt med den helige Ande.

För att tillgodose detta är rekryteringen till kyrklig utbildning och tjänst avgörande. Det är viktigt med en breddad kompetens för kyrkomusikerna. Med personlig erfarenhet efter snart 40 år i kyrkomusikeryrket kan jag instämma i utskottets skrivning, att en kyrkomusiker för 30 år sedan kanske kunde nöja sig med en lite mer begränsad förrättningsrepertoar för orgel, medan dagens musiker allt oftare förväntas framföra musik som inte primärt är skriven för orgel. För drygt en vecka sedan fick jag själv arrangera vid en begravning *I wish you were there*. Den ligger ganska nära i tiden för mig i alla fall. Allt mer tid behöver läggas på sökande efter noter, ta ut musiken på gehör eller via midi-filer på internet. Vem kan vara emot ett uppmuntrande av levande musik i Gudstjänsten? Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 100.

§ 61 Svenska kyrkans kapitalsituation

BENGT KJELLGREN:

Ordförande! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag till beslut. Jag ska börja så här: I begynnelsen fanns ordet och ordet fanns hos Gud. I kyrkostyrelsens skrivelse fanns ordet, men i kyrkoordningen fanns det icke. Ordet är målkapital, och det ordet ska vi inte använda mer.

Det är nämligen så, att vi på den nationella nivån inte har målkapital. Läser man i kyrkoordningens 51 kap. 2.a§ står det att kyrkomötet ska fastställa mål för den nationella nivåns kapital. Det är inte samma som målkapital. Det kan ju låta som en liten svenskundervisning i ord, men vi ska använda kapital bara. Detta är ganska viktigt ur ekonomiskt perspektiv, för då är det ett eget kapital som vi förfogar över och kan använda efter eget gottfinnande. Då undrar man hur vi har tänkt i utskottet. Vi har ju avslagit kyrkostyrelsens skrivelse i sin helhet. Vi har avskrivit punkterna 1, 2 och 3, men vi har formulerat om de punkterna utifrån det perspektiv vi hade med ordet. I stället för punkt 1 blir det punkt 2, att målet för storleken på den nationella nivåns kapital ska vara lägst 6,5 miljarder kronor. Det här behöver man ju reflektera lite över, varför lägst 6,5 miljarder och varför mål på 6,5 miljarder. Om man läser i Verksamhet och ekonomi har vi redan 7,1 miljarder i kassan. Då är det ju inget mål. Det här kan se lite konstigt ut. Då får vi hänvisa till kyrkoordningen som säger, att vi ska sätta ett mål för kapitalet. Där har kyrkostyrelsen gjort en övervägning och sagt att 6,5 miljarder är en rimlig nivå. Vi får då skriva mål, även om det är lite olyckligt i det här sammanhanget. Man borde kanske ha skrivit att eget kapital borde lägst uppgå till 6,5 miljarder. Kyrkoordningen är den vi håller oss till.

Men varför 6,5 miljarder då? Är det inte väldigt mycket pengar? Det beror på vilket perspektiv man har. Tar man det perspektivet som jag tog förut, när vi var ute och pratade om att köra varandra i rullstol, var det 3 miljarder som skulle sparas per år 2013. 6,5 miljarder skulle räcka till besparingar i lite mer än 2 år, så i det perspektivet är det inte så mycket pengar. Frågan är vad man använder de här pengarna till? De ligger ju på hög. De ger avkastning, och den avkastningen använder vi i Verksamhet och ekonomi till att bekosta viss verksamhet, så kapitalet används. Utifrån de perspektiven anser vi i Budgetutskottet att 6,5 miljarder är en rimlig lägsta nivå.

Sedan kommer vi till indexuppräkningsen, vilket är punkt 2 som vi tillstyrker. Vi tycker att man ska räkna upp målet för det här kapitalet med index varje år, så att vi

inte behöver ta upp nivådiskussionen, om vi inte vill ändra den varje år. Det kan vi göra. Den tredje delen är följande. 2008 fattade kyrkomötet ett beslut om att ha en nivå. Om den gick över 25 procent över en fastställd nivå, det vill säga 6,5 miljarder idag plus 25 procent, då skulle kyrkostyrelsen reagera. Det tycker vi inte att vi ska ha. Vi tycker att kyrkostyrelsen ska reagera och agera varje år i den här frågan och definiera varför och om vi ska ha ett högre kapital. Ett bra exempel är att vi har 7,1 miljarder nu och målet är 6,5. Vi tycker inte det, Vi vill inte ha med den skrivelsen, utan vi står fast vid att den punkten ska strykas.

Med det överlämnar jag ärendet.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande, tappra kamrater i kyrkomötet! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets förslag. Jag vill dock säga några saker med anledning av utskottets förslag i punkten 3. Jag tror att det är oerhört viktigt, att vi är vaksamma över risken att vår kyrka dras isär ekonomiskt. En ekonomiskt stark och kapitalrik nationell nivå och stift inte minst men också pastorat och församlingar, som lever i en betydligt krassare ekonomisk verksamhet, är ett särdrag, som jag tycker vi delvis ser, tror jag är riskabel. Det riskerar att leda till ökad makt för nationell nivå, att sätta prioriteringar, vilket passar dåligt ihop med vår identitet och vår pastorala struktur som kyrka. Jag tycker att jag kan se sådana tendenser redan idag.

Därför är kanske det viktigaste i kyrkostyrelsens skrivelse, enligt mig, skrivningarna om nödvändigheten av att fortsätta och fördjupa den gemensamma dialogen och stiftets inflytande vad gäller prioriteringar, en dialog som under arbetet med framtagandet av den här skrivelsen var väldigt god och ger gott hopp för framtiden.

Jag vill därför peka på att utskottet nu föreslår att ta bort regeln om att kyrkostyrelsen ska återkomma till kyrkomötet om förslag på hur kapitalsituationen ska hanteras, om kapitalet överskrider 25-procentsgränsen. Jag är den förste att erkänna att det har funnits problem med den här regeln. Den har ibland tenderat till att leda till något slags konstig huggsexxa om var vi nu ska använda de miljonerna som i bokslutet den 31 december råkade vara över målnivån. Jag vill dock hävda att regeln ändå har tjänat syftet att hålla diskussionen om nivån på den nationella nivåns kapital levande. Utskottet skriver nu att borttagande av regeln inte ska uppfattas som att den nationella nivåns kapital bara ska öka och öka. Det är snarare ett uttryck att dialogen mellan kyrkostyrelsen och kyrkomötet om storleken på den nationella nivåns kapital ska vara levande i kyrkostyrelsens årliga återkommande skrivelse och utskottets betänkande. Jag vill mana oss i kyrkostyrelsen och Budgetutskottet nu och i framtiden att hålla detta löfte. Tack.

BENGT KJELLGREN (REPLIK):

Jag kan nästan lova att både Bertil och jag kommer att bevaka den här frågan från Budgetutskottet. Vi har haft en lång, lång, lång diskussion om detta. Bara för att avsluta diskussionen om 25-procenten skulle det betyda, att kyrkostyrelsen skulle komma tillbaks när nivån är uppe på nästan 9 miljarder. Vi tyckte det var olyckligt. Vi ville att de ska komma tillbaka nästa år och vi lovar att vi ska pressa dem när de kommer till Budgetutskottet.

ERIK SJÖSTRAND (REPLIK):

Jag lovar Bengt att jag ska bevaka frågan i kyrkostyrelsen, så att vi får fortsätta våra samtal.

WANJA LUNDBY-WEDIN:

Jag är här som kyrkostyrelsens föredragande. Jag vill bara säga så ni förstår, att det har varit en jättebra diskussion med Budgetutskottet från kyrkostyrelsens sida. Det har känts så från både utskottet och styrelsen. Vi har kommit lite längre i frågorna än vad vi har gjort tidigare. Jag vill bara säga, att det är väldigt glädjande att vi har kunnat ha en så bra dialog. Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Det är inte så, att jag står här som en kyrkostyrelseledamot och tycker vi har fått på tafsens nu, utan vi tycker att vi har utvecklat frågorna gemensamt, även om det är utskottet som lägger fram förslaget.

Jag vill ändå bara betona, det som båda tidigare talare här har sagt, att det är viktigt att vi fortsätter en dialog med stiftet, att nivån vi har på vårt kapital både är för att vi ska klara en långsiktigt hållbar situation för Svenska kyrkan och för att vi också faktiskt idag lever på avkastningen i den verksamhet vi bedriver. Ska vi fortsätta dialogen med stiftet och kanske se, att vi ser över en ansvarsfördelning som i framtiden kommer att se lite annorlunda ut, kommer det antagligen att behöva finnas en del stimulans för stiftet att använda sig utav.

Jag vill bara betona det som Erik har sagt. Vi är ju styrelsekamrater och jag vill säga, att det inte bara är Erik som kommer att se till att vi är ansvarsfulla i vår diskussion i styrelsen om de förslag som vi kommer att lägga i kyrkomötet. Det var snarare en sak som vi sa till Budgetutskottet när vi var där. Vi tycker det är bra, att vi har en ordentlig dialog med Budgetutskottet varje år om nivån på kapitalet. Det är sunt att vi har det. Det är vi som är här som alla tillsammans ska fatta beslutet och kunna bära det ut i stift och församlingar också, inte någonting man tänker att det är några få personer som har suttit och kokat ihop. Vi ska bära de beslut vi tar om verksamhet och ekonomi och vårt kapital nästkommande planeringsperiod.

Bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 66.

§ 62 Samfundet Svenska kyrkan på engelska

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag yrkar avslag på motion 2016:62. Den handlar om vad Svenska kyrkan ska heta på engelska, Church of Sweden. Det är naturligtvis en mycket större fråga än så. Det handlar om vår identitet som svensk kyrka. Jag tänkte säga lite grand om det.

Jag tänkte göra mig till talesman för sund patriotism. Vad är det för något? Det finns i Gamla testamentet, så vitt jag förstår. Sund patriotism är inte att man anser sig själv och sitt eget land vara störst, bäst och vackrast, en moralisk ståndpunkt eller något sånt där. Det är att man tycker om sitt land som en gåva man har fått av Gud, som någonting som håller oss samman, nya och gamla svenskar, någonting som håller ihop Sverige. Jag erinrade tidigare idag om imamen som jag hade haft en dialog med för en del år sedan och som pratade om att älska sitt land, att det är en del av tron. Om han har förstått islam rätt, är det inte heller något som begränsar sig till kristendomen.

Profeterna var glödande patrioter. Vet ni vem som har sagt det? Det har Dietrich Bonhoeffer sagt. Profeterna var glödande patrioter. De såg sin nation som ställd under Guds lag. "One nation under God", säger man på engelska ibland. Den tanken finns alltså levande än idag, tanken att Gud har utvalt hela folk och utkorat dem för att tjäna honom. Jag finner att det är helt i överensstämmelse med Nya testamentet också. Gör alla folk till lärjungar. Här är icke jude eller grek, har det sagts, utan alla

är vi ett i Kristus. Det är naturligtvis helt rätt att det inte är etniciteten som avgör vårt förhållande till Gud. Men lika fullt finns det judar och greker och svenskar och en massa andra folk på jorden, och det verkar ju som att Gud vill att det ska vara på det sättet. Folk har det blivit genom att människogrupper har fått språk och de har fått egna territorier. Bibeln vittnar om detta också. Jag tror vi behöver återuppliva de här tankarna. Pingsten, när man talar olika språk och prisar Gud på olika språk, är inte det en stor bekräftelse på den här världsordningen att världen består av folkslag? Vi får vara glada och tacksamma för att det är så. Vi måste skingra den stora vilshenhet som finns i Sverige, den enorma rotlöshet som gör att ungdomar reser och krigar för islamiska staten, bränner och förstör i stället för att tjäna Sverige. Vi måste våga tala om sund patriotism i samband med Svenska kyrkan. Tack för ordet. Tack för att ni har lyssnat.

GUNILLA BLOM:

Ordförande! Jag vill säga som min nomineringsgruppskollega sa här i talarstolen tidigare i kväll. Jag kommer heller inte att lägga något förslag och tackar både utskottet och Läronämnden för svaret. I alla fall vill jag lyfta frågan och förklara lite grand, varför jag gjorde den här motionen, 2016:62.

Jag har, precis som säkert många av er, stött på denna fråga som min motion vill besvara, både när vi har besökt församlingar ute i världen och i våra hemförsamlingar. Vilken svensk kyrka är vi? Vilken kristenhet tillhör vi? I Läronämndens svar görs en jämförelse med Finland. I min hemförsamling i Haparanda har vi väldigt mycket samarbete med Evangelical Lutheran Church of Finland. Det är så att Finland har två statskyrkor och det kanske delvis är förklaringen till det här. I betänkandet gjorde man i en mening också jämförelsen med Danmark om att det där heter Den Danske Folkekirke eller Evangelical Lutheran Church in Denmark. Jag har förstått när jag läste Läronämndens svar – på den tiden var inte jag med i kyrkomötet – att detta definitivt inte var en unik fråga. Läronämnden gav ett väldigt genomgripande och långt svar och en utförlig historisk återblick. Född och uppvuxen på en grannö till Björkö har jag fått, skulle jag vilja säga, den äldsta kristna församlingen i Sverige med modersmjölken. Jag kan verkligen förstå att Svenska kyrkan heter så på svenska, men det är inte det jag skriver i min motion.

Nåväl, Läronämnden säger att vi gör en rak översättning, punkt slut. Nu har jag då tänkt så här. Jag lyssnar till den del av mig som har ett danskt blod och så ber jag att få återkomma, nästa år kanske.

BERTIL PERSSON:

Ordförande! Jag har inget eget yrkande, men jag vill inte undanhålla kyrkomötet en möjlig parallell och en hälsning från världen utanför det här trossamfundet som skulle ha kunnat ingå i reciten på något sätt. För väldigt många år sedan anställdes jag som administrativ chef för Riksbanken, som då hette Bank of Sweden på engelska. Ganska snabbt upptäckte jag att det inte var så enkelt och så lyckat. Allt eftersom det internationella arbetet utvecklades insåg vi, att vi inte kunde fortsätta med det. Bank of Canada, till exempel, var inte centralbanken i det landet. Det var en helt vanlig affärsbank. Så var det på andra ställen också. Nu komplicerades det hela utav att dåvarande Föreningssparbanken tog sig namnet Swedbank. Då reagerade jag, men jag fick inte med mig min riksbankschef på att ta banken i örat.

Vi fortsatte diskussionen om vad institutionen egentligen borde heta på engelska, och efter många kontakter med språkvetare, historiker och andra kom vi fram till, att

Riksbanken var ganska trygg i sig själv och kunde fortsätta i den anda som den har levtt i sedan 1668. Resultatet blev att inte översätta namnet alls. Den officiella benämningen på Sveriges riksbank idag är The Riksbank eller The Sveriges Riksbank. Det kunde väl vara någonting som kyrkomötet skulle kunna smaka på nu. Känn efter hur det är att sitta som ledamot i The Synod of The Svenska kyrkan? Tack.

BISKOP MIKAEL MOGREN:

Det Bertil säger har vi ju på adresserna på e-posten. Där får våra vänner i Kina och Indien och engelsktalande länder sitta och stava till Svenska kyrkan. Det är inte alltid så lätt och de förstår inte vad de skriver. Men jag vill framför allt säga, att detta med Svenska kyrkan och stödet till namnet Svenska kyrkan inte är ett etniskt ställningstagande. Det handlar inte om etniciteten svenskhet, och det har det egentligen inte gjort någon gång. Det var jätteviktigt för Einar Billing att det inte var svenskarnas kyrka i etnisk bemärkelse som var folkkyrkan. Det var det territoriet som avgjorde, socknen, stiftet och landets gränser. Det där har ju varierat.

Det som ger det verkliga stödet till namnet Svenska kyrkan är det hävdvunna, att det har hetat så sedan den katolska tiden, fast på latin när man sa *ecclesia svecana* före reformationen. Det som kan sägas är, att man före väckelserna och 1800-talet hade många beteckningar på kristenheten i Sverige. Då talade man ofta i singularis om de kristna i Sverige eller församlingen i Sverige. Att man får en beteckning är genom dissenterlagarna på 1860-talet, då det blir, ska vi säga, ett enda varumärke. Men det har ju lång tradition. Jag tror att det som är hävdvunnet, som fungerar och är inarbetat inte behöver omfatta majoriteten av befolkningen, det behöver inte omfatta det svenska folket. Det har aldrig varit viktigt att det är något med det etniska, men det omfattar historien. Det är det som representerar vårt rotsystem. Därför står Svenska kyrkan och Church of Sweden i paritet med till exempel Church of England, som sedan ganska länge inte omfattar majoriteten av befolkningen i England.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Jag tycker det är lite beklämmande, att man inte vågar stå för att man är svensk. Man försöker prata sig runt detta, att det är svensk historia eller någonting annat. Det finns mycket förvirring här i tiden, att Sverige uppfanns på 1800-talet och konstruerades och så vidare. Det är visserligen sant, att nationalstater levde ett uppsving och organiserades på ett väldigt intressant sätt på 1800-talet, men svenska folket har funnits väldigt länge. Det tydligaste tecknet är ju svenska språket. I någon mening fanns det ett svenskt språk på medeltiden. Det är inte exakt samma språk som vi talar idag, men det är fullt igenkännbart. Jag fattar inte den här beröringsångesten, rädslan för att erkänna att vi är svenskar. Det innebär inte att vi är bättre och finare och större än alla andra, men det innebär att vi har fått gåvor av Gud som folk. Tack.

BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):

Tack alla ni som går i de här snygga knapparna med lutheråret nästa år och reformationsåret. Då är det också 400 år sedan freden i Stolbova ägde rum, när Ingermanland och Karelen las under det svenska riket och rysktalande ortodoxer plötsligt blev svenskar. Den tiden, som beskrivs i psalmen Fädernas kyrka i Gyllenhielms och Gustav II Adolfs dagar, var ju oerhört inklusiv vad gäller etnicitet. De som bodde i det svenska riket och var under den svenske kungen var svenskar. Det gällde till

exempel Stolbova-svenskarna, de som var ingermanlänningar och rysktalande ortodoxer blev svenskar i det här riket. Den andan glömde man gärna under den tid då Fädernas kyrka skrevs, men nu är det dags att återupptäcka den igen.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Om man är glad för att man är svensk och för att Sverige är Sverige, innebär inte det nödvändigtvis att man är mot något annat. Det du tar upp är väldigt intressant, men det stämmer inte riktigt. Noga taget var väl stolbovarna, ryssarna, letterna, finnarna och så vidare den svenske kungens undersåtar. Det var så att säga från kungamakten som makten utgick. Det som hände på 1800-talet är att nationalstaten får en annan ställning. Det blir folket, nationen. Kanske är det detaljer, men det kan vara bra att tänka på de här detaljerna ibland. Det kanske är så att det är Guds försyn som har verkat i att vi har fått, som jag gärna säger, nationella rättsstater. Jag tycker detta med rätten till ett land är otroligt viktigt. Det är minst lika viktigt som etniciteten, att vi är olika med olika språk. Vi får vara glada över dessa olikheter. Tack.

ANETTE NORDGREN:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Utskottet har förståelse för motion 2016:62 och att det ibland kan vara svårt internationellt att förstå vart Svenska kyrkan hör. Man kan behöva förklara, man behöver lägga till en extra mening eller man behöver komplettera. Det behöver jag ofta göra hemma i Grekland, men Svenska kyrkan ses som ett självständigt namn och det har vi haft sedan tiden före reformationen. Utskottet säger därför, att namnet Svenska kyrkan kan ses som ett namn som väl överensstämmer med vår kyrkas historia och identitet.

Utskottet föreslår alltså att avslå motion 2016:62. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 74.

§ 63 Svenska Maria till Nasaret

FREDRIK SIDENVALL:

Ordförande!

Hon kommer utför ängarna vid Sjugareby.
Hon är en liten kulla med mandelblommans hy,
ja, som mandelblom och nyponblom långt bort från väg och by,
där aldrig det dammar och vandras.
Vilka stigar har du vankat, så att solen dig ej bränt?
Vad har du drömt, Maria, i ditt unga bröst och känt,
att ditt blod icke brinner som de andras?

Det finns underbara svenska Mariabilder, inte minst den verbala som Karlfeldt tecknar för oss. Just den dikten inspirerade en ikonmålarska här i stan, Anja Lindhagen, att måla en underbar Mariaikon med blommorna tagna just från den här Karlfeldt-dikten.

I utskottet tycker vi att Kenneth Nordgrens och hans medmotionärers motion 2016:84 är en alldeles förtjusande motion. Det är bara det, att vi tycker den är alltför fin för oss på kyrkomötet. Det är som att anförtro en liten lilja till en stenjätte att hantera. Vi är liksom för klumpiga att hantera detta. Det skulle kunna skötas på ett mer, ska vi säga, lättfotat sätt, alltså på ett enklare sätt. Huvudsakligen därför yrkar vi avslag på motionen.

Det är också så, att det här förs samman två olika perspektiv. Vi har det svenska, där inte längre vi på något sätt kan göra ett exklusivt anspråk som Svenska kyrkan. Det finns ett i högsta grad svenskt katolskt stift som skulle kunna gå in här. Man kan också reflektera om det skulle tillföras något särskilt lutherskt perspektiv på detta, men vi tror att den här frågan kan finna sin lösning på ett smidigare sätt än via kyrkomötet. Tack för ordet.

KENNETH NORDGREN:

Jag tänkte börja något mera prosaiskt än Fredrik som motionär. Jag funderade först på hur kul det är att väcka engagemang för den sista frågan efter en lång dag, men Fredrik hjälpte till här i alla fall. Det är ganska kul ändå. Jag tyckte det var roligt att skriva motion 2016:84 tillsammans med några andra. Desto tråkigare är det med utskottets lite negativa behandling av den. Jag ska börja där jag kommer att sluta, med ett yrkande av bifall till motionen.

Den handlar om tolkning, gestaltning, av Maria som gåva. Kanske det behövs ett personligt besök i Nasaret för att förstå den här motionens intention och få en känsla för den. Där vid Bebådelsekyrkan finns en stor pelargård. Det finns ett galleri inne i den väldiga kyrkan också med mängder av framställningar av Maria från Asien, Afrika, Latinamerika, Amerika, Europa och så vidare men inte från Sverige eller övriga Skandinavien. Tanken väcktes när jag var där. Sedan blev den ytterligare förstärkt av det ekumeniska imperativ som vi blev påmind om i morse, att faktiskt närma oss i det vi kan.

Därför tycker jag att utskottet hamnar i ett slags ”fegumenik” i stället för en frimodig ekumenik. En liten sak kan ju bidra till något större. Förslaget ansluter så till vida till ett ekumeniskt imperativ, att kanske samlas kring *Mary for all Christians*, som en anglikansk teolog, John Macquarrie, har skrivit utifrån en protestantisk grund. Motionen rör alltså ingen liten, estetisk fråga utan ska ses som ett möjligt, symboliskt viktigt redskap för att främja en samlande sak från Svenska kyrkans sida och då naturligtvis tillsammans med Stockholms katolska stift. Åtminstone ska man fråga om de skulle vilja vara med i ett sådant projekt, för att uttrycka en rörelse från konflikt i tanke och tal till gemenskap i hjärta och handling mellan våra kyrkliga traditioner.

Vi står på ruta noll vad gäller skandinaviska representationer i Nasaret. Motionen föreslår att i ett första steg pröva tanken under 2017, men utskottet säger att vi ska stå kvar på ruta noll. Jag menar att vi ska försöka röra oss och yrkar då bifall till motionen. Tack.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Först, Kenneth, om du ska se när utskottet är negativt ska du läsa andra yttranden från Ekumenikutskottet. Här har vi varit riktigt muntra och välvilliga, det vill jag verkligen understryka. Det är ju inte alls säkert att vi står kvar där på ruta noll. Under tiden kanske ärkebiskopen tar ett initiativ och löser detta alldeles utmärkt och smidigt, utan att det behöver processas genom hela den här apparaten. Men jag tror också det är viktigt, just som du säger, att det sker i samverkan med Stockholms katolska stift.

Det finns en svensk flagga i en glasmålning i den kyrka som rymmer Fader vår på olika språk. Det tillkom på ett enskilt initiativ av konsuln Mauritz Möllersvärd som du kanske minns. Det gick ganska smidigt och det finns där som ett svenskt

bidrag, utan att det behövde vara en enorm apparat kring det hela. Jag tycker du har väckt en viktig tanke, som säkert kommer att bära frukt. Tack.

KENNETH NORDGREN (REPLIK):

Jag har i och för sig stor tillit till ärkebiskop Antjes frimodighet att ta egna initiativ, men det kan ju vara kul även som ärkebiskop att få stöd från ett helt kyrkomöte, tänker jag.

Nåväl, jag går till det lite mer prosaiska. Vad gäller överväganden och skäl till var man landar i den här frågan måste jag säga, att jag har svårt att bli övertygad om att vi inte har de ekonomiska eller personella resurser som skulle krävas, när vi bollar med både miljoner och miljarder. Det har vi gjort under dagen och vi har pratat om personalförstärkningar på kyrkokansliet. Då är det snarare en brist på vilja eller också ett överskott av försiktighet, som ligger bakom utskottets avslagsyrkande.

Bifall till motion 2016:84.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 75.

§ 64 Meddelanden

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Vi har ett ärende kvar och det är ärende 44 på listan. Innan jag överlämnar ordet till Kenneth Nordgren för en andakt, vill jag från presidiets sida uttrycka ett varmt tack till ledamöterna för ett väldigt bra jobb idag. Vi hade räknat med att hålla på till lite drygt klockan 21. Det blev en halvtimme till, men vi har gått igenom hela ärendelistan för dagen och är i fas med alla ärenden nu. Tack ska ni ha.

Kyrkomötet 2016
Tisdagen den 22 november**§ 105 Legitimation för präster och diakoner**

ELISABETH RYDSTRÖM:

Ordförande! Jag har inget yrkande. Jag ska bara be att få tacka så mycket för svaret. Som ni säkert har läst har Tillsyns- och uppdragsutskottet lagt förslag om avslag men i enlighet med ... osv., har de föreslagit att ge kyrkostyrelsen i uppdrag ... osv. I min värld tycker jag att det är detsamma som bifall, för det är precis det här som jag vill.

Jag vill bara berätta helt kort om upprinnelsen till min motion. I Stockholms län har vi ett samarbete med polisen där Svenska kyrkan bistår med att lämna dödsbud. När vår polispräst i Stockholm tog kontakt med polisen och framförde det här förslaget att Svenska kyrkans präster och diakoner kan bistå polisen vid dödsbud så sa polisen att det behövs inte. Vi har redan en diakon som hjälper oss med det. Det var bara det att hon inte var en diakon. Hon hade lånat sin systers skjorta. Man kan ha olika tankar om det och hon var nog en bra människa i alla fall. Det finns både den ena och den andra som är bättre än både präster och diakoner i sådana här fall, men det kan bli vissa svårigheter och i synnerhet när det gäller uppföljningen av dylikt arbete. Vem som helst av oss, som varken är präst eller diakon, kan gå till Gospelbutiken på lunchen och köpa sig en skjorta med krage, grön eller svart. Ett annat exempel handlar om en man som läste dödsannonserna. Sedan gick han och köpte en svart skjorta med krage och gick hem till de sörjande och talade om att han kom från kyrkan. Av detta blev det bedrägerier och annat elände.

Jag tackar för svaret och hoppas att det här kommer till stånd, för det behövs.

ANNA FORSSELL:

Ordförande, ledamöter! Inledningsvis yrkar jag avslag på motion 2016:5 och därutöver med anledning av motionen också ge uppdrag till kyrkostyrelsen att i enlighet med Tillsyns- och uppdragsutskottets överväganden tillhandahålla identitetskort.

Jag vill säga något om Tillsyns- och uppdragsutskottets överväganden. Denna fråga om en form av identitetshandling speglar dessvärre en oroande utveckling i vårt samhälle. Den visar på den brist på tillit, som vi vet ökar i vårt samhälle, till ett flertal institutioner som tidigare har haft högt anseende och stort förtroende. Denna tillit som präglar vårt samhälle och våra grannländer är liksom ett kitt som håller oss samman. Vi litar på varandra. Länder med hög tillit har stark ekonomi, stabil demokrati, hög folkhälsa, låg korruption, låg brottslighet samt en hög nivå av jämlikhet och jämställdhet. Det här är viktigt att försvara. Samtidigt upplever vi i samhället en ökande grad av anonymitet.

Då kan man naturligtvis fråga sig vad den här frågan har med det att göra. Det är väl väldigt uppenbart att det här är en betydligt större fråga. Frågan har behandlats av tidigare kyrkomöten. I Tillsyns- och uppdragsutskottet resonerade vi fram och tillbaka i den här frågan på lite olika sätt. För det första tolkade vi inte det här som en yrkeslegitimation, den form av yrkeslegitimation som finns i sjukvårdsyrken och som för några år sedan också beslutades för lärare utan mer som ett identitetskort. För lärares del var det ju fråga om yrkets status och en fråga om legitimitet och också en kvalitetssäkring för elevernas räkning. Den kan man ju säga både ett och

annat om när gäller skolans del. Jag är själv lärare och lärarutbildare så jag vågar säga det.

I det här fallet handlar det om vigda yrkesutövare, präster och diakoner, och då tycker vi inte att det behövs den typen av yrkeslegitimation. Men om denna eventuella id-handling, som vi tolkar det som, resonerade vi fram och tillbaka. Det fanns alltså erfarenheter i Tillsyns- och uppdragsutskottet av att ha haft en sådan. Den finns uppenbarligen i ett par stift. Tanken är då, vem ska få en sådan här. Ska alla diakoner och präster ha rätt till en legitimation? Nej, tänkte vi, det är inte rimligt. Ska man vända sig till de som har specifika uppdrag i sin befattning? Ja, kanske. Vårt förslag och våra funderingar kring detta var då att det ska vara en möjlighet för präster och diakoner med specifika arbetsuppgifter, t.ex. när man är sjukhuspräst kan det vara angeläget när man ska ta sig igenom låsta avdelningar men även som fängelsepräst. Det är ju inte bara på den här butiken som man kan köpa en prästskjorta, även på Buttericks kan man göra det. Det finns flera varianter dessutom. I vårt resonemang kring på vilket sätt en sådan id-handling skulle kunna utfärdas ansåg vi att det är arbetsgivaren som ska stå för kostnaderna och att det bör vara lika för alla så att säga, de ska se likadana ut och att det inte kan vara skillnad mellan stiftet.

MAJ-LIS AASA:

Vi vill ge bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag och speciellt i utlandet med katastrofer och annat som kan hända med identitetsförfalskning. Det är jättebra att det blir någon form av identitetshandling men gör den så att varumärket Svenska kyrkan verkligen syns så att det inte är lätt att förfalska. Även en skjorta kan förfalskas och en id-handling kan förfalskas. Vi tycker att förslaget är bra.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 143.

§ 106 Rättssäkerheten i domkapitlen

KJELL PETERSSON:

Ordförande! Det gäller motion 2016:8 som jag och Anders Roos har skrivit om rättssäkerheten i domkapitlen. Först vill jag rikta ett tack till Tillsyns- och uppdragsutskottet för den välvilliga behandling som vår motion har fått i utskottsberedningen.

Bakgrunden är ju, och det noterar ju också utskottet, att det finns brister och otydligheter i domkapitlens handläggning av ärenden som handlar om när präster, jag kan inte erinra mig att det finns något fall med diakoner, står under utredning när det gäller deras behörighet att utöva ämbetet. Det har ju varit en del fall som har skrivits rätt så mycket om i pressen bl.a. från Visby. Igår var det uppe ett fall ifrån Göteborgs domkapitel, som tangerade den här frågan. När det gäller den här handläggningen så finns det problem i domkapitlet, vilket också utskottet säger, bl.a. domarledamotens roll, därför att det kan vara så att en och samma person både utreder behörigheten och sedan också är med och dömer, alltså både åklagare och dömande. Nu finns det ett arbete i kyrkokansliet, där man har tagit hjälp av en professor i juridik, för att titta vidare på de här sakerna. Det är ju det som Tillsyns- och uppdragsutskottet menar att man ska fortsätta med detta arbete. Som motionär har jag alltså inget eget yrkande i den här frågan utan jag är nöjd och glad med den behandling som ärendet fått i Tillsyns- och uppdragsutskottet.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Jag talar för Tillsyns- och uppdragsutskottet och yrkar på bifall på utskottets förslag. Frågor om domkapitlet har varit uppe ganska många gånger i kyrkomötet, i alla fall sedan relationsförändringen. Hittills har vi varit ganska kallsinniga, för vi tycker att vi behövde ha lite mera erfarenhet av det nya systemet. Domarledamoten kom ju till först år 2000, som ni vet, och nu tycker vi att vi har samlat så mycket erfarenhet att det är dags att ta ett grepp på de här frågorna.

Det är framför allt två frågor som det gäller, och den ena frågan har Kjell Petersson redan berört och det är domarledamotens roll. Det finns inga handläggningsregler för domkapitlet och det har Hans-Gunnar Axberger konstaterat i sin utredning. Man kan alltså göra ganska olika i olika domkapitel och det finns olika praxis. Det finns en uppenbar risk att samma person är inblandad både i något slags åklagarroll och något slags domarroll. Det är ju inte riktigt bra. Faktum är att om man följer de råd som Överklagandenämnden skrev in i sina första beslut år 2000 eller 2001 blir det faktiskt en sådan konstruktion, men det behöver man ju inte göra för det finns inga regler. Det där är ett problemkomplex som behöver ses över och därför vill vi att blir ett uppdrag om detta.

Den andra frågan är situationen för den som blir utsatt för ett tillsynsärende. Det är ingen avundsvärd position som vi alla kan föreställa oss. De som har kommit i kontakt med någon som varit utsatt för en sådan här process vet att det verkligen är tufft. Vi tror att vi i kyrkan inte har gett dem det stöd som de skulle behöva. Vi har nog levat länge i något gammalt system där man i allmän domstol får en försvarsadvokat men här finns inte mycket försvar att få om man inte själv tar med sig någon och bekostar det. Vi kanske borde titta lite på detta och visa omsorg även om de som blir utsatta för ett tillsynsärende. Där finns någonting att arbeta med. Det är framför allt dessa två punkter som vi vill att kyrkostyrelsen tittar på och försöker komma fram till en säkrare ordning i våra domkapitel för det är en väldigt viktig uppgift som domkapitlet har att hålla tillsyn över präster och diakoner. Det är en oerhört väsentlig funktion i en kyrka med en bekännelse, där vi inte har något bekännelsekrav på oss medlemmar men det finns ett bekännelsekrav på de vigda och det måste fungera på det viset.

Med detta, ordförande, bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 144.

§ 107 Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde

GUNILLA ELDEBRO:

Ordförande! Jag är en av motionärerna och det gäller motion 2016:9.

Församlingarna har en stor och fundamental uppgift i Svenska kyrkan. Det är ju först i församlingen som medlemmarna kommer i kontakt med kyrkan i olika sammanhang. Församlingens högsta verksamhetschef är kyrkoherden och herdens roll är reglerad i kyrkoordningen, 5 kap. 2 §. Kyrkoherden är också huvudansvarig som andlig ledare. En kyrkoherde bör rustas för dessa tunga uppgifter. Glädjande är att kyrkostyrelsen kommer att lämna en slutrapport angående kyrkoherdeutbildning och den kommer till kyrkomötet 2017. Detta var ett av våra yrkanden i motionen och den rapporten ser vi fram emot.

Svenska kyrkan har att följa arbetsmarknadslagar och regler som gäller på den svenska arbetsmarknaden. Arbetsmiljölagstiftningen har skärpts ytterligare, inte minst på den psykosociala sidan. Församlingarna har blivit allt större efter strukturutredningens genomförande och det blir allt större krav på gott ledarskap och organi-

sationsförmåga. Vi är medvetna om att man inte kan jämföra en kyrkoherdes roll med ett mätbart resultatriktat arbete i näringslivet. Vi som motionärer har aldrig menat att en kyrkoherdes förordnande eller uppgift enbart ska vara i fem år. Om man läser vår motion står det i första att-satsen, femårsgräns med möjlighet till förlängning. I motionens text står även att man ska ges möjlighet till att ompröva tidsbegränsningen och i de flesta fall blir det säkert så. Vi anser att Svenska kyrkan måste kunna pröva de regelverk som råder idag och kanske vara lite mer flexibel i sin organisation.

Bifall till motion 2016:9 punkt 1 och punkt 3. Beträffande punkt 2 om domkapitlets roll anser vi att vi har fått svar från Läronämnden samt även punkt 4 om kyrkoherdeutbildningen.

BRITT KILSÄTER:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2016:9 punkt 1 och 3, och punkt 2 och 4 har vi fått svar på.

I denna motion menar vi att det bör finnas möjlighet till tidsbegränsad anställning för kyrkoherdar. Som Gunilla sa så är det fem år med möjlighet att förlänga förordnandet. För att det ska fungera smidigt vill vi att kyrkostyrelsen undersöker möjligheten att kyrkoherden har en grundanställning som komminister i stiftet. Det finns inget förbud i kyrkoordningen men 2009 har det angetts i skrivelsen Styrning och ledning att det inte är klarlagt vad som gäller i frågan. Det föreligger ej heller ur arbetsrättslig ordning några hinder i kollektivavtal utan det ges då möjligheter att komma överens om lokala avtal bl.a. avseende begränsad anställning för kyrkoherdar. Vi menar förstås i vår motion att kyrkoherden fortfarande har allt ansvar och tillsyn och ledning och verkar då tillsammans med förtroendevalda. Vi menar att det absolut inte ska vara någon prestigeförlust att verka som kyrkoherde i fem år utan vi ser först en möjlighet till att om man skulle vilja byta arbete. Det är många kyrkoherdar idag som har bisysslor och andra intressanta uppdrag.

Hos många, nästan alla, finns det en förändringsdrift eller variationsdrift som tar sig i uttryck i glädje och variation att byta arbete eller få förnyelse i livet. Vi har alla ett grundbehov av stimulans och nya intryck och intressen och aktiviteter. Vi har ett utvecklingsbehov. Stannar man för länge på en plats kan man stagnera, och det innebär att andra krafter tar vid inom oss. Det kan vara prestige, känslighet för kritik, som kan utvecklas till maktfullkomlighet som en kompensation för dålig självkänsla. Vi anser eller tror att just möjligheten då man tar ett sådant ansvarsfullt uppdrag, som att vara kyrkoherde, kan ändå fem år vara en lämplig tid som också kan förlängas.

ELISABETH STÅLHEM LILJENDAHL:

Ordförande, ledamöter! Jag talar som motionär. Jag yrkar bifall till motion 2016:9. Tillsyns- och uppdragsutskottet har bestämt sig för att det centrala i vår motion är att vi vill tidsbegränsa förordnandena som kyrkoherde. Det har framgått nu av både Gunilla och Britt att vi vill att kyrkostyrelsen ska se över möjligheterna för det här, att det ska finnas en möjlighet att både från församlingens sida och från den enskildes sida göra ett val. Det går inte att bortse från att det har skett och sker felaktiga rekryteringar. Enligt Kyrkans tidning har det mellan år 2000 och 2007 gått åt 56 miljoner kronor av medlemmarnas pengar för utköp av kyrkoherdar. Svenska kyrkan bärs upp av medlemmarna och i tider med medlemstapp och besparingskrav, är det hög tid att vända på alla stenar.

I skrivelsen *Styrning och ledning* anges också att det inte finns några uttryckliga förbud i kyrkoordningen mot tidsbestämda anställningar. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation meddelade i remissvaret att om kyrkostyrelsen vill ansluta sig till utredarens slutsatser om att inte gå vidare i frågan om möjlighet med tidsbestämda anställningar borde kyrkomötet ha reglerat det förhållandet. Så har inte skett. Det faktum att frågan har varit uppe många gånger motiverar inte avslag av motionen. Tvärtom pekar den på behov av genomlysning.

ROINE OLSSON:

Ordförande! Jag talar för Tillsyns- och uppdragsutskottet och yrkar bifall till utskottets förslag, vilket innebär avslag på motion 2016:9.

Tidsbestämda anställningar är något som ofta finns i privata näringslivet bland högre chefer för att de ska komma in och göra korta sessioner och komma till resultat ganska snabbt. Vi inom kyrkan har kanske lite längre tidsperioder för hur länge vi jobbar. När det gäller tidsbegränsning för en kyrkoherde, som har ansvar, dubbla ansvarslinjen, kan ju innebära att om man inte kommer riktigt överens med sin ordförande eller någon i kyrkorådet, är det väldigt enkelt att bara plocka bort sin kyrkoherde. Kyrkoherden kan bli begränsad i vad man tycker och vågar ställa krav på sitt kyrkoråd, och därför tycker vi att det inte är lämpligt med tidsbegränsade anställningar.

Om man nu ska anställa en kyrkoherde med en grundtjänst som komminister på stiftet, kan det kanske innebära att alla kyrkoherdar kommer att vara anställda på stiftet i någon form. Vad ska man göra med alla de här kyrkoherdarna som frånskilts sin tjänst? Ska de sitta på stiftet och få några utredningsuppdrag? Det kan bli ungefär som med några statliga tjänster som generaldirektörer där man omgående kan bli skild från sin tjänst. Man har sin tjänst kvar men blir placerad någonstans på regeringskansliet och får göra några uppdrag. Förhoppningsvis får man något uppdrag eller så uppbär man bara lön. Då tror jag inte att man gör några besparingar som man nu är hänvisar till att man gör genom att köpa ut kyrkoherdar som inte går ihop med sitt kyrkoråd i församlingarna. Utskottet tror att det är olämpligt att man inför tidsbegränsade tjänster för kyrkoherdarna.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 145.

§ 109 Apostoliska trosbekännelsen

MARIA LAGERMAN:

Ordförande! Jag yrkar bifall till min motion 2016:17 i Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande.

I begynnelsen var ordet. Det har vi hört flera gånger i år och det vet vi, men i begynnelsen fanns det snudd på inga skiljetecken. Idag använder vi t.o.m. *hashtags* i våra texter.

Jag måste tacka Tillsyns- och uppdragsutskottet för behandlingen men beklagar att man faktiskt missuppfattat motionen som om den vore ett förslag att ändra hela trosbekännelsen. Motionen handlar om ett av de minsta skiljetecknen, ett enda kommatecken mellan orden ”en” och ”helig” i vår apostoliska trosbekännelse. Motionen föreslår blott och bart att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att se över förutsättningarna för en ändring, vilket inkluderar en dialog med en hel massa andra samfund naturligtvis. I den nicaenska, långa trosbekännelsen heter det rent av att ”jag tror på en ...” och så räknar man upp en massa ”en enda helig och apostolisk kyrka”. Ja, ”en enda”. Men i den mest använda, den apostoliska, heter det kort och

gott att ”vi tror på en helig allmänlig kyrka”. Rent semantiskt är ordet ”en” en obestämd artikel, som t.ex. en handduk eller en fisk eller dylikt, och för att bli det egentliga räkneord som det är måste ”en kyrka” föregås av ett kommatecken eller efterföljas. Det här kommatecknet uppmärksammades i Uppsala Nya Tidning när domprosten i Uppsala, Annica Anderbrant, kommenterade det hela och jag citerar: ”Det går att raljera över ett kommatecken men språk och skiljetecken är viktiga. De formar hur vi uppfattar vår verklighet”. Jag gladdes faktiskt när Antje, vår ärkebiskop, presenterade ärkebiskopen från den Gammalkatolska kyrkan, Joris, och jag tyckte mig faktiskt höra en ganska tydlig kommaterering mellan ”en” och ”helig kyrka”. Den korrekta översättningen från grekiska, eller om det är hebreiska, fordrar ett kommatecken för att ordet i sig är just ”en kyrka”.

Utskottet å sin sida väljer att ställa upp en massa praktiska argument, sådana som jag inte har motionerat om. De skriver att det är i besluten om kyrkohandboken som trosbekännelsen behandlas, som om det ens vore lämpligt att smyga in en ändring i trosbekännelsen genom att anta en ny kyrkohandbok. Den har väl större betydelse än så. Det antyds ungefär som att man inte ska peta i gamla dokument. Va??? Vi har väl översatt bibeln åtskilliga gånger, och har vi inte reviderat psalmboken många gånger? Det är en retorisk fråga från en psalmbokssamlare som har 1 200 psalmböcker. Petat, det har vi minsann gjort förut.

Motionen handlar inte om när det ska ske utan om att det ska ske. Motionen handlar inte om hur det ska ske utan om varför det ska ske. Jag tror och hoppas att kyrkostyrelsen ska finna att just nu är förutsättningarna ganska goda för att inleda en dialog om ytterligare ett litet steg och betona att vi är ”en enda kyrka”.

BERTIL PERSSON:

Ordförande! Jag har inget eget yrkande men jag håller i allt väsentlig med motionären. Jag är så gammal att jag är konfirmerad med stöd av Bo Giertz bok Grunden, och där har jag för mig att han var ganska noga med att det där är ett räkneord och ingen obestämd artikel.

Nu må det väl bli hur som helst med beslutet men vad vi kan göra allihop är att när vi läser trosbekännelsen i varje gudstjänst vi kommer ihåg att det heter ”vi tror ock på den helige Ande, en helig allmänlig kyrka”.

Amen.

ANETTE NORDGREN:

Ordförande! Jag tycker att det här var en bra motion och vill bifalla motion 2016:17. Jag läser det här på grekiska ibland och där är ett kommatecken. Jag har naturligtvis inte läst alla variationer, men jag har tittat på det och det är ett kommatecken efter ”en”, så jag tycker att det ska vara det.

Bifall till motion 2016:17.

TOMAS JANSSON:

Ordförande! Jag yrkar också bifall till motion 2016:17 och vill bara understryka att motionen gör inga ändringar i trosbekännelsen. Motionen eftersträvar en tydligare översättning. Det är kort och gott en översättningsmiss att det här kommatecknet inte står där. Det är fullständigt självklart att detta är ett räkneord och inte en obestämd artikel.

Bifall till motion 2016:17.

BISKOP EVA BRUNNE:

Det är inte mycket motionären begär, enbart ett kommatecken. Ändå yrkar Tillsyns- och uppdragsutskottet på avslag av motion 2016:17.

Maria har redan redogjort en del för vad utskottet säger, och jag vill säga att det handlar inte om att vi inte vill peta. Det handlar om dels att kyrkohandboksarbetet nu är så långt framskridet och att gå in och göra ändringar där låter sig inte göras, dels att vi naturligtvis siktar på en gemensam trosbekännelse för de svenska kristna samfundet, och då är det inte riktigt vi som äger frågan att börja ändra.

Avslag på motion 2016:17 föreslår Tillsyns- och uppdragsutskottet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 148.

§ 110 Själavård, sekretess och IT

STEN ELMBERG:

Ordförande! Jag talar för Tillsyns- och uppdragsutskottet och begär alltså avslag på motion 2016:8 men vill ändå tala om att det som motionären lyfter är en väldigt viktig fråga. Jag ska också påminna om att inför relationsändringen mellan kyrka och stat var det faktiskt lagrådet som föreslog att Svenska kyrkan i ämbetet skulle behålla sin tystnadsplikt för att samhället behövde den, människor behövde den, att kunna ha samtal utan att registreras.

Det som motionären tar upp och som kan kännas besvärande ibland, är den s.k. FRA-lagen som kom 2008 och ställde till det för många. Det fanns i det här läget för åtta år sedan en stor oro och ängslan över att denna lag skulle träda i kraft i Sverige.

Jag har varit på FRA och pratat med generaldirektören om de här frågorna för att ge till känna vår ängslan. Det sker ju ständigt registrering av ord, språk, telefonnummer, IP-adresser och därefter sker också en mer detaljerad undersökning om vad som är intressant och inte intressant för Sveriges säkerhet. Det finns kritik mot denna lag, en kritik som mot normal rättsprincip i Sverige egentligen, men det är så att man kan ju inte alltid skilja heller på vare sig in- eller uttrafik som hamnar i Sverige utan allt måste man gå igenom. Därför inrättades året efter 2009 en försvarsunderrättelsesdomstol som ständigt granskar vad denna FRA-lag har ställt till med eller gjort. Jag kan i alla fall säga idag att resultatet av FRA-lagen och dess användning har avvärjt vissa dåd i Sverige, röjt ett antal hot, avvärjt eller röjt illegala hot och de som har stört eller vill sårta människor i vårt land oavsett var man kommer ifrån och vad man finns för. Det har också funnits frågor som vill hota demokratin som vi värnar om i vårt land. Visst kan det finnas en ängslan i detta. Jag tycker att det är bra att Berth tar upp den här frågan för vi behöver värna om det förtroendekapital som handlar om själavård och samtal. Det mest olämpliga är väl ändå att använda e-post. Man kan använda telefonen, vilket inte är lika hett i det här läget. När det gäller de tyngre och svårare själavårdssamtalen är det personliga mötet det allra bästa sättet och dess tystnadsplikt som uppstår i vissa lägen.

Jag talar för Tillsyns- och uppdragsutskottet som avslår motion 2016:23.

BERTH LÖNDAHL:

Jag är nöjd med det svar som finns i såväl reciten som Tillsyns- och uppdragsutskottets yttrande. Jag har alltså inget yrkande. Samtidigt är det ett svar man inte kan vara nöjd med. Man kan på ett sätt inte vara nöjd med ett svar, där det är så att den e-postkorrespondens som kan finnas faktiskt är så öppen som den är. Då tänker jag inte bara på FRA för jag tror inte att det är så intressant för de som sitter där.

Vad jag tänker på är inte minst att när jag pratat med it-expert och våra egna it-avdelningar har de sagt att det inte är möjligt, och jag ville synliggöra att det är fullt möjligt. Det är så att it-ansvariga, t.ex. i Malmö pastorat, faktiskt kan gå in på min e-post och läsa den. Man ska alltså inte förneka den här problematiken utan synliggöra den. Först när den blir synliggjord kan ju också stå för att här finns inte en absolut tystnad och absolut sekretess utan det är väldigt öppet det som ligger i e-postkorrespondens med en präst och det måste man synliggöra. Jag tycker inte heller om att utskottet hänvisar till att man aldrig kan garanteras sekretess utan att det också finns andra sammanhang, dvs. att någon kan lägga örat till samtalsrummet och lyssna i nyckelhålet. Alla sådana här risker finns alltid men det är ju ändå så att e-posten är mycket öppnare. Det här borde man göra synligt för präster och diakoner att det du skriver där och den korrespondens du har där är inte sekretesskyddad. Det är av omsorg om konfidenterna som jag skrev den här motionen.

Jag väntade mig det här svaret och ville bara säga att du ska se upp med hur du använder e-post. Tack för svaret.

STEN ELMBERG (REPLIK):

Det är inte en replik mot Berth utan jag vill bara förtydliga att utskottet poängterade att den absolut viktigaste samtalsmöjligheten är det personliga samtalet och att leda fram dit.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 149.

§ 111 Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna

MATTIAS ROSENQUIST:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, biskop och ärkebiskop! Den här motionen 2016:26 handlar om rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna och den är författad av de två ombud som finns med hos oss numera. Jag vill börja med att säga att det är i sig väldigt bra att de finns representerade. Jag talar nu i egenskap av representant för Tillsyns- och uppdragsutskottet.

Det första jag tänker på nu är att det är en fantastisk nåd att få känna att man är delaktig i en gemenskap. Vi lever i en tid, i en värld av stark splittring och polarisering och medvetna och omedvetna missförstånd och många gånger kan människor känna sig väldigt ensamma och övergivna. Det kan bli särskilt tydligt när kommer iväg långt bort i världen. Jag har själv fått erfarenhet av att få jobba lite, i det här fallet hos svenska Victoriaförsamlingen i Berlin. Efter de sju veckorna i somras måste jag säga att det var en fantastisk inblick i vilken nytta den här oasen i öknen, som faktiskt svenska församlingar kan vara därute, är för människor. Ärendena var många och speciella och personliga. Det kändes stort att få bli en del av det arbetet. Människor känner sig ofta utslängda i världen.

Nu är det så att Tillsyns- och uppdragsutskottet noterar att motionärerna känner att de är lite övergivna ibland. Utskottet hör det ropet, vi tar till oss det och känner att vi måste ändra på de misstag och problem som motionärerna beskriver. Vi tyckte därför att man kanske skulle bredda uppdraget, som motionärerna hade velat ge, till att bli en större utredning, vilket ni ser i vårt övervägande. Vad är en församling och vad är en utlandsförsamling? Vi konstaterade att det finns ingen skillnad mellan Svenska kyrkans församlingar i olika delar av världen. Det finns däremot olika förutsättningar på ett mer praktiskt plan. Det är det här sista som verkligen behöver belysas tydligare. Utskottets förslag till beslut blir att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda relationerna på ett bredare plan än vad motionärerna har föreslagit. Vi

behöver inte låsa oss enbart till anställningsfrågor utan också till vad en utlandsförsamling är i rent juridiskt i förhållande till alla oss andra. Därför föreslår utskottet att vi ger kyrkostyrelsen detta uppdrag att utreda. Det står ordagrant så här: Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:26 uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna i enlighet med utskottet har anfört.

Tack för ordet!

MAJ-LIS AASA:

Efter att ha gråtit färdigt så får jag hålla ett tacktal. Jag vill tacka Tillsyns- och uppdragsutskottet för dess grundliga beredning av vår motion 2016:26 och för det förslag som getts oss. Naturligtvis tycker vi att alla tre punkterna var viktiga men känner att de ryms i utskottets förslag.

När man skriver en motion kan mycket hända mellan motionsskrivandet och när man kommer till kyrkomötet i november. Jag vill ge ett stort tack till vår generalsekreterare. Hon har sett, lyssnat och agerat. Hon har redan startat en liten genomlysning på nationell nivå och börjat titta på relationer, och jag vet att hon kommer att fortsätta. I motionen har vi påpekat att ”skon klämmer” eller så är den kanske lite för stor, men blåsor har vi fått. Vissa har läkt och andra inte, och man blir lite frustrerad och det tar av energin och kanske engagemanget. Vi läser i kyrkoordningen och ser att den inte följs precis. Den skrevs för tio år sedan och vi lever i en värld som förändras. Allt förändras – lagar, regler, församlingar och människor, och vi är i flera olika länder. I exempelvis USA är vi enligt amerikansk lag arbetsgivaren, men kyrkoordningen säger att Svenska kyrkan på nationell nivå är arbetsgivaren. Vi har lyckats skriva avtal mellan nationella och USA och vår kyrka men vi kan inte välja, det här är något som har hänt under tiden från när något skrevs och var vi är idag. Det behövs att vi tittar på det, vi behöver titta på det. Det här gör att det blir lite mera komplicerat. Det behövs en översyn för att vi ska kunna fortsätta att växa och fungera. Vi kommer att komma fram till ett bra resultat och jag är så glad att det har börjat. Tack så mycket!

Vi bifaller Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 150.

§ 112 Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande! Bifall till utskottets förslag. I denna fråga har vi ett enigt biskopsmöte och en enig Läronämnd som tydligt beskriver vad frågan handlar om. Ett ställningstagande mot detta, som görs i reservationen, måste betraktas som ett rent politiskt ställningstagande. Vi har i Svenska kyrkan valt väg i denna fråga som nu utformad kan fungera i hela vår kyrka. I vår nomineringsgrupp har vi ansett att vägen lagts fel, men det som motion 2016:29 handlar om är ju som att köra rakt i diket.

Bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

BERIT SIMONSSON:

Ordförande! Världens nöd knackar på vår dörr. Ingen har missat flyktingströmmarna. Politisk oro i världen, ökad existentiell ångest och oro bland människor vi möter, och kyrkans egna problem med det vikande medlemstalet. Vi befinner oss i en omvälvande tid med mycket stora utmaningar för kyrkan där alla goda krafter

behövs. Vi behöver varandra. Det skulle vara ett enormt fattigdomsbevis för den mångfaldssträvande Svenska kyrkan om hon inte också i fortsättningen orkade hårbärgera två olika uppfattningar i äktenskapsfrågan. Bland kyrkfolk och kyrkans medlemmar finns många som nu har stora förväntningar på kyrkomötet och på kyrkans ledning som nu skulle välkomna betydligt djärvare och mera visionära grepp från kyrkomötet i en kristid för kyrkan än ett exkluderande av unga människor, medarbetare, på grund av övertygelse i äktenskapsfrågan. Homosexuella uttrycker oro för att de har blivit motionens gisslan. Den går inte våra ärenden. Ja, fler regler för att bli av med unga medarbetare, prästkandidater, med den ena uppfattningen i äktenskapsfrågan skapar bara fler problem.

Det som motion 2016:29 föreslår är inte en positiv, visionär och samlande framtidsväg för oss tillsammans att gå. Vi behöver en sådan väg. I en tid av stor oro behövs goda och varma signaler från kyrkomötet mer än någonsin.

Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottet och därmed avslag till motionen.

BERTIL OLSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottet. Den här motionen 2016:29 ställer till problem på många olika sätt om vi skulle bifalla den. Även för en prästkandidat, som tvingas att säga ja till samkönade inför prästvigningen, kan det ju vara så att anledningen till att man säger nej till en vigsel inte behöver vara att det är ett samkönat par. Det kan finnas många andra skäl till att man som präst säger att det här paret kan jag inte viga. Det kan många gånger vara sådant som man inte kan säga något om, därför att man har någon av eller båda kontrahenterna i själavårdssammanhang. Jag vet något som gör att jag aldrig kan välsigna det här förhållandet, därför att jag vet för mycket från ett själavårdssammanhang.

Det jag aldrig kan försvara om det blir ett massmedialt tryck är om jag har vägrat att viga ett samkönat par. Det är bara om det är ett samkönat par som det blir massmedialt intresse, och därför måste vi också värna om de unga kandidaterna så att vi inte säger "att vi måste tvingas att skriva under detta", för då skulle det innebära att vi också i slutändan måste viga i vilket fall som helst så fort det är ett samkönat par.

Bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

DAG SANDAHL:

Ordförande! Bifall till utskottet. Jag tänkte prata om en del annat. Ernst Troeltsch skrev boken *Der soziale kristlichen Kirchen und Gruppen*. Den ska man läsa. Där beskrev han kyrkan som egentligen kulturöppen, och sekten samlar sig kring sina interna värden. Det var inte så svårt när man tenderade, man kunde ändå förstå att Svenska kyrkan var en kyrka och inte en sekt. Numera är jag osäker. Håller Svenska kyrkan på att göra sig till en hybrid, som Troeltsch skulle göra en ny analys av? Det är en kyrka med sektens särdrag, den hittar några sektmarkeringar och kring dem samlas vi. Det är just de som är det sammanfogande kittet. Det här kan man fundera lite vidare över. I politisk mening ser jag ju nu salamtaktiken praktiseras, steg för steg så hugger man svansen. Det kallas salamtaktik för alla som vet någonting om politik. För de som är klassiskt bildade gäller en helt annan sak, *Pacta sunt servanda*, man ska hålla avtal. Det som var villkoren när man tog det här beslutet, som var kontroversiellt och som kom till på en höft och i stor brådska, det måste gälla framöver.

Men jag läste ju Läronämnden med sedvanligt stort intresse. Hur är det nu? Är det verkligen så att det är konstitutivt? Jag kan väl inte lura upp Ragnar Persenius ännu, men det vore inte utan intresse. Det finns ett antal konstitutiva regler, t.ex. att ha förklarat sig beredd, som kyrkomötet fastslog 1997. Om kyrkomötet 2016 fastslår något här, är väl det lika konstitutivt som alla andra kyrkomötesbeslut. Man kan inte hoppa mellan kategorierna som Läronämnden gör. Antingen är det ett beslut som inte är konstitutivt, då gäller dagens beslut eller gårdagens, eller så är det konstitutivt. Jag tror att somliga som har suttit med länge, och jag ska inte särskilt jaga Ragnar Persenius, eller ska jag det, borde fundera två varv till. Vad är konstitutivt? Att sakramentsförvaltning och sådant är konstitutivt, men att man ifrågasätter t.ex. ordningen med kvinnor och prästämbetet är det konstitutivt för Svenska kyrkan? Det var det inte när jag döptes. Det var det inte när jag konfirmerades och inte heller när jag prästvigdes. Det var det 1997, och varför inte dessförinnan. Vi måste vara försiktiga med orden och veta att de faktiskt täcker en verklighet och inte bara skönmålar.

Ordförande! Troeltsch gav mig en tankeställare. Vad är det för kyrka vi håller på att få? En hybridkyrka, någonting mellan kyrka och sekt. Då vill vi kanske inte vara med längre. Du ska inte synda på nåden. Jag har tio sekunder kvar och kliver ner som en rättfärdig människa.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Vi känner alla 2009 års beslut i frågan om äktenskap och vigsel. Vi vet också att det där blev tydliggjort, något som jag mycket uppskattar, att det rymdes två skilda uppfattningar om äktenskapslöften och om vigsel inom vår kyrkogemenskap.

Motion 2016:29 av Anna Ekström intar en annan ståndpunkt. Jag tycker att den motionen är bra. Den är tydlig, den ger uttryck för ett annat förhållningssätt och det står naturligtvis kyrkomötet fritt att ändra sig. Konsekvenserna skulle tycker jag bli mycket olyckliga, men det är en annan sak. Motionen är tydlig. Efter att Läronämnden och Tillsyns- och uppdragsutskottet behandlat den, kan vi nog veta att den motionen kommer inte att bifallas.

Nu är det så att vår debattordning är sådan att man har ett anförande och därför måste jag redan i detta anförande behandla den fråga som kommer att bli mötets huvudsakliga fråga, nämligen att ta ställning till det särskilda yrkande som kommer att framläggas här och som är, för alla tror jag, hyfsat bekant. Varje erfaren förhandlare vet att man inte lämpligen genast alltid anger vad man har för mål. Det viktiga i en förhandling, när man vill rubba ett förhållande, är att ifrågasätta status quo, alltså det som nu gäller. Då gör man det lämpligen på ett sådant sätt att man bara öppnar möjligheten för ändringsdiskussion. Det kan tyckas ganska okontroversiellt, men det är ett klokt förhållningssätt om man inte vill att det bestående ska kunna gälla utan på sikt ska ändras. Därför skulle jag redan nu vilja uppehålla mig vid det särskilda yrkandet som kommer att komma och som syftar till utredning. Det syftar just till att rubba status quo, att kyrkomötets år 2009 fattade beslut inte längre ska uppfattas som uttryck för vår uppfattning utan kan sägas ha blivit ifrågasatt. Det är skälet till att jag kommer att rösta emot det särskilda yrkandet, för det handlar om att ifrågasätta, att öppna vägen för att ifrågasätta detta ställningstagande och istället att välja en ny väg, sannolikt den som Anna Ekström helt öppet har redovisat men som man inser att man inte kan företräda fullt ut och då får bifall här i kyrkomötet.

Tidigare idag behandlade vi en fråga om diskriminering, en motion från Anders Nihlgård m.fl. Den motionen behandlade tycker jag frågan om diskriminering, och

jag stödde den motionen och röstade för den, för jag tycker att den behandlade saken på ett klokt sätt. Den var förenlig med 2009 års beslut, nämligen att man inte ska diskriminera men behandla alla väl, även de som önskar bli vigda ...

ANDERS ROOS:

Ordförande! I POSK:s handlingsprogram står följande: De olika kyrkliga traditioner och inriktningar som ryms inom Svenska kyrkan utgör en rikedom. För att undvika kyrkosplittring måste alla vara beredda att respektera varandras olika uppfattningar och att följa demokratiskt fattade beslut. Toleransen för oliktankande behöver öka. Vi behöver lyssna lyhört till Gud och människor.

För POSK är det självklart att alla oavsett sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck ska mötas med respekt och välkomnas i Svenska kyrkan. POSK står bakom att kyrkan erbjuder alla par som vill leva i trygga och fasta förhållanden den möjligheten inom äktenskapets ram. Svenska kyrkan erbjuder vigsel mellan personer av samma kön samtidigt som ingen enskild präst har skyldighet att tjänstgöra vid vigsel av par av samma kön. POSK delar uppfattningen att Svenska kyrkan med sin lutherska äktenskapssyn kan rymma två olika uppfattningar i vigselfrågan utan att dessa blir kyrkoskiljande. Detta leder till att vi säger, att det beslut som kyrkomötet har fattat om vigsel mellan personer av samma kön ska stå fast i sin helhet och att äktenskapssynen inte ska ha någon betydelse för vem som erbjuds anställning inom Svenska kyrkan. I anställningen innefattas också vigningen.

Detta är POSK:s uppfattning och vi hoppas att det ska vara hela Svenska kyrkans uppfattning.

JERKER ALSTERLUND:

I centergruppen har vi tittat på det här och tycker att Tillsyns- och uppdragsutskottet har gjort ett bra jobb och att det här är en fråga som vi kan hantera i kyrkan. Jag tror att det finns så goda erfarenheter att det inte behöver bli en tillspetsad fråga. Vi har diskuterat och säger att utskottets förslag om avslag är det som vi kommer fram till, men jag föregriper också det yrkande som kommer att komma. Det har diskuterats inom centergruppen, och Jesper Eneroths förslag om ett tillägg är något som vi inom centergruppen är positiva till att ställa oss bakom.

LISA TEGBY:

Ordförande, biskopar och ledamöter! Med stor glädje har jag ett par gånger haft vigslar av samkönade par. Det har varit fint. Jag är glad för att vi har den här möjligheten i vår kyrka. Vår kyrka säger ja till mångfald och diskriminerar inte. För alla kyrkans medlemmar är det inte självklart med vigsel av samkönade, inte heller för alla som blir präster, av bibeltolkningsskäl, av ovana. Jag sa inte ja till samkönad vigsel för 45 år sedan när jag blev präst. Jag vet inte om jag kände något samkönat par då. Jag har ändrat mig, teologin och kyrkan har ändrat sig. Det är inget problem att vi tänker olika kring detta. Den mångfalden har vi råd med i vår kyrka, för kyrkan diskriminerar inte. Kyrkoherden ansvarar för att vigsel av varje par ska ske. Om någon inte vill viga de som är frånskilda, vilket var en stor fråga när jag var ny som präst, så viger kyrkan. Om någon inte vill viga samkönade, så viger kyrkan, och det fungerar. Kyrkan har sin ordning och det är inget problem i praktiken. Kyrkan viger. Det är dessutom inte rusning av samkönade par till vigsel. Då och då möter vi dem och vi viger. Det här är inget problem. Därför vill jag med skärpa säga, skapa inte ett problem som inte finns! Dessutom, använd nu inte mig och alla andra som

gärna viger samkönade men som bejakar en teologisk mångfald i denna och många andra frågor i propaganda kring homofobi. Jag är inte homofob och det är inte kyrkan heller. Bär inte falskt vittnesbörd genom att vinna poäng om en homofobisk kyrka som inte finns. Jag betackar mig för att bli använd i den debatten. Fundera på vilken tjänst eller vilken otjänst som ni gör kyrkan när den här frågan blir den stora frågan!

En sak till, de villkor som finns för prästvigning är konstitutiva för kyrkan. Nu kommer ett nytt villkor. Vad blir nästa? Vi är en episkopal kyrka och vi måste ta våra biskopars teologiska ansvar på allvar. Vi måste lita på att den fråga som vi nu debatterar också finns med när de bedömer prästkandidater.

Nej till motion 2016:29 och bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottet.

ANNA EKSTRÖM:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2016:29.

Tänk er att yrkesgruppen lärare går ut och säger att man inte vill undervisa homosexuella. Detta måste vara valbart. Eller busschauffören som säger att jag kör samkönade par men alla mina kolleger gör det inte. För säkerhets skull har vi ibland en extrabuss, för det viktiga är att alla ska kunna åka buss. Det är väldigt viktigt. Detta skulle aldrig tillåtas. Hur gammal blir den läraren eller chauffören i yrket?

Varje yrkesgrupp har ett kall, och inom varje yrkesgrupp tillkommer det vissa saker, mer eller mindre specifika, som hör till. Yrket präst, vi döper, begraver, konfirmerar, viger, predikar m.m. Men hur kommunicerar vi?

Man kan tycka att min inledning var lite ... uh. Vad har det med den här frågan att göra? Lite förlöjligande? Lite pinsam, kanske? Men det är precis så som vår Svenska kyrkas verklighet ser ut idag. Vi har skapat en yrkesgrupp som kan säga, nej jag viger inte alla, jag säger nej till samkönade par, och detta är helt omöjligt att kommunicera. Frågan är nu, och det är därför motionen ligger på bordet, om vi vill fortsätta bygga på prästerskapets yrkesgrupp med präster som får Svarte Petter i handen, att jag har min vigning och där får jag välja. Det är klart att det kan finnas olika orsaker till att en präst och ett par inte klickar, och att man därmed kommer fram till att det inte är vi som ska genomföra denna vigsel tillsammans. Men skälet att säga nej till ett par ska inte vara på grund av dess könsordning eller könsuppdelning. Läronämnden framhåller att motionens förslag inskränker biskopars ansvar och mandat. Jag håller med om detta. Vi har också en ordning där vi har tre stycken nedskrivna villkor idag för att bli präst som inskränker biskopens mandat. Vi kan inte viga någon till präst som inte är döpt, som inte är medlem i Svenska kyrkan eller har sagt sig villig att samarbeta med någon oavsett kön. Jag menar att vi behöver ett fjärde. Vi behöver inskränka biskopars möjlighet lite. Om inte denna motion skulle behövas eller detta fjärde villkor behövas, skulle det utgå från att alla biskopar nu har ett svar på hur ni faktiskt ska säkerställa att alla viger de som faktiskt vill bli vigda. Det är klart att man kan säga att Läronämnden är enig, där alla biskopar ingår, men i själva antagningen står ni ju faktiskt en och en biskop där kan ni inte mer än stå själva och säga varför en kandidat blir antagen eller inte. Skulle motionen inte behövas, skulle det betyda att alla biskopar går upp här idag och säger att det här är inget problem, för vi viger inte människor idag som inte skulle vilja viga samkönade. Vi skapar en kyrka med präster och ledare som tror sig kunna välja. När vi gör det idag och tror att de ska kunna jobba i 20–30 härliga år i vår fantastiska kyrka, vad innebär det? Låt oss viga präster som kan vara verksamma i

många goda år och som viger alla. För vad är det värsta som kan hända när vi välsignar ett par, de blir välsignade, och Gud såg att det var gott.

JESPER ENEROTH:

Ordförande! Som förtroendevalda har vi en skyldighet att ta ansvar, inte bara för kyrkan utan också för hur vi beter oss mot varandra. Den här frågan berör. Den skapar starka känslor. Vi tycker olika. Men olikheten får aldrig stå i vägen för samförstånd och för gemenskap. Olikheten får inte heller ta överhand och föda hat och ilska. Olikheten får inte splittra vår kyrka. Jag måste säga att den ton som anförts i debattartiklar, på sociala medier och i bloggar gentemot inte bara motionen utan även de ledamöter som valt att skriva under är oroväckande och ovärdig vår kyrkliga gemenskap. I Svenska kyrkan ska ingen utsättas för diskriminering. Trots att vi i den här salen i mångt och mycket tycker olika så hoppas jag att vi i den här frågan kan mötas i den goda viljan och med målet att ingen ska utsättas för diskriminering. Jag yrkar därför å den socialdemokratiska gruppens vägnar avslag på motionen och avslag på utskottets förslag för att istället yrka på att kyrkomötet med anledning av motionen uppdrar åt kyrkostyrelsen att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas i såväl kyrkorättslig mening som ur andra relevanta perspektiv för att säkerställa att ingen utsätts för diskriminering i samband med den kyrkliga handlingen vigsel, samt återkomma till kyrkomötet med förslag.

MATTIAS ROSENQUIST:

Ordförande, ledamöter, biskopar och ärkebiskop! Jag noterade efter förra sessionen att samtalstonen från Socialdemokraternas sida skruvades märkbart upp och jag uppfattade att Tillsyns- och uppdragsutskottets beredning faktiskt hade vissa tveksamheter när det gäller hur voteringen fungerade i utskottet.

Jag vill börja med att säga att jag starkt delar det Lisa Tegby anförde nyss. Jag känner också att jag aldrig skulle vilja bli gisslan för krafter som jag inte alls vill stå för. Till sommaren fyller kronprinsessan Victoria 40 år. När hon fyllde 30 år var jag med och förrättade en välsignelse vid ingånget partnerskap. Det var en fantastisk dag i Kalmar domkyrka. Nog fanns det ganska starka krafter som gav sig till känna där för det jag gjorde och ansåg att det var helt fel och galet. Jag är stolt över det som hände den dagen och jag är numera också glad för jag uppfattade att Jesper Eneroth, som är en god man, visar ett slags öppenhet och ödmjukhet för att vi faktiskt har en väldigt problematisk fråga att hantera tillsammans. Jag noterar att Socialdemokraterna försöker söka försoning och förståelse, men jag uppfattar att de inte når ända fram. Det känns ändå som om vi inser att i vår tid av splittring, missförstånd och framför allt det här oerhört obehagliga tillvitar varandra åsikter, egenskaper och placerar oss i grupperingar som vi inte delar. Det är en farlig väg för vår värld och det är definitivt en farlig väg för vår kyrka. Jag hoppas på större försök till förståelse från allas sida.

I övrigt yrkar jag givetvis på Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

MARTA AXNER IMS:

Ordförande och kyrkomötesvänner! För ett år sedan motionerade jag i den här frågan tillsammans med några kamrater. Då ville vi lyfta fram att vi alla i teorin är eniga om vad det nuvarande regelverket innebär, att ingen ska diskrimineras.

Men riktigt så ser det inte ut i verkligheten. Jag och många med mig har nåtts av flera berättelser om att det i praktiken ibland är rätt svårt, att det tar så lång tid att få

tag på en präst som kan viga, att paren vänder sig någon annanstans eller att det här bemötandet inte sker så gott som vi är överens om att det ska ske. Motionen som vi skrev då handlade om att se på den här frågan. Tyvärr var den så dåligt formulerad i själva att-satsen att den föll i utskottet och sedan tog utskottsdiskussionen en annan väg. Syftet däremot med det förslaget, andemeningen, är detsamma som nu är Jesper Eneroths yrkande som jag naturligtvis står bakom. Om det är så att det inte räcker med de här reglerna, som vi är överens om, om det krävs något ytterligare för att se hur stort det här problemet är, om det inte är något problem, då är det ju inte farligt att få det belyst. Jag tror däremot att det finns en del saker att göra i att se till att alla bemöts med ett välkomnande, som man har rätt till, och får den vigsel på goda villkor som man har rätt till enligt det regelverk som vi är överens om.

Jag yrkar bifall till Jesper Eneroths förslag.

MONI HÖGLUND:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

Som präst i Svenska kyrkan viger jag med glädje samkönade par. När jag nu säger nej till motion 2016:29 gör jag det av några anledningar. Jag önskar

1) att Svenska kyrkan också i fortsättningen ska vara en öppen och inkluderande kyrka, där alla är välkomna även den prästkandidat som i dagsläget inte kan tänka sig att viga samkönade par, att vi sida vid sida möter varandra med respekt i oliktankande just i den här frågan såsom vi gör i andra frågor där vi har oliktankande,

2) att kyrkan står upp för kärleken är inte avgörande av att prästkandidater och blivande präster förklarar sig beredda att viga samkönade. Kärleken ska vara en självklar del för oss i alla lägen på grund av att Gud själv är kärleken och Jesus Kristus är den herre som vi tillsammans lever för och finns i,

3) Kyrkan är och förblir en trovärdig aktör om den vågar stå kvar vid att det i kyrkan kan och får rymmas olika sätt att se på äktenskapet.

Det tenderar att bli en likriktning inom kyrkan som inte talar om öppenhet och likabehandling som motionärerna så förtjänstfullt efterfrågar.

Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

MAJ-LIS AASA:

Jag är ny och jag lär mig hur kyrkan fungerar. Jag undrar om vi har en Läronämnd, ska vi lyssna på den? Vad händer med vår kyrka om vi går emot våra biskopar? Vad händer med ett beslut 2009 om det blir ett nytt beslut? Gäller 2009 års beslut fortfarande eller vilken status får det beslutet?

Utlandskyrkan står för mångfald, den har högt i tak och jättelåga trösklar. Där får alla komma, där får alla ha olika åsikter.

Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

KATARINA GLAS:

Ordförande! Det här är en fråga som berör. Jag vill yrka bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

Det fanns och finns en kampanj som heter Vi gillar olika. Jag tror att vi var många som deltog i den kampanjen. Jag tror att vi var många som fäste en sådan knapp på jackan eller som satte en sådan där bild på vår facebookside, Vi gillar olika, när den kampanjen kom. Att gilla olika är förstås jättefint och politiskt korrekt men det är också väldigt svårt. Vi har lätt att gilla olika men inte alla olikheter. Den

här motionen 2016:29 vill värna rätten att vara olika på ett sätt men den gör det genom att kräva likhet på ett annat sätt. Jag vill ha en kyrka som viger samkönade par och det har vi, men jag vill inte vara med i en kyrka som är en åsiktskyrka som kräver likhet. Det finns beslut som säkrar att ingen ska diskrimineras i frågan om vigsel av samkönade. För mig är det gott och viktigt. I den världsvida kyrkan är vi i Svenska kyrkan en väldigt liten del. Vägen framåt för oss kan inte vara att driva oss mot att bli ännu mer lika. Vi behöver träna oss i att våga vara olika och att rymma olikhet. År 2009 tog kyrkomötet ett modigt beslut i den riktningen och det beslutet håller att stå på.

Bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag. Våga gilla olika.

ERIC MUHL:

Ordförande, ledamöter i kyrkomötet och alla närvarande! Hur kommer man åt en sådan här situation med diskriminering och allt vad det kan innebära? Då tänker jag så här. Vigselordningen är en, den är inte två eller flera. Vi har en ordning i Svenska kyrkan som vi tog för några år sedan där vi sa att vi även skulle kunna viga samkönade par. Präster är inte tvingade att genomföra vigslar, men det är en del av kyrkans ordningar som vi håller oss till. Vi har en kyrkohandbok till vilken prästerna lovar att följa i gudstjänstlivet, man lägger löftet där. Det finns en ordning för vigsel som ingår där och den följer vi när vi gör vårt uppdrag och vår kallelse. Där har vi en mängd verktyg för att kunna hjälpas åt till ett gott bemötande. Det kan handla om att få in skrivningar i församlingsinstruktionen eller personalpolicy men framför allt att föra samtalet om hur vi bemöter våra församlingsmedlemmar och få dem att med glädje fira sin gudstjänst och ta emot Guds välsignelse. Jag gläder mig över att det som Öppen kyrka har drivit i den här frågan numera också ska kunna omfattas av POSK. Det känns väldigt tillfredsställande. Tack för det!

Jag tror att vi kanske skulle behöva lite mera underlag för att få lite saklig grund för den debatt som vi för nu. Det skulle inte skada. Kanske kan kyrkostyrelsen få ett sådant uppdrag. Jag är tacksam för Tillsyns- och uppdragsutskottets behandling och Läronämndens yttrande, och jag tycker att det är väldigt viktigt att vi håller de överenskommelser och avtal som vi har ingått när beslutet togs.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Tack, Eric och kyrkostyrelsen! Ser du inte på något sätt ett problem i Svenska kyrkans kommunikation där vi har ledare som säger att de inte tror på den typen av vigslar? Vi tror ändå på den typen av kyrka där det är valbart. Det måste ni ändå se som ett problem i kyrkostyrelsen. Det är ju inte guld och gröna skogar och bara kommunicera att det är en församling som ska viga, när det faktiskt är prästerna som utför det. Det här med att du gärna tar uppdraget, som (S) nu yrkar på, det är väl fint om ni får ett uppdrag. Men låt det inte bli ett uppdrag som bara blir en genväg för att komma bort ifrån motion 2016:29.

ERIC MUHL (REPLIK):

Jag talar inte å kyrkostyrelsens vägnar i den här frågan utan jag talar som ledamot i kyrkostyrelsen och också som representant för Öppen kyrka. Det vill jag framhålla här som ett svar på det. Visst ser jag problematiken, men jag tror inte att man kommer åt den med en vigningsfråga eller en skrivning i kyrkoordningen.

FREDRIK SIDENVALL:

Ordförande! I begynnelsen var ordet men så fattade kyrkomötet sitt beslut. Så vill vi ju inte att kyrkohistorien ska kunna beskrivas. För vår kyrkas tro och bekännelse är ordet inte bara något knutet till begynnelsen utan följer också det som på latin heter *verbum dei manet aeternum*, alltså Guds ord förblir för evigt. Vår kyrka är alltså inte en mänsklig sammanslutning. Enligt vår bekännelse, Uppsala mötes beslut, är det gamla och nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter som är det rättesnöre gentemot vilket allting ska avgöras.

Nu talar vi om ordets ämbete, och ordets ämbete måste vara knutet till ordets sanning. Det är inte så att vi utan vidare kan jämföra kyrkan med varje jordisk arbetsgivare, som Anna Ekström nyss gjorde, och med varje slags yrke. Huvudmannen för kyrkan är Herren Jesus Kristus och det är hans vilja som vi måste utläsa. Därför kan man inte lägga på samvetena läror och principer som inte är grundade i Guds ord. Det är att göra våld på samvetena. Guds ord är som ett utsäde som ibland faller i den goda jorden. Också i vår tid kan en ung människa gripas av Guds ord, inte känna leda inför texterna utan läsa med hunger och törst och börja påverkas av ordets kraft och dynamik som påverkar den här personen och han eller hon upplever en inre kallelse att gå in i kyrkans tjänst. Då har den personen rätt att förvänta sig att möta företrädare för kyrkan, biskopar som står i tjänst för samma ord. Där kan det föras goda och viktiga samtal på vägen mot prästvigning. Ur detta ord kan det hämtas både övertygelser om hur Gud har tänkt det, med äktenskap och sexualitet. Ur samma ord kan det födas fram en modig medmänsklighet som driver en människa att ställa sig tillsammans med några som hamnat i utanförskap och förakt, kanske på grund av sin sexuella läggning och säga att jag delar inte din livsstil och jag kan se att det finns andra planer, men jag försvarar din rätt att leva och vara, och vill som en medmänniska stå fast vid kärleken. Det är de här principerna, tankarna, som måste finnas med när vi närmar oss frågor om villkor för prästvigning ...

Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottet.

CLAES BJÖRNDAHL:

Ordförande! Jag yrkar bifall till det förslag som Jesper Eneroth m.fl. har framlagt.

När man skriver en motion eller ställer sig bakom en motion gör man väl det i regel därför att man uppfattar att det är något som är problematiskt, något som man eventuellt vill ändra på men kanske framför allt få till ett samtal omkring, för samtalet i sig har ju också ett värde. I ett gott och öppet samtal tar man ju intryck av varandra. Man tar intryck av de åsikter som förs fram, man tar intryck av sina samtalspartner. Vi tar t.ex. intryck av Läronämndens yttrande, och det är jätteviktigt, och vi tar också intryck av vad andra ledamöter i kyrkomötet säger på olika sätt. Det är väldigt viktigt att vi gör det, för ingen av oss sitter ju inne med hela sanningen. Det är viktigt att vi alla tar intryck av det.

För oss i ÖKA har det lett oss till att vi vill ställa oss bakom yrkandet av Jesper Eneroth. Vi tror att det är en bättre väg framåt än den motion som några av oss var med på tidigare.

Bifall till Jesper Eneroths yrkande.

BIRGITTA SÖDERFELDT:

Jag tycker som många andra här att detta är en viktig fråga och att det gäller att se framåt. Det togs upp att det har ändrats så mycket de senaste decennierna, och det har det gjorts med t.ex. synen på hur man lever samman i en samkönad relation. Nu

handlar det om unga människor som ska gå in i prästyrket eller andra tjänster i Svenska kyrkan och som kanske ska arbeta ett halvt sekel framåt. Det är viktigt att man då ser till att de människorna inte kan gå in i det uppdraget med en syn som hör till forntiden. Jag tyckte att det är viktigt med den här motionen när den kom upp förra året. Jag har med glädje skrivit på den här motionen 2016:29 efter diskussion i hela ViSK-gruppen. Jag tycker också att det är viktigt att, som Claes framhöll, vi kan få en bredd i det här, att det viktiga är inte vad som exakt står på papperet utan att kyrkan har ett inkluderande sätt. Ingen ska behöva mötas av: ”Nej, jag viger inte dig till äktenskap, därför att du bla bla bla ...”, lika lite som vi andra i andra yrkesgrupper kan diskriminera människor på de grunderna.

Jag yrkar bifall till Jesper Eneroths förslag.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

I ett samhälle med människor med en mångfald av olika religionstillhörighet, samfundstillhörighet, kan man inte bara hävda att en särskild ståndpunkt hör forntiden till. Då har vi inte den möjlighet att respektera. Bland diskrimineringsgrunderna finns ju också frågan om religiös tillhörighet. Där måste vi vara beredda på att respektera och möta människor från en mängd olika trostraditioner, för vilka ordningen med ett heterosexuellt äktenskap är en självklarhet. För att uttrycka det mildt är det en förenkling av frågeställningen. I tiden hör alla människor till som nu finns.

BIRGITTA SÖDERFELDT (REPLIK):

Jag menar inte att man inte skulle kunna möta de människorna som har den inställningen, men om man har den inställningen ska man inte välja att gå in i en tjänst i Svenska kyrkan.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Hela bibeln är tillkommen för ungefär två tusen år sedan senast och kan hävdas till hela sitt innehåll höra forntiden till. Det som präglar en trons människa är ju att detta ord blir levandegjort i nuet och att man får en kallelse till att kommunicera det, förmedla det rakt in i tiden och bidra in i sin samtid som salt och som ljus och som en vägvisare till frälsning och evigt liv. Om man har den övertygelsen, har man en plats i tjänst i kyrkan.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Tack, Birgitta, för det stora stöd du har gett till motion 2016:29. Tack även till Claes och Jesper och andra som har skrivit på. Att detta yttrande kommer ser jag som att det finns en väg framåt. Jag förstår att Läronämndens svar har gjort att man har känt att... *kan vi verkligen gå emot Läronämnden?* Vi ska också komma ihåg att det finns en ordning för när Läronämnden och kyrkomötet inte är eniga. Det går att vara oeniga. Tack för allt stöd och tack för vägen framåt.

HELENA ELMQVIST:

Ordförande! Vigningslöftet och synen på äktenskap är centrala frågor i många prästers kall och tjänst. Vid förändringen 2009, som öppnade för samkönade äktenskap, fördes en stor debatt och diskussion inom kyrkan då olika fromhetsinriktningar hade och har väldigt olika uppfattningar i frågan. Vid förändringen i kyrkoordningen gavs löften om att olika äktenskapssyn fortsatt skulle få rymmas inom Svenska

kyrkan, och att de som inte är beredda att viga samkönade har en väjningsrätt. Frågan om äktenskapssyn ska inte vara ett villkor för prästvigning. Ett löftesbrott som detta vore ett svek gentemot respekten för olika fromhetsinriktningar, vilket är en förutsättning för att kyrkan ska kunna hålla samman. Ansvaret för att vigsel blir utförd vilar på kyrkoherden och församlingen, inte den enskilde prästen.

Mot bakgrund av detta instämmer jag i Tillsyns- och egendomsutskottets förslag om att motion 2016:29 ska avslås

ARON EMILSSON:

Ordförande! Det refererades tidigare till kampanjen Gilla olika. I den här frågan kan man väl säga att en del gillar lika, en del gillar olika, så vi gillar olika helt enkelt.

Den här frågan är också allvarligare än så. Förvisso rör den här motionen 2016:29 att de som framöver kommer att vigas till prästtjänst blir tvungna att ställa upp på ordningen om att också viga samkönade par. En del refererar till det och menar att därför påverkar det inte de nuvarande präster som har en mer klassisk syn på vigsel och äktenskapet. Det öppnar ändå en Pandoras ask och en ny skiljelinje som vi har lyckats överbrygga sedan löftet gavs 2009 om att det är kyrkan, församlingen, som ansvarar för att alla blir vigda. Att öppna upp för en ny splittring och delning av åsikts- och fromhetsläger när det råder stora spänningar i vår kyrka, när många av oss vet genom kontakter och när vi lägger örat mot marken i församlingarna, att flera präster upplever både utfrysning och viss vuxenmobbing i sina församlingar om man har en mer traditionell eller klassisk syn på äktenskapet, så kan vi inte spä på den konflikten med en uppmaning och ett villkor om att ska du vigas till präst i framtiden måste du ställa upp på nuvarande intellektuell trend om att du måste vara övertygad om den äktenskapssyn som kyrkan nu står bakom. Det måste finnas respekt mellan olika fromhetsinriktningar, ett ryggstöd bakom löftet att det är församlingen som ansvarar för vigsel och inte den enskilda prästen. Ett stort antal präster valde i ett upprop eller uppror, när ordningen kom till att underteckna just ett upprop mot den nya ordningen. Det får man ha respekt för. Att sedan majoritetsbeslutet blev att vi ska ha den nya vigselordningen för samkönade, det får man också ha respekt för. Om vi inte kan respektera den enskilde prästen med sin övertygelse då kan vi inte heller leva utifrån den respekten ...

ANDERS ROOS (REPLIK):

Aron, bara en liten randanmärkning. Du sa att en ändring av beslutet inte kommer att påverka de präster som för närvarande är i tjänst. Självklart gör det det, därför att som varande vigd präst i Svenska kyrkan kan jag bara inte åse hur mina efterträdare kommer att påverkas. Vi står i en kedja och det är av betydelse för mig som nu i tjänst, nästan ur tjänst, varande präst hur mina framtida kolleger kommer att ha det.

ARON EMILSSON (REPLIK):

Vad jag menade var ju snarare att, när en del använder det argumentet som täckmantel för att bifalla motionen, de präster som utför sitt ämbete idag inte ska tvingas in i en nyordning utan bara framtida prästkandidater, så tycker jag att det inte håller. Vi står i en historisk länk, vi står i en historisk kedja, och det håller absolut inte som argumentation för att stödja motionen. Om vi ser den nyordning som är på väg och den splittring som riskerar att följa. då har vi ju alla ett ansvar att agera. Jag instämmer i den problemsynen.

ANDERS ROOS (REPLIK):

Vi står i någonting ännu mycket mer, ännu något mycket större än en historisk tradition. Vi står i den apostoliska successionen som sträcker sig århundraden och årtusenden tillbaka. Det är så att vara präst i Svenska kyrkan.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! Jag läser ur Apostlagärningarna 9:18. Då var det som om fjäll hade fallit från hans ögon och han kunde se igen.

Jag vill rikta ett tack till motionärerna och reservanterna. Ni har hjälpt mig att bättre förstå den partipolitiska kulturen i kyrkomötet och i Svenska kyrkan, den kultur som alltid riskerar att bryta oss som kyrka. Var det, är det tänkt att det ska genomföras ett löftesbrott. Nej, säger motionärerna och reservanterna. Det går inte att tala om löftesbrott därför att inget löfte i en demokratisk organisation kan ges längre än mandatperioden ut. Jag citerar rakt av de argument som jag har hört. Inget löfte kan ges längre än mandatperioden ut. Så tänker man i ett partipolitiskt sammanhang i Svenska kyrkan. Kan man gå emot en enig Läronämnd, ett enigt biskopsmöte? Javisst, vi hörde det nyss också. Det är bara det att det är reglerat på det sättet att det är lite svårare, men i grunden är det kyrkomötet, den här samlingen och ingen annan, som beslutat i lärofrågor. Läronämnden är en tröghet i sammanhanget men inte mer än så. Nu har (S) dragit tillbaka sitt stöd för motion 2016:29. Det betyder inte, efter vad jag hört så här långt, att man har ändrat sig i sak. Däremot har man insett att det är politisk harakiri att fullfölja det hela fram till en omröstning och istället har man lagt ett förslag. I sak har inte någon röst hörts att inte detta fortfarande borde vara önskvärt att lägga ett tvång på prästkandidater. Jag menar att det här utomordentligt tydligt visar följderna av en partipolitisk kultur. Om vi ändå tillsammans istället som kyrkomöte kunde hitta ett annat sätt att vara kyrka och kyrkomöte.

Avslag till motion 2016:29 och avslag på tilläggsyrkandet.

JULIA KRONLID:

Ordförande! Jag stödjer Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag till avslag på motion 2016:29. Jag har också ett förslag till tillägg till motiveringen av avslaget. I betänkandet som behandlar den här motionen finns det en särskild mening av Bertil Murray, tidigare talare här, där det framgår att följande motivering har tagits bort från utskottets övervägande:

Det står klart att införandet av ett nytt villkor för prästvigning av det slag som föreslås i motionen ses som ett löftesbrott.

Det framgår också i denna särskilda mening att det var sju av femton som stödde den här formuleringen, men den togs bort. Jag tycker att det här är en viktig poäng att det är just ett löftesbrott, och jag yrkar därför på att kyrkomötet beslutar att den här skrivningen ska tilläggas i motiveringen till avslag på motionen. När beslutet fattades om att införa vigsel för samkönade par gjordes ett löfte att präster inte skulle tvingas att viga mot sin övertygelse. Det kan ju ha påverkat personers val i att stödja eller inte stödja det här beslutet, så därför tycker jag att det är allvarligt om man bryter det här löftet idag. Om vi vill vara en kyrka som inte ska diskriminera någon ska vi varken diskriminera homosexuella eller präster som har en annan övertygelse. Vi måste kunna ha utrymme för flera olika åsikter inom Svenska kyrkan. Det är en av de viktigaste sakerna som vi måste tänka på när vi fattar det här beslutet imorgon.

Bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag med avslag men med mitt tilläggsyrkande.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Jag vill yrka avslag på ditt tilläggsyrkande om att få in det som ett löftesbrott. Det är ingen som är vigd idag som ska tvingas enligt denna motion. Fokus är också förflyttat. 2009 var ju fokus på att vi faktiskt behövde öppna upp och göra en vigsel för alla. Idag är fokus på att akta de väldigt få kandidaterna som vi ändå kan prästviga och som inte vill göra allt som präst. Jag tycker att vi ska hålla kvar fokus på att välsigna de som vill bli välsignade. Det är där vi ska ha fokus, kära vänner.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Ordförande! Jag tycker inte att vi kan se det så enkelt som att det inte är ett löftesbrott, eftersom de som nu är i tjänst inte skulle påverkas av det här beslutet. Det blir ju ändå den långsiktiga konsekvensen att du kan inte utbilda dig till präst om du inte avger ett löfte att viga samkönade. Hade man vetat om att det skulle bli den slutgiltiga utgången av beslutet den dagen man fattade beslutet om att införa vigsel av samkönade par i kyrkan, så kanske det hade påverkat hur man hade sett på det här när det inte längre skulle finnas någon samvetsfrihet för präster. Jag tycker fortfarande att man absolut kan se detta som ett löftesbrott om motionen skulle stödjas. Jag tycker också att det är en viktig poäng som framkommit tidigare, att det kan finnas andra skäl till samvetsfrihet för präster.

WANJA LUNDBY-WEDIN:

Jag yrkar bifall till det särskilda yrkande som är lagt av Jesper Eneroth. Jag vill också säga att det är mycket viktigt som är sagt här i talarstolen både av de som står bakom yrkandet och de som står bakom utskottets förslag och för den delen också mycket viktigt som är sagt om motion 2016:29. Jag vill betona att det handlar inte nu om diskussionen om rätten att tycka olika, rätten att tolka ordet olika för de som är anställda i Svenska kyrkan som präster. Den frågan handlar inte vårt yrkande om, det yrkandet pekar inte alls på 2009 års beslut. Vi pekar inte alls på något om vigningslöften.

Vi måste ha respekt för att varandra. Vi står inte här och är supertaktiska för att inte begå politisk harakiri, verkligen inte. Syftet med de som ställer sig bakom motionen var tanken att vi ville försäkra oss om människors lika värde och lika rätt att bli behandlade på ett juste sätt. Nu har vi lyssnat in den här debatten men innan dess lyssnade vi också in och läste Läronämndens yttrande. Med respekt för Läronämndens yttrande har jag och många med mig beslutat sig för att lägga motionen åt sidan och istället se om vi kan komma längre på vägen, att våra präster faktiskt har olika syn på vigsel idag. Samtidigt måste vi resonera kring att det är olika syn men samtidigt ska vi värna våra medlemmars lika rätt till lika behandling när de vill låta sin kärlek bli manifesterad genom en vigsel i Svenska kyrkan. Vi måste jobba vidare med hur vi ska kunna garantera att ingen diskriminering sker i samband med vigsel. Jag tycker att det på intet sätt är ett förslag som ger för handen att vi här smyger in något annat än det faktum att vi värnar människors lika rätt till att bli behandlade lika i det ögonblick de vill viga.

Jag yrkar bifall till det förslaget och vill bara betona detta att olikheten inte får stå i vägen för samförstånd och gemenskap. Olikheten får inte heller stå i vägen för människors lika värde och lika rätt till att inte bli diskriminerade.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Om det var så att er grupp har tagit intryck av det som Läronämnden sa, så var det ett senkommet intryck, för det var inte alls på det sättet som samtalet fördes i utskottet. Det visar sig ju i den reservation som fanns i utskottet och Läronämndens yttrande hade kommit betydligt tidigare. Det är nog lätt att få intrycket ändå av att det här är en omvändelse under galgen, så att säga.

WANJA LUNDBY-WEDIN (REPLIK):

Du har säkert rätt i det. Men är inte det det fina med demokratin. Det fina med att vi i demokratisk ordning möts med lite olika synsätt på de sakfrågor vi diskuterar här. Man tar faktiskt intryck och tänker att det där var kanske inte klokaste vägen. Det var ju en metod vi valde i motionen. Nu väljer vi istället att fundera på hur vi kan gå vidare för att garantera utfallet, alltså icke-diskrimineringen. Vi kanske resonerade annorlunda då och sedan har vi talat vidare om det och vi har lyssnat också med andra kolleger här i kyrkomötet. Det är alltså inget som är gjort under galgen utan ett sätt att se till att vi garanterar just människors lika behandling.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Då skulle jag fortfarande vilja höra dig eller någon annan från gruppen uttrycka detta att det var fel tänkt i detta förslag att sätta stopp för nyprästvigningar. Idag står vi inte längre för den uppfattningen. Vi menar att man oberoende av hållning i vigselfrågan ska kunna vigas till präst. Det skulle vara ett underbart klagörande att höra detta.

WANJA LUNDBY-WEDIN (REPLIK):

Du kommer inte att få höra mig säga det idag, men däremot få höra mig säga att jag hoppas att det här är en fråga som vi håller levande tillsammans och ser hur vi kan utveckla framöver. Jag tror att det är så. Den här frågan är så stor och viktig att det inte kan handla om att vi bara möts i en konflikt utan vi måste försöka mötas och se om det går att hitta en enighet på vägen. Där är jag beredd att diskutera den frågan.

LARS STJERNKVIST:

Jag ska fortsätta på samma tema som Wanja och Bertil var inne på. Jag har blivit inspirerad av Nils Gårders inlägg, om ni kommer ihåg det, som sa ungefär samma sak som Bertil, apropå det förslag som Jesper ännu inte hade lagt, att jag tycker att förslaget är förståeligt men jag är orolig för nästa steg. Jag ser det här som ett slags taktisk manöver för att man egentligen vill åstadkomma något annat än det som faktiskt står i förslaget. Därför vill jag vara övertydlig till Nils och andra, att jag står för kompromissen. Jag står för det förslag som jag står bakom idag, därför att den är en följd av det lyssnande och det lärande som står över Bertil, de intressen som finns hos nomineringsgrupper och personer, intressen och andra intressen. Det innebär ju inte att den för all evig tid är skriven i sten. Det är precis som Lisa Tegby var inne på. Gud förbjude och kyrkomötet att vi alla alltid lovar att tycka precis likadant som vi gör nu. Hemska tanke att jag skulle tycka likadant som för 40 år sedan. Lisa beskrev väldigt hur hon under 40 år förändrat sin uppfattning.

Jag står för kompromissen, jag står för det beslutet, jag respekterar det och jag kommer att försvara det om inte någon, lika ömsint som Jesper och andra har försökt föra frågan framåt, övertyga mig om att det faktiskt är dags att förändra någonting i framtiden. Vem vet, Nils, det kanske är du som om några år ömsint tar mig i handen

och säger att nu ska vi ta ett ytterligare steg. Lovar du att ha samma respekt för lyssnandet och lärandet som är så viktigt i en öppen folkkyrka, då vet man aldrig, jag kanske kommer att välja att följa dig. Det är inte någon taktisk manöver. Det är respekt för den demokratiska process som Wanja Lundby-Wedin beskrev.

Bifall till Jesper Eneroths förslag.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Den här öppenheten som du så varmt talar om skulle naturligtvis kunna ta sig två olika uttryck i omröstningen i morgon och i fortsättningen om tilläggsförslaget går igenom, nämligen på så sätt att man talar sig samman för att få en majoritet kring ett beslut i frågan eller att man talar sig samman för att få en enhet i kyrkomötet i frågan. Skulle det handla om det senare, då skulle jag gärna ställa mig bakom det som du säger. Vi vet ju också att kutymen är att nå majoritet i frågor.

LARS STJERNKVIST (REPLIK):

Jag vet inte om jag riktigt förstod det där inlägget därför att för mig handlar lyssnande och lärande om att faktiskt på riktigt ta intryck av varandra. Men om man kräver att den som man har kompromissat med eller den som man har lyssnat på och den som i samtalet har förändrat sin uppfattning måste underkasta sig andras åsikter eller ta avstånd ifrån sina tidigare ståndpunkter, då blir det oerhört svårt att få en hållbar kompromiss som faktiskt fungerar. Jag menar igen verkligen allvar med att jag står för den här kompromissen och tycker att den är resultatet av någonting som jag hoppas kyrkomötet enigt kan ställa sig bakom eller med en bred majoritet.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Om tilläggsförslaget skulle gå igenom skulle jag i så fall vilja vända mig till dig och andra och säga att låt oss i sådana fall verkligen sitta ner och samtala i frågan. Inte enbart utifrån att kyrkostyrelsen diskuterar frågan eller något sådant utan låt oss som har olika ståndpunkter i frågan på djupet möta varandra och samtala med varandra. Det skulle kunna vara en väg.

LARS STJERNKVIST (REPLIK):

Det är precis det jag försöker säga, att det jag uppskattar så mycket med våra möten här är just att jag uppfattar det som ett väldigt ärligt och uppriktigt lyssnande. Det vore förskräckligt om det samtalet skulle upphöra i och med detta. Jag hoppas verkligen att vi efter det här beslutet, oavsett vilket beslutet blir, fortsätter ett verkligt öppenjärtigt samtal där vi båda är så öppna att vi försöker förstå varandras argument.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Jag för ett öppet samtal, men vad samtalar vi om. Det som kallas tillägget har vi inte fått se. Det har anförts en enda gång och jag har inte hjärna nog att komma ihåg alla subtiliteterna. Jag har aldrig varit med om att kyrkomötet samtalar om ett papper vi inte har fått se. För 40 år sedan var det inte så, eller 37 i alla fall. Alltså, det är ett rimligt krav att vi på papper får tilläggsyrkanden när vi ska debattera. Det här går inte. Detta säger jag i replik till Lars för vi har nämligen inget redaktionsutskott här som fixar och trixar sakerna.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Tack Lars för att du, om jag rätt förstår dig, menar att 2009 års beslut är gällande och uttryck för Svenska kyrkans mening i denna fråga. Det ser jag som positivt och jag hade sett det som förträffligt om det särskilda yrkandet hade innefattat en bekräftelse av detta. Det som gör mig betänksam är dock under vilken punkt vi resonerar. Det ärende vi behandlar är initierat genom en motion som gäller prästers vigningslöften och fråga om, som det hette i yrkandet också, kyrkorättslig reglering av det och att det ska bli föremål för utredning. Jag sa i mitt första anförande att vi har tidigare idag behandlat en annan motion angående bemötandet och den tycker jag hade förtjänat bifall. Nu talar vi om en kyrkorättslig reglering och ...

LARS STJERNKVIST (REPLIK):

Dag, jag håller verkligen med dig om att det är klart att man ska få chansen att se förslagen ordentligt och begrunda dem innan man tar ställning. Jag hoppas att debatten fortsätter så pass länge så att du verkligen hinner ordentligt begrunda. Jag tror ändå att det är rätt många av oss, efter att ha lyssnat på Jesper och andra, har förstått andemeningen i det här förslaget.

Nils, jag menar verkligen allvar med att jag står bakom det här förslaget. Att kompromissa, att försöka väga in olika uppfattningar, att lyssna och lära av andra är inte ett taktiskt manövrerande utan ett uttryck för en djup respekt för den ömsinhet som måste präglade oss i den här församlingen.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Jag skulle värdesätta det samtalet, och jag är mycket intresserad av detta som jag skulle vilja kalla frågan om äktenskapslöften och äktenskapslöftenas innebörd, som jag uppfattar som kärnfrågan. Jag måste medge, och det har ni förstått, att jag tänker på en annan forntida skrift, den om hästen som togs in genom stadsporten.

MAGNUS EK:

Ordförande! Jag börjar med att ställa mig bakom centerpartiets linje, som föredrogs av Jerker Alsterlund. Det är inte på alla sätt en okomplicerad fråga det här. Vi har en lång historia av att debattera frågan. Det är kanske just debatten som har jagat upp mig i talarstolen. Jag blir ganska upprörd över den här debatten. Vi slänger oss med ordet diskriminering men vi verkar tappa bort det som brukar nämnas som diskrimineringsgrund och kanske den diskrimineringsgrunden som vi ska fundera över i Svenska kyrkan, nämligen hur välkomna är personer med en annan än heterosexuell läggning. Om man har en erfarenhet av att röra sig i hbtq-organisationer, prata med dem om deras syn på samhället och deras syn på kyrkan, vet vi att vi har ett otroligt förtroendeunderskott. Jag känner inte alla här i salen och jag har inte varit ute i alla stift och församlingar, men jag har en stark upplevelse av att hbtq-personer är underrepresenterade i såväl den här salen som bland kyrkans anställda och bland de som är varmt engagerade i Svenska kyrkan. Det här kommer inte utan anledning. Det här förtroendeunderskottet finns av en anledning för vi har varit dåliga på att ta i det från kyrkans sida. Jag säger inte att det är grund till en diskriminering men jag tror att vi ska fundera på hur vi tar debatten i det här, för vi vet att vi har ett förtroendegap att bygga upp. Vi ska vara försiktiga med att slänga oss med ord som diskriminering hur som helst. Jag tror att vi ska fundera på hur vi har bemött hbtq-personer genom historien och framför allt hur vi vill bemöta dem i framtiden.

Jag har personligen varit väldigt kluven kring motion 2016:29 som ligger till grund för den här diskussionen. Jag ser vilka svårigheter det skulle kunna innebära ifall man ålägger nyvigda präster att uttala sig om att man ställer sig positiv till att viga samkönade par. Men jag har också djupt känt att vi kommer i ett läge där ingen behöver fundera på om man är välkommen i kyrkan eller om man kommer att bli välkomnad av kyrkans företrädare. Jag skulle önska att det här perspektivet också ligger med även när vi kommer ihåg diskussionen vi haft 2009 eller andra år, att vi faktiskt minns det perspektivet också. Vilket bemötande har vi haft och vilket bemötanden ska vi ha i framtiden? Det är därför som jag är så glad över att vi har ett yrkande från Jesper Eneroth som inte pratar om att tvinga nya präster att uppge det ena eller andra men fokuserar just på hur går vi vidare. Hur säkerställer vi återigen att personer känner sig välkomna i Svenska kyrkan oavsett sexuell läggning, oavsett vem man älskar? Jag hoppas att vi kan komma så långt att vi i alla fall ger kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda hur vi kommer dit och så kan vi ta ställning till de förslagen när de kommer.

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Ordförande! Fyra små punkter.

1. Det här är inte en fråga om homofobi. Ett enigt biskopsmöte står bakom stödet till samkönade relationer. Samkönade par har rätt till vigsel på samma villkor som par av olika kön. Prästers vigselrätt och vigselplikt är redan nu identiska i båda fallen.

2. Det tänkta vigningskravet skiljer sig väsentligt från det om tjänstgöring med andra i vinningstjänsten oavsett kön, därför att ett ifrågasättande av kvinnor som präster, leder till att det sås tvivel kring själva sakramentsförvaltningen. Därmed är det en fråga om själva bekännelsen såsom den formuleras i Augsburgska bekännelsen och därför konstitutiv för kyrkan. Det är Läronämndens skäl nr 1. Det är alltså villkoret som är konstitutivt, inte beslutet.

3. Det nu föreslagna kravet ligger inte på denna konstitutiva nivå. Det reglerar endast en aspekt av kandidatens framtida ämbetsutövning. Det finns en sådan mängd aspekter som på goda grunder inte uttrycks i den aktuella paragrafen i kyrkoordningen. Vi reglerar t.ex. inte hur kandidaten ska tänka kring vigsel av frångående eller par där någon lider av en allvarlig sjukdom eller hur kandidaten ska engagera sig för barnkonsekvensanalys, hur entusiastisk han eller hon ska vara inför arbetet med konfirmander, hur klimatsmart han eller hon ska leva.

4. Det som rör grundläggande aspekter av en framtida ämbetsutövning hör inte hemma i en bestämmelse i den aktuella paragrafen i kyrkoordningen utan i den ganska omfattande lämplighetsprövning som ingår i stiftets arbete och särskilt i biskopens vigningsansvar. Det är Läronämnden skäl nr 2. Dessutom vore det bra om vi även i denna fråga lyckas hålla ihop det episkopala och det synodala ansvaret.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Det konstitutiva kan inte läggas till grund när man måste ta en växel från det ena till det andra, från den faktiska frågan till den fråga som görs till en bekännelsefråga. I USA har man en konstitution. Den kan inte kompletteras på annat sätt än genom att man har ett *amendment*, att man lägger till någonting till konstitutionen. Konstitutionen i sig själv kan man inte ändra. Man kan säga att vi har gjort ett tillägg till konstitutionen med det här kravet. Men då kan vi göra ett tillägg till, nämligen det vi nu kan besluta om i så fall, vilket krav vi ska ha i fortsättningen.

Då är jag med Antje och säger att vi kan lägga till att man måste vara vegetarian och liknande och inte köra några andra bilar än miljösmarta bilar. Vi kan fortsätta i det oändliga. Men det konstitutiva är en sak och det måste tillbaka till någonting som gällde före 1997.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Ordförande! Tack, Antje! Jag förstår att Läronämnden inte vill ha in ett fjärde i kyrkoordningen, men hur ska det då säkerställas att biskopar väljer lämpliga kandidater genom lämplighetsprövningen? Hur säkerställer vi den prövningen? Hur säkerställs de lämpliga kandidaterna? Historiskt sett har detta inte varit lätt. Historiskt sett måste man väl ändå kunna ifrågasätta lämplighetsprövningarna. Jag välkomnar att det sker någonting, för i Läronämndens svar saknar jag hur vägen framåt är.

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):

Vägen framåt är naturligtvis det kontinuerliga arbetet med omfattande lämplighetsprövningar. Det finns ingen som helst anledning att tro att bara för att en kandidat säger ja på denna punkt, är kandidaten lämplig på alla andra områden eller tvärtom. Det viktiga är ju att det ingår i en samlad bedömning av en kandidat, andlig mognad osv. och vi kan aldrig reducera lämplighetsprövning till en sorts checklista, där biskopen ska kolla av om det är check i rätt box, då behöver vi till slut inte ha biskopar heller. Det är en omfattande lämplighetsprövning. Någonstans kommer de också till frågan om vi har (och det kan jag säga som inte gör antagningar längre) förtroende för våra biskopar, och det tror jag att vi kan ha.

EVELINA JOHANSSON:

Jag vill inte vara smartare än Nils Gårder och det behöver jag inte vara heller. ”Hör du som har öron att höra med”, står det i skriften, och jag hör ingen som har förnekat den ursprungliga avsikten att stödja motion 2016:29. Jag hör den öppna vägen framåt, det är tydligt vart man vill gå.

Jag vill tala om en annan glömd grupp och ett annat förtroendeunderskott. Det är inte präster, det är tjänligt att sätta fokus på präster trots att vi ska vara allas tjänare. Ändå betraktas vi ofta som något slags myndighetspersoner och det ger intrycket att man sparkar uppåt i sin argumentation. Men det här gäller lekfolket. Lekfolket, som finns runt om i församlingarna i alla delar av vårt land, är kvinnor och män i alla åldrar. Tro inte annat. Det här är inte någon gamm'folkspryl. Det här gäller barnfamiljer, ungdomar, medelålders och pensionärer som bär den uppfattning om äktenskapet som motionärerna vill ska vara diskvalificerande för prästvigning och som man vill utreda om det eventuellt ska dit hän. Det är dessa människor som har fått löfte att rymmas och beredas utrymme i Svenska kyrkan med sin uppfattning om äktenskapet. Man måste inte bli präst för att få plats i Svenska kyrkan. Alla måste inte få vara präster, det är ingen rättighet. Föreställ er ett politiskt parti (jag vet att många av er är medlemmar i sådana) och tänk er att vi sa till en grupp i partiet att det finns plats för er också men ni får på inga villkor bli ministrar. Alla kan ju inte vara ministrar, men att säga till en viss grupp i partiet att just ni är inte ens i teorin påtänkta under några som helst omständigheter, kan man verkligen säga att de människorna ges utrymme i partiet, att de får plats? Skulle det inte talas om en andra klassens medlemmar och skulle vi inte ge dem rätt som säger det? Så känner de män och kvinnor, i synnerhet ungdomar eller barnfamiljer med uppväxande barn, som en

dag skulle kunna gå in i kyrklig tjänst. Så kommer de att känna om de i morgon nås av beskedet att kyrkomötet har antagit motion 2016:29 eller ens vill utreda något som syftar i den riktningen. Så känner de som då är på väg att bli en andra klassens medlemmar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på tilläggsyrkandet.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Det är väl helt riktigt att jag innefattade också detta med att man måste se på prästkandidaterna på samma sätt som man ser på kyrkans medlemmar i den meningen att man ska kunna inta olika ståndpunkt när det gäller äktenskapslöftena. Jag skulle vilja tillägga att när riksdagen antog den nya lagstiftning som gäller för vigsel och äktenskap så var just ett fundament att man inte skulle förplikta trossamfund att i alla avseenden följa det som är möjligt inom lagstiftningens ram. Det förslag som nu läggs fram eller som man vill utreda vidare är just att göra den begränsningen av utrymmet inom kyrkan.

EVELINA JOHANSSON (REPLIK):

Tack Nils! Jag håller med dig om detta och den lagstiftningen är ju oproblematisks precis som vår ordning i Svenska kyrkan med olika uppfattningar och väjningsrätt är oproblematisks, delvis på grund av hur vigsel faktiskt bokas. Det är inte så att man knackar på hemma hos prästen och sedan slår den prästen igen dörren i ansiktet på ett samkönat par för att man inte vill viga. Ring till expeditionen, säger man i de flesta församlingar, till präster, musiker, vaktmästare osv., ta inte bokningar på kyrkliga handlingar själva. Uppmana istället till att ringa pastorn. Där bokar man sin vigsel och man får i allmänhet inte veta vilken präst som ska viga förrän det är bestämt och klart och prästen ringer upp och på ett trevligt sätt bokar vigselförrättare utsedd, och därför går det rätt och bra till.

KJELL PETERSSON:

Ordförande! Motion 2016:29 och tillhörande debatt har utelämnat vissa elementära eller grundläggande saker. Att förrätta vigsel är ju något som statsmakten har överlåtit till oss och regleras i äktenskapsbalken, som Nils Gårder nyss sa. Där står det ju att behörig att vara vigselförrättare är "sådan präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnande enligt lagen om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund". Det är Kammarkollegiet som utfärdar sådana förordnanden. Det står vidare i äktenskapsbalken att den som är behörig att viga "är inte skyldig att förrätta vigsel".

När man hör den här debatten är det som om detta över huvud taget inte hade med oss att göra. De som vill ha en förändring borde ju först diskutera hur man ska agera när äktenskapsbalken ser ut på det sätt som den gör. Om det är så att man vill ändra på detta, tycker jag att de nomineringsgrupper som har nära förbindelse med politiska partier kunde se till att den här sista bestämmelsen togs bort i äktenskapsbalken, därför att då vore ju saken en helt annan.

Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets avslag av motionen.

BO HANSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Jesper Eneroths förslag som är en begäran om en utredning, men många av debattörerna tycks redan veta vad utredningen ska komma fram till. Det tycker jag att vi får överlåta till beredningen.

Jag kan berätta att jag var erbjuden att underteckna motionen men avstod från det av lojalitet med det beslut som fattades 2009, där vi fick igenom beslutet genom att säga att flera uppfattningar får finnas. Jag tyckte då att det var för tidigt att springa ifrån det uttalandet som man gjorde då, och därför tyckte jag att motionen inte är riktigt bra. Däremot innebär Jesper Eneroths begäran om en utredning inget som helst löftesbrott. Det enda som fick mig tveksam var egentligen Läronämndens yttrande, som jag tyckte var mindre välbetänkt. Biskoparna säger att vi ska ha förtroende för dem och det har vi väl alla i ganska stor utsträckning, men Läronämnden har inte fått det på delegation att avgöra någonting. De ska yttra sig.

Jag kan berätta att Per Eckerdal i Göteborg brukar säga att man inte äger sitt ämbete som präst utan det ska disponeras av kyrkan. Jag tycker att det gäller på samma sätt för biskoparna. De kan inte begära att få slippa några instruktioner. De kan behöva instruktioner, de behöver använda sitt eget omdöme också men det var det som fick mig att tveka om jag trots allt skulle stödja motionen.

Nu finns ju här Jesper Eneroths förslag och jag yrkar bifall till det.

BO HEROU:

Ordförande och ledamöter! När vi gick in genom den där dörren eller den dörren för ungefär två timmar sedan då skulle vi bl.a. diskutera en motion om vigningsfrågan. Sedan har det glidit över till diskriminering och nu diskuterar vi öppna samtal enligt ett förslag som vi ännu inte har sett. Det är intressant. Jag skulle egentligen vilja fortsätta där Nils Gårder slutade, ni vet det där om hästen och muren, trojanska hästen, och vi vet ju vad skedde sedan med kyrkan eller rättare sagt med Troja i den delen.

Vi har ju sett att rättsfrågan eller det vi skulle diskutera har förskjutits hela tiden här till något som vi inte ens vet vad det är. Understundom försöker jag hålla ordning på fullmäktigeförsamlingar, bolagsstyrelser och också bolagsfullmäktige. Just det här med att den tyngsta frågan i det här den ska vi få veta imorgon. Jag tycker inte om det. Trots den ödmjukhet och betygande ärlighet som Wanja och Lars visar oss här är jag väldigt tveksam till det här.

Jag yrkar avslag till motion 2016:29, alltså bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets yttrande. Utan att ha sett utan bara har fått uppläst för mig yrkar jag definitivt avslag till Jesper Eneroths förslag.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Bo Herou är en erfaren svensk militär och en prydnad för den svenska krigsmakten som bataljonsassistenten som går vid sidan om överstelöjtnanten och ser till att han inte gör bort sig. Nu krävde inte Bo att vi skulle ajournera oss en halvtimme för att hämta papperet. Det vore kanske ändå inte fel att göra detta. Ajournering 30 minuter så att man får läsa papperet, men hur gör vi sedan med debatten när vi ska diskutera något helt annat än det som låg på bordet. Har vi problem eller har vi problem?

NILS GÅRDER (REPLIK):

Med tanke på vem som sa det tillåter jag mig att uppfatta det så att Jesper Eneroths yrkande är att vi ska utreda prästers vigningslöften och att vi ska göra det med utgångspunkt ifrån i vad mån deras uppfattning om äktenskap ska vara avgörande. Det är ju en grundläggande utredning angående riktigheten i 2009 års beslut. Det kan inte handla om hur man ska bemöta, för det behandlade vi i ett annat ärende, som vi nu har sagt ett otal gånger, utan det handlar om utredning av villkor för prästvigning.

ORDFÖRANDE CARINA ETANDER RIMBORG:

Nu är det så att Jesper Eneroths förslag är utdelat i era fack, men nu kommer jag också att läsa upp Jespers förslag, så att ni har hört det:

Att kyrkomötet med anledning av motionen uppdrar åt kyrkostyrelsen att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas i såväl kyrkorättslig mening som ur andra relevanta perspektiv för att säkerställa att ingen utsätts för diskriminering i samband med den kyrkliga handlingen vigsel, samt återkomma till kyrkomötet med förslag.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande! För mig känns det viktigt att påpeka att vi debatterar prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par. Som ledamot av kyrkomötet uppfattar jag att det är oerhört besvärande att den här frågan inte känns ordentligt beredd i utskotten och att vi förefaller hamna i ett liknande läge som förra året.

För mig förefaller det här yrkandet, som nu lästes upp och som ligger i våra fack, att platsa mycket bättre i debatten om bemötande av personer utanför heteronormen som vi debatterade igår och fattade beslut om i morse. Jag uppfattar att de som har talat för yrkandet siktar ditåt och inte främst siktar in sig på prästers vigningslöften. Om det är det som åsyftas i förslaget med att vi ska utreda åtgärder i kyrkorättslig mening, undrar jag hur yrkandet står i relation till Läronämndens yttrande. Det känns viktigt för mig att få ordning i detta innan beslut fattas.

DAN SARKAR:

Svenska kyrkans sprack inte 2009, men det gick håll i henne. Ur det lilla hålet har det sipprat en liten men oerhört dyrbar ström av präster, prästkandidater och gudstjänstfirare som varje år sedan dess har lämnat Svenska kyrkan.

Ni, som idag vill öppna för risken att det här hålet blir ännu lite större, fransäger er framöver rätten att klaga på att det är så svårt att få bra och nya prästkandidater i era stift, präster i era församlingar och gudstjänstfirare i era kyrkor. Se upp, så att ni inte får den kyrka som ni strävar efter.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

En snabb replik, Dan. Tänk så många som även har kommit in genom det håll du pratar om.

MARJA SANDIN-WESTER:

Jag hade inte tänkt säga något i debatten men jag kan inte låta bli. Jag vill bara säga, å mina och Miljöpartister i Svenska kyrkans vägnar, att vi ställer oss bakom Jesper Eneroths förslag. Vi börjar närma oss ett kyrkoval, vilket gör att vi för det första

naturligtvis vill lobba för våra egna nomineringsgrupper men också berätta om Svenska kyrkan och tala om vad den står för. Rösträttsåldern är 16 år inom Svenska kyrkan och det betyder att det är väldigt många ungdomar som vi vänder oss till och det är ju de som ska ta över efter oss. Vi vill ju förklara att Svenska kyrkan är en modern kyrka, en kyrka där alla människor respekteras utifrån alla dess olikheter, och då känns det väldigt konstigt att det finns en yrkesgrupp inom Svenska kyrkan som kan välja bort, exkludera, vissa människor. Det känns helt fel, tycker vi.

Bifall till Jesper Eneroths förslag.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

I söndags var det domssöndagen. Det gav ett perspektiv till livet, att allt inte bara handlar om oss människor emellan utan i en relation som till slut avgörs av den treenige Guden. Vi präster vigs till vårt ämbete med den stora räkenskapsdagen för ögonen. Vi har hela tiden det perspektivet att leva i trohet, i sanning och i kärlek, i trohet mot kyrkans Herre, och det gör prästämbetet unikt. Det är ju också rent rättsligt att det finns domar i Europadomstolen som har upphävt kyrkans beslut som är diskriminerande mot enskilda ämbetsbärare, alltså präster kan också omfattas av diskrimineringslagar. Det finns det domslut på och jag hoppas att de perspektiven kommer med.

LARS-JOHAN HALLGREN:

Ordförande och ledamöter! Personligen är jag av den uppfattningen att partipolitiken ska hållas på ett minimum här i kyrkomötet. Detta liggande förslag kan jag tyvärr inte tolka som något annat än ett typiskt vänsterförslag. Vi ska inte diskriminera, men vi ska varken diskriminera åt det ena eller andra hållet.

Beslutet från 2009 års kyrkomöte var en bra kompromiss som fungerat för de flesta, och dessutom med löftet att man inte ytterligare skulle inskränka prästers möjlighet till prästvigning, ett löfte som jag nu tolkar som att man försöker bryta. Är vi löftesbrytare? Fråga er själva det.

Nu försöker Socialdemokraterna och vänstern m.fl. att flytta fram positionerna. Man använder alltså kyrkan och kyrkomötet som ett politiskt redskap. Jag kan inte tolka det på något annat sätt.

Jag vill därför å det starkaste yrka på avslag på förslaget och bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottet med Julia Kronlids tilläggsförslag.

JESPER ENEROTH (REPLIK):

Ordförande! Jag ska bara nämna att yrkandena nu finns utdelade i alla fack. Det är olyckligt att det blev så här. Man kunde i ett tidigare skeende ha ajournerat mötet så att alla på lika villkor kunde ha tagit del av yrkandet. Jag hoppas att vi fortsatt har en bra och givande debatt, för det är viktigt. Jag delar inte föregående talaresh syn på vad socialdemokratiska gruppens intentioner är. Jag står fast vid det jag sa i mitt inledningsanförande att vi som förtroendevalda har en skyldighet i hur vi betar oss mot varandra men också gentemot vår kyrka. Jag hoppas att vi nu trots våra olika fromhetsinriktningar, trots våra olika ingångsvärden, kan samlas kring den gemensamma synen att diskriminering inte ska förekomma.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Jag har varit med ganska länge i kyrkomötet men det här var en ganska förvirrande debatt måste jag säga. Jag tror inte att jag tidigare har varit med om att vi pratar om något som vi inte vet vad det handlar om.

Jag vill ifrågasätta om det här yrkandet kan anses vara berett genom den behandling som ärendet har fått i Tillsyns- och uppdragsutskottet. Jag har snabbt tittat igenom både motionen och utskottets betänkande, och ordet diskriminering förekommer inte i något av dem. Därför vill jag, ordförande, ställa en ordningsfråga om detta tilläggsyrkande är ett berett ärende som vi har möjlighet att ta ställning till idag.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ledamöter! Det här förslaget har vi fått del av i presidiet. Vi har stämt av med kyrkomötets sekreterare och med rättschefen. Bedömningen är att förslaget ligger helt enligt vad som är berett i utskott, och därför kan förslaget läggas i kyrkomötet.

Det händer i kyrkomötet att det läggs förslag under pågående debatt och vi har ingen riktig rutin för hur de presenteras. Man kan tänka sig att de kunde presenteras direkt på storskärm eller som nu att de läggs i era fack. Det avgörande är ju att förslagen kommer att justeras och sedan blir det för alla grupper betänketid över natten till dess att vi i morgon ånyo öppnar detta som ett ärende och då är det beslutsomgång.

KATARINA WEDIN:

Ordförande! Jag hade inte tänkt gå upp i det här ärendet men nu när jag hämtat det här papperet tänker jag att det är viktigt att vi noterar om vi ska ta det här tilläggsyrkandet som Jesper kom med, att kyrkomötet med anledning av motion 2016:29 uppdrar åt kyrkostyrelsen att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas i kyrkorättslig mening. Där har vi ju redan sagt att vi anser att det behöver göras och att det ska vara kyrkorättsligt. Det är ju en sak om man säger att det här ska vara en öppen fråga. Det är viktigt att vi tittar på det innan vi fattar beslut i morgon så att vi inte i och med det redan har gett en instruktion till att vi anser att det är människor som diskrimineras.

Jag vill också tillägga, så att jag inte uppfattas som en homofob, att jag är oerhört glad för det beslut vi har i Svenska kyrkan med vigsel av människor av både samma och olika kön.

Det finns ju en del yrkesgrupper, t.ex. läkare, om man skulle ha samma inställning där att det är en individ som har kravet på sig att t.ex. utföra aborter för att få legitimation, då skulle vi inte kunna ha väldigt många läkare som jobbar inom andra grupper. Det är inte exakt parallellt men det finns ändå liknande situationer där man av olika etiska, religiösa eller andra övertygelser ändå väljer bort vissa delar. Då handlar det mer om en arbetsrättslig fråga. Om man har en församling med bara en präst, då är det naturligtvis knepigt att anställa den prästen, liksom att om jag vill jobba som gynekolog och inte kan bli anställd om man i och med det inte kan erbjuda det som vi har beslutat i Sverige om att vi ska kunna erbjuda.

Det viktiga är att det är kyrkan som viger och att vi inte ska ha den här individualistiska inställningen att vi ska tvinga alla in i samma. Vi borde ha möjlighet till två olika syner.

JAN G NILSSON:

Ordförande och alla ni övriga! Kommer ni ihåg juristen som kom in rätt sent igår och talade om att han inte begrep så mycket av teologin? Nu är jag här igen, för nu har jag fått det här papperet i handen. Det är något som vi jurister gillar, att läsa papper. Det står i extrayrkandet så här att "kyrkomötet föreslås besluta att kyrkomötet med anledning av motionen uppdrar åt kyrkostyrelsen att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas" och sedan behöver jag inte fortsätta längre. Vad jag hänger upp mig på är att det står "utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas". Det betyder alltså att man förutsätter att det ska vidtas åtgärder. För mig skulle det möjligen kunna stå så här, "att utreda frågan om åtgärder behöver vidtas". Det är en helt annan sak.

När det gäller teologin blev jag lättad när huvudmotionären gick upp och jämförde en präst med en busschaufför, för då fattade jag, trodde jag. För mig framstår den här busschauffören som homofob medan ju prästen, han eller hon, inte är det. Om jag har förstått rätt, är det så att den präst, som inte vill viga samkönade par, för sig själv ser den handlingen han eller hon skulle utföra, som vi jurister betraktar som en nullitet, dvs. det är en icke-handling och därför vill man inte göra det. Det har ingenting att göra med hur man ser på människorna som man ska viga. Det är alltså en trosfråga och jag har väldigt svårt att koppla det med busschauffören.

Jag instämmer naturligtvis i det här att vi riskerar att komma dithän att de som har gått in i det här idag kommer att drabbas senare också.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Hjulen på bussen ... Jan, att jämföra dig med en busschaufför det innebär att du blir inte busschaufför om du inte viger alla. Jag tror att vi alla är överens om att vi kommer aldrig att få en ordning där vi har en extra buss i någon grannförsamling eller i någon grannkommun som står redo för att den här busschauffören inte skulle viga alla, för det är så verkligheten ser ut i Svenska kyrkan, att församlingen har någon i beredskap. Kyrkoherdar måste veta vilka som viger eller inte viger, vi måste veta vilka som gör det eller inte gör det. Det är den ordningen jag skulle vilja komma bort ifrån.

JAN G NILSSON (REPLIK):

Jag hängde inte riktigt med det här med busschauffören i alla fall.

Det är ju så att vem som viger är väl inte det viktiga utan att det blir gjort. Så har jag uppfattat är vad som gäller idag. Kyrkoherden ska se till att det finns någon som gör det.

MARGIT BORGSTRÖM:

Ordförande! Jag har lyssnat nu i snart två timmar och jag är ganska förundrad över att det är så få som talar om vad Guds ord säger. Det är ytterst få som har nämnt det. När Läronämnden har gjort sin bedömning av det här ärendet är jag övertygad om att Läronämnden har mer kunskap i Guds ord än vad många av oss har som sitter här och kan bedöma efter vad Guds ord säger. Guds ord har inte bedömning efter ålder, som någon sa med anledning av att det snart är kyrkoyal och vi vill vända oss till många ungdomar. Guds ord vänder sig inte på det sättet och det ska vi vara noga med i kyrkan. Det är därför vi har så mycket tapp i kyrkan att vi inte står fast med det ord som ska predikas. Kristendomen har överlevt i Sverige på grund av att vi har haft en kyrkoordning i kyrkan, att vi har förkunnat samma sak år efter år efter år,

och det har varit byggt på Guds ord. Börjar vi att kompromissa kommer det efter ett år en ny kompromiss, och om några år kommer det en ny kompromiss. Vi måste stå fast vid det som kyrkan ska stå för.

Du nämnde om ett litet hål, Dan Sarkar, och det är sant. Vi ska inte fråga oss varför folk lämnar. Idag lämnar människor kyrkan därför att man ser ingen trovärdighet, kyrkan flackar hit och dit och har ingen bestämd ordning på något. Det går inte att ha det så för vi måste stå fast. Jag tror att Läronämnden har ett gott inflytande i vad Guds ord säger och kan ge en god linje för oss.

Jag yrkar på Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

TORGNY LARSSON:

Ordförande! Jag menar att vi måste dra lärdom av vår historia. Själv har jag till våren varit präst i 50 år och har varit kyrkoherde i ett antal olika församlingar.

Det är några frågor som har varit dominerande i kyrkdebatten under de här 50 åren, vigsel av frånskilda, kvinnors tillträde till prästämbetet, kyrka och stat. Ibland har jag funderat på hur det kunde ha blivit bättre. I sak, tycker jag för min del, att besluten har blivit bra, men innan vi kom dit har det varit väldigt mycket käbbel, om jag ska använda det ordet. Vi behöver ha samtal. Frågan, som nu är aktuell här, kommer att fortsätta att debatteras på olika sätt i samhället. Det är viktigt att vi då för samtal inom kyrkan. Jag menar att det yrkande som Jesper Eneroth har lagt säkerställer frågan om ett fortsatt samtal på högsta nationella nivå inom Svenska kyrkan, alltså inom kyrkostyrelsen eller på annat sätt. Jag tycker också att det är viktigt att vi försöker att ha balans och sans i debatten och över huvud taget inom kyrkan.

Jag yrkar bifall till Jesper Eneroths yrkande.

EMMA HEDLUNDH:

Ordförande! Äntligen står utskottsrepresentanten i talarstolen! Jag talar alltså för Tillsyns- och uppdragsutskottet och vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag att avslå motion 2016:29. I motionen föreslås ett nytt villkor för prästvigning, ett villkor som innebär att man som blivande präst ska förklara sig villig att viga par av samma kön.

För utskottet är det och har varit under hela diskussionen en självklarhet att varje människa som kommer i kontakt med Svenska kyrkan ska bemötas med respekt. Det innebär i det här fallet att en människas sexuella läggning aldrig någonsin får spela roll för bemötandet. Det innebär också att det i linje med 2009 års vigselbeslut ska vara möjligt för en präst i Svenska kyrkan att ha en äktenskapssyn som säger att äktenskapet gäller man och kvinna på samma sätt som det är möjligt att ha synen att par av samma kön självklart kan ingå äktenskap enligt vår kyrkas ordning. Att olika synsätt inte ska leda till att någon nekas kyrklig vigsel görs klart i Läronämndens yttrande över motionen. Ansvaret för att kyrkliga handlingar utförs ligger som flera redan har sagt inte på den enskilda prästen utan på kyrkan som helhet, vilket i praktiken innebär att kyrkoherden eller i förlängningen kontraktsprosten eller biskopen ska se till att de par som vill bli välsignade också blir det.

Ännu viktigare i Läronämndens yttrande är det faktum att man enhälligt avvisar införandet av ett fjärde villkor för prästvigning. De tre villkor som finns idag är av för Svenska kyrkan konstitutiv karaktär. De är nödvändiga för att giltigheten i t.ex. sakramentsförvaltning eller vigningar inte ska hotas. Den karaktären har inte det föreslagna fjärde villkoret, vilket innebär att det bör avvisas. Ytterligare ett skäl för

detta är att införandet av ett nytt villkor skulle begränsa biskoparnas vigningsansvar, vilket återigen enligt en enig Läronämnd skulle strida mot vår kyrkas ordning som säger att biskopen i sitt uppdrag har att göra en självständig prövning av ett stifts prästkandidater. En inskränkning av ansvaret för denna prövning bör inte göras.

Jag vill också framhålla att Läronämnden i detta ärende för första gången sedan ordningen infördes gör bedömningen att den särskilda beslutsordningen för lärofrågor 11 kap. 18 § kan bli tillämplig. Det innebär att biskoparna kan besluta att begära denna ordning om de finner att ett förslag inte bör genomföras därför att det strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Frågan är om vi vill hamna i den situationen.

Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag att avslå motion 2016:29.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Jag har lite svårt att förstå hur man kan framställa motivtexter som yrkanden, alltså att man ska beskriva verkligheten på ett visst sätt och att vi skulle fastställa att det är så. Det måste ju vara någon typ av uppdrag, åtgärd eller avslag. Om jag yrkar att vi ska fastställa att det är fint väder, tror jag inte att det kommer att bli bifallet.

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Jag vill bara avisera att biskopsmötet kommer att sammanträda och ta ställning till frågan om särskild beslutsordning ska gälla.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 151.

§ 113 Avgångna och utköpta präster

DAG SANDAHL:

Ordförande! Man kunde tänka sig att Guds goda ande såg till att jag slapp tala i den här frågan men jag vill ändå göra det. Det finns ibland i utskotten en benägenhet att betrakta oss som skriver motioner som vore vi lätt sinnesrubbad. Det sägs självklarheter med pretentiöst tonfall. Jag är inte för det. Jag har skrivit om en allvarlig fråga och behöver inte få veta orsakerna till att präster eller diakoner, som begär obehörigförklaring, är av skiftande slag, det vet väl alla. Det var just den saken jag ville ha besked om. Vad är det som gör att folk begär att få kliva av? Om man vigs till ett uppdrag, händers påläggande och stor festivitas, är väl avsikten att man ska fullgöra det uppdraget, tydligast för präster, ordets förkunnelse och sakramentsförvaltningen. Plötsligt kliver någon av. Vad har då hänt? Händer det en gång, ett enda fall, det kan man leva med. Men börjar det bli en trend, att det är många präster och diakoner på övriga listan i matrikeln, då finns det anledning att börja ställa frågor. Finns det väldigt, väldigt många fler än vad vi var för 20–30 år sedan är det anledning till att utreda vad som håller på att hända. Nu säger Tillsyns- och uppdragsutskottet att man har så fina avgångssamtal. Jag ringde en komminister och frågade om hur långt hans avgångssamtalet var. Svaret blev: ”En minut och 57 sekunder. Jag tog tid från det jag klev över tröskeln till kyrkoherdens rum och till att jag var ute i korridoren igen”. Då blev jag lite nyfiken och frågade om vad som hände. ”Ja, hon hade ett papper framför sig som hon började läsa från. Då ställde jag en fråga och då kom hon av sig. Sedan fanns det inget mer att prata om.”

Detta är personalvård i Svenska kyrkan. Här finns massor med människor som har en berättelse de vill låta bli hörd. Man skulle respektera personers val i livet,

gärna det, men det gör ni ju inte. Respektera betyder att titta en gång till, att granska och kolla upp. Det finns ingen respekt alls för de som lämnar. En kvinnlig präst avsåg sig prästämbetet i ärkestiftet, det var inte nuvarande ärkebiskop, utan en mycket mer jämställd ärkebiskop som lät klubban falla och sa: ”Ja, det är sådana där jämställdhetsgriller”. Rena föraktet. Det är klart att en sådan replik sprids ut över Uppsala, och det är klart att den före detta prästen kommer att minnas detta livet igenom. Vad är det här för någonting? Låt oss utreda vilka berättelser har folk att komma med till oss så att vi kan fundera över vilken ordning vi ska ha. Det var ändå människor som en gång satte fram sina liv och sa, vig mig till den här sysslan på heltid hela livet.

Jag yrkar bifall till motion 2016:56.

MARGARETA CARLENIUS:

Utskottet har lyssnat, och utskottet har beaktat Dags motion 2016:56 och kommit fram till ett annat ställningstagande. Vi yrkar avslag på motionen och anser att detta är en fråga som inte ska utredas. Det är en fråga för själavård, en fråga för kyrkoherdesamtal och om inte det fungerar för prostsamtal och i vissa fall även samtal med biskopen. Vi anser att det ska behandlas på det sättet.

Bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Den korta sammanfattningen som Margareta Carlenius just nu gjorde är bristande respekt. Bristande respekt för en allvarlig fråga och för människor som en gång heltidssatsade på det här och ni vill inte veta. Det händer i hela Svenska kyrkan, inte bara i ett stift, det händer rakt över. Låt oss ta reda på varför det händer och vad vi kan göra åt saken för att det inte ska fortsätta hända. Ta människor på allvar någon gång!

MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):

Att vi inte kommer fram till samma slutsats innebär inte att vi har bristande respekt. Det innebär att vi har annan syn på frågan.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Den synen är respektlös, för du vill inte titta en gång till och lyssna en gång till vad de här människorna har att säga, och då är det inte respekt. Jag kan latin.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 152.

§ 114 Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning

JERKER SCHMIDT:

Ordförande, ledamöter, åhörare här i salen och via webben! Hoppas att ni orkar kasta er över ett annat ämne nu.

Diakonen Sankt Laurentius ska på 200-talet ha fått frågan av kejsaren om att visa kyrkans skatter. Han ska då ha tagit med sig församlingsborna till kejsaren och visat dem och sagt att här är kyrkans skatt.

En annan av våra skatter är våra anställda i kyrkan, de som dagligen bidrar till att evangeliet förkunnas och att ordet blir verkligt och verklighet för människor runt om i vårt land. Utbildningen av dessa är en av våra viktigaste framtidsfrågor, att erbjuda

en attraktiv, adekvat, högkvalitativ utbildning för våra blivande präster, diakoner, musiker och pedagoger. Därför, ordförande, är det bekymmersamt när Utbildningsinstitutet, främst i Uppsala, har en bristande arbetsmiljö. Man skulle kunna tycka att detta är en fråga för generalsekreteraren och kyrkostyrelsen, men samtidigt är det faktiskt en fråga för kyrkomötet då implikationerna av en icke fungerande arbetsmiljö påverkar institutets medarbetare, kyrkans anseende, vår rekrytering till dessa yrken och inte minst påverkar det våra blivande medarbetare på Utbildningsinstitutet. Det är också en fråga för kyrkomötet eftersom det är kyrkomötet som har beslutat om utbildningsreformen och därmed också måste kunna få följa upp sina beslut. Det är klart att vi som är ansvariga för detta vill att våra blivande medarbetare efter sin utbildning ska komma ut stärkta, bekräftade i sin kallelse och med glädje och stolthet ta sig an viktiga uppgifter i vår kyrka. Det är utifrån den aspekten som kyrkomötet behöver utreda hur Utbildningsinstitutet organiseras och styrs.

Ett förslag skulle kunna vara att återinrätta de tidigare lokala styrelserna som en gång fanns i Uppsala och Lund. Då skulle det skapas en större närhet, en återkoppling mellan verksamhet och ansvarighet för chefer, för medarbetare och för studenter. Detta så att vi kan känna glädje och stolthet över våra utbildningar och att medarbetare och studenter kan känna att de är en del av kyrkans stora skatt.

Därför yrkar jag bifall på punkt 2 i motion 2016:79.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Budgetutskottet får ju besök av revisorerna, vilket är trevligt. Revisorerna hade i år särskilt granskat Utbildningsinstitutet och glädjande nog meddelade man att det verkade ha blivit bättre. Det var något av ett "faran är över". Det var ju glädjande och hoppningivande, men alltid när man hör något glädjande kan man tänka att det låter för bra att vara sant. Jag frågade vilka revisorerna hade talat med vid den här granskningen, och det framkom att man hade talat med rektorn. Inte någon annan? Nej, de hade bara talat med rektorn. Det säger sig självt att en sådan granskning inte är heltäckande eller adekvat med tanke på att de arbetsmiljömässiga problemen för studenter och lärare har pekats ut som ett ledningsproblem. Nu är det förvisso inte revisorernas uppgift att utföra en fullständig och fortlöpande utvärdering av åtgärderna på utbildningsinstitutet, så det här är ingen kritik mot revisorerna.

Samtal med lärare och studenter ger andra intryck, att faran är långt ifrån över, oavsett vilket egentligen. Bara det att en sådan arbetsmiljömässig härdsmälta kunde uppstå på en plats där så många anställda på Svenska kyrkans nationella nivå och så många studenter, framtida anställda i våra församlingar, vistas dagligen är tillräckligt allvarligt för att inte bara agera på plats med krishantering och lösningar av de akuta problemen på utbildningsinstitutet utan också att fundera långsiktigt och övergripande. Hur kunde det bli så här? Finns det mer grundläggande fel, sådana som Jerker Schmidt i sin motion 2016:79 pekar på? Det är det minsta man kan begära av Svenska kyrkan på nationell nivå, för Utbildningsinstitutet som ett nationellt organ har ju faktiskt ingen annanstans att vända sig.

Tack för en god motion och jag yrkar bifall på den.

INGER WAHLMAN:

Ordförande! Jag talar för Tillsyns- och uppdragsutskottet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Det motionärerna tar upp handlar om att man vill informera kyrkomötet om situationen. Den plan som är upprättad 2015 finns i utskottets betänkande på andra

sidan. Av planen framgår att det pågår ett intensivt arbetsmiljöutredningsarbete på institutet som ska avslutas under hösten. Den andra punkten i motion 2016:79 handlar om styrning och ledning. Där har vi på det här institutet, som på alla andra arbetsplatser en ordning, Arbetsmiljölagen, som ska följas. Det finns fackliga organisationer som har möjlighet att utse skyddsombud som ska verka tillsammans med arbetsgivaren för att säkerställa att arbetsmiljön är god. Fixar man inte det på institutet eller på andra arbetsplatser har vi en tillsynsmyndighet, Arbetsmiljöverket, som har rätt att gå in. Vi anser att kyrkostyrelsen idag har, enligt Arbetsmiljölagen, det fulla ansvaret att vidta de åtgärder som behöver göras. Utskottet anser därför att det inte finns någon anledning för kyrkomötet att gå in i styrning och ledning.

Med det yrkar Tillsyns- och uppdragsutskottet avslag på motion 2016:79.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Ordförande! Det som jag avser med styrning och ledning är just att utreda organisationsformen för hur vi har inrättat Utbildningsinstitutet som en avdelning inom kyrkokansliet med generalsekreteraren och en rektor och sedan en verksamhet under det. Kanske är det så att den indelning som fanns tidigare med två lokala styrelser gav en bättre lokal återkoppling och möjlighet till uppföljning och närhet än vad som annars idag kan genomföras inom ramen för de uppdrag som är givna. Det behöver vi utreda och se över på nytt.

INGER WAHLMAN (REPLIK):

När det gäller fördelning och delegation, vem som har ansvar på en arbetsplats, ligger det på styrelsen. Det kommer också Arbetsmiljöverket att titta på om man finner fog för det, just det som du efterlyser.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Jag vet inte om Inger Wahlman missförstår mig medvetet eller om det är så att jag är otydlig. Jag skulle vilja att vi faktiskt ser över just organisationsformen i detta fallet och då är det inte en fråga för Arbetsmiljöverket utan en fråga för kyrkomötet som har inrättat detta institut och är ansvarig för frågorna genom kyrkostyrelsen.

INGER WAHLMAN (REPLIK):

Då tycker jag och utskottet att man först gör den här planen klar och sedan får kyrkostyrelsen titta på den frågan om det behöver göras en organisationsförändring. Det kommer också visa sig om Arbetsmiljöverket är inkopplat och ser på det.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 153.

§ 115 Jämställdheten i Svenska kyrkan

ANNA LUNDBLAD:

Ordförande! Jag talar för kyrkostyrelsen och vill bara uppmärksamma oss på den här jämställdhetsredovisningen eftersom den faktiskt är ett bra underlag och en viktig redovisning och ett bra redskap för oss att handla inför framtiden. Vi har kommit långt när det gäller frågor om jämställdhet i Svenska kyrkan men vi har mer kvar att jobba med.

Vad ser vi i årets skrivelse? Nu har vi en kvinna som ärkebiskop, men vi har bara tre biskopar av fjorton som är kvinnor. Vi ser att antalet kyrkoherdar har minskat med ungefär 20 procent, men antalet kvinnor som är kyrkoherdar har ökat med

6 procent. Nu är 31 procent av alla kyrkoherdar kvinnor. Av de arbetsledande komministrarna är det 48 procent som är kvinnor. Vi ser också att vi har en väldigt könsuppdelad arbetsplats när det gäller tjänster. Vi har diakoner, barn- och ungdomsarbetare, församlingspedagoger och de är kvinnor. Biskopar, kyrkoherdar, ekonomi- och egendomsansvariga är oftast män. Vi vet alla att vi behöver arbetsplatser som är präglade av mångfald, en mångfald av bakgrunder och erfarenheter eftersom vi vet att det berikar och skapar goda arbetsplatser.

På förtroendemannasidan har vi för första gången församlingsråd. Där ser vi att det är kvinnor som är ledamöter. Det är också flest kvinnor som är ordförande och vice ordförande. När vi kommer till kyrkoråden har vi en övervikt på män, som är ordförande och vice ordförande. Och när det gäller fullmäktige är det också män.

Kyrkomötet och kyrkostyrelsen är tämligen jämställda. I utskotten är sex män ordförande, två är kvinnor, och när vi går till vice ordförande är det omvänt, sex kvinnor är vice ordförande och två är män.

Vi ser fortsatt höga sjukskrivningstal bland prästvigda kvinnor. Vi arbetar med det här på kyrkokansliet och i vår arbetsgivarorganisation, men det är frågor som vi måste fortsatt uppmärksamma och åtgärda.

Vi ska väl påminna oss om att vi har ett mål att 20 procent av de som ska utses i kyrkostyrelsen ska vara under 30 år, och det får vi väl ta med oss hem, för det bör väl vara vägledande lokalt hemma i våra församlingar och våra stift. Vi har kommit långt men det är fortfarande så att vi i våra nomineringsgrupper behöver se över detta.

NIKLAS LARSSON:

Ordförande! Jag talar för Kyrkolivsutskottet. Nu talade ju Anna väldigt bra från kyrkostyrelsen så att jag tänkte inte upprepa för mycket. Vi kan dock se att här i kyrkomötet är vi faktiskt nästan 50/50 mellan män och kvinnor. Kvinnor har en liten övervikt på 51 procent. Däremot är det inte så långt ner i vår organisation. Församlingsråden är det enda stället där vi har en övervikt av kvinnor, men när man kommer längre upp till de olika kyrkofullmäktigena har vi en övervikt av män, dock inte så stor skillnad. På de ledande positionerna, utom i kyrkomötet för här är det en kvinna, är det en övervikt av män som är ordförande i stiftsstyrelserna. Det kanske inte är så konstigt med tanke på att det är biskoparna som sitter där och vi har två [kvinnliga] biskopar nu i stiftet.

Vi går åt rätt håll förutom när det gäller en sak, och det är faktiskt åldersfördelningen här. Nu tillhör jag kanske de här 4 procent som fortfarande är under 30 år, men det är ju övergående som tur är och det kan väl också vara det som beror på att det inte är någon person under 30 i kyrkostyrelsen idag. Däremot kan man se att 80 procent av ledamöterna i kyrkostyrelsen är över 50 år, och 50 procent är över 61 år. Här i kyrkomötet är 45 procent av ledamöterna över 61 år, och 70 procent över 50. Jag tycker att det är roligt att vår yngsta ledamot är 21 år och vår äldsta är 78 år. Det är ju jättebra att vi har den här stora spridningen, men den behöver kanske spridas ännu lite mer. Det är något som alla nomineringsgrupper kan tänka på när det snart är kyrkoval igen om tio månader. I kyrkostyrelsens skrivelse 2016:4 kan man dessutom se hur det ser ut på respektive stift.

Bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag om att lägga kyrkostyrelsens skrivelse 2016:4 till handlingarna.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 160.

§ 116 Lärande och undervisning i Svenska kyrkan

BIRGITTA LINDÉN:

Ordförande och övriga närvarande! Jag talar för den reservation som finns i Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:2 punkt 4 och yrkar avslag av motion 2016:52, där motionären vill ge i uppdrag till kyrkostyrelsen att ta fram en strategi för mission och undervisning bland invandrare. Jag är inte ensam reservant.

Vår motivering till avslag är följande: Undervisning och mission är två av församlingens grundläggande uppdrag. Vi menar att den strategi församlingen har för mission och undervisning också ska täcka gruppen invandrare. De språkliga hinder som finns kommer att reduceras bl.a. genom det översättningsarbete av gudstjänstmaterial som just nu pågår. Inventeringen av vilka språk som är aktuella att göra översättningar till är genomförd, och kyrkostyrelsen anslog i maj 2016 medel till översättningsarbetet, som alltså är påbörjat.

Hur man arbetar med missionsuppdraget i en mångkulturell kontext är något som undersöks inom ramen för projektet *Dela tro – dela liv*. Här verkar projektet tillsammans med nätverket *Framtiden bor hos oss*.

I kyrkostyrelsens skrivelse 2016:1 redovisas hur en tänkt fortsättning av projektet ska ske. Den särskilda satsningen *Dela tro – dela liv*, som syftar till att stärka församlingarnas arbete att bedriva undervisning och mission, kommer att få ytterligare stöd. Slutprodukten ska bli ett program för lärande och undervisning i Svenska kyrkan, och en redovisning av detta kommer till kyrkomötet 2017. Redan nu har *Framtiden bor hos oss* formulerat sig i en liten skrift som finns på ett bokbord alldeles utanför dörren. Den sista artikeln är skriven av Jonas Bromander och har rubriken *Tydlig där vi står och trygg inför det okända*. Där redovisar han olika frågeområden som församlingarna som deltagit i projektet har arbetat med. Frågeområdet Mission och ansvar var att betrakta som en dimension i hela arbetet. På de sista sidorna finns ett samtalsunderlag som kan användas i församlingen och i arbetsgrupper.

Svenska Kyrkans Mission har flyttat sitt fokus från omvändelsemission till en starkare betoning av diakonalt arbete av den interkonfessionella dialogen om mänskliga rättigheter enligt Gustaf Björck, teologie doktor i missionsvetenskap. Han har i sin avhandling *Förändring av missionssynen – Perspektiv på Svenska Kyrkans Mission från 1945–2000* tittat närmare på detta. Vi tycker att vi ska invänta redovisningen av det pågående arbetet *Dela tro – dela liv* utan att tillföra ytterligare uppdrag.

Det innebär alltså ett avslag av motion 2016:52.

DAN SARKAR:

Ordförande! Tack så mycket, Kyrkolivsutskottet, för att ni ser att behovet av en strategi är akut i församlingarna.

För ett och ett halvt år sedan efter gudstjänsten kom det fram en syrier till mig och bad mig berätta om kristen tro. Veckan efter kom det fram en iranier och bad mig om samma sak, och sedan har det rullat på. Just nu är det ungefär 30 personer som har ställt samma fråga till mig. Av dessa har 6–7 personer döpts men många av dem har förflyttats till andra församlingar.

Låt mig berätta om Hassan som kom från ett land där det finns kristna, men de kristna får inte döpa konvertiter, för då blir de förföljda. Hassan ville bli kristen men han kunde inte, så han flydde och kom hit till Sverige, till oss i Broby. Han fick dopundervisning, döptes och en vecka senare återvände han till sitt hemland. Han

ville inte bli svensk, han ville bli kristen. Låt mig berätta om Ali, som tillhörde den hemliga polisen i sitt hemland och som mötte Jesus på en semester i Armenien. Han flydde, kom till oss i Broby och bad om att få dopundervisning. Han fick det och döptes på påskdagen. Han var mycket väl medveten om vad det här kommer att kosta honom. När han så riktade sig mot församlingen på påskdagen efter dopet så han, nu är ni min familj. Ett äldre par i församlingen, som blev mycket gripna av hans ord, sa till honom, att du får flytta hem till oss, du får bli vår son.

Det här händer i församling efter församling. Under de senaste månaderna är det ungefär tio församlingar som har kontaktat mig och frågat om hur man ska göra. Hur ska vi bära oss åt? Hur ska vi hantera den här situationen? Berätta du som har erfarenhet osv. Jag gläds över att invandrarna är nyfikna på evangeliet. Invandrare vill bli kristna. De vill bli svenskkyrkliga och de vill bli likabehandlade. Olika församlingar gör nu på väldigt olika sätt, hur lång dopundervisningen ska vara, om man över huvud taget kan ta emot osv.

Om reservanternas förslag går igenom betyder det att det blir min strategi för mission och undervisning bland invandrare som de här tio församlingarna och alla andra församlingar, som hör av sig för att läget är akut, kommer att följa. Nog önskar ni väl de församlingarna något bättre?

BIRGITTA LINDÉN (REPLIK):

Jag tänker så här, Dan, att alla goda exempel som du berättar om, att du har bemästrat en situation i din församling utan att någon strategi har lämnats dig. Jag tror att det i många församlingar finns olika kompetenser, och att det grundläggande uppdraget när det gäller undervisning och mission utför vi faktiskt utan en särskild strategi. Jag tror ofta att det är språket som är den stora delen i det hela.

DAN SARKAR (REPLIK):

Det är sant att språket är en del av det hela och det kan naturligtvis inte kyrkostyrelsen lösa, men en strategi är ju inte något man lägger upp lokalt om det här är ett problem som är nationellt. Migrationsverket flyttar människor från en församling till en annan. Vi behöver ha en något så när liknande syn i det stora, i detaljerna. I genomförandet är det självklart att det ska genomföras på lokalt plan. Vi behöver, för att människor som kommer till Svenska kyrkan ska bemötas på samma sätt oavsett vart de kommer, ha en gemensam strategi.

BIRGITTA LINDÉN (REPLIK):

Det är möjligt att man kan behöva det längre fram men vi anser att vi ska avvakta det som är pågående.

DAN SARKAR (REPLIK):

Jag är glad över att utskottet ser att läget är akut. Det är nu det händer.

MANILLA BERGSTRÖM:

Ordförande! Detta gäller den delen av Kyrkolivsutskottets betänkande som handlar om motion 2016:46. Varmt tack till utskottet för att ni så fint har behandlat vår motion och tänkt vidare kring den och formulerat ert övervägande väl. Det vi vill belysa med motionen är det fruktbara i att alla församlingar får förutsättningar att jobba i samma riktning utifrån en nationell gemensam ordning som går att tillämpa lokalt. I motionen menar vi inte att man ska uppfinna hjulet, för hjulet är redan

uppfunnet. Det finns redan ett flertal hjul uppfunna både här och där, så det vore inte så innovativt. Vi tycker nog alla att det är viktigt med framåtanda och att komma lite längre och rulla arbetet vidare i detta som är så angeläget, nämligen att rikta sig till den målgrupp som befinner sig mellan dop och konfirmandtid.

Med anledning av det som både motion 2016:46 och Kyrkolivsutskottets betänkande hänvisar till vill jag säga att de satsningar på lärande och undervisning som redan har gjorts kan tas i anspråk om vi sätter samman några av de hjul som redan finns. Det är innovativt i sig. Sätt ihop de uppfunna hjulen till en stadig vagn som kan rulla vidare istället för att vi ska ha enstaka hjul som kan vingla iväg åt olika håll. Ta inte för många hjul. Det får inte bli en stor och otymplig långtradare, för den kan inte ta sig fram lokalt där den behövs. Vi behöver en smidig kärra med bara några hjul, tre eller fyra brukar räcka för att komma framåt med stabilitet och ändå nå ända fram även på landsbygdens små vägar och städernas trånga gränder. Vi behöver några få gemensamma element som vi kan hålla fast vid i dopuppföljning och trosupplärning. Några få gemensamma element som är den minsta gemensamma nämnare som vi delar med varandra var vi än finns någonstans, nu, då och sedan. Då får vi något långsiktigt och konkret att tillämpa lokalt i församlingsarbetet så att vi kan få kraft framåt och styrfart i arbetet med barn och unga på ett sätt som är tillämpbart överallt.

Vi har i betänkandet läst om 0–18-satsningen som varade fram till 2012 och planen för lärande och undervisning som hållit på fram till 2016 och jag undrar vad vi mejslar ut av det. Jag hoppas på något enkelt och tydligt.

Jag väddar om att kyrkostyrelsen ska beakta det som Kyrkolivsutskottet skickar med i sitt betänkande 2016:2 och dessutom utgå från de tankar som beskrivs i motionens bakgrundstext om möjligheten att bygga broar mellan människor både geografiskt och bland barn och unga i olika åldrar genom att dela upplevelser och erfarenheter och en känsla av sammanhang och samhörighet.

ANETTE NORDGREN:

Ordförande! Nu blev jag lite förvirrad, men det kanske kommer i det som kommer sedan, för att Manilla hade ett förslag som jag skulle yrka bifall på.

Det här är viktigt även för utlandsförsamlingarna. De två faktorerna, som finns i Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:2, med frihet inom ramverket och långsiktighet känns viktiga även för oss. Även det här med igenkänning är väldigt viktigt tycker vi. Vi har ju barn och unga som flyttar ut, vi har barn och unga som sedan flyttar hem igen och det är ju viktigt att de får känna igen sig och att de kan känna sig hemma i våra kyrkor, vilken församling de än tillhör.

NIKLAS GRAHN:

Ordförande! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:2. De här tre motionerna, 2016:40, 2016:46 och 2016:52, som behandlas i betänkandet, lyfter alla fram olika aspekter av lärande och undervisning i Svenska kyrkan. De har det gemensamt att de vill att kyrkomötet ska uppdraga till kyrkostyrelsen att ta fram program eller strategier för olika områden.

Undervisning och lärande är centralt för Svenska kyrkan. Under de senaste decennierna har det genomförts ett antal olika utvecklingsprojekt kring dessa frågor. Några exempel har redan lyfts fram i debatten. bl.a. *Barn och unga 0–18 år* och *Dela tro – dela liv*. Det finns också fler.

De här projekten ger ny kunskap och de har också gett nya metoder. De har dock inte haft till syfte att resultera i en sammanhållen, långsiktig och strategisk plan för kyrkans undervisning, och att en sådan plan utarbetas ser utskottet som mycket angeläget. Det är därför med glädje som vi kan konstatera att det i kyrkostyrelsens skrivelse 2016:1 framgår att kyrkostyrelsen har som avsikt att inleda ett systematiskt och sammanhållet arbete för att ta fram just ett program för lärande och undervisning i Svenska kyrkan. Enligt uppgift förs det även i biskopsmötet samtal som innefattar liknande tankar. Utskottet kan därmed konstatera att ett arbete i linje med vad motion 2016:46 föreslår är aviserat och föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Det finns några andra saker som utskottet också vill lyfta fram dels att det här arbetet präglas av långsiktighet. Perspektivet bör vara 15–20 år. Vi ser också att det är viktigt att det inte bara arbetas med frågan om *hur* kyrkans undervisning och lärande ska gå till, dvs. metodik och ramar, utan att det även tydliggörs *vad* kyrkans undervisning och lärande ska innehålla, t.ex. kunskapsmål. Det bör också finnas en frihet i det ramverk som vi tror kommer att komma fram, frihet så att det ska kunna fungera i de olika kontexterna som finns i församlingarna.

När det gäller de övriga motionerna tror vi att de kan hanteras i det här arbetet. Vi delar när det gäller motion 2016:52 att det här är akut och därför vill vi bifalla att just det arbetet påbörjas innan.

Bifall till Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:2.

MANILLA BERGSTRÖM (REPLIK):

Vi är väldigt nöjda med detta och tycker att det är ett väldigt bra förslag. Vi är bara lite oroliga för att man kanske glömmer av det här, som vi belyser i motionen som viktigt, med identitet och igenkänning och delande och brobyggande som vi tror att vi skulle kunna få till stånd om vi hade konkreta och gemensamma nämnare. Det vill vi också skicka med som en viktig punkt i det framtida arbetet för systematiskt och sammanhållet arbete inom lärande och undervisning i Svenska kyrkan.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 161.

§ 117 App om Luthers lilla katekes

JERKER SCHMIDT:

Ordförande, ledamöter, åhörare här i salen och via webben!

Det var en gång... Ja, det var en gång en kyrkomötesledamot som satt hemma på sin kammare och upptäckte att den Lutherska kyrkan i USA hade tagit fram en snygg, intressant och modern app om Luthers lilla katekes inför reformationsjubiléet 2017. Det var ju en jättefin idé, tänkte kyrkomötesledamoten, och tänkte att hans egen kyrka skulle kunna göra något liknande. Katekesen finns ju tillgänglig längst bak i psalmboken och på nätet, men en modern, snygg, grafisk och kanske t.o.m. en interaktiv app skulle kanske göra att man också når ut till fler som annars kanske inte skulle slå upp en psalmbok eller just söka på nätet.

Kyrkomötesledamoten skrev en motion till kyrkomötet och i utskottsbehandlingen möttes motionen av en stor glädje. Ja, sa man unisont, vilken kul idé, det kör vi på. Plötsligt var där tillsammans med utskottet en stor kör med 60 entusiastiska medarbetare från Kommunikationsavdelningen som alla gemensamt sjöng, Ja, vilken kul idé, det kör vi på. Omgående togs kontakt med ett företag som jobbar med att skapa appar och till årsskiftet 2017 så togs en app i bruk.

Så skulle det ju ha kunnat vara, men det var egentligen bara ledamöterna i Kyrkolivsutskottet som var så där glada. Det visade sig att tjänstemännen från kyrkokansliet uppställde svårigheter. Det är för kort om tid. Det är alldeles för svårt att hantera två plattformar, både Android och Apple. Det finns ju faktiskt pdf-filer på Svenska kyrkans hemsida. Vi kan ta fram en app, men vi kan inte garantera att den kommer ut 2017, För en kyrka som gått med 300 mkr i överskott 2015, för en kyrka med ett kyrkokansli med 377 medarbetare, varav 60 kommunikatörer, kan väl inte detta vara ett problem. Det tyckte i alla fall inte Svenska Kyrkans Ungas kyrkomöte.

Jag är ändå väldigt tacksam och glad över att Kyrkolivsutskottet behandlade motionen så vänligt och tog fram ett beslut ”med anledning av”. Tack så mycket! Det kör vi på.

LISSANDRA RICKEMARK:

Ordförande och åhörare! Det är sällan man får gå upp för Kyrkolivsutskottet och säga till motionären, precis så där glatt som han beskriver, att vi gillar din motion 2016:80. Vi håller med om dina tankar i din motion. Vi vill därför vara säkra på att din motion blir av.

Utifrån den information vi har fått är den utveckling och önskan som du föreslår i din första att-sats dock redan på väg. Vad gäller den andra att-satsen om en app med Luthers lilla katekes på svenska, vill vi så gärna att den blir till att vi avslår din att-sats till förmån för en ny att-sats så att ditt förslag, när det efter att äntligen har nått kyrkostyrelsens bord, inte kan falla på att det inte skulle hinnas med under 2017 som din att-sats stipulerar. Förhoppningsvis kan vi alla mycket snart ladda ner den från App Store och Play-butiken.

Bifall till Kyrkolivsutskottets förslag.

FREDRIK SIDENVALL:

Ordförande! Ja, nu kör vi. Jag vill instämma i den där kören och tacka dig, Jerker, för en viktig och betydelsefull motion 2016:80. Jag gläder mig också åt Kyrkolivsutskottets välvilja och tekniskt skickliga behandling och tänker att det här kan få en stor betydelse.

När Luther publicerade katekesen var det den modernaste form av tryckkonsten han använde. Det var affischer med illustrationer som skulle anslås på väggen hemma och det var ganska modernt på 1520-talets slut. Den här kombinationen av ord och bild och kanske också interaktionen som gör att man kan öva memorering har en stor betydelse. Våra hjärnor utvecklas med en viss progression, och under många år är barns och ungas hjärnor framför allt utformade för receptivitet. Med tilltagande frontallobsmyelinisering, som för oss män kommer framåt 25-årsåldern, kan vi också börja reflektera och tänka över det här. Jag tror att det här kan ha stor betydelse för att förstärka resonanslådan i den församling som lyssnar till förkunnelse och där man kan få ett aktivare förhållningssätt liksom det också är identitets-skapande.

Jag yrkar bifall till Kyrkolivsutskottets att-sats.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 162.

§ 118 Stöd och utbildning av unga ledare

SVEN INGVAR HOLMGREN:

Ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag yrkar bifall till reservationen i vår motion 2016:13 Stöd och utbildning för unga ledare.

Kyrkan ska vara till för alla åldrar. Unga ledare i Svenska kyrkan behöver mer utbildning och mer stöd i sitt ledarskap och det behövs också i församlingarna, att det finns erfarenhet och kompetens och förmåga att utvecklas. Vi skriver i vår motion att ett förslag är att vi inrättar en grundutbildning, en grundutbildning ungefär som församlingspedagogernas. Andra kristna samfund har idag för unga ledare, för unga vuxna, en mycket bra utbildning. Vi tror att det bästa är att göra en samordnande nationell aktivitet. Vi värnar här speciellt de små församlingarna.

I svaret från Kyrkolivsutskottet har man skrivit att kyrkomötet 2014 gav i uppdrag till kyrkostyrelsen att ta fram och planera för ett nationellt program där man skulle utreda hur det skulle gå till att organisera, genomföra och finansiera detta nationella program.

Detta måste prioriteras nu. Vi måste satsa på våra ungdomar. Ett engagemang för unga ledare i församlingen är en viktig väg in i ett aktivt församlingsliv. Svenska kyrkan måste värna denna möjlighet.

Genom att bereda möjligheter för unga att leda aktiviteter i församlingen är jag säker på att vi bäddar för oss en framtid där vi ser att många fler än idag vill vara med i Svenska kyrkan och aktivt arbeta i församlingen. Det innebär också att vi på sikt kommer att få fler medlemmar.

ANNA-KARIN WESTERLUND:

Ordförande och ledamöter! Ungdomarna är ju vår framtid. Vår motion 2016:13 har blivit väldigt välvilligt mottagen i Kyrkolivsutskottet så jag kommer inte att yrka på att vi ska godkänna motionen. Däremot kommer jag att yrka på bifall till reservationen. Det är viktigt att vi följer och fångar ungdomarna direkt efter konfirmationen. Utskottet har t.o.m. skrivit att ”det är med oro man konstaterar att det ofta saknas miljöer i Svenska kyrkan för unga människor som nyligen konfirmerats”. Därför är det viktigt att vi bör se till att det finns en utbildning för dem, speciellt som 80 procent av alla ungdomar efter konfirmationen bara försvinner från kyrkan. Eftersom det bara är 30 procent av våra ungdomar som konfirmeras blir det ju väldigt få ungdomar kvar. Det är jättebra att vissa stift har bra utbildningar och kan ta hand om sina ungdomar, men det är också viktigt att de små församlingarna har möjlighet att skicka sina ungdomar till utbildning och se till att de kan komma in och känna sig hemma i kyrkan. Det här skulle kunna lösas med en grundutbildning, som även Sven Ingvar pratade om. De här ungdomarna kommer naturligtvis att vara goda förebilder för alla ungdomar som sedan kommer in. Det här gör då att vi kommer att få fler ungdomar i kyrkan.

Jag vill bifalla reservationen som säger, ”oavsett var man bor i landet ska man ha möjlighet att utbilda sina unga ledare”.

MARIE NIELSÉN:

Ordförande och kyrkomötesledamöter! Jag talar för Kyrkolivsutskottet. Utskottet förstår motionärernas tanke med motionen och håller med om att det är ett jätteviktigt ämne. Utan våra unga ledare kan vi inte utveckla vår kyrka. Dessa ska vi fånga upp redan i barntimmarna och när de sedan vandrar uppåt och blir miniorer etc. och när de konfirmeras att man fångar upp dem och gör dem till hjälpledare i

konfirmandarbetet. Detta är att trygga återväxten både inom församlingen men även inom ledarskapet och att vi föryngrar deltagandet i våra kyrkliga handlingar. Att visa att de blir sedda och uppskattade är en viktig parameter men många av oss är väldigt dåliga på det. Många gånger tycker många att det är jobbigt att ha unga ledare istället för att se vilken utvecklingsmöjlighet det är med unga ledare. Redan nu får många unga ledare redan intyg på att de är ledare eller har varit ledare och detta ska givetvis få fortsätta. Många av de unga ledarna använder intygen när de söker till utbildningar eller i arbetslivet, och många arbetsgivare ser det som en merit att unga ledare och personer har varit engagerade i kyrkan. Kyrkan har faktiskt ett väldigt högt anseende även på den icke-religiösa arbetsmarknaden. Detta arbete klarar församlingar och stift bäst av själva. Detta är ingenting som behöver vara ett kyrkomötesbeslut på för att det ska gå vidare. Ta hand om de unga ledarna i församlingarna och i stiftet. Visa dem den uppskattning som de förtjänar.

Med anledning av detta föreslår Kyrkolivsutskottet kyrkomötet att avslå motion 2016:13.

SVEN INGVAR HOLMGREN (REPLIK):

Ordförande! Vi delar inte Kyrkolivsutskottets uppfattning i den här frågan. Det är många som behöver förstärkning av människor, unga ledare, i sin församling. Jag läser innantill från motion 2016:85, som behandlades här igår: ”Mot bakgrund av svårigheter på flera håll, och inte minst i några stift, att rekrytera kyrkligt utbildad personal behövs en förnyad satsning på att återigen tillhandahålla ett brett användbart redskap för att främja församlingen som en rekryterande miljö”.

Det säger väl ganska mycket om att det här är viktigt. Jag tycker att vi ska prioritera den här utredningen som 2014 års kyrkomöte la till kyrkostyrelsen. Den behöver komma fram nu.

MARIE NIELSÉN (REPLIK):

Jag anser att just denna kompetens har vi i våra församlingar och att stiftet klarar detta alldeles ypperligt. Vi behöver inte, som en tidigare person sagt här, uppfinna hjulet en gång till. Ta vara på den kunskap som redan finns ute i våra församlingar.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 163.

§ 120 Fokus på kärnfrågor

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag vill yrka bifall till motion 2016:33 om att fokusera på kärnfrågor, och då vill jag understryka både det som är kärna och det som har med frågor att göra. I den här motionen vill man alltså att det som är kärninnehållet i kyrkans bekännelse ska komma fram men också att medlemmarnas frågor ska beaktas.

Jag har idag kollat upp den här trenden med utträden som har fått rejäl fart. Den fortsätter i Svenska kyrkan. Jag är för min del övertygad om att det hänger ihop med att kyrkan alltmer liknar ett politiskt parti där man partiskt tar ställning i olika frågor. Jag menar att kyrkan i stället skulle redovisa argument för och emot olika ståndpunkter och låta medlemmarna ta ställning, alltså verka för egenmakt, myndighet, och inte pracka på människor ovanifrån olika särintressen och ståndpunkter som man då ska ha. Jag tror att det är livsfarligt för kyrkan att man förknippar kyrkans budskap, evangelium, med olika partsinlagor och partsintressen för då förvränger man bilden av kyrkan.

Det här inleddes 2005 när informationschefen i Svenska kyrkan, Ingrid Andersson, i en artikel i Svenska Dagbladet proklamerade att kyrkan fr.o.m. nu skulle börja att ta ställning i en massa kontroversiella frågor och man räknade med att folk skulle utträda. Men det skulle man få på köpet, så att säga, för det viktiga var att kyrkan inte skulle vara ljummen utan engagera sig.

Det har tidigare påpekats att Svenska kyrkan står i fara att bli något slags sekt, eller någon slags hybrid mellan folkkyrka och sekt. Det är en olycklig utveckling. Man fördunklar evangeliet också, enligt min mening, och man blandar in en massa partssynpunkter på ett ensidigt sätt. Ge argument för olika synpunkter. Man måste inte ha bara en uppfattning i olika frågor om klimat, sexualitet, flyktingar, fred och krig och patriotism eller vad det kan vara. Utrusta människor i stället ge dem chansen att bilda sig en egen uppfattning. Stöd studiegrupper, uppmuntra människor att bilda sig själva på olika sätt. Det skulle jag vilja föreslå.

Jag yrkar bifall motion 2016:33.

ANDERS AHL:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2016:33 om att vi ska fokusera oss mer på kärnfrågorna. Det pratas så mycket om att kyrkan tappar medlemmar och det finns väl ingen universallösning på det.

Däremot kan man fokusera på vissa saker som framgår i vissa rapporter, t.ex. undersökningen från Timbro. Många menar på att kyrkan styrs mer av ideologiska vägval än av det religiösa, och att man inte utgår från det som medlemmarna vill prioritera. I den här boken säger 40–50 procent att man ska fokusera mera på det diakonala arbetet i form av hjälp till utsatta människor. Längst ned på listan hittar vi gudstjänster och miljöfrågor. I Hammarö kommun t.ex. har vi något som kallas för blomsterfonden, där man besöker gamla människor som är ensamma och som fyller år. Det är ett exempel på en sak som man kan lyfta på alla nivåer, ensamheten.

DANIEL LARSON:

Ordförande! Jag talar för Kyrkolivsutskottet. Utskottet håller med motionären om att det är viktigt att lyfta fram kyrkans kärnfrågor till kommunikation men anser att det redan görs i dag till stor del både i det arbete som sker lokalt i församlingarna, och som bygger på församlingarnas grundläggande uppgift med gudstjänst, undervisning, diakoni och mission men också i den nationella nivåns kommunikationsarbete. Utskottet menar också att det redan finns styrdokument för kommunikationen som lyfter fram kärnfrågorna som viktiga i kommunikationen. Utskottet anser vidare att uppdraget att kyrkostyrelsen inför kyrkomötet ska redogöra för hur den kan stärka opinionsarbetet kring de av medlemmarna prioriterade frågorna är för opreciserat och otydligt. Svenska kyrkan har ett gemensamt löfte för hela sin verksamhet och en gemensam avsändare. Kommunikationslöftet är ett strategiskt styrinstrument som beskriver hur Svenska kyrkan vill uppfattas internt och externt. Detta för att tydliggöra vad Svenska kyrkan är och vad Svenska kyrkan står för och vad Svenska kyrkan erbjuder. Allt som kommunicerar Svenska kyrkan ska i största möjliga mån bidra till att bygga denna önskade bild av Svenska kyrkan.

Kärnvärdena utgör grundpelarna för Svenska kyrkans kommunikation. De ska ge riktning och inspiration såväl internt som externt. De beskriver värderingar som ska genomsyra kommunikationsvisionen och varumärkeslöftet. Kärnvärdena är närvaro, öppenhet och hopp.

Svenska kyrkan vill vara en öppen folkkyrka som välkomnar var och en som söker sig till henne. Troende, sökare eller tvivlare, medlem eller icke medlem – Svenska kyrkan vill vara öppen för alla. Svenska kyrkan vill vara öppen för eftertanke. Stillhet och samtal kring liv, tro och tvivel. Svenska kyrkan vill ge rum för möten med Gud och med den som tydligast låter oss ana vem Gud är, Jesus Kristus. Svenska kyrkan vill vara en lyhörd kyrka som vågar vara ärlig kring trons villkor i samtiden. Svenska kyrkan är, som alla vet, demokratiskt uppbyggd och beroende av människors engagemang. Alla kan vara med och påverka och det finns rum för många olika sätt att ta ansvar för sin tro.

Motionären lyfter in en rapport från Timbro, en del av stiftelsen Fritt näringsliv. Frågan är vilka vi ska förhålla oss till när vi stakar ut hur vi ska jobba med kärnvärden i Svenska kyrkan. Det beslutar ju vi här som är utsedda, valda att företräda medlemmar ute i församlingar och på den här nivån.

Kyrkolivsutskottet föreslår att kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:33.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Det här är ju egentligen inte ett svar på varken motionen eller på den kritik som bl.a. jag har yttrat. Det här med kommunikationsplattform, vision och löfte osv. är formella egenskaper som har att göra med kommunikation, men det har väldigt lite att göra med innehållet. Är det fortfarande så att Svenska kyrkan står fast vid det här som Ingrid Andersson publicerade den 16 februari 2005 i Svenska Dagbladet, att Svenska kyrkan ska ta ställning i en massa kontroversiella frågor och får på köpet att folk utträder, men det är mycket bättre än att kyrkan är ljummen? Det här tror jag är ett mycket olyckligt beslut.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 165.

§ 121 Orsaken till flyktingströmmarna

CORNELIA DAHLBERG:

Den humanitära stormakten Sverige, världens största vapenleverantör per capita, medverkar i krig mot främmande länder, mot länder som inte hotar vårt land och som inte avser att lägga sig i våra angelägenheter. De vill inte avsätta Stefan Löfvén för att han inte kan hantera parallellsamhällena som i många fall antar krigsliknande tillstånd utan de låter oss sköta våra egna angelägenheter. I min motion 2016:6 nämnde jag Libyen som exempel. Sverige valde att delta tillsammans med Nato i ett regelrätt anfällskrig mot Libyen. Det här blev inte skildrat i media på det viset utan det skildrades som om vi gjorde en humanitär insats genom att typ rädda Libyens folk från deras ledare. Idag består Libyen av ett enda kaos. FN ansåg att Libyen skulle uppnå målet om halverad fattigdom till år 2015, alltså förra året, i norra delen av Afrika, i den regionen. Det målet kommer kanske aldrig att uppnås efter vårt anfällskrig.

Jag fick hjälp att formulera att-satserna i den här motionen av kyrkans personal eftersom den först inte togs emot utan fick ändras. Det ska bli spännande att se hur många ledamöter som kommer att säga nej till de här väldigt öppet formulerade att-satserna som går ut på att försöka stoppa Sveriges inblandning i krig samt att ställa sig på den sidan Nato/USA, som är den största krigsskaparen i vår tid.

Ni kanske undrar vad jag pratar om eftersom media inte alls har framställt det på det här viset. Jag kan nämna att Khaddafi ville grunda en egen valuta och där trampade han nog på ömma tår. Det finns intressen som media arbetar för och det

kan vara en anledning till att vi inte får reda på vad som egentligen händer i verkligheten.

Bifall till motion 2016:6.

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag har inget speciellt yrkande men jag kanske kan bidra med några reflektioner med anledning av motion 2016:6, som rör Svenska kyrkans arbete för fred och försoning. Det är ju sant att medlemskap i Nato inte ligger inom kyrkans ansvars- och kompetensområde, men vi får ju reflektera över det, och även reflektera över de här – faktiskt – angreppskrigen som EU är inblandad i. Nu finns det en trend att EU ska militariseras. Det bör man ha med sig när man tänker på EU som ett slags fredsunion. Det argumentet är kanske inte fullt så giltigt som vi tänker oss.

Det finns en annan sak som bekymrar mig och det är att man vill försöka skrämman Sverige i Nato genom en väldigt intensiv propaganda mot Ryssland. Det var ju så att när Sovjetunionen bröt ihop uppstod en massa gränskonflikter runt om i de tidigare gränsområdena och det har varit krig på några ställen. Däremot har det inte varit krig i Östersjöområdet. Vad jag vet finns det inga gränskonflikter och Ryssland har inga anspråk i Östersjöområdet. Därför är det lite konstigt att framställa Ryssland som ett slags aggressiv farlig makt som plötsligt kastar sig över sina grannar. Det är inte riktigt så det ligger till. Talar inte jag som en Putin-agent nu? Jag tycker inte det. Om man ser i ett lite längre perspektiv är det faktiskt Ryssland som har räckt ut handen till Europa. Putin höll ett berömt tal 2005 där han såg framför sig samarbete osv. men tyvärr blev det ingenting av detta. Nu pratar man om den där gasledningen i Östersjön och man glömmer hela tiden att slutändan för den gasledningen ska ju vara Tyskland ...

Flyktingströmmarna från Libyen blev värre sedan man hade fått bort Khaddafi. Jag tror att Turkiet, just med hjälp av flyktingströmmar, är ett stort hot mot Europa. Turkiet har hotat att skicka på miljoner flyktingar till Europa och det hotar även Sverige. Det bör vi också ha med oss när vi bedömer olika hot och faror som vi är utsatta för, när vi arbetar för fred och försoning.

NIKLAS LARSSON:

Ordförande! Jag kan börja med att säga att det är väldigt roligt att sitta i Kyrkolivsutskottet. Det kan ni tänka på till nästa mandatperiod för vi behandlar och diskuterar ett väldigt brett ämne. Nyligen har vi diskuterat att fokusera på kärnfrågor och nu diskuterar vi om vi ska vara med i Nato eller inte. Det är rätt så spännande.

I Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:7 står det att utskottet anser att arbete för fred är en viktig och angelägen fråga för Svenska kyrkan och konstaterar att det sker redan idag. Man har ju policydialog med bl.a. regering och riksdagsledamöter. Vi tycker att det är svårt att ställa oss bakom den första att-satsen.

Under våren har ett Svenska kyrkans positionspapper antagits om rättvis fred och där står:

- Svenska kyrkan ska verka för att främja religionens fredsskapande roll.
- Svenska kyrkan främjar mänsklig säkerhet.
- Svenska kyrkan arbetar för ett avskaffande av kärnvapen.
- Svenska kyrkan arbetar för nedrustning och en mycket restriktiv hållning angående export av och handel med krigsmateriel.

Utskottet anser vidare att frågan om medlemskap i Nato inte ligger inom Svenska kyrkans ansvars- och kompetensområde och därför föreslår utskottet att även den punkten avslås.

Många av oss är även partipolitiker, och är man inte det kan man bli medlem i ett parti, och den vägen påverka frågorna i riksdagen där man fattar beslut, utom om medlemskap i Nato.

Jag yrkar avslag på punkt 1 och punkt 2 i motion 2016:6.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 166.

§ 122 Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete

BIRGITTA LINDÉN:

Nu talar jag återigen för en reservation till Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:8. Vi vill nämligen avslå motion 2016:32 punkt 2. Den är väldigt lik den förra reservationen som jag också talade för. Den har samma syfte och i konsekvensens namn blir min motivering ungefär densamma och då behöver jag inte upprepa det jag sa tidigare.

Jag tänkte på det här med att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram strategier för mission och undervisning och förra motionären hävdade att det måste ske skyndsamt och det finns väl en sådan önskan här också. Sedan tänkte jag att om vi skulle ge ett uppdrag nu, skulle något brukbart inte bli snabbare framtaget än om vi inväntar det arbete som redan pågår och som förväntas bli redovisat till kyrkomötet 2017, jag tänker på *Dela tro – dela liv*.

Vi yrkar avslag på motion 2016:32 punkt 2.

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2016:32 om undervisning av nya svenskar osv.

Jag vill bidra med några reflektioner om Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete osv. Det har ju skett drastiska förändringar sedan ett år. Ärkebiskopen var chockad, regeringen tillsatte identitetskontroller. Idag är det en annan politiker, Anna Kinberg Batra, som i Aftonbladet säger varför hon har ändrat sig om invandring. Jag förstår att de som varnade och blev utfrysade känner ilska. Jag är helt övertygad om att det kommer att bli dramatiska förändringar när det gäller flykting och migration men även den etik som ligger till grund för hur kyrkan och andra aktörer har handlat. Det här gamla systemet för asyl har helt enkelt kollapsat och brutit samman.

Häromveckan var fru Merkel i Afrika och förhandlade om ”centraler”, läger låter ju illa. Man står under hot av att Turkiet släpper loss stora strömmar. Det här med medborgerliga rättigheter har ju kommit i motsats till mänskliga rättigheter, och det är ju tragiskt, men jag tror att vi måste tänka igenom detta. Det får ju inte bli så att det man kallar för mänskliga rättigheter slår ut demokrati och blir gränslösa rättigheter, rättigheter mot demokrati, rättigheter mot äganderätt osv. Hur som helst, det kommer att bli dramatiska förändringar de närmaste åren och kyrkan gör rätt i att börja fundera på detta redan nu på olika sätt och kanske återkommer nästa år med lite mer synpunkter i den här frågan. 70 procent av dem som kom förra året var män. Hälften har inte asylskäl om vi ska tro såväl svensk som tysk inrikesminister. Vi har all anledning att fundera igenom det här med den etik som vi vill följa framöver.

Jag återkommer förmodligen i den här frågan.

KJELL PETERSSON:

Ordförande! Min och Bertil Murrays motion 2016:20 har sin bakgrund i en rapport från Europaparlamentet, Freedom of religion and belief and religious tolerance. Den omtalades i Kyrkans tidning den 30 juni, och där konstateras att situationen för religiösa minoriteter är extremt allvarlig och nästan alltid handlar det om kristna minoriteter och då i synnerhet i Irak och Syrien. Den här motionen är framtagen utifrån det som fanns i denna rapport. När vi arbetade med detta kom vi fram till att vår kallelse som kyrka skulle kunna fokuseras på att värna religionsfriheten på olika sätt när kyrkan har yttrat sig och agerat i de här frågorna. Nu visar det sig, vilket också sägs i Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:8, att detta behov av att värna religionsfriheten fanns redan med i kyrkostyrelsens skrivelse, så man kan väl säga att den att-satsen har fallit. Den andra att-satsen föreslår att kyrkostyrelsen verkar för att kristna flyktingar får en fristad i Sverige. Där sker redan ett arbete som utskottet erinrar om, nämligen att kyrkan på olika nivåer i sitt arbete arbetar för att religiösa minoriteter ska få skydd. Detta är givetvis alldeles utomordentligt bra, rätt och riktigt, och det står samtidigt inte i motsättning till motionens yrkande att Svenska kyrkan särskilt verkar för att kristna flyktingar får en fristad i Sverige. Det görs redan en hel del men jag skulle vilja yrka på den andra att-satsen i motion 2016:20 att kyrkomötet antar den för att sätta ytterligare tryck på denna fråga.

ANDERS AHL:

Ordförande! Tack för vårt första bifall! Kyrkolivsutskottet har beslutat att man vill bifalla den andra punkten och det är väl första gången som det har hänt, och vi är väldigt tacksamma för att vår partigrupp får stöd för en punkt. Jag vill dock yrka bifall till hela motion 2016:32 för den här berör ju min motion om det här med effektivt bistånd. I den här motionen vill jag att kyrkan ska bli en opinionsbildande kraft för ett effektivt svenskt bistånd och samverkan i det internationella samfundet. Det är något som vårt parti har drivit en längre tid.

Jag blir väldigt glad när jag ser att även biståndsministern Isabella Lövin har insett det här. Hon skriver i en debattartikel i Svenska Dagbladet att vi måste rikta biståndet där det gör bäst nytta. Hon säger även att svenskt bistånd gör skillnad, höj anslagen till UNHCR, och så ska man tänka långsiktigt. Man ska tänka konfliktlösande, bygga upp samhället och se roten till det onda. Man ska inte tänka kortsiktigt här och nu, utan man ska bygga upp samhällen på lång sikt på plats. Vi måste även tänka på framtiden, om hur de nyanlända har det. Arbetsförmedlingen kom med nya rapporter om att det är många nyanlända som är utanför arbetsmarknaden och polisen har gått ut med att den undre världen jublar för nu har man en stor rekryteringsbas. Vi måste se över vad som är bra migrationspolitik rent opinionsmässigt.

Bifall även till motion 2016:31 om utsatta kristna. Open doors har kommit ut med en rapport om att övergreppen mot kristna ökar i alla världsdelar. Det här handlar inte om att exkludera en grupp utan om en grupp sticker ut ska man satsa mer resurser på alla nivåer, även i Hammarö kommun. Om det är föräldrar som behöver barnomsorg, så betyder inte det att man inte vill ha äldreomsorg.

SOFIA ROSENQUIST:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar och övriga åhörare! Jag talar för Kyrkolivsutskottet som i detta betänkande 2016:8 alltså har behandlat tre motioner, 2016:20, 2016:31 och 2016:32.

Motion 2016:20, Svenska kyrkans flyktingarbete, av Kjell Petersson och Bertil Murray. 1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i Svenska kyrkans flyktingarbete alltid aktualisera rätten till religionsfrihet. 2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att kristna flyktingar får en fristad i Sverige.

Utskottet menar att det arbete som efterfrågas i punkt 1 redan pågår och dessutom kommer att öka och att motionens punkt 1 därmed anses vara besvarad. Som framgår av betänkandets bakgrundstext har Svenska kyrkan under lång tid i sitt opinionsarbete verkat och verkar för att svenska politiker och migrationsmyndigheter står upp för förföljda religiösa minoriteters rätt och möjlighet att söka en fristad i Sverige. Utskottet anser därför att även motionens punkt 2 kan anses vara besvarad.

Motion 2016:31, Omsorg om kristna asylsökande, av Aron Emilsson och Helena Elmqvist, 1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att arrangera ett symposium där Svenska kyrkans roll och ansvar för kristnas utsatthet på asylboenden avhandlas. 2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för framtagande av förslag till råd och vägledning för hur församlingarna kan stödja utsatta kristna.

Utskottet delar motionärernas åsikt att omsorgen om kristna asylsökande är en angelägen fråga, men tror inte att ett symposium eller ett särskilt råd för dessa frågor är rätt väg att gå. Därför föreslår utskottet att motionens båda punkter avslås.

Motion 2016:32 Opinion och mission i migrationsfrågor av Aron Emilsson.

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att låta revidera formuleringarna om Svenska kyrkans syn på migrationsfrågorna i kommunikationskanaler som Svenska kyrkans hemsida i enlighet med vad som anförs i motionens motivering.

2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram råd och vägledning för hur församlingarna kan arbeta med mission för nyanlända.

Utskottet anser att Svenska kyrkans kommunikation kring flykting- och migrationsfrågorna väl avspeglar den ståndpunkt Svenska kyrkan har i dessa frågor och ser därför ingen anledning till att revidera vare sig ståndpunkt eller kommunikation. Däremot delar utskottet motionärernas åsikt att församlingarna är i stort behov av stöd i att hantera frågor kring mission och undervisning för nyanlända och föreslår därför kyrkomötet att bifalla motionens punkt 2.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 167.

§ 124 Utbildningsväg för diakoner efter grundutbildningen

GUNILLA ELDEBRO:

Ordförande! Jag talar för Kyrkolivsutskottet och det gäller motion 2016:2. Motionärens förslag är att uppdra till kyrkostyrelsen att bygga en utbildningsväg för diakonerna inom diakoni och diakonivetenskap efter grundutbildningen.

Utskottet delar motionärens tankar och synpunkter om hur viktigt det är angående diakonernas möjligheter till fortbildning, och även i biskoparnas biskopsbrev tas detta upp. På sikt är det ett behov att bygga upp en fortsatt utbildningsväg. Vi kan idag se att det finns vissa möjligheter för diakoner till fortbildning på högskolenivå bl.a. på Ersta-Sköndal högskola och Uppsala universitet. Fortbildningar kan även finnas i de olika stiftet och t.ex. S:t Lukasstiftelsen. Naturligtvis är dessa fortbildningar nödvändiga för professionen och möjlighet till att träffa diakoner från andra församlingar och stift.

Hösten 2014 startade den pastoralteologiska utbildningen på Svenska kyrkans utbildningsinstitut för diakonkandidater som hade klarat prövningen att gå vidare. Den är på två terminer. Utskottets mening är att Svenska kyrkans utbildningsinstitut på sikt även skulle kunna erbjuda diakoner fortbildning, men för närvarande menar utskottet att det är för tidigt att göra det. Det startar alltså 2014. Det bör även i detta sammanhang klargöras om en diakonivetenskaplig utbildning kan bli en högskoleutbildning i statlig regi och inte en uppdragsutbildning. Utskottet delar motionärens tankar och tycker att det är en bra motion men anser att den är för tidigt väckt och därför svår att idag svara på.

Utskottet yrkar på avslag på motion 2016:2 – med krans.

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande och ledamöter! Tack för kransen men jag vill ändå yrka bifall till motion 2016:2.

Någon har sagt att diakonins är kyrkans framtidsväg, Det ligger mycket i det talesättet. Kyrkans diakonianställda utför ett oerhört viktigt arbete och är på många sätt ett kyrkans ansikte gentemot samhället och medmänniskorna. Diakonin leds fram av kyrkliga företrädare som något av det viktigaste i en församlings verksamhet. Vi märker detta i biskopsbrevet om diakonin som också citeras i Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:9.

I Jonas Bromanders utredningar om vad medlemmarna förväntar sig av kyrkan hamnar diakonin högst upp. I den samhällssituation som vi nu upplever med utanförskap, flyktingar, asylsökande med människor i olika åldrar som mår dåligt, då ökar de diakonala behoven. Våra diakoner utför ett värdefullt arbete och har förstås en bra grundutbildning, men vad finns det då för framtidsvägar? Vad finns det för fortbildning och vidareutbildning?

Utskottet radar upp några exempel men jag tolkar ändå betänkandet såsom att Sverige på något sätt har halkat efter grannländerna när det gäller fortsatta utbildningsvägar inom diakoni och diakonivetenskap. Utskottet pekar på att Svenska kyrkans utbildningsinstitut på sikt bör kunna erbjuda fortbildning. Vad betyder egentligen ”på sikt”? Handlar det om år eller årtionden? Varför inte redan nu ta tag i det som efterfrågas, för hos flera av landets 1 100 diakoner finns säkert en längtan efter fortbildning. Vi kan kalla det för en masterexamen i diakoni. Jag har fått erfara att det finns svenska diakoner som åker till Norge för att få denna utbildning. Det kan man ju naturligtvis göra men att åka till Norge kräver ju både ork, energi och ekonomi.

Jag skrev den här motionen i april och tidigt i höst kom ett specialnummer av Svensk kyrkotidning om diakoni. Det numret innehöll flera artiklar som styrkte mina tankar, och jag la särskilt märke till två rubriker, ”Stort behov av diakoner med vidareutbildning” och ”Väl utbildade medarbetare orkar stå upp för utsatta”. Om Svenska kyrkan värderar sina diakoner, varför ska vi då släpa efter de nordiska grannländerna och hänvisa till s.k. på-sikt-åtgärder? Varför inte ta tag i problemet redan nu? Vi vet att behovet finns och vi vet att det finns en efterfrågan. Diakonin är kyrkans framtidsväg och vi kan vara med om att underlätta detta vägarbete.

Bifall till motion 2016:2.

MAJ-LIS AASA:

Det behövs en professionell utbildning på avancerad nivå magister eller master inom diakonin. Jag gick ut på Ersta, sista kullen, och jag hade lyckan att få högskolepoäng

i diakoni. Det fick mina kurskamrater också, och av 38 är 36 vigda. Jag har frågat dem om hur många som skulle vara intresserade av en masterutbildning om den fanns i Sverige. Det är många.

Sedan år 2000 har diakonen varit del av vigningstjänsten och diakonin är organiserad i kyrkans församlingar. Det krävs utbildning med särskild inriktning på socialt vårdande arbete i kyrklig kontext.

Diakonivetenskap i Uppsala har en teoretisk inriktning. I Norge är ämnet diakoni och professionell praxis. Ersta samarbetar med Norge men då krävs det att du ska kunna läsa på norska och känna att det fungerar, och det fungerar väl för många men kanske inte för andra. Mycket litteratur är också på engelska. I USA kan man hitta en master i diakoni. Hur långt ska vi åka? Jag har pendlat från Los Angeles till Sverige för att läsa – och det går.

Det går att skapa den typen av utbildning även i Sverige inom socialt arbete och vårdvetenskap, men staten har knappast intresse av att finansiera Svenska kyrkan att få diakoner med masterutbildning. I Svenska kyrkan har man med diakonatet och diakonin ett teologiskt grundat socialt ansvar som motsvaras av högt utbildade och kompetenta diakoner. Behovet ökar i takt med ökande sociala ojämlikheter, integrationsproblematik och politisk populism, förändringar av den svenska välfärden liksom strukturella förändringar i kyrkan som församlingarnas sammanläggningar. Det är viktiga argument. Diakonin är ett kvinnodominerat fält nu utan möjlighet att utbilda sig högre än en kandidat. Du kan riskera ojämlikhet och osunda genusmönster så småningom med detta.

Jag yrkar på bifall till motion 2016:2.

GUNVOR VENNBERG:

Ordförande! Jag råkar vara ett exempel på en person som går masterutbildningen i Norge, så jag måste säga någonting. Jag har faktiskt ett tilläggsyrkande. Det är nämligen så att om man går den här masterutbildningen i Norge är det inte säkert att man kan arbeta som diakon i Svenska kyrkan. Jag yrkar att med anledning av motion 2016:2 att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka möjligheten till diakonvigning i Svenska kyrkan av den som fullföljt diakonutbildning godkänd av en systerkyrka inom Borgågemenskapen.

Den här utbildningen, som rosas som en bra fortbildning för diakoner, går jag som inte är vigd till diakon och då blir det annorlunda. Då är det så att när man har gått ut den, kan man söka diakontjänst i Norge men inte i Sverige. Har man väl blivit vigd till diakon i Norge, då räcker det med att man jobbar där några år, och sedan kan man komma tillbaka och söka svenska tjänster inom ramen för Borgåöverenskommelsen. Jag skulle vilja kalla den en ”bugg” i systemet. Det skulle ju kunna vara fler än jag som tycker att det är en bra utbildningsväg att gå den norska utbildningen och sedan bli vigd i Sverige, men den möjligheten finns inte. Med tanke på att det är väldigt svårt att besätta diakontjänster och att vi inte ser någon direkt lösning på diakonbristen borde vi se över hur vi behandlar systerkyrkornas utbildningar.

Utbildning har utvecklats väldigt mycket under senare tid. Jag skulle knappast gå en distansutbildning från Oslo om det inte vore för internet och den Bolognaprocess som universiteten har drivit framgångsrikt. Universiteten driver på för att underlätta för studenter att studera utomlands. Om det inte finns arbetsgivare som sedan vill anställa, då är det ju kört ändå.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 168.

§ 125 Meddelande

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Biskopsmötet har beslutat om särskild beslutsordning om kyrkomötet beslutar bifalla motion 2016:29, dock inte om kyrkomötet beslutar i enlighet med Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag eller i enlighet med Jesper Eneroths förslag.

§ 126 FN:s konvention mot rasdiskriminering

BERIT BORNECRANTZ DIAS:

Ordförande och ledamöter! Jag känner mig helt förvirrad. Jag vet inte om jag drömmer eller om jag är vaken. Är det sant? Är det möjligt att människor ännu en gång är i fara på grund av etnisk tillhörighet, religion eller sexuella preferenser? Det känns precis som igår när världen vaknade en morgon till nyheten att ett demokratiskt land fick Hitler till ledare. Så skriver en av våra äldsta överlevande från förintelsen, Hédi Fried, i DN den 16 november och varnar för att våra politiska tider påminner om tiden före förintelsen. Vi ska lyssna på våra överlevande, de varnar oss. När mer än 500 nazister för tio dagar sedan marscherade på Stockholms gator är det en varning till oss. Tidningen Expo rapporterade om den nazistiska Nordiska motståndsrörelsen när de tågade igenom Stockholm. Daniel Poohl, chefredaktör på nämnda tidning, sa att Nordiska motståndsrörelsen samlade fler demonstranter än någonsin tidigare, 500 personer. Nordiska motståndsrörelsens ledare Simon Lindberg är optimistisk om att organisationen kommer att fortsätta växa. Han berättar att de lyckats få kommunala mandat, att man kan ansluta sig till organisationen även om man inte vill beskriva sig som nationalsocialist, bara man håller med om att stoppa invandringen. Han gör samtidigt klart att Nordiska motståndsrörelsen inte kommer att undvika att ta upp frågor som judefrågan. Det ingår inte i det nordiska lynnet att dölja sina avsikter, säger han.

Vad betyder det här? Det betyder att vi nästa mandatperiod faktiskt riskerar att tvingas dela bänk med en uttalat nazistisk nomineringsgrupp här i kyrkomötet. Därför är det av högsta vikt att Svenska kyrkan tar sin profetiska kallelse på allvar, nu eller aldrig, och vädjar till vårt lands regering om att lagstifta mot rasistiska gruppers rätt att organisera sig, eftersom regeringen redan förbundit sig att lagstifta mot organiseringen, just genom att ratificera FN:s konvention om rasism. Av någon underlig anledning har olika regeringar sedan 1970-talet inte tagit nazisthotet på allvar och får därför om och om igen kritik från FN:s granskningskommitté på grund av sitt inkonsekventa hållningssätt.

Jag vill vara lite pedagogisk och, för er som inte har hunnit läsa motionen, läsa vad utskottet tar upp i betänkandet. Jag måste tacka så mycket för bakgrunden som utskottet har hjälpt till med. FN:s granskningskommitté ser en fara med den restriktiva tolkningen av hets mot folkgrupp som tillämpas i Sverige. Granskningskommittén menar att det inte finns några uttryckliga rättsregler som olagligförklarar och förbjuder organisationer som främjar och uppmanar till rashat. Därför upprepar den sin tidigare rekommendation att Sverige ska ändra sin lagstiftning, så att organisationer som främjar och uppmanar till rashat olagligförklaras och förbjuds i linje med artikel 4 b i konventionen.

Bifall till motion 2016:89.

TORBJÖRN ARVIDSSON:

Ordförande! I ganska många frågor har vi samma långsiktiga mål, ibland lite olika tankar om vilka vägar som bäst leder fram till målet. Kyrkolivsutskottet står själv-

klart bakom ambitionen att arbeta mot rasdiskriminering och vi ser också att Svenska kyrkan utifrån vår gemensamma tro försöker göra det på alla nivåer. Lokalt i församlingarna finns det många goda exempel och de senaste åren har det blivit ännu fler med anledning av den stora mängden nya asylsökande som har kommit till Sverige. Jag ska inte ta tid här och räkna upp en mängd lokala exempel. Vi har nog alla i våra egna församlingar bra exempel. Samma gäller arbetet i stiftet.

I Kyrkolivets betänkande 2016:10 tar vi ett exempel, vi nämner Stockholms stift, som hade kampanjen *Gör inte skillnad på människor*, som lyfte fram både kyrkans värdegrund och vårt engagemang för människors lika värde. I betänkandet ger vi också några exempel på vad som har gjorts på nationell nivå genom material, deltagande i olika projekt och kampanjer. Den nationella nivån har även agerat gentemot staten i sitt påverkansarbete, eftersom motionen handlar om det, genom att kyrkostyrelsen lämnade 2013 ett yttrande på en statlig utredning om främlingsfientlighet. Där lyfte kyrkostyrelsen bl.a. fram att rasism mot samer och romer gavs för liten plats i betänkandet. Att vädja till regeringen om att bättre uppfylla FN-konventionen mot rasdiskriminering kan vara en väg att gå. I utskottet tror vi dels att regeringen känner väl till både kritiken från FN:s granskningskommitté och hur hela den här frågan hänger ihop med svenska grundlagar, bl.a. yttrandefrihetsgrundlagen som är väldigt vid i Sverige, dels tror vi att vad vi själva gör som kyrka, församlingar och enskilda kristna för att motverka rasdiskriminering är mera betydelsefullt och mera verkningsfullt.

Bifall till Kyrkolivsutskottets förslag.

BERIT BORNECRANTZ DIAS (REPLIK):

Det enda motiv till avslag är ju egentligen att det inte är lämpligt att vädja i tid och otid, men det tycker jag är väldigt märkligt och det kan man ju tycka. I tid och otid ska man inte göra det, men just därför när det är så pass allvarligt så finns det anledning.

TORBJÖRN ARVIDSSON (REPLIK):

Vi har ingen prestige i Kyrkolivsutskottet. Tror man att det är en bra väg att göra en vädjan till regeringen då röstar man ja till motion 2016:89. Tror man att det inte är så verkningsfullt då röstar man för utskottets förslag. Kyrkolivsutskottet har verkligen ingen prestige i det här.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 169.

§ 127 Avgifter för barn på nationell nivå

BIRGITTA LINDÉN:

Ordförande och ni andra som lyssnar! Nu är det dags för mig att ta den tredje reservationen i kväll som gäller Kyrkolivsutskottets betänkande 2016:11. I utskottets betänkande vill vi yrka bifall till motion 2016:41. Motionärerna vill att kyrkomötet uppmanar kyrkostyrelsen till att på nytt titta på de kostnader som tas ut av barn och ungdomar för aktiviteter på nationell nivå och därefter reflektera över om kostnaderna är nödvändiga. På pastoral nivå äger ju varje församling frågan om vilka avgifter som ska tas ut i de egna verksamheterna. och här avgör alltså församlingen i samband med att barnkonsekvensanalysen genomförs hur de ekonomiska resurserna ska fördelas. Eftersom de ekonomiska förutsättningarna skiljer sig åt, ser det helt enkelt olika ut vad gäller möjligheten att hålla barn- och ungdoms-

verksamhet kostnadsfri i landets alla församlingar. Motionärerna pratar dock inte om den nivån, de talar om den nationella nivån. När kyrkomötet förra året valde avavslå en likalydande motion, som den vi nu har att ta ställning till, gjorde man det bl.a. med följande motivering: ”Det kan finnas en mening med att aktiviteter utöver det vanliga församlingsarbetet såsom konferenser och resor innebär en viss egeninsats”. Man menade alltså att egeninsatsen hade ett egenvärde. Den uppfattningen finns också med i bakgrundstexten i år. Vi ser inte plusvärdet med egeninsatser när det gäller barn och ungdomar.

Steg har tagits av kyrkostyrelsen i den riktning som motion 2016:41 uttrycker som önskvärd. Det är avgiftsfritt för barn och ungdomar att delta i Världens fest. Studenter och medlemmar i Svenska Kyrkans Unga får en subventionerad deltagaravgift vid Teologifestivalen. Det är bra. Allt vi nu önskar är att kyrkostyrelsen får i uppdrag att än en gång reflektera över om avgifterna på nationell nivå för just barn och ungdomar är absolut nödvändiga att ta ut.

Bifall till motion 2016:41.

ANDERS AHL:

Det här med avgifter i kyrkan är något som det har pratats om flitigt genom åren. Jag är ganska ny här, men vad jag har förstått är det här inte första gången som man diskuterar detta. Det har jag förståelse för då det är en viktig fråga att se över om det är så att avgifter exkluderar människor från att delta i kyrkans aktiviteter.

När vi pratade om det här i Kyrkolivsutskottet sa vi att det värsta är inte avgifterna, det är ju alla långa resor som ibland är kopplade till det här. Givetvis är det viktigt att se över frågan. Om vi tänker oss t.ex. en ensamstående trebarnsförälder som jobbar timtid som undersköterska i en kommun som inte har nattis, känn på den, då har man det ganska knapert. Därför är det viktigt att se över den här frågan lite då och då.

Jag yrkar bifall till motion 2016:41.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Jag vill, kära vänner, att fler unga ska få uppleva hur det är när man är många tillsammans i Svenska kyrkan och tillsammans delar bön och lovsång, undervisning och möten. Jag läser med glädje att kyrkostyrelsen har bestämt att det ska vara gratis att delta i Världens fest 2017 i Västerås. Det är ju fantastiskt! Tack, snälla ni. Det var inte så när den var i Karlstad, vill jag minnas. Jag undrar ändå, hur blir det framöver, för nu vi bara fattat beslut om detta men inte framöver när det gäller nationella konferenser? De flyttar runt i landet och förvisso är det mest i Mälardalen men tänk er ändå, när det är kostnadsfritt i Västerås då får de som bor nära Västerås bara betala för resan som kanske är en liten kostnad som kanske t.o.m. församlingen därhemma kan hjälpa till med. Det gör det möjligt för just de barn och unga som bor nära Västerås att delta nu på Världens fest. Det tycker jag är alldeles fantastiskt och jag hoppas att ni i Västerås verkligen utnyttjar detta.

Kyrkolivsutskottet skriver och jämför olika människor som har svårt att betala, men jag vill verkligen påminna om att barn har ingen egen inkomst till skillnad från studenter och andra unga vuxna. Det kan vara så att föräldrarna behöver barnbidraget till hushållets gemensamma kassa och därför är det inte alls jämförbart. De styr inte alls själva över några pengar, det gör trots allt studenterna. Jag vill att fler ska få möjligheten att delta och jag ber kyrkostyrelsen att reflektera över och kanske

fatta principbeslut om att barn och unga framöver inte någonsin ska behöva betala på nationella konferenser.

JESPER ENEROTH:

Ordförande! Vi möter alltför ofta barn och unga som lever i familjer där det faktiskt inte finns några utrymmen för extravaganser eller dyra kurskostnader. Då blir avgifter och resekostnader ett hinder för dem att delta i de kyrkliga aktiviteter som anordnas på nationell nivå. För oss är det inte rimligt utan ett hinder vi försöker riva och det är ett hinder som även Svenska Kyrkans Unga ser. Man kan bl.a. läsa *Problematisering kring andetag* i det Ungas kyrkomötes svar på den här motionen 2016:41. Utskottet skriver i sitt övervägande att det är svårt att utarbeta ett helt och fullt rättvist system när det kommer till avgifter. Vidare menar utskottet att det som redan har gjorts kan anses vara tillräckligt.

Vi delar inte den bedömningen om att det som redan gjorts är tillräckligt. Tvärtom är det angeläget att hela tiden fortsätta arbetet med att riva hinder. Är utskottet säkert på att alla hinder är tillräckligt rivna? Vi är långt ifrån säkra. Vi vill därför att arbetet för att riva hindren ska fortsätta. Barn och ungdomar ska inte hindras från att delta i kyrkans nationella verksamhet. Det kan inte sägas för många gånger.

Därför yrkar vi bifall till motion 2016:41.

ANNA-KARIN WESTERLUND:

Ordförande! Jag talar för Kyrkolivsutskottet. Den här frågan om deltagaravgifter för barn och unga i Svenska kyrkans verksamhet har tidigare behandlats i kyrkomötet 2014 och 2015. Även vi i utskottet tycker att det är lovvärt att eftersträva avgiftsfri verksamhet för barn och unga. Vi tycker inte heller att det ska bero på föräldrarnas ekonomiska villkor om ungdomarna ska kunna vara med på nationell nivå. Det är i alla fall en komplicerad fråga, anser vi. Det här är ju församlingarnas ansvar i första hand. Det är svårt att utarbeta ett rättvist system när det gäller deltagande i nationella möten. Det här har kyrkostyrelsen redan reflekterat över flera gånger. Därför beslutar utskottet att avslå motion 2016:41.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 170.

§ 128 Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning

MARJA SANDIN-WESTER:

Ordförande och ledamöter! Jag talar för Kyrkolivsutskottet. Det här är en motion 2016:42 av Jesper Eneroth och Lissandra Rickemark. De vill att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att närmare utreda formerna för ett nationellt utarbetat stödmaterial om hur Svenska kyrkan styrs och som också ska kunna användas bl.a. i konfirmandundervisningen.

Vi i utskottet tycker att det här är ett utmärkt förslag, att det verkligen behövs ett nationellt stödmaterial med fakta och information om hur Svenska kyrkan styrs. Det är inte bara bra för unga utan även bra för många vuxna, som ofta har en bristande kunskap om kyrkans demokratiska struktur. Vad utskottet ställer sig lite frågande till är om materialet ska ingå som standard i konfirmandundervisningen, men det säger inte motionärerna, utan vi vill kanske se det här mera som ett stödmaterial som man ska kunna ta till när frågor kommer från konfirmander eller vuxna. Det är nog bra med tillgång till det här stödmaterial inom området just när den frågan aktualiseras. Även 16-åringar är mogna att rösta om hur kyrkan ska styras. En

konsekvens av den rösträttsåldern innebär också ett behov av ökad förståelse och bättre förutsättningar för de unga i uppdraget. Här har vi också De Ungas Kyrkomöte med oss för de menar att en ökad kunskap också kan bidra till ett ökat valdeltagande och ett större intresse att delta aktivt i kyrkopolitiken. Det finns visserligen redan ett omfattande material på Svenska kyrkans webbsida om styrning och ledning av Svenska kyrkan, men utskottet menar att det behövs även andra former för information, t.ex. film på nätet är bra och ett enkelt sätt att sprida information och kunskap. De Ungas Kyrkomöte anser att materialet ska vara enkelt och tydligt, och att det som fungerar bra för barn även fungerar för vuxna och unga vuxna. Även ungdomsorganisationerna skulle kunna inkluderas i framställningen av det här materialet, vilket utskottet ser som en utmärkt idé.

Utskottet föreslår att formerna för ett nationellt stödmaterial utreds och att kyrkomötet bifaller motion 2016:42.

LISSANDRA RICKEMARK:

Ordförande, ledamöter, åhörare, webbtittare, biskopar och Svenska Kyrkans Unga! Jag tar mig friheten att denna gång tilltala er alla. Vi påverkas alla olika av olika tilltal och val av kommunikationsformer. Jag vill att dessa tankar skapar intresse och är tillgängliga för alla precis som intentionen med motion 2016:42. Som motionär vill jag tacka för Kyrkolivsutskottets behandling av motionen och yrka bifall till utskottets förslag om att bifalla den. Även ett tack till Marja som redogjorde mer enligt intentionen i motionen än vad jag tycker att utskottets texter gör. Jag vill nämligen påpeka att trots den något missvisande rubriken, då detta lättillgängliga och inspirerande material som ska tas fram, inte bara riktar sig till konfirmander så är detta en motion som handlar om tillgänglighet och kommunikation. Jag förstår att ingen här haft det minsta problem att ta sig igenom de få sidor av text som vi har i våra handlingar inför dessa tre dagar och finner de mysiga och lättillgängliga på bästa sätt och att ni alla skulle ha läst igenom dem även om ni inte deltog i kyrkomötet. Alla är dock inte sådana och jag är inte sådan. Vi lär oss att ta till oss information på olika sätt och vi lär oss olika lätt. Om vi dessutom tycker att det är ett dåligt intresse för kyrkovalet då är det väl verkligen läge för en lättillgänglig kanske underhållande film som kan delas i sociala medier om vad vi gör de här dagarna. Det måste dock inte vara film trots att ett stort fokus läggs på det i beredningens text. På många gymnasieskolor i Sverige lär man ut om hur FN och internationella relationer fungerar genom att samla ungdomar från hela Sverige och spela ett FN-rollspel varje år. Vi kan inte bara hänvisa till pdf:er och tryckt text på en hemsida, dit det dessutom tog mig sju klick när jag väl visste vilken väg jag skulle klicka igen hemsidan. Jag som var väldigt intresserad av att hitta informationen hittade den, men det är inte så vi skapar intresse och delar med oss av kunskap till alla idag. Utskottet bifaller motion 2016:42 men är tveksamt om ungdomar är intresserade av dessa frågor. Jag tycker att utskottet självt har besvarat poängen med materialet och motionen.

Slutligen vill jag tacka De Ungas Kyrkomöte som klockrent har förstått idén med ett material som inte bara är några sidor skriven text, som sett behovet av ett material som talar till olika grupper och de möjliga användningsområden för att skapa intresse för t.ex. kyrkoval och kyrkligt engagemang på hemmaplan. Jag hoppas att det utreds skyndsamt så att fler väldigt snart kan mötas av spännande information om vad vi i kyrkans beslutsorgan gör.

Bifall till Kyrkolivsutskottets förslag.

JESPER ENEROTH:

Ordförande! Jag ska inte förlänga debatten i onödan men jag kan inte låta bli att med den största glädje å S-gruppens vägnar få yrka bifall till utskottets förslag. Det känns riktigt glädjande att utskottet i full enighet ser behovet av att ge möjligheter till unga att få ökad kunskap om hur Svenska kyrkan styrs, dels för att man som medlem har rösträtt redan från 16 års ålder, dels för att vi alla vill se fler unga förtroendevalda både här i kyrkomötet men också i stiftsfullmäktige, kyrkofullmäktige, kyrkoråd osv.

BERTH LÖNDAHL:

Jag är inte helt övertygad om att alla Sveriges konfirmandpräster och församlingspedagoger kommer att jubla över det här materialet, att de kommer att säga ”äntligen har vi ett material som vi verkligen har saknat och längtat efter”. Jag har också svårt att tänka mig att man känner behov av att detta ska vara en spännande thriller som film och som informationsmaterial över hur Svenska kyrkan styrs.

Konfirmandundervisningen behöver något helt annat. Precis som jag ibland kan förundras över att man avvisar, när det gäller undersökningar om gudstjänstlivets utveckling osv., det som handlar om trons fundamenta kan jag fascineras av kyrkomötets självupptagenhet kring sin egen styrning och tro att detta är intressant för 15-åringar. Det är inte det. Man vill veta något annat. Om nu ett sådant material tas fram måste något av det mest väsentliga i det materialet vara att den som är kyrkans Herre är inte demokrati, det är inte kyrkomötet utan det ligger i själva ordet kyrka som betyder det som tillhör Herren. Att kyrkan är det som tillhör Herren och att Jesus Kristus är kyrkans Herre och då ska det synas i kyrkans styrning. Jag är inte övertygad om att Sveriges konfirmationspräster kommer att använda detta material varje gång.

Avslag på motion 2016:42 för den pekar helt fel.

MARJA SANDIN-WESTER (REPLIK):

Kyrkolivsutskottet föreslog inte att det här materialet skulle ingå i den traditionella konfirmationsundervisningen utan att det här skulle vara ett material att ta till när ungdomarna själva frågar efter det eller när det anses lämpligt att lära sig lite mer om kyrkans organisation. Utskottet ser det snarare som ett tillskott.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 171.

§ 129 Omvårdnad av döende och deras rätt att avsluta sina liv

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Innan jag yrkar något vill jag ställa en ordningsfråga. Enligt min mening har det här ärendet inte beretts. Det är så att jag hänvisar till en lag som antogs i Tyskland som enligt min mening innehåller en väldigt intressant etisk och juridisk modell. Då förväntade jag mig naturligtvis att man tog hänsyn till det när man skrev betänkandet. Så har inte skett utan det står bara en kort sats som dessutom inte är korrekt. Jag undrar om man kan lägga ned det här ärendet på den grunden, att förutsättningarna inte är uppfyllda av ordningsmässiga skäl eller är det möjligtvis så att det måste beslutas i morgon. Enligt min mening går det inte att fatta beslut med det här underlaget och därför yrkar jag att Kyrkolivsutskottets förslag avslås.

Jag återkommer i morgon med ett särskilt yrkande om detta och så får jag fundera vidare på om jag ska ta upp saken igen nästa år, tyvärr.

MICKE G HÄSTÖ:

Det är ju så att i Tyskland gäller tyska lagar, och i Sverige gäller svenska lagar, och svensk lagstiftning är klar på att det inte är tillåtet med dödshjälp.

Jag står här för Kyrkolivsutskottet som yrkar på avslag av motion 2016:71. Frågan om dödshjälp och frågor som är knutna till detta har varit uppe vid tidigare kyrkomöten och frågan har utretts bl.a. i samband med behandlingen av frågan under kyrkomötet 2008. Frågan kräver också ett fortsatt arbete och framför allt bör det först komma en lagstiftning i Sverige.

Jag har ett eget tillägg att jag anser inte att vi har rätt att vare sig släcka eget eller en annans liv. Det strider mot respekten för människovärdet. Livet är en gåva från Gud.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Jag håller helt med dig om detta. Det är inte så att dödshjälp är tillåten i Tyskland utan det är lite mer komplicerat. Det är förbjudet. Det är den här lagen som jag syftar på. Den förbjuder både kommersiell dödshjälp, som finns t.ex. i Schweiz, och även ideell dödshjälp, när man inte tar betalt, för man anser sig hjälpa människor. Så ligger det till, men det har inte författaren till Kyrkolivsutskottets betänkande riktigt fattat utan man tror att jag yrkar på och pläderar för dödshjälp. Det gör jag inte. Det finns ett enda undantag i tysk lagstiftning och det är det intressanta. Det undantaget säger så här: ”Anhöriga eller närstående till en suicidvillig som handlar i enskilda fall är undantagna från straffansvar”. Det är en intressant klausul.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 172.

§ 130 Policy för sociala medier

DAG SANDAHL:

Ordförande! Motion 2016:49 har skrivits av Johanna Andersson och ställer intressanta frågor. Det jag tvekar inför är påståendet som Kyrkolivsutskottet anför att det inte finns några planer på att lägga fram ett nytt förslag om sociala medier. Är detta verkligen sant? Arbetsutskottet fick av kyrkostyrelsen ett uppdrag. Kan arbetsutskottet själv säga att vi inte ska fullfölja det uppdraget? Här tokar det nog till sig. Har arbetsutskottet fått ett uppdrag, skulle uppdraget slutföras och då är inte frågan alls borta. Här uppstår en del för utskottet att besvara.

Jag är mycket tveksam till vad utskottet säger. Är det viktigt att agera ansvarsfullt på sociala medier? Vad är då sociala medier? På Jesu tid, bergspredikan eller stridssamtalen. Var Jesus ansvarsfull i stridssamtalen i Jerusalem? Eller var profeterna ansvarsfulla? Eller var aposteln Paulus ansvarsfull när de slog honom på käften för att han sa olämpliga saker om översteprästen? Det var väl i ett socialt sammanhang så det small om det. För svenskt vidkommande, vad är ansvarsfullt? Var August Strindberg ansvarsfull? Eller Bengt Lidforss, vad säger Socialdemokrater och vänsterfolk? Var Bengt Lidforss ansvarsfull när han bråkade med biskopen Gottfrid Billing, denne hedersman? Eller hur var det då med Torgny Segerstedt i Göteborg, var han ansvarsfull när regeringen t.o.m. ville ha honom tystad? Vad är ansvarsfull i polemiska situationer?

Jag har själv skrivit på en harmlös blogg som heter Bloggardag. Den är käck, pigg och munter. Den bedriver polemik och det är dess uppgift. Harmlös, naturligtvis, den har 3,9 miljoner sidvyer sedan start och 35 000 kommentarer. Det slår ingen blogg så vitt jag förstår, i alla fall inte Kyrkans tidning som inte brukar ha så många

kommentarer. Och 2 000 eller 3 000 sidvyer per dygn. Det är klart att det är viktig information, men varför ska den vara ansvarsfull? Varför ska den vara ansvarsfull? Att vara ansvarsfull handlar väl mest om hur man förtär alkohol, vad jag förstår. Man frågar också hur dessa medier kan användas. Användas av vem då? Det är en snygg passivform, vem använder ett medie? Svenska kyrkan om jag skriver, alls icke, jag skriver, och jag är en svensk medborgare med yttrandefrihet och den yttrandefriheten har jag tränats att försvara också med vapen i hand. Hur tänker utskottet? Roland Johansson, här finns många frågor du ska svara på.

ROLAND JOHANSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Kyrkolivsutskottets förslag att avslå motion 2016:49 på alla tre punkter. Motionären är inte här, men motionären och jag har använt sociala medier så jag har här i min telefon en hälsning från motionären i Göteborg.

Motionen bygger delvis på vad som hände i Kyrkans tidning nr 9 eller 10 i våras. Förre vd:n för Kyrkans press skrev en insändare som kom dagen innan den veckans nummer av Kyrkans tidning kom ut, där han hade en del kommentarer. Det är de som finns med i Johanna Anderssons frågor och förslag till utskottet att kyrkomötet ska besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en policy för hur de aktörer som uppstår ekonomiskt stöd från Svenska kyrkan, uttrycker sig i sociala medier. Den punkten har behandlats i utskottet, som säger att någon sådan policy kommer inte att finnas framöver heller, för vi kan inte bestämma från kyrkan på nationell nivå och tala om för de här organisationerna som får bidrag från oss vad de ska säga på sociala medier.

Den andra punkten i motionen är att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att lägga ner planerna på att ta fram en policy för hur förtroendevalda representanter som inte uppstår ekonomiskt stöd från Svenska kyrkan uttrycker sig i sociala medier. Där är vi delvis inne på vad Dag frågar utskottet om, det här med förslag till ett policydokument. Om jag har förstått rätt har det under årens lopp kommit fram en hel del idéer om policyer. Jag hade hemma ett antal små kort – ett för nationell nivå, ett för Stockholms stift – som ger tips och råd om hur man ska hantera sociala medier. Kyrkokansliet har också tagit fram dylika. När ni går ut sedan kan ni få senaste tips och råd. Jag ringde till kyrkokansliet idag på förmiddagen och sedan kom en leverans av sådana här små kort att delas ut till er idag. Jag kan passa på att göra reklam för att ni kan själva kontakta kyrkokansliet och få sådant här tillsänt till er, både privat och till era församlingar.

I de här korten finns den policy som efterfrågas i motionen. Den är väldigt konkret. I råden och anvisningarna, tips för sociala medier till vardags, och tips för sociala medier vid kriser, finns de instruktioner som både Dag och jag och vi alla behöver ha för att hantera det här rätt. Jag tänkte att det här t.o.m. är mötets viktigaste fråga att ta upp om sociala medier och dess roll i det här sammanhanget. Det är väl så att om det här missbrukas kan det kosta mycket pengar för Svenska kyrkan. Det finns många exempel på det under årens lopp.

Dag, du har inte fått svar på alla frågorna men du har så många frågor att vi kan väl få avvakta till nästa år kanske.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Jag hade egentligen bara en enda liten fråga. Är det sant att det inte blir någonting vidare av det här? Hur kan då arbetsutskottet bestämma att vi lägger ner en fråga som kyrkostyrelsen har gett arbetsutskottet? Det var väl en mycket enkel

fråga. Varför skulle jag sköta mig om det är det frågan gäller? George Clemenceau, premiärminister, fick en gång anmaningen att inte vara så kritisk mot presidenten, och han lästes av Karl Staaff och Hjalmar Branting och en del andra. Hans svar var kristallklart. Den dag jag kommer att vara artig mot presidenten då slutar jag skriva. Varför ska man vara ansvarsfull? Varför ska man skriva kloka saker? Man kan skriva okloka saker. Demokratin bygger inte på att alla säger precis detsamma, utan ibland ställer man kritiska frågor som t.ex. August Strindberg i Strindbergsfejden. Vad var det för fel på August?

ROLAND JOHANSSON (REPLIK):

Jag kan ge ett konkret svar på frågan om det här förslaget. På sidan 2 i Kyrkolivsutskottets betänkande står att ärendet behandlades av kyrkostyrelsen den 14 juni 2016 som återremitterade det till arbetsutskottet för vidare beredning. Efter kontakt idag med kyrkokansliet har jag fått veta att den frågan finns med i arbetsformerna för kyrkostyrelsen, så du kommer att få möta det på nytt när du kommer på möten med kyrkostyrelsen och då kan du ju lägga fram önskemål och synpunkter. Det här som kommer fram blir då kanske en förkortning av det som las fram när du träffade kyrkostyrelsen tidigare här i år.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Då konstaterar vi alltså att det är inte sant det Kyrkolivsutskottet säger. Den debatten är inte längre aktuell, men det är det ju tydligen eftersom den ska komma tillbaka. Man får väl någon gång bestämma sig. Här dribblar man, och man dribblar med yttrandefrihetsfrågor. Jag är en fri, svensk medborgare och jag skriver vad jag vill. Är inte det en rimlig princip? Och kliniskt, skär sönder resonemangen och då blir folk upprörda, för när man skär sönder något då blir folk arga för man ser inälvorna. De är inte så vackra som ytan, men det är väl inget nytt för oss som är kirurgiskt något så när orienterade.

ROLAND JOHANSSON (REPLIK):

Jag vet att du både skriver och säger vad du vill och tycker, och det uppskattar jag väldigt mycket. Det är bara bra. I den här frågan har jag svarat på din fråga om hur den hanteras just nu och det är väl enkelt att bara acceptera det.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 173.

§ 131 En kyrka grundad på nådens tecken

FREDRIK SIDENVALL:

Sola structura, så uttalade sig förre ärkebiskopen KG Hammar under en period lite ironiskt om arbetet i kyrkan och i kyrkomötet. I det låg ett rop och en uppmaning till att gå in på kyrkans innehållsfrågor. Det är något av detta som jag har strävat efter i den här kortfattade motionen 2016:69, som jag jobbade med i somras också med anledning av det reformationsår som vi nu har gått in i, för att ur vår teologiska skatt, vårt teologiska arv som evangelisk-luthersk kyrka, lyfta fram något av det mest progressiva som Luther har skrivit. Boken *Om kyrkan och koncilierna* upptar just det jag har skrivit om här, de här tunna sidorna, där han för första gången i kyrkans historia tar ett helhetsgrepp på kyrkosynen. Jag har inte bara velat ta vilken skrift som helst av Luther utan en som är användbar i kyrkans liv. De sju kännetecknen för kyrkan är en mycket öppen kyrkosyn som i likhet med det jag

försökte nämna igår med hjälp av Skara stifts standar där man har en cirkel med ett centrum, men inte som i den tidigare romerska medeltida kyrkosynen försöker sätta upp ordentliga skiljemurar, taggråd, omkring kyrkans yttre gränser. De sju kännetecknen kan vi se i högre eller lägre grad i lutherska kyrkor och i andra samfunds kyrkor. Det är alltså en nyanserad kyrkosyn, en inspirerande kyrkosyn som inte handlar om vad vi gör utan det som kommer av Guds rike. Guds rike kommer vår bön förutan och vårt arbete förutan och vår kontroll förutan.

Jag är nu i ett sådant skede i min sångutbildning med min fantastiska sångpedagog att försöka skala av, att lära om att inte anstränga mig, att släppa kontrollen över min röst. Jag ska inte säga något om hur jag lyckats med det, men vad det syftar till är att inga muskler ska röra sig ovanför axlarna. Det är en förutsättning för att få en avspänd och bra röst för klassisk sång. På motsvarande sätt kan man använda den metaforen att den luftström som den helige Ande framför, den skapar den rena klangen och tonen i kyrkan, inte ju mer vi anstränger oss och försöker sträva efter makt och kontroll utan ju mer vi släpper det fritt. Det är syftet med den här motionen och med Luthers fantastiskt inspirerande reflektioner över kyrkans sju kännetecken.

Jag beklagar en hel del missuppfattningar i Kyrkolivsutskottets skrivelse men yrkar bifall till motion 2016:69.

BISKOP SÖREN DALEVI:

Ordförande! Jag företräder Kyrkolivsutskottet som yrkar på avslag på samtliga punkter i motion 2016:69.

I punkt 1 efterlyser motionären ett brett och djupt teologiskt och forskningsbaserat samtal kring vad kyrkan är och bör vara. Han vill betona kyrkans innehållsfrågor och det stödjer ju utskottet till 100 procent, men att inskränka det här samtalet till en skrift av Luther från 1539 visar dock inte på någon större bredd, och dessutom ska vi göra det fram till 2023. Om vi ska syssla med det fram till 2023 kommer inga muskler att röra sig ovanför axlarna. Vi instämmer med motionären att Luther och andra reformatoriska texter och skrifter och personer borde läsas och diskuteras i betydligt större utsträckning än vad som görs idag. Vi ser det dock som vanskligt att inskränka det här till en enda skrift med tanke på att det finns så många andra skrifter av Luther som på ett så mycket mer relevant sätt tilltalar både vår tid och den tid som då var. Vi tänker t.ex. på *Om en kristen människas frihet* från 1520. Vi tänker på *Luthers lilla katekes* som ju förhoppningsvis blir en app, vi tänker på *Luthers stora katekes* och vi tänker på de 37 psalmerna. Vi tänker på Luthers bibelöversättning. Vi tänker på ganska många av Luthers texter som känns mer relevanta och mer talande in i vår tid, i en tid när så få läser Luther, tyvärr. Augsburska bekännelsen ska också nämnas, så klart. Luther säger i slutet av sitt liv att det egentligen är tre böcker som han tycker att man borde läsa, eftersom de flesta böcker jag har skrivit är bara av historiskt intresse, och de är Galaterbrevskommentaren, Femte mosebokskommentaren och Johannesevangeliekommentaren. Alla tre kommentarer till bibeltexter. Lutherforskaren Rainer Schwartz som har forskat just på koncilierna och kyrkan, *Von den Konzilien und Kirchen*, säger att de sju aspekterna egentligen bottnar i den första aspekten, nämligen Guds ord. Han påpekar att Guds ord snarare är så starkt att de inte behövs och att de andra sex är en logisk följd av det första, Guds ord.

Det finns ord i den här motionen som ”öppen” och ”autentisk” som måste definieras om de över huvud taget ska bli meningsfulla. Utskottet slutade i att det är

viktigt att diskutera kyrkans innehållsfrågor, att texter av Luther är relevanta men vi tycker att det är andra texter som vi vill fokusera på.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Även om respekten för min person inte är så stor hade jag hoppats att själva saken kunde förvänta sig en seriös debatt. Jag har ingenstans skrivit att det här skulle vara utslutande att man jobbar med den här skriften, men just denna enkla skrift, de korta sidorna, öppnar för ett samtal om de grundläggande tingen i kyrkan, alltså om ordet, sakramenten, om församlingens bön och liv. Det sjunde kännetecknet, så viktigt i vår tid, nämligen att man som kristen får vara beredd på att uppleva utanförskap, att bli ifrågasatt och t.o.m. att förföljas. Det är mycket aktuellt i vår tid och skriften som sådan är just nyttig när man tänker kyrka och det är ju unikt bland Luthers skrifter.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 174.

§ 132 Kyrkans familjerådgivning

BIRGITTA SÖDERFELDT:

Jag talar som motionär och yrkar på att motion 2016:15 ska tillstyrkas.

Jag tycker att Kyrkolivsutskottet gjorde lite fel när man hänvisade till den här motionen för 2015, för vi har nu skrivit och mera visat på den inkluderande och breda familjesyn som finns inom Svenska kyrkans familjerådgivning. Jag är ordförande för den verksamhet som bedrivs i Stockholms stift och som är störst i landet. Jag tycker också, när jag tittar efter, att jag har gjort ett misstag när jag skrivit den här motionen. Jag har tryckt på familjerådgivningens diakonala uppdrag men jag ser väldigt tydligt att familjerådgivningen har varit ett missionerande uppdrag. Här finns ett sätt att möta människor, som vi annars inte möter så ofta i kyrkan, de som är i de mest intensiva familjeåren. I Stockholm är tre av sex familjeterapeuter prästvigda i Svenska kyrkan och självfallet är varken de eller de andra verksamma där, man ser båda de här benen, missionerande och diakonala. När vi i kyrkomötet har talat mycket om medlemstapp och om hur vi gör oss tydliga och hur vi finns för tjänst för människor i deras olika livssituationer, känns det tråkigt att veta att det är bara på knappt 30 platser i landet som det finns familjerådgivning inom kyrkans regi och bara ett 60-tal personer. De vita fläckarna på kartan behöver fyllas ut. Vi ser att kyrkan centralt skulle kunna vara viktig för att bistå i det arbetet.

Jag yrkar bifall till motion 2016:15.

ELISABETH RYDSTRÖM:

Ordförande! Jag talar för Kyrkolivsutskottet och yrkar på utskottets förslag att kyrkomötet beslutar avslå motion 2016:15.

Motionens förslag är i två delar, dels att kyrkomötet ska besluta uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur familjerådgivning i Svenska kyrkans regi ska kunna bli tillgänglig över hela landet, dels att uppdra till kyrkostyrelsen att i samband med detta tydliggöra att familjerådgivning i Svenska kyrkans regi är en viktig del av det diakonala uppdraget. Nu la Birgitta till även missionsuppdraget. I det är inte jag överens om det riktigt. Det finns ju riktlinjer från nationell nivå och där betonas att både ett diakonalt uppdrag men också en uppföljning av de kyrkliga handlingarna. Jag förmodar att man tänker på vigsel då. Utskottet anser att varje församling utifrån sin omvärldsanalys, sina förutsättningar, ekonomiska tillgångar och resurser ska

kunna avgöra om det är möjligt att ha den här verksamheten eller inte och kunna prioritera. Därför faller punkt 1, enligt vår mening.

När det gäller punkt 2 anser utskottet att det har gjorts tydligt som en del av kyrkans diakonala arv och uppdrag och att verksamheten inte behöver tydliggöras ytterligare.

Därför anser utskottet att motion 2016:15 ska avslås i sin helhet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 175.

§ 133 Funktionsvariationer

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Funktionsvariationer, vad är det för något? Det är ju så att vi människor är olika och ändå förväntas vi att passa in i samma mall i samhället. Det är samhället som lägger hinder för individen. Vem har egentligen en hundra procent funktion hela tiden och hur räknar man ut hur stor en nedsättning skulle kunna vara? Jag föredrar därför att använda just detta ord, funktionsvariationer. Vi är några stycken här inne som lever i funkisvärlden, och innan jag blir alldeles för engagerad vill jag passa på att yrka bifall till min motion 2016:60.

När Amanda Carlshamre hälsade oss välkommen till forum för De Ungas Kyrkomöte använde hon ett bibelord från Ordspråksboken 31:8: Höj din röst för den stumme till försvar för alla som sviktat.

Människor med funktionsvariationer finns i alla församlingar, men man lever kanske lite ensamt och isolerat. Det finns i dag ingen nationell grupp som företräder funkisfrågor i kyrkan fast det skulle kunna finnas, och fast behovet finns. Om du är intresserad av att prata om de frågorna så välkommen med i facebookgruppen Funkis i kyrkan. Eftersom det är så få i varje församling vore det angeläget att lyfta de här frågorna på nationell nivå.

Örebro pastorat har spelat in julens tv-sända gudstjänster och då såg jag en bild från bekanta som var där, en bild med Antje och med deras son Gösta som ställer frågan till Antje: eftersom det är du som bestämmer, varför har du inte mitran på dig alltid?

Det är viktigt att vår ärkebiskop möter barn, men jag tror inte att hon förstod att det var något alldeles särskilt med Gösta, vars tvillingbror Ernst var hemma. Där kunde han vara, tack vare assistans, för han skulle inte ha haft någon större glädje av den där gudstjänsten. Gösta och Ernst är något alldeles särskilt. De föddes för tidigt i vecka 26 och tillbringade större delen av sitt första år här i Uppsala på Akademiska sjukhuset och har i snitt sedan dess tillbringat fyra månader där varje år.

Lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade är hotad. De rättigheter som lagen ger uppfylls inte, för ingen vill ta ansvar, därför att den som tar ansvaret också måste betala. Mer än en om dagen har sedan årsskiftet fått minskad eller helt indragen assistans, både vuxna och barn, och så många att jag inte hinner nämner dem alla vid namn. Försäkringskassan avvisar svårt sjuka till sjukvården, de mindre sjuka till kommunen och kommunen hänvisar tillbaka till Försäkringskassan och så är ekorrhjulet och överklagandena i gång.

Vem talar till försvar för dessa minsta bröder och systrar, så att lagen efterföljs och att de på samma sätt som alla vi andra kan delta i kyrkans verksamhet? Vi i kyrkan har mer makt än vi tror, och folk lyssnar när vi talar, eller hur Marta. Detta är en fråga om människovärde.

Den 3 december är det den internationella funktionshinderdagen och då bjuds det in till manifestationer över hela landet. Jag vill uppmuntra er alla att delta, att visa ert stöd och höja rösten för den stumme till försvar för alla som sviktar.

MARIE NIELSÉN:

Ordförande! Jag talar för reservanterna i Kyrkolivsutskottet. Vi talar om att vi är en öppen kyrka för alla. Alla är även de svagaste i samhället och i detta fallet personer med något funktionshinder. Många av dessa personer är även medlemmar i vår kyrka, en kyrka öppen för alla. Dessa personer har det tufft i vardagen, inte bara på grund av sitt funktionshinder utan även för att få sin röst hörd i samhället. Där kan vi som kyrka stötta dem i detta arbete. Därför föreslår vi att kyrkomötet bifaller motion 2016:60.

BIRGITTA SÖDERFELDT:

Jag talar för bifall till motion 2016:60. När jag kom in i kyrkomötet kändes det viktigaste för mig att tala för olika frågor som gäller funktionshinder, eller som numera kanske ska kallas normbrytande funktionalitet. Det har varit ganska trögt och svårt att få någon riktig respons för frågorna, som ibland har hamnat i olika utskott. Det finns en tendens, kanske både inom kyrkan och i andra sammanhang, att ingen riktigt vill ta ansvar. Samtidigt har den nationella lagstiftningen skärpts och det är en diskrimineringsgrund att inte ha tillgänglighet för människor med olika variationer i funktionalitet.

Jag blev alltså oerhört glad över att motion 2016:60 har kommit upp, även om den inte har gått igenom i Kyrkolivsutskottet ser jag att den har ett brett stöd. Jag vill alltså ge den mitt varma stöd och säga att det har varit en stor glädje och känns som ett stort framsteg.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande! Mitt åttaåriga gudbarn följde igår kyrkomötesdebatten på webben i några minuter. Hans sammanfattande kommentar var "babbelgubbar". Med risk för att sälla mig till babbelgubbarna vill jag ändå babbla i denna viktiga fråga. Jag yrkar bifall till reservationen, vilket innebär bifall till motion 2016:60 av Sofija Pedersen Videke.

Sveriges kristna råds dokument *En kyrka för alla*, som Kyrkolivsutskottet hänvisar till, kan utgöra en väldigt god grund för vårt arbete med personer med funktionsvariationer. Samtidigt är det viktigt att se och förstå att dokumentet ställer oerhört stora frågor och ger oss väldiga utmaningar som kyrka. Jag anser att Svenska kyrkans arbete tillsammans med personer med funktionsvariationer kan stärkas. Det görs på en del håll ett fantastiskt arbete, där medvetenheten är hög och delaktigheten stor. Jag fick själv ta del av det när min lillebror konfirmerades i Århus, för nu ganska många år sedan. Den glädje, den innerlighet och det sätt att vara kyrka på grep tag i mig. På många håll är det dock inte så. Arbetet inom Sveriges kristna råd är gott, men det har ytterst begränsade resurser och det arbetets framgångar bygger helt på att medlemskyrkorna engagerar sig och driver arbetet inom sina respektive kyrkor.

Kyrkolivsutskottet pekar på att inget samordnande nationellt stöd till stift och församlingar finns i de här frågorna sedan Svenska kyrkans centrum för handikappfrågor lades ner för många år sedan. Hur vi möter och inkluderar personer med funktionsvariationer säger väldigt mycket om vår människosyn och därmed vår

självförståelse och vår trovärdighet. Jag tycker att utskottet intar en onödigt passiv och begränsande hållning på ett väldigt oförståeligt och onödigt sätt. Sofija föreslår i all ödmjukhet, väldigt öppet, att nationell nivå ska finna former för att stötta Svenska kyrkans arbete kring frågor om funktionsvariationer. Det tycker jag verkligen behövs.

MARJA SANDIN-WESTER:

Ordförande! Jag talar för Kyrkolivsutskottet. Det här är en motion 2016:60 skriven av Sofija Pedersen Videke och den rör funktionsvariationer. Motionären vill att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att finna former för att stötta Svenska kyrkans arbete kring frågor om funktionsvariationer.

Det här är otroligt behjärtansvärt och allt som ni har berättat är ju sådana självklara saker för oss inom Svenska kyrkan, och även för mig personligen. Jag har varit chef för särskolan i Stockholms stad, så jag förstår frågeställningen precis och stöttar den till hundra procent.

Så här svarade vi i utskottet: Svenska kyrkan ska vara tillgänglig för alla människor och kyrkans medarbetare har ett uppdrag att möta människor med olika egenskaper. Det är därför angeläget att hålla mångfalds-, bemötande- och tillgänglighetsfrågorna levande i församlingarna. Det är mycket viktigt att församlingarna inser vikten av hjälpmedel och kunskap för att varje individ i församlingen ska kunna tillgodogöra sig kyrkan. Det ska inte vara någon skillnad.

Vi har funderat och lyfter alltså frågan om biskoparnas betydelse inom det här området. Vi tänker att man vid biskopsvisitationerna kunde lägga in och strama åt, att det skulle kunna vara ett värdefullt instrument för att aktualisera de här frågorna i varje församling.

Utskottet menar också att det policydokument som utarbetats, *En kyrka för alla*, innehåller utgångspunkter och utmaningar som, om man verkligen använder det, kan främja arbetet lokalt, för vi ser att det här är en fråga som verkligen ska föras ner till lokal nivå. Utskottet tar också intryck av att församlingar och stift kontinuerligt förbättrar och utvecklar tillgänglighet och bemötande med hjälp av den lagstiftning som finns inom området. Vi får inte glömma att det här är lagstadgat, en skyldighet som varje församling har.

Det är alltså utifrån de här anledningarna som utskottet föreslår att avslå motion 2016:60.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Ordförande! Jag förstår nog inte. Om det är så viktigt, som Marja säger att utskottet tycker att det är, varför får det inte synas då? Det syns ingenstans. Det är svårt att hitta information. Det är svårt att hitta information bland stiftet och vi tycker att det är bra med mångfald, men också det avslås. Om saker och ting är viktiga, lyfter vi upp dem och låter dem synas och de kanske även får lov att kosta pengar.

MARJA SANDIN-WESTER (REPLIK):

Jag håller helt med om att det här är något som bör synas. Som vi sa i den förra motionen, som jag pratade kring när det gällde konfirmationsmaterialet, skulle man ju kunna tänka lite på samma sätt, att man tydliggjorde sådana här frågor mera på t.ex. kyrkans hemsida och ställa tydligare krav på församlingarna. Jag har stor tilltro till biskopsvisitationerna.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Nu börjar vi ju närma oss någonting, för nu får församlingarna lov av att göra det, stiftens får lov att göra någonting. Då vore det väl jättebra om ni bara biföll min motion så syns det på nationell nivå också.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 176.

§ 134 Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan

JOHAN BLIX:

Ordförande och övriga lyssnare! Jag talar för Tillsyns- och uppdragsutskottet och yrkar bifall till utskottets förslag. Den här frågan är dock lite mer omfattande när man borrar i den och jag har tillåtit mig att fördjupa mig lite grann i den.

Man kan bli kyrkotillhörig i Svenska kyrkan på fyra olika sätt antingen genom att man döps i Svenska kyrkans ordning eller genom att man anmäler att man vill bli kyrkotillhörig eller att man blir kyrkotillhörig genom meddelande eller genom kyrkostyrelsens beslut. Det är de fyra sätten man kan bli kyrkotillhörig på. Man kan mista sin kyrkotillhörighet på tre sätt, antingen genom att man dör eller genom att man begär utträde eller genom att man flyttar ut från Sverige och flyttar utomlands nämligen om man är utländsk medborgare.

Varför är det på detta sättet? Det är därför att det står i bestämmelserna att kyrkotillhörig kan man bli om man är svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning, och är man en utlänning som är kyrkotillhörig och som har flyttat ut är man inte längre här i riket bosatt. Jag ber er lägga märke till att det står inte att man ska vara folkbokförd eller att man ska ha de fyra sista siffrorna, utan man ska vara bosatt i Sverige.

Varför är det nu på detta vis? Det har jag funderat på och till hjälp har jag tagit kyrkans rättschef, Maria Lundqvist Norling. Det finns inga teologiska skäl, vad vi kan se som går att läsa sig till, det finns inga juridiska skäl och det finns inga tekniska skäl.

Vad är det då som gör att det är på detta lite konstiga sätt att man skiljer på utländska och svenska medborgare? Det är en idé om att Svenska kyrkan är till för Sveriges folk, och då anses man inte tillhöra Sveriges folk om man flyttar utomlands och inte är svensk medborgare. Detta kommer förmodligen i från 1951 års religionsfrihetslag som tidigare reglerade kyrkotillhörigheten där det fanns en koppling mellan medborgarskap och kyrkotillhörighet. Det var nämligen så på den tiden att när man förvärvade svenskt medborgarskap blev man automatiskt medlem i Svenska kyrkan om man uppgav sig tillhöra ett evangelisk-lutherskt trossamfund. Det är en rest från den tiden.

Hur ska man nu lösa det här problemet? För att lösa detta problem så har jag två tilläggsyrkanden och det ena är mycket enkelt,

att kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att utreda frågan om utländska medborgares kyrkotillhörighet så att de behandlas på samma sätt som svenska medborgare,

att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda att de kyrkotillhöriga i Svenska kyrkan som är utländska medborgare och döpta och/eller konfirmerade och får sin kyrkotillhörighet automatiskt aktiverade vid återinflyttning till Sverige.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Jag begärde ordet i den här frågan därför att jag uppfattar att det finns ett mått av förvirring, och jag har inget emot det Tillsyns- och uppdragsutskottet föreslår, nämligen att man ska skapa klarhet.

Nu skulle jag vilja falla tillbaka på vad jag en gång fick lära mig om medlemskap i Svenska kyrkan. Vi handskas egentligen med två medlemskap. På juristspråk kallas det ena status. Det betyder att man genom dopet upptagits i kyrkan. Detta medlemskap, denna status av att vara evangelisk-lutherskt döpt, består livet ut och måhända också efter livets slut. Man kan flytta jorden runt, det påverkas inte. Däremot är det naturligtvis så att när man flyttar ur landet förväntas man bli medlem i en församling i det nya landet. Då skulle jag vilja säga att då behöver man inte medlemskapet, i den meningen, i Svenska kyrkan som är den andra typen av medlemskap, det man förr kallade det kommunalrättsliga eller föreningsrättsliga. Det är knutet till folkbokföringen och att man är här i landet. Sedan finns det vissa undantagsfall. Även om man har bosatt sig utanför landet kan man av det skälet vara medlem i Svenska kyrkan i denna föreningsrättsliga mening. Man får dock inte tro att när jag flyttar ur landet och avförs ur registren är detsamma som att jag har utträtt ur kyrkan. Det har jag ju inte gjort. Om jag flyttar från Lund till Hässleholm eller om jag flyttar tvärsöver Öresund och blir medlem i en församling där, har naturligtvis inget hänt med det att jag är upptagen, döpt och tillhörig. Det är bara det att jag har gått över en gräns. Det finns ingen varningsskylt när jag åker utanför församlingsgränsen: Betänk att du nu förlorar ditt församlingsmedlemskap! Det är naturligtvis så att man är medlem i den evangelisk-lutherska församlingen där man bor såväl inom landet som utom landet. Därför vill jag varna för att vi ska gå ut med en information som ger intrycket av att den som flyttar ur Sverige och, om den inte är svensk medborgare, automatiskt och för det fall att man inte blir intagen i registret som svensk medborgare skulle ha råkat ut för något som skulle kunna liknas vid att ha utträtt ur kyrkan. Det är ju inte alls så utan det är de här föreningsrättsliga frågorna och därför får vi inte överarbeta detta så att vi nu skapar en ny avdelning som ska skapa individuella brev till envar som flyttar.

JOHAN BLIX (REPLIK):

Det är tvärtom. Det är så att med mitt förslag skulle man undvika en massa byråkrati. Idag är det så att vi skickar tiotusentals brev. Varje gång en person återinvandrar genererar kyrkobokföringssystemet ett s.k. beslutsunderlag, som skickas per post hem till personen som får svara på om man är eller vill vara medlem i Svenska kyrkan. Det är hela den hanteringen som skulle upphöra. Man skulle besparas en massa portokostnader och en massa besvär om man bara, när man flyttar tillbaka, automatiskt aktiverar sitt medlemskap.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Det kan du säkert ha rätt i att den aspekten kan finnas, men jag var mer orolig för att vi beträffande utländska personer som inte är medborgare i landet så snart de flyttar tillbaka till sitt hemland och till sin ursprungliga församling har en sorts korrespondens angående sitt kyrkliga medlemskap. Det tyckte jag var förvirrande. Det är bra att utreda, för det här med huruvida en återflyttning i föreningsrättslig mening innebär att man därmed på nytt är betalningsskyldig för kyrkoavgift, det vågar jag inte ha någon uppfattning om.

JOHAN BLIX (REPLIK):

Det är alltså så att om man har fått sin kyrkotillhörighet genom beslut av kyrkostyrelsen, då mister man inte kyrkotillhörigheten vid utflyttning även om man är svensk medborgare. Saken är lite mer komplicerad än vad man kanske kan tro. Om man har flyttat ut och inte tänker flytta tillbaka, då är man ju inte besvärad av sitt medlemskap om det är vilande. Jag kan ju gå in i en annan kyrka. Det är ingen som skickar brev till någon då, i utlandet. Vi vill bli av med alla dessa tiotusentals brev här i Sverige. Det är väldigt irriterande för de människor som får de här breven nämligen, om de flyttar ut och flyttar in, så får de ett sådant här brev varenda gång och till slut är de ganska trötta på kyrkan.

ANETTE NORDGREN:

Ordförande! Jag ska fatta mig kort. Som medmotionär vill jag tacka Tillsyns- och uppdragsutskottet för förslag till bifall och jag vill även yrka bifall till tilläggsyrkandena, Vi önskade inte heller att dramatisera det och vi önskade inte heller att det ska bli någon ny avdelning som skickar brev. Vi är tacksamma för att det kommer att ses över.

Vi yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag och till tilläggsyrkandena.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 154.

§ 135 Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning

KENNETH NORDGREN:

Ordförande och bästa kvällsförsamling! Det är ju bra om jag kan fatta mig ganska kort när en lång dag har blivit sen kväll.

Motion 2016:86 om gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning har eller hade från början tre utgångspunkter och det har den fortfarande.

1. Svenska kyrkan har ett arbetsgivaransvar lokalt att undersöka arbetsmiljö och anställda medarbetarförhållanden utifrån arbetsmiljölag, föreskrift om systematiskt arbetsmiljöarbete och ytterligare inskräpnt ansvar sedan den 31 mars i år, då den nya föreskriften från Arbetsmiljöverket kom om Organisatorisk och social arbetsmiljö. Det finns ett sådant ansvar att göra en undersökning.

2. Detta görs inte överallt inom Svenska kyrkan på ett tillräckligt strukturerat sätt av alla lokala arbetsgivarenheter.

3. Där det görs, i de flesta församlingar och pastorat, finns det generellt en avsaknad av ett kyrkligt anpassat verktyg för att få fatt på hur det är ställt med arbetsmiljön.

Det här ledde fram till motionens förslag att tillse att ett sådant verktyg skulle erbjudas. När motionen var i rullning i nomineringsgruppen FiSK blev det klart att SKAO, vår arbetsgivarorganisation med sitt ansvar för kyrkliga arbetsgivarfrågor, tog över ett redskap för detta framtaget i och av Göteborgs fortfarande levande kyrkliga samhällighet.

Det här redskapet, AKKA (Arbetsklimat i kyrkan), är bättre än de vi inte har haft tidigare på de flesta andra kyrkliga håll. Motionens sakliga intention uppfylls därmed och då kan dess från början formella ambition med uppdrag till kyrkostyrelsen upplösas precis som Tillsyns- och uppdragsutskottet föreslår. Som motionär ansluter jag mig därmed alltså till utskottets mening att motion 2016:86 sedan en väldigt kort tid tillbaka kan anses besvarad.

EMILIA LINDSTRAND:

Ordförande! Jag företräder Tillsyns- och uppdragsutskottet. Utskottet är enigt med motionären. Det behövs ett gemensamt verktyg för att undersöka och utveckla arbetsmiljö i församlingar och pastorat. Därför är det glädjande att ett sådant kyrkligt anpassat verktyg blir tillgängligt 2017. Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut är därför att kyrkomötet beslutar att motion 2016:86 är besvarad. Jag yrkar bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 155.

§ 136 Värna religionsfriheten

HANNA UNGER:

Ordförande, vänner i kyrkomötet och övriga lyssnare! Jag har inte så mycket att säga annat än att tacka Tillsyns- och uppdragsutskottet så mycket för den välvilliga behandlingen av min motion 2016:87 och yrkar bifall till utskottets förslag.

ANNA EKSTRÖM:

Tillsyns- och uppdragsutskottet har behandlat motion 2016:87 på det sättet att det ser att det mycket väl kan behövas en dialog mellan kyrkostyrelsen och socialtjänsten. Det kan ju handla om ett löftesbrott, det här med att man tittar på människors inkomst efter skatt, att just kyrkoskatten kanske inte räknas in där, Det vore fruktansvärt om vi har socialhandläggare som tycker att det inte är skäligt att vara med i Svenska kyrkan.

Bifall, säger Tillsyns- och uppdragsutskottet, till motion 2016:87.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Jag ska bara kortfattat säga att jag också blev mycket glad över den här motionen 2016:87 och jag vill yrka bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag och därmed också motionen.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 156.

§ 140 Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop

BRITT KILSÄTER:

Ordförande och ledamöter! Det här ärendet har varit uppe under mandatperioden men vi blev inte riktigt nöjda med det beslutet. Vi tycker att i takt med att samhället förändras och allt större krav ställs på ledande personer inom Svenska kyrkan har det blivit ett mycket betungande uppdrag att vara biskop på livstid.

Vi yrkar därför att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheter för tidsbegränsad anställning för biskopar, förslagsvis sju år.

BRITAS LENNART ERIKSSON:

Ordförande! Som motionären mycket riktigt påpekar har motionen 2016:10 i princip behandlats under mandatperioden så sent som under förra året och därför, på presidietts förslag, blev det en förenklad motionsbehandling. Annars hade vi kunnat göra precis som Läronämnden gjorde förra året, när det gällde deras yttrande om biskoparna, vi hade kunnat kalkera det.

Bifall till Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 146.

§ 141 Meddelanden

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ja, ledamöter vi är framme vid att strax avsluta dagens arbete. Innan dess vill jag lämna en information. I era fack har ni nu också fått ett förslag från kyrkomötets presidium gällande ett beslut som vi skulle önska att kyrkomötet fattar i morgon.

Vi har möjlighet att blicka framåt och enligt planerna ska kyrkomötet 2017 behandla förslag till ny kyrkohandbok. Vi har förberett oss för det genom att lägga till ännu en dag i kyrkomötets andra session, den har ni säkert i era kalendrar, för vi är ju valda 2017 också i den här konstellationen.

Nu har jag som kyrkomötets ordförande fått frågan från Gudstjänstutskottet om det i den händelse det föreligger förslag från kyrkostyrelsen angående en ny kyrkohandbok skulle kunna påbörja beredningen redan före kyrkomötets första session 2017. Det är alltså när skrivelsen är lagd och motionstiden är utgången och när utskottet har förutsättningar att studera såväl skrivelse, motioner som Läronämndens yttrande. Presidiet har samrått om detta och ser att kyrkoordningen och kyrkomötets egen arbetsordning medger en sådan här möjlighet att göra avsteg från gällande bestämmelser. Gällande bestämmelser säger nämligen att kyrkomötets utskott kan sammanträda under första sessionen och efter beslut i kyrkomötet mellan första och andra sessionerna. Som ni hör på den här berättelsen skulle kyrkomötets Gudstjänstutskott önska påbörja sitt beredningsarbete kanske redan någon gång i början på september.

Vi har nu lagt i era fack ett förslag till beslut som lyder så här:

Att kyrkomötet beslutar, med stöd av 11 kap. 15 § i kyrkoordningen och 1 kap. 4 § i kyrkomötets arbetsordning, att med avvikelse från de här kapitlen och paragraferna som nyss nämndes så får beredning av ett ärende rörande ny kyrkohandbok ske före första sammanträdet 2017 förutsatt att det har inkommit sådant ärende till 2017 års kyrkomöte, och att vi också skulle besluta att kyrkomötets presidium på delegation från kyrkomötet får besluta att Gudstjänstutskottet får sammanträda för beredning av inkommet ärende om ny kyrkohandbok före första sessionen 2017 och att delegationen också ska omfatta ett beslut om hur många extrainsatta sammanträdesdagar som det i så fall ska gälla. Det är förslag till beslut.

Vi har ju traditioner att förslag till beslut ska justeras ena dagen och beslutas nästa dag, så det här är lite nytt för oss att hantera och avvikelser från arbetsordning och kyrkoordning på det här viset. Nu har jag presenterat ärendet. Är det någon som önskar ta till orda?

TORGNY LARSSON:

Ordförande! Det låter bra det ordföranden presenterar. Frågan är bara när får Gudstjänstutskottet i så fall fatta beslut? Vad innebär ordet beredning?

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Om vi nu ska ha dialog direkt så tolkar jag det så här att Gudstjänstutskottet vill påbörja sin beredning för att sedan under ordinarie sessionstid fullfölja sin beredning och i god tid före andra sessionen presentera sitt utskottsbetänkande. Skulle utskottet inte under första sessionen vara klar med sin beredning då måste utskottet återkomma till kyrkomötet och här begära ytterligare sammanträdesdagar. Så tolkar jag det här. Vi har ju Gudstjänstutskottets ordförande här så hon skulle ju kunna bekräfta att jag tolkar rätt. Det gör hon. Är det någon ytterligare som skulle önska fråga eller kommentera? En djärv fråga från mig är om kyrkomötet skulle vara redo

att justera de här två förslagen idag. Är kyrkomötet redo att hantera den här nu uppkomna frågan? Det finns endast ett förslag, presidiets förslag. Är kyrkomötet berett att justera detta som förslag att prövas i beslutsordning imorgon? Ja, så gör vi. Tack för den generositeten och vi har ju alla gagn av att Gudstjänstutskottet på ett föredömligt vis bereder det ärende som vi ska ägna så mycket dignitet och tid åt nästa år.

Kyrkomötet 2016
Onsdagen den 23 november**§ 151 Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par, beslut**

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Här har biskopsmötet aktualiserat särskild beslutsordning. Jag vill, eftersom det här är första gången som kyrkomötet någonsin är i närheten av denna förordning, berätta vad den särskilda beslutsordningen innebär. Den ska tolkas så här:

När det har fastställts vilka beslutsförslag som föreligger, och det gjorde vi igår när vi justerade förslagen till beslut, men innan kyrkomötet fattar beslut, ska biskoparna besluta om den särskilda beslutsordningen enligt punkt 2 i det sammanhang som nämns här, ska tillämpas om kyrkomötet bifaller ett visst förslag. Biskoparna får fatta ett sådant beslut om de finner att ett förslag inte bör genomföras, därför att det strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Om kyrkomötet bifaller ett förslag, för vilket biskoparna har beslutat att en särskild beslutsordning ska gälla, ska det förslaget tas upp på nytt vid kyrkomötets andra sammanträde året efter val till kyrkomötet har ägt rum. Läronämnden ska då åter yttra sig och ärendet på nytt beredas i utskott innan kyrkomötet fattar ett slutligt beslut.

Igår sammanträdde biskoparna och från biskopsmötet har vi fått protokoll som lyder så här: biskopsmötet beslöt att särskild beslutsordning ska gälla om kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2016:29. De beslöt också att förklara den paragrafen omedelbart justerad.

Det betyder att om kyrkomötet väljer att bifalla motion 2016:29 kommer jag att konstatera att den särskilda beslutsordningen aktiveras och att därmed ärendet förs vidare enligt kyrkoordningens regler. Ärendet kommer i så fall att vila över ett kyrkoval och återkomma om två år. Det var information och bakgrund.

§ 177 Ändringar i kyrkoordningen m.m.

ANDERS ROOS:

Ordförande! Det finns inte så mycket att säga om Kyrkorättsutskottets betänkande 2016:1 och jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Häromdagen var det en ledamot som undrade om jag var ordförande i Kyrkorättsutskottet eller i Krigsrättsutskottet. Vi kom överens om att det var Kyrkorättsutskottet. Till Kyrkorättsutskottets arbetsområden hör arbetsformer i kyrkomötet. Jag skulle vilja ställa frågan till presidiet att bära med sig hur man ska förfara med de särskilda yrkandena som kommer upp under debatten. En del är väldigt omfattande och svåröverskådliga och svåra att ta ställning till på kort tid. Hur ska man kunna se till att de bereds på rätt sätt? Vi hade under gårdagen två fall där vi hade sådana särskilda yrkanden och vi måste finna former för att kunna hantera de så att det blir ett rättvisande resultat. Vi såg av omröstningen i dag att det var väldigt tajt i omröstningarna. Vad hade hänt, och hur hade de här yrkandena sett ut, om de hade varit beredda i utskott? Jag ber presidiet att ta den här frågan med sig.

Bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 180.

§ 178 Kyrkomötets arbetsformer

DAG SANDAHL:

Ordförande! Om det blir någon framtid, om det blir några kyrkohistoriker i framtiden så kommer de att säga att ett år när Svenska kyrkan rekordtappade medlemmar träffades kyrkomötet, talade om andra saker men inte om denna. Man kommer att säga att de hade problem med sin organisation. Någon försökte skriva en motion och det fungerade dåligt, utbildningssituationen. De talade om utlandsarbetet som är stort i media men det kom egentligen inte upp det heller. Ingen aktuell fråga hamnar i det tröskverk som kyrkomötet är. Det finns några stycken partipolitiska utspel och det finns några som vill positionera sig inför kyrkovalet, men kyrkans egentliga samtida debatt slår inte igenom. Det beror på att någon, och jag vet egentligen inte vem, lurade kyrkomötet att avskaffa frågeinstitutet, interpellationsinstitutet, grundbulten i det parlamentariska demokratiska arbetet. Vi står ju maktlösa.

Jag antar att under den här mandatperioden kommer det inte att ges tillfälle till enskilda frågor eller interpellationer. Det kommer att gälla nästa mandatperiod. Jag finner det närmast demokratiskt otillständigt. Här kan inte pågå en rejäl remissdebatt som sker i riksdagen, landsting och kommuner, men inte här. Jag tycker att detta är en helt sanslös ordning. Jag tror att jag har sagt detta någon gång tidigare men det beror på att jag omfattar parlamentariska grundvärden. Hur ska vi nu göra? Ja, vi kan väl ingenting göra, för nu ska då kyrkomötets presidium lägga fram ett förslag och sedan ska det tröskas och sedan vet vi till våren att så blir det nu annorlunda framöver.

Men inser ni maktlösheten och inser ni vad historiens dom kommer att bli? Vad var det för människor som inte tog beslutandemakten och debattmakten över sina egna frågor utan lät dem försvinna ut i ett tomrum. Hade jag varit kyrkomedlem och stått här utanför och tittat, då hade jag skakat på huvudet. Nu säger jag bara, ordförande, jag kan ingenting göra.

YLVA WAHLSTRÖM:

Jag vill prata om barnkonsekvensanalysen, motion 2016:74, hur vi blir mest trovärdiga i vår förkunnelse när vi säger att vi ska göra en sak och ber alla församlingar att jobba med barnkonsekvensanalysen, behöver vi i kyrkomötet lyfta den frågan tydligare och arbeta mer med den.

Jag ser att Kyrkorättsutskottet har lagt ett förslag att presidiet ska titta på det i sina arbetsformer, och det är gott så långt, men jag återyrkar på motion 2016:74 av Lena Klevenås m.fl. När det gäller barnkonventionen som barnkonsekvensanalysen bygger på ingår även synen på funktionshindrade i det arbetet som vi bör bli tydligare om i hela vår kyrka.

GUNVOR TORSTENSSON:

Jag talar för Kyrkorättsutskottet. Utskottet har diskuterat just detta om värdet av att återinföra interpellation och frågestund, men föreslår ändå kyrkomötet att avslå motion 2016:54 eftersom den här frågan är föremål för behandling i den pågående utredningen om kyrkomötets arbetsformer.

När det gäller motion 2016:74 föreslår utskottet att kyrkomötet beslutar avslå motionen och utskottet stödjer därmed alltså den bedömning som kyrkostyrelsen gjorde 2013.

Under överläggningarna har utskottet tagit del av De Ungas Kyrkomöte där de har anfört i den här frågan och Kyrkorättsutskottet menar att presidiet skulle kunna

överväga förutsättningar för att genomföra barnkonsekvensanalys i den pågående utredningen om arbetsformer i utskotten.

Därför är utskottets förslag följande, det som står i punkt 3 och sammanfattningsvis: kyrkomötet beslutar avslå motion 2016:54 likaså motion 2016:74, men med anledning av motion 2016:74 uppdra till kyrkomötets presidium att överväga vad utskottet har anfört.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Jag vill bara stryka under att konsekvensen av det här är att Kyrkorättsutskottet accepterar att under den här mandatperioden kommer det inte att föras någon typ av debatt av det slag som sker i andra parlamentariska sammanhang. Det har utskottet bestämt med att inte trycka på så att det här kyrkomötet nästa år kan föra den debatten. Vi kan väl se fram emot intressanta frågor som finns i media som kom under hösten och som vi bara kan åse på avstånd.

HELÉNE LUNDSTRÖM:

Ordförande! Jag är osäker på om jag hörde men jag uppfattade inte att Dag Sandahl yrkade bifall till sin motion 2016:54 så då vill jag göra det.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Jag är också ordförande i utredningsgruppen för kyrkomötets arbetsformer, och vi noterar det som sägs här. Jag uppfattar att så som det tidigare frågeinstitutet var utformat, så uppfattade inte kyrkomötet att det fungerade särskilt väl. Jag minns att folk stod här uppe och läste innantill i svar som vi redan hade fått tryckta.

Vi vill att debatten ska vara levande på kyrkomötet, och vi arbetar utifrån att kyrkomötet ska vara relevant och effektivt och det är vårt mål i utredningsgruppen.

Vi får se hur det blir när vi lägger fram vårt förslag.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Om det inte fungerar, beror det på att vi får en massa politiker här som är vana vid att köra sitt gamla vanliga politiska spel från andra sammanhang och göra det här i oträngt mål. Min erfarenhet av kyrkliga debatter är att somliga stod och rapade upp sitt som de skulle ha i motionen också. Det är sant, men det kan väl ändå grupperingarna hålla reda på. Jag tror inte att Frimodig kyrka har stått med färdigberedda anföranden och sagt vad som var förutsagt, men jag ska inte säga att vi går alldeles fria. Nog kan man se att somliga grupper är mer intresserade av den stora debatten än andra. Här har vi ett demokratiskt problem.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Demokrati kan missbrukas eller brukas och vårt mål i utredningsgruppen är att den ska användas på bästa sätt. Vi återkommer i frågan.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Jag tror att jag ska gå hem och läsa Victor Klemperer, om det politiska språket. "Att användas på bästa sätt" – vad betyder det om man skulle vara religionsfilosofiskt eller filosofiskt anlagd och ens intresserad av statsvetenskap. Lite

högre nivå på konstellationerna som funderar får det nog vara, när man tänker på de här demokratiska grundfrågorna.

ROGER HEDLUND:

Ordförande! Vi diskuterade på gruppledarträffen frågan om kyrkomötets arbetsformer och jag fick inte något tydligt svar från utredningsgruppen om hur man skulle ställa sig till att införa den här formen av frågestund eller interpellationsstund men det kan ju bero på att det helt enkelt inte finns ett färdigt förslag, att man fortfarande begrundar det. Det kommer också att bli en remissrunda, som jag förstår.

Från Sverigedemokraternas sida diskuterade vi det här på vårt eget gruppmöte och vi ställer oss positiva till att införa den här formen av frågestund eller interpellationsstund på kyrkomötet just för att kunna finna fler forum för att diskutera utöver själva motionsdiskussionen. Självklart ska vi kanske undvika att förlänga kyrkomötet i olika former, så där kan man ju införa olika former av restriktioner eller möjligheter för nomineringsgrupperna att kanske anmäla en talare eller en frågeställare till kyrkomötet så att det t.ex. inte kan bli hur många frågor som helst. Att just införa detta forum, att kunna ställa frågor och interpellera och diskutera en annan form än att bara lägga motioner som förslag, tror vi är viktigt för att det ska bli lite mer intressant och för att kunna lyfta aktuella frågor. Jag hoppas att vi kan få ett positivt besked att man inför någon form av frågestund eller interpellationsstund i kyrkomötet framöver. Vi kan kanske inte införa det snabbt men vi hoppas ändå att man tids nog kan förändra formerna så detta forum kan införas. Vi tror att det skulle vara bra för kyrkomötet att också kunna använda de formerna.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Ordförande! Utredningsgruppen lämnar sitt förslag den 31 januari 2017. Vi arbetar alltså kontinuerligt med detta. Om jag har varit otydlig på något vis när vi träffade gruppledarna, så ber jag om ursäkt för det. Vi arbetar kontinuerligt och har tre inbokade möten kvar, så vi har absolut inget färdigt förslag. Det vore ju trist om man hade det redan, för då hade man ju verkligen varit fast. Vi lyssnade på vad som sas och jag noterade flera av förslagen som nämndes under mötet.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Jag har väl egentligen bara ett litet konstaterande. Det handlar inte om att kyrkomötet ska bli mer intressant. Det handlar om att de frågor som kyrkomötet tar upp ska vara de relevanta, de som diskuteras samtidigt. Vad som är intressant eller underhållande för kyrkomötet är jag inte så intresserad av, men det är sakfrågorna. Det är rätt bråttom att ta upp dem som bränner just nu och jag nämnde några av dem i motion 2016:54. Jag tycker fortfarande att de har bärkraft.

ROGER HEDLUND (REPLIK):

Ordförande! Man ska nog inte tolka ordet ”intressant” så som det uppfattas i repliken. Självklart ska det vara intressant att följa kyrkomötet, det är väl en aspekt i det hela. Sedan handlar det om möjligheten att kunna lyfta viktiga frågor och skapa en viktig debatt kring saker och ting som man inte kan göra på samma sätt i en motion. För den delen behöver man inte utesluta att det samtidigt kan vara intressant att följa och lyssna till. Om jag på något sätt var otydlig så menar jag att det är viktigt att kunna debattera frågor i det forumet och sedan som ett plus i kanten att det blir intressant.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Med ordförandens tillåtelse ber jag att få säga välkommen i intressegemenskapen.

DAN SARKAR:

Ordförande! Enligt kyrkomötets arbetsordning får presidiet i samråd med representanter för nomineringsgrupperna besluta om en debatt. Det har hittills inte gjorts enligt den här bestämmelsen. Jag skulle vilja uppmana er till att nästa år ta initiativ till en sådan debatt för ni hör att det här efterlyses. Jag skulle vilja fråga om ni hade tankar på att göra det inför årets kyrkomöte med tanke på hur mycket Svenska kyrkan har förekommit i media och det har varit en samtidsdiskussion kring Svenska kyrkan.

ORDFÖRANDE CARINA ETANDER RIMBORG:

Eftersom vi har en arbetsgrupp som jobbar med arbetsformerna för kyrkomötet hade vi inte planerat att lägga in någon sådan debatt i år.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 181.

§ 184 Gudstjänstutskottets sammanträdestider 2017

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Det har informerats om förslaget till sammanträdestider och jag läser det en gång till.

Kyrkomötet beslutar med stöd av 11 kap. 15 § i kyrkoordningen och 1 kap. 4 § i kyrkomötets arbetsordning att med avvikelse från 11 kap. 12 § första och andra styckena i kyrkoordningen samt 4 kap. 22 § i arbetsordningen får beredning av ett ärende rörande ny kyrkohandbok ske före första sammanträdet 2017 förutsatt att det har inkommit ett sådant ärende till 2017 års kyrkomöte. Dels får kyrkomötets presidium på delegation från kyrkomötet besluta att Gudstjänstutskottet får sammanträda för beredning av inkommet ärende om ny kyrkohandbok före första sessionen 2017 och hur många dagar detta extra insatta sammanträde som längst får pågå.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Det är ett mycket klokt beslut och jag tillstyrker det naturligtvis. Jag vill bara erinra om att Läronämnden måste få tillfälle att granska detta, det får konsekvenser för Läronämnden också. Det kanske blir så att Läronämnden måste träffas två gånger för motionerna kommer senare än skrivelserna osv.

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Jag vill också påminna om att nästa år är det en dag extra, och förutsatt att man lägger fram ett förslag om ny kyrkohandbok så blir det också en dag extra i andra sessionen.

§ 185 Meddelanden

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Först har vi en rättelse. Det handlar om en felskrivning i förmiddagens beslutsunderlag, I beslutsunderlaget till Tillsyns- och uppdragsutskottets 2016:2 om legitimation för präster och diakoner ska utskottets förslag punkt 2 lyda: Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:5 uppdra till kyrkostyrelsen att i enlighet

med utskottets överväganden tillhandahålla identitetskort. Detta framgår av utskottets betänkande som låg till grund för gårdagens debatt. Det var också denna formulering som justerades. I beslutsunderlaget i dag var förslaget felaktigt återgivet. I kyrkomötets protokoll kommer rätt formulering att stå.

Jag vill berätta att i kyrkomötets presidium nu har fattat ett beslut att förlänga avtalet med Uppsala Konsert & Kongress även 2018 och 2019. Det betyder alltså att vi med säkerhet vet att kyrkomötet kommer att hållas också i dessa lokaler under de två första åren i nästa mandatperiod. Under 2017 avser vi att göra en genomlysning av det nyrenoverade universitetshuset som alternativa lokaler i framtiden när renoveringen är genomförd och alla förutsättningar har klarnat. Huvudfrågan som då ställs är om universitetet efter den omfattande renoveringen kan leva upp till det behov som kyrkomötet har och de rimliga förväntningar som ställs på moderna konferenslokaler. Efter nytt samråd med kyrkostyrelsen och kyrkomötets gruppleddare får kommande kyrkomötespresidium fatta beslut om var kyrkomötet ska hållas resten av mandatperioden 2020–2021. Nästa år är det sedan tidigare bestämt att vi kommer att vara här på UKK och fr.o.m. nästa år är det också en ny vecka som gäller för session 1, vecka 40. Det betyder att första sessionen som regel kommer att hållas i början av oktober snarare än i slutet av september. Session 2 kommer inte att flyttas utan den äger rum vecka 47, också fortsättningsvis.

Så några frågor av praktisk natur. I dag finns det bevakad garderob här på UKK där man kan lämna in sina väskor. Den är öppen till kl 16.30. Man kan alltså gå till mässan i domkyrkan och ha kvar väskan här.

Tänk också på att tömma era bänkar här inne i plenum och era fack ute i foajén. Vi ber er att lämna era namnskyltar innan ni åker hem, däremot som gåva får ni banden. De kommer inte att återanvändas men själva plasthållarna vore det bra om ni lämnade in.

Om du ska reservera dig mot något beslut måste du lämna en reservation innan ordföranden klubbar av kyrkomötet.

§ 186 Kyrkomötet avslutas

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

2016 års kyrkomöte nalkas sitt slut. Det är tid att säga tack. Tack till var och en av er ledamöter och biskopar. Tack för så stark närvaro, varmt engagemang och så mycket god vilja! Vi har fattat så många beslut. De stora besluten som i grunden förnyar förutsättningarna för gemensamt arbete inom pastorat, mellan pastorat, inom stift och inom hela Svenska kyrkan. De många besluten med anledning av motioner i år med ovanligt många tillstyrkanden och som resultat av det en blommande bukett av åtgärder som nu ska främja och stärka Svenska kyrkan, lokalt, på stiftsplan, nationellt och internationellt. Och så de stora besluten vi alldeles nyss tog med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse om verksamhet och ekonomi, där ett av de stora tydliga beskederna är en fortsatt generös, varm och hängiven medverkan i arbetet tillsammans med människor på flykt, både här hemma och ute i världen.

Många av er har under dagarna sagt att det är ett starkare ”vi” i kyrkomötet. Vi är ju valda hit för att vi kommer med olika erfarenheter och delvis olika bilder av hur kyrkan ska arbeta, vad som ska prioriteras och vilka hållplatserna är på vägen framåt. Samtidigt delar vi förstås detta väsentliga ”vi” i Svenska kyrkan. Vi är ju här för att vi vill vara med och stärka och utveckla den öppna, svenska folkkyrkan, närvarande i hela landet och med ett tilltal och med en verksamhet som gör att vi når fram till och berör människor, de många människorna, i olika åldrar med olika

behov, med olika drömmar och i vårt alltmer mångkulturella land med olika etnicitet.

Att genomföra ett kyrkomöte är en process av lärande och i bästa fall utveckling. Det har gnistrat till några gånger i årets kyrkomöte, och vi har fått erfara att vi tar steg framåt. Någon gång, tänker åtminstone jag, har en gråmulen sky dragit förbi och jag har funderat på om vi inte ändå ska analysera och dra slutsatser för att skapa ännu bättre förutsättningar för begriplighet, för värdighet och därmed för fullödigt demokrati. Som ni vet, på initiativ av kyrkomötets presidium, arbetar nu en kommitté med att se över kyrkomötets arbetsformer. Alla nomineringsgrupper var inbjudna att sända företrädare till ett möte med kommittén i söndags och det blev en avstämning av gott slag. Kommittén redovisade frågor, vägval och några skisser till förslag och gruppernas ordförande reflekterade och tillförde fler perspektiv. Ett i sanning gott möte. Den sista januari ska kommittén presentera sina tankar och förslag. Nomineringsgrupperna, biskopsmötet, ja alla intresserade är välkomna att delta i remissrundan som landar den sista mars. Den 1 april hämtar vi i kyrkomötets presidium hem alla tankar och inleder vår beredning. I maj möter vi ånyo gruppordförandena för en avstämning. På försommaren räknar vi med att vi är framme vid att i en egen skrivelse till kyrkomötet presentera förslag som kyrkomötet kan besluta om. Vad, vet vi inte. Det kan gälla kyrkoordningen, det kan med säkerhet gälla arbetsordningen för kyrkomötet. Avsikten är att vi under den här mandatperioden ska fatta beslut så att det nya ska gagna den nya mandatperioden. Notera nu den här inbjudan att vara delaktig redan på vägen. Identifiera de här kommittéledamöterna och berika dem med era tankar. Se till att varje nomineringsgrupp engagerat medverkar i remissrundan. Det gäller biskoparna också.

Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande organ och vi kan finnas och vi kan fungera så här praktiskt och gott tack vare alla er som genom gediget arbete skapar förutsättningar. Det är så många som kan nämnas, och jag väljer att be kyrkomötets sekreterare Anders Lindberg och kyrkomötets eget kanslis chef Birgitta Gunnarsson att resa sig upp. Ni får stå här som företrädare för alla de i mötesbyrå, vaktmästeri, teknik, utskottssekretariat, valberedningssekretariat, kommunikationsavdelning, ja stora delar av kyrkokansliet som skapar dessa goda förutsättningar.

Applåder!

Så viktigt är det ju också att allt fungerar tekniskt och väl på plats här i plenisalen med informationstekniken och med scentekniken och med webb-sändningarna, och det är Runow Media som serverar oss för hundraåret i följd.

Tack för all er medverkan, tack för att allt har fungerat så bra! Tack också till kyrkostyrelsen och till vännerna i presidiet.

Nu ska vi resa hem för att vila, för att fira första advent och för att i det nya kyrkoåret vara på nytt på hugget, och några år till, Levi. Vi är ju så samspelta så jag såg det där i ögonvrån.

Några ord till. Samtidigt som vi samlades till kyrkomöte så hölls klimatkonferens i Marrakech. Planeten jorden är något mer än ett svart gruskorn i en av Guds många galaxer. Planeten jorden är en blågrön pärla, fylld av liv tack vare den magi som alla våra skolbarn lär sig i mellanstadiet, Guds livgivande fotosyntes. Det gröna i växter och skogar tar upp luftens koldioxid och omvandlar den till syre. Låt oss be för och låt oss tro på mänsklighetens förmåga att trygga sin egen framtid på jorden.

Nästa gång vi möts till kyrkomöte, det fjärde året i vår mandatperiod, då har vi redan resultatet från kyrkovalet 2017. Oavsett vilka vi är och vad våra nomineringsgrupper väljer att profilera i den här som vi hoppas spännande konkurrensen på vägen fram till valet låt oss använda valrörelsen till att positivt, offensivt och

utåtriktat presentera allt det goda som Svenska kyrkan gör i strålkastarljus och helt i skymundan och alltid för den enskilda människans allra bästa, de tillhöriga och alla andra medmänniskor. Nu firar vi tillsammans detta ofattbara *Together in hope*, försoning, gemenskap, framtidstro i en stor bred kristenhet 499 år efter Luthers initiativ, nästa år 500 år. Från den dikt som Erik Axel Karlfeldt skrev till Lutherjubiléet 1917 läser jag fyra korta strofer, tre med historisk klang och den fjärde som skrevs för 100 år sedan med en för oss, som har erfarit Lund och Malmö 2016, ny hisnande rymd.

Så stilla faller blad på blad
och vinden andas matt,
och dimman sluter Luthers stad
i gråa armars natt.

Det är som väntan lång och dov,
som trängtan till en röst
att väcka allt som länge sov
i alltför ändlös höst.

Då är det som skälvde kyrkans mur,
det hamrar på dess port.
Vaknen upp, ty nu slår tidens ur
ett tims slag sällsamt stort!

Du vandrare, stå still och hör
dess fasta hammarklämt.
En värld som föds, en värld som dör
just här ha möte stämt.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

I samband med biskop Fredriks vigning till biskop hade jag förmånen att få hälsa honom välkommen till kyrkomötet, och jag sa att det var årets höjdpunkt, medveten om att det var med en viss ironi baserad på något uttalande som någon tidigare biskop hade gjort.

Jag tycker att det är åtminstone en av årets höjdpunkter. Det är två veckor som är viktiga, trevliga och lärorika. Trots mindre sömn än vanligt, åtminstone under andra sessionen, så måste det fungera. Nu pratar jag delvis i egen sak men du, Karin, har en stor del i att det har fungerat bra. Det är en mycket god arbetsgemenskap i presidiet och i kansliet, och det beror på den glädje du sprider och den arbetsfördelning du gör. Fungerar mötesledningen så finns det goda förutsättningar att hela mötet fungerar. Karin, du hör inte bara synpunkter utan du tar dem till dig.

Ett stort tack till dig, inte bara från Carina och mig, utan jag vill göra mig till tolk för hela kyrkomötet och säga ett stort och varmt tack till dig. Tack, Karin!

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack så mycket för denna värme! Nu, ärade ledamöter och biskopar, ska vi sjunga psalm 183. Med detta är 2016 års kyrkomöte avslutat.

Personregister

Personregister över biskopar, ledamöter och tjänstgörande ersättare i kyrkomötet med uppdrag beslutade av kyrkomötet.

Personregistret innehåller följande uppgifter: Namn, födelseår, stift, nomineringsgrupp, stolsnummer, uppdrag, ledighet, ersättare, inlämnade motioner samt debattinlägg.

Förkortningar:

Km	Kyrkomötet
Ks	Kyrkostyrelsen
AN	Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar
VN	Svenska kyrkans valprovsnämnd
ÖN	Svenska kyrkans överklagandenämnd
S	Socialdemokraterna
POSK	Partipolitiskt obundna i Svenska kyrkan
BA	Borgerligt alternativ
C	Centerpartiet
SD	Sverigedemokraterna
KR	Kristdemokrater i Svenska kyrkan
FK	Frimodig kyrka
MPSK	Miljöpartister i Svenska kyrkan
ÖKA	Öppen kyrka – en kyrka för alla
ViSK	Vänstern i Svenska kyrkan
FiSK	Fria liberaler i Svenska kyrkan
KSV	Kyrklig samverkan i Visby stift

A

Aasa, Maj-Lis , 1963, Utlandsförsamlingarna, 250	O ledamot
Motion: 7 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet), 26 (Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna), 46 (Nationellt program för kateketik), 82 (Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan)	
Debattinlägg: § 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet), § 40 (Beredskap vid kris och förhöjd beredskap), § 105 (Legitimation för präster och diakoner), § 111 (Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 124 (Utbildningsväg för diakoner efter grundutbildningen)	
Adbo, Jerry , 1978, Stockholms stift, S, 229	Kr ledamot
Ledig september, ingen ersättare	
Ahl, Anders , 1975, Karlstads stift, SD, 178	Kl ersättare
Ersättare september och november för Runar Filper	
Motion: 33 (Fokus på kärnfrågor), 83 (Överblivna datorer)	
Debattinlägg: § 48 (Överblivna datorer), § 120 (Fokus på kärnfrågor), § 122 (Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete), § 127 (Avgifter för barn på nationell nivå)	
Ahlm, Emma , 1982, Uppsala stift, S, 3	TU ersättare
Tidigare Svensson	
Ledig september och november, ersatt av Catharina Erdtman	

Personregister 2016	Alexius, Ann-Christin , 1971, Härnösands stift, C, 181	TU/Eu ersättare
	Alingsjö Bäck, Gun , 1946, Västerås stift, POSK, 69	G ersättare
	Alm, Inga , 1952, Uppsala stift, C, 9 Motion: 75 (Främja, inte motarbeta, församlingarnas uppgift) Debattinlägg: § 37 (Strukturförändringsfrågor)	Eu ledamot
	Alsterlund, Jerker , 1962, Västerås stift, C, 79 Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	G ersättare
	Andersson, Aina , 1941, Skara stift, S, 40	Valberedningen, O ledamot
	Andersson, Björn , 1961, Göteborgs stift, S, 157 Motion: 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund)	Kr ledamot
	Andersson, Christina , 1959, Härnösands stift, S, 184	Kr ledamot
	Andersson, Johanna , 1962, Göteborgs stift, POSK, 161 Avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Stefan Linderås Motion: 49 (Policy för sociala medier), 50 (Svenska kyrkans val av samarbetspartner inom religionsdialogen), 51 (Dementera felaktiga påståenden om Israel)	
	Andersson, Lars B , 1969, Uppsala stift, ViSK, 20 Ersättare september och november för Helena Näslund	B ersättare
	Andersson, Margareta , 1948, Växjö stift, C, 87	Ks ersättare, Valberedningen, EE ersättare
	Andersson-Carlsson, Kerstin , 1940, Karlstads stift, BA, 176	EE ersättare
	André, Hans-Olof , 1947, Göteborgs stift, POSK, 139 Motion: 63 (Församlingsanslag till det internationella arbetet), 64 (Teckenspråk i verksamhetsinriktningen), 65 (Relationen med EFS m.m. i verksamhetsinriktningen), 76 (Åtgärder för rekrytering av kyrkomusiker i verksamhetsinriktningen) Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 44 (Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem), § 47 (Församlingsanslag till det internationella arbetet), § 106 (Rättssäkerheten i domkapitlen), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 184 (Gudstjänstutskottets sammanträdestider 2017)	TU ledamot
	Aro, Stefan , 1975, Luleå stift, FK, 204 Ledig september och november, ersatt av Gunvor Vennberg	O ersättare
	Arvidsson, Torbjörn , 1950, Luleå stift, KR, 195 Debattinlägg: § 126 (FN:s konvention mot rasdiskriminering)	Kl ledamot
	Aune, Bella , 1971, Växjö stift, C, 91 Ledig november, ersatt av Stig-Göran Fransson	O ledamot

Axner Ims, Marta , 1977, Uppsala stift, S, 1 Debattinlägg: § 37 (Strukturförändringsfrågor), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	Ks ledamot
B	
Backe, Kristina , 1944, Lunds stift, C, 114	G ledamot
Backström, Victor , 1989, Stockholms stift, POSK, 212 Ersättare september och november för Olle Carlsson	Eu ersättare
Bengtsson, Gunilla , 1944, Lunds stift, S, 129 Debattinlägg: § 57 (Mångfaldsarbete)	G/Eu ersättare
Bengtsson, Gustaf , 1981, Strängnäs stift, POSK, 63 Ledig september och november, ersatt av Birgitta Wrede	O ledamot
Berglin, Linn , 1974, Härnösands stift, S, 179 Ledig september, ingen ersättare, därefter avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Sven Erik Bodén	EE ledamot
Bergström, Levi , 1947, Luleå stift, S, 190 Debattinlägg: § 55 (Hälsningsanförande), § 64 (Meddelanden), § 125 (Meddelande), § 184 (Gudstjänstutskottets sammanträdestider 2017), § 185 (Meddelanden), § 186 (Kyrkomötet avslutas)	Km 1 v ordf
Bergström, Manilla , 1973, Göteborgs stift, POSK, 167 Motion: 46 (Nationellt program för kateketik) Debattinlägg: § 116 (Lärande och undervisning i Svenska kyrkan)	Kr ersättare
Berntson, Cecilia , 1981, Göteborgs stift, S, 150 Avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Anita Engström	
Bernövall, Peter , 1946, Västerås stift, POSK, 73	EE ledamot, v ordf
Bertius, Ragnhild , 1941, Linköpings stift, POSK, 25	EE ledamot
Björk, Christer , 1946, Strängnäs stift, BA, 61	B ledamot, VN ersättare
Björkman, Helena , 1965, Göteborgs stift, MPSK, 155	TU ersättare
Björkman, Jan , 1964, Lunds stift, MPSK, 134	EE ersättare
Björndahl, Claes , 1967, Skara stift, ÖKA, 44 Motion: 24 (Bemötande av personer utanför heteronormen), 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par) Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	EE ersättare
Blix, Johan , 1946, Stockholms stift, ÖKA, 233 Ny ledamot efter Marie-Helena Fjällås Debattinlägg: § 134 (Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan)	TU ersättare

Personregister 2016	Block, Claes , 1945, Lunds stift, S, 103 Motion: 62 (Samfundet Svenska kyrkan på engelska) Debattinlägg: § 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet)	O ledamot
	Blom, Gunilla , 1962, Luleå stift, C, 201 Debattinlägg: § 62 (Samfundet Svenska kyrkan på engelska)	Kr ledamot
	Blomqvist, Christina , 1945, Linköpings stift, BA, 34 Debattinlägg: § 60 (Levande musik)	Kr ersättare
	Bodén, Sven Erik , 1947, Härnösands stift, S, 179 Ersättare september för Leif Nilsson, november: ny ledamot efter Linn Berglin	EE ersättare
	Bonde, Claes-Johan , 1967, Stockholms stift, BA, 234	Kr ersättare
	Bonnier, Åke , 1957, biskop i Skara stift Debattinlägg: § 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet)	Kr
	Borgström, Ingrid , 1939, Härnösands stift, BA, 187	TU ersättare, ÖN ersättare
	Borgström, Margit , 1948, Uppsala stift, KR, 17 Debattinlägg: § 56 (Huvudgudstjänsten), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	Eu ersättare
	Bornecrantz Dias, Berit , 1957, Göteborgs stift, ViSK, 159 Motion: 89 (FN:s konvention mot rasdiskriminering) Debattinlägg: § 126 (FN:s konvention mot rasdiskriminering)	Kr ledamot
	Brendt, Agneta , 1946, Uppsala stift, S, 14	Valberedningen, Eu ledamot
	Brinck, Cecilia , 1962, Stockholms stift, BA, 214	Valberedningen, Ks ledamot
	Brunne, Eva , 1954, biskop i Stockholms stift Debattinlägg: § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 109 (Apostoliska trosbekännelsen)	TU
	Brunstedt, Anders , 1955, Västerås stift, POSK, 78 Motion: 40 (Kunskap om vår syn på skapelsen) Debattinlägg: § 46 (Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar)	EE ledamot
	Burell, Olle , 1975, Stockholms stift, S, 213	Ks ledamot (september) Eu ersättare
	Burman, Sten-Arne , 1945, Luleå stift, S, 193	Kr ledamot

C

- Callenberg, Louise**, 1978, Stockholms stift, S, 241
Debattinlägg: § 37 (Strukturförändringsfrågor),
§ 41 (Kortare mandattid för indirekt valda organ) O ledamot,
ordf
- Carlenius, Margareta**, 1959, Linköpings stift, S, 31
Debattinlägg: § 34 (Relationen till Mekane Yesus-kyrkan),
§ 47 (Församlingsanslag till det internationella arbetet),
§ 113 Avgångna och utköpta präster) Ks ersättare,
TU ersättare
- Carlsson, Anna-Lena**, 1959, Göteborgs stift, C, 163 TU ersättare
- Carlsson, Bengt-Gunnar**, 1943, Stockholms stift, MPSK, 226
Ledig september, ersatt av Lars Larsson,
ledig november, ingen ersättare Kr ersättare
- Carlsson, Irma**, 1949, Linköpings stift, POSK, 32 O ersättare
- Carlsson, Olle**, 1955, Stockholms stift, POSK, 212
Ledig september och november, ersatt av Victor Backström Eu ersättare
- Christersson, Elsa**, 1938, Lunds stift, MPSK, 117 O ersättare
Motion: 35 (Hyggesfritt skogsbruk i Svenska kyrkans skogar),
39 (Möjligheten att höra ord och ton i våra kyrkor),
66 (Förstärkning av församlingsrådets ställning),
70 (Öka miljödiplomeringen efter FN:s antagna miljömål)
Debattinlägg: § 37 (Strukturförändringsfrågor)
- Clausen, Cecilia**, 1983, Stockholms stift, S, 216 O ersättare
- Clausson, Sebastian**, 1982, Skara stift, S, 36 TU/Kr ersättare

D

- Dahlberg, Cornelia**, 1959, Linköpings stift, utan grupp, 33
Motion: 6 (Orsaken till flyktingströmmarna)
Debattinlägg: § 121 (Orsaken till flyktingströmmarna)
- Dalevi, Sören**, 1969, biskop i Karlstads stift Kl
Debattinlägg: § 131 (En kyrka grundad på nådens tecken)
- Dalman, Johan**, 1960, biskop i Strängnäs stift O
- Danung, Linda**, 1989, Uppsala stift, ÖKA, 13 O ersättare
Ledig september och november, ersatt av Markus Holmberg

E

- Eckerdal, Per**, 1951, biskop i Göteborgs stift Ks ersättare för
ärkebiskopen, TU
Motion: 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund)
Debattinlägg: § 28 (Ekumenisk överenskommelse mellan
Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan), § 59 (Gudstjänster i
annat kristet samfund)
- Egardt, Peter**, 1958, Västerås stift, S, 81 B ledamot
Ledig september och november, ersatt av Jan Sahlin

Personregister 2016	<p>Ek, Magnus, 1994, Linköpings stift, C, 29 Debattinlägg: § 44 (Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem), § 45 (Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning), § 50 (Miljöfrågor i förvaltningen av prästlönetillgångar), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p>	EE ledamot
	<p>Ekström, Anna, 1982, Lunds stift, FiSK, 127 Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 68 (Revidering av psalmboken med tillägg), 80 (Jubilera 2017 med en app om Luthers lilla katekes), 84 (Svenska Maria till Nasaret), 85 (Flera unga resurser i församlingarna), 86 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning) Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 136 (Värna religionsfriheten)</p>	TU ledamot, v ordf
	<p>Eldebro, Gunilla, 1948, Stockholms stift, BA, 249 Motion: 9 (Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde), 10 (Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop) Debattinlägg: § 107 (Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde), § 124 (Utbildningsväg för diakoner efter grundutbildningen)</p>	Kl ledamot
	<p>Elmberg, Sten, 1953, Strängnäs stift, C, 56 Motion: 72 (Underlag för kyrkans närvaro vid samhällets större institutioner och organisationer), 73 (Beredskap vid kris och förhöjd beredskap) Debattinlägg: § 40 (Beredskap vid kris och förhöjd beredskap), § 110 (Själavård, sekretess och IT)</p>	TU ledamot
	<p>Elmqvist, Helena, 1966, Växjö stift, SD, 96 Motion: 31 (Omsorg om kristna asylsökanden) Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p>	TU ersättare
	<p>Emilsson, Aron, 1990, Göteborgs stift, SD, 160 Motion: 30 (Natur- och kulturvård i Svenska kyrkans skogs- och markinnehav), 31 (Omsorg om kristna asylsökanden), 32 (Opinion och mission i migrationsfrågor), 33 (Fokus på kärnfrågor) Debattinlägg: § 51 (Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan), § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen), § 56 (Huvudgudstjänsten), § 58 (Psalmboken), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p>	G ersättare
	<p>Eneroth, Jesper, 1995, Växjö stift, S, 86 Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 41 (Avgifter för barn på nationell nivå), 42 (Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning), 43 (Mångfaldsarbete), 44 (Nya vägar till gudstjänst), 45 (Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning)</p>	Eu ersättare, (september) Ks ledamot

<p>Debattinlägg: § 45 (Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning), § 57 (Mångfaldsarbete), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 127 (Avgifter för barn på nationell nivå), § 128 (Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning)</p>	
<p>Engström, Anita, 1943, Göteborgs stift, S, 150 Ny ledamot efter Cecilia Berntson</p>	B ersättare
<p>Erdmann, Anki, 1960, Stockholms stift, ViSK, 217 Motion: 15 (Stärk kyrkans familjerådgivning), 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund) Debattinlägg: § 57 (Mångfaldsarbete), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund)</p>	Eu ledamot
<p>Erdtman, Catharina, 1968, Uppsala stift, S, 3 Ersättare september och november för Emma Ahlm</p>	TU ersättare
<p>Ericson, Lars-Ivar, 1948, Lunds stift, C, 107 Motion: 1 (Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan), 2 (Utbildningsväg för diakoner efter grundutbildningen) Debattinlägg: § 28 (Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan), § 50 (Miljöfrågor i förvaltningen av prästlönetillgångar), § 51 (Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan), § 124 (Utbildningsväg för diakoner efter grundutbildningen)</p>	Ks ersättare, Eu ersättare
<p>Eriksson, Agnetha, 1958, Luleå stift, S, 196 Ledig september, ingen ersättare, ledig november, ersatt av Ove Stenlund</p>	Kr ersättare
<p>Eriksson, Britas Lennart, 1952, Västerås stift, S, 71 Debattinlägg: § 140 (Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop)</p>	TU ledamot, ordf
<p>Eriksson, Gun, 1948, Uppsala stift, S, 6 Debattinlägg: § 44 (Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämnningssystem)</p>	EE ledamot
<p>Eriksson, Stig, 1957, Luleå stift, C, 194</p>	Kl ersättare
<p>Eriksson, Tommy, 1953, Härnösands stift, S, 180 Debattinlägg: § 49 (Miljö- och tillgänglighetsfrågor)</p>	Ks ersättare, EE ledamot
<p>Erlandsson, Madelaine, 1947, Linköpings stift, BA, 26</p>	Eu ledamot
<p>Eskilandersson, Mikael, 1977, Lunds stift, SD, 136</p>	Kr ersättare
<p>Esplund, Sven, 1939, Stockholms stift, BA, 243</p>	Kr ledamot, v ordf
<p>Etander Rimborg, Carina, 1964, Göteborgs stift, POSK, 145 Debattinlägg: § 178 (Kyrkomötets arbetsformer)</p>	Km 2 v ordf

F

- Fast, Sven-Bernhard**, 1951, biskop i Visby stift O
- Filper, Runar**, 1964, Karlstads stift, SD, 178 Kl ersättare
Ledig september och november, ersatt av Anders Ahl
- Fjällås, Marie-Helena**, 1985, Stockholms stift, ÖKA, 233
Avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Johan Blix
- Fohlin, Peder**, 1953, Visby stift, KSV, 208 Kr ledamot
Motion: 82 (Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan)
- Forsberg Svensson, Märta Brita**, 1950, Härnösands stift, C, 183 O/B ersättare
Ersättare september och november för Märta Stierna
- Forsell, Karin**, 1948, Lunds stift, SD, 108 O ersättare
- Forsell, Anna**, 1958, Stockholms stift, S, 248 TU ledamot
Debattinlägg: § 105 (Legitimation för präster och diakoner)
- Fransson, Stig-Göran**, 1950, Växjö stift, C, 91
Ersättare november för Bella Aune
- Fredborg, Suzanne**, 1953, Stockholms stift, BA, 224 Kr ledamot
- From Utterstedt, Ann-Christine**, 1972, Västerås stift, SD, 80 Kr ersättare

G

- Gabrielsson, Carl-Eric**, 1941, Skara stift, C, 42 B ledamot
Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 44 (Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem)
- Geving, Mattias**, 1984, Linköpings stift, S, 27
Ersättare november för Mats Ludvigsson
- Glas, Katarina**, 1963, Luleå stift, POSK, 197 Kl ersättare
Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)
- Grahn, Niklas**, 1969, Karlstads stift, POSK, 172 Kl ledamot
Debattinlägg: § 116 (Lärande och undervisning i Svenska kyrkan)
- Granström, Agneta**, 1955, Luleå stift, MPSK, 205 Eu ersättare
- Grenstedt, Mikael**, 1978, Västerås stift, FK, 82 B ersättare
Ledig september och november, ersatt av Evelina Johansson
- Grip, Leif**, 1954, Härnösands stift, POSK, 185 EE ersättare
- Grunselius, Sonja**, 1954, Skara stift, C, 38 G ledamot, v ordf
- Gullberg Johnson, Gerd**, 1944, Strängnäs stift, C, 64 B ledamot
- Gunnarsson, Magnus**, 1956, Skara stift, MPSK, 49
Ersättare november för Lena Klevenås

Gårder, Nils , 1951, Lunds stift, POSK, 112 Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 37 (Strukturförändringsfrågor), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 134 (Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan), § 136 (Värna religionsfriheten)	Ks ledamot
Gåreberg, Lars T , 1948, Göteborgs stift, POSK, 152	B ledamot
Göranson, Lisbeth , 1951, Lunds stift, C, 135	TU ledamot, VN ersättare
H	
Hagelin, Mats , 1960, Lunds stift, BA, 104 Debattinlägg: § 26 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015)	Ks ledamot, 2 v ordf
Hallgren, Lars-Johan , 1972, Lunds stift, SD, 125 Ledig september, ingen ersättare Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	O ersättare
Hallin, Solveig , 1961, Göteborgs stift, S, 162	B ledamot
Halvarsson, Birgitta , 1957, Karlstads stift, S, 168	Ks ledamot
Hanson, Bo , 1943, Göteborgs stift, ÖKA, 148 Motion: 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund) Debattinlägg: § 38 (Brist på kyrkoherdar), § 58 (Psalmboken), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	O ledamot
Hansson, Ronny , 1957, Lunds stift, S, 126	Kl ledamot
Hedin, Magnus , 1960, Växjö stift, utan grupp, 102 Under september FiSK Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 68 (Revidering av psalmboken med tillägg), 86 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning) Debattinlägg: § 58 (Psalmboken)	Eu ledamot
Hedlund, Roger , 1979, Uppsala stift, SD, 8 Debattinlägg: § 178 (Kyrkomötets arbetsformer)	B ersättare
Hedlundh, Emma , 1978, Uppsala stift, POSK, 2 Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	TU ledamot
Herou, Bo , 1953, Lunds stift, KR, 120 Ersättare september och november för Alve Svensson Debattinlägg: § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	G ersättare

Personregister 2016	<p>Holmberg, Markus, 1961, Uppsala stift, ÖKA, 13 Ersättare september och november för Linda Danung Motion: 24 (Bemötande av personer utanför heteronormen), 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par) Debattinlägg: § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen)</p>	O ersättare
	<p>Holmgren, Sven Ingvar, 1945, Uppsala stift, BA, 12 Motion: 13 (Stöd och utbildning av unga ledare) Debattinlägg: § 118 (Stöd och utbildning av unga ledare)</p>	B ersättare
	<p>Hongslo, Terence, 1949, Uppsala stift, MPSK, 11 Motion: 34 (Avsätt skog med höga naturvärden till fri utveckling), 35 (Hyggesfritt skogsbruk i Svenska kyrkans skogar), 36 (Gör kyrkan tillgänglig för alla), 37 (Miljödiplomeringen behöver ta hänsyn till den kemiska miljön), 38 (Kunskapsförstärkning av Svenska kyrkans organisation)</p>	B ersättare, VN ersättare
	<p>Hortlund, Stefan, 1958, Luleå stift, S, 203</p>	Eu ersättare
	<p>Hyllstam, Agneta, 1989, Lunds stift, ÖKA, 132 Ersättare september och november för Elise Nilsson</p>	G ersättare
	<p>Håkansson, Carina, 1953, Karlstads stift, C, 175</p>	EE ledamot
	<p>Härder, Anton, 1966, Växjö stift, S, 98</p>	O ledamot
	<p>Hästö, Micke G, 1959, Västerås stift, ViSK, 84 Ersättare september och november för Kekke Paulsson Motion: 15 (Stärk kyrkans familjerådgivning) Debattinlägg: § 129 (Omvårdnad av döende och deras rätt att avsluta sina liv)</p>	Kl ersättare
	<p>Höglund, Moni, 1960, Strängnäs stift, KR, 62 Debattinlägg: § 46 (Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar), § 51 (Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan), § 60 (Levande musik), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p>	Eu ersättare
I		
	<p>Inghammar, Bengt, 1940, Göteborgs stift, ÖKA, 144 Motion: 24 (Bemötande av personer utanför heteronormen) Debattinlägg: § 46 (Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar)</p>	G ersättare
	<p>Isacsson, Ola, 1961, Växjö stift, POSK, 93 Motion: 67 (Ekumenisk överenskommelse med Equmeniakyrkan) Debattinlägg: § 28 (Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Equmeniakyrkan), § 53 (Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet), § 56 (Huvudgudstjänsten), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund)</p>	G ledamot

Isaksson, Jan-Åke , 1964, Lunds stift, SD, 115 Debattinlägg: § 50 (Miljöfrågor i förvaltningen av prästlönetillgångar)	EE ersättare	Personregister 2016
Isberg, Linda , 1977, Lunds stift, POSK, 106 Motion: 46 (Nationellt program för kateketik)	EE ersättare	
J		
Jackelén, Antje , 1955, ärkebiskop, Uppsala stift Debattinlägg: § 2 (Anförande av ärkebiskopen), § 23 (Hälsningsanförande), § 34 (Relationen till Mekane Yesus-kyrkan), § 55 (Hälsningsanförande), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	Ks ordf	
Jacobsson, Per-Olof , 1944, Visby stift, C, 209 Ersättare september och november för Ingrid Smittsarve	Kr ersättare	
Jakobsson, Lars , 1946, Stockholms stift, POSK, 219 Ersättare september och november för Eva-Maria Munck	Eu ersättare	
Janfalk, Karin , 1956, Göteborgs stift, ÖKA, 158 Motion: 24 (Bemötande av personer utanför heteronormen), 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 87 (Värna religionsfriheten), 88 (Förankra Sjukhuskyrkan i Svenska kyrkans organisation) Debattinlägg: § 42 (Nationellt organiserat volontärår), § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen)	Kl ersättare	
Jannerstig, Gunilla , 1947, Lunds stift, S, 121 Ersättare november för Camilla Persson		
Jansson, Tomas , 1956, Västerås stift, utan grupp, 85 Motion: 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund), 57 (Kyrkoordningen till kyrkomötets ledamöter), 58 (Möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar), 59 (Huvudgudstjänstens förekomst), 84 (Svenska Maria till Nasaret), 85 (Flera unga resurser i församlingarna), 86 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning) Debattinlägg: § 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet), § 36 (Volontärfrågor), § 46 (Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar), § 56 (Huvudgudstjänsten), § 109 (Apostoliska trosbekännelsen)	O ledamot	
Jarskog, Hildegard , 1947, Linköpings stift, MPSK, 35 Motion: 39 (Möjligheten att höra ord och ton i våra kyrkor) Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019)	B ersättare	
Jernberg, Marja-Liisa , 1950, Uppsala stift, S, 16 Ersättare november för Roberth Krantz		
Johansson, Boel , 1952, Uppsala stift, POSK, 15	Kr ledamot	

Personregister 2016	<p>Johansson, Evelina, 1984, Västerås stift, FK, 82 Ersättare september och november för Mikael Grenstedt Debattinlägg: § 26 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015), § 28 (Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Eumeniakyrkan), § 36 (Volontärfrågor), § 37 (Strukturförändringsfrågor), § 53 (Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 114 (Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning)</p> <p>Johansson, Kåge, 1950, Göteborgs stift, BA, 153 Debattinlägg: § 41 (Kortare mandattid för indirekt valda organ)</p> <p>Johansson, Marie, 1962, Växjö stift, S, 89</p> <p>Johansson, Roland, 1939, Stockholms stift, POSK, 228 Debattinlägg: § 130 (Policy för sociala medier)</p> <p>Johansson, Torvald, 1955, Strängnäs stift, POSK, 53 Motion: 76 (Åtgärder för rekrytering av kyrkomusiker i verksamhetsinriktningen) Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 60 (Levande musik)</p> <p>Johansson Berg, Maria, 1964, Luleå stift, S, 191 Debattinlägg: § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund)</p> <p>Johnsson, Lars, 1946, Strängnäs stift, S, 52</p> <p>Jönsson, Birger, 1952, Karlstads stift, S, 174</p> <p>Jönsson, Lena, 1944, Lunds stift, BA, 118</p>	<p>B ersättare</p> <p>O ledamot, VN ledamot</p> <p>EE ersättare</p> <p>Kl ledamot</p> <p>G ledamot</p> <p>G ledamot</p> <p>Ks ledamot</p> <p>G ersättare</p> <p>G ersättare</p>
	K	
	<p>Kareliusson, Dan, 1943, Stockholms stift, SD, 236</p> <p>Karlsson, Axel W, 1948, Göteborgs stift, utan grupp, 147 Motion: 71 (Omvårdnad av döende och deras rätt att avsluta sina liv) Debattinlägg: § 30 (Holistisk mission), § 31 (Uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet), § 32 (Svenska kyrkans val av samarbetspartner inom religionsdialogen), § 33 (Dementera felaktiga påståenden om Israel), § 62 (Samfundet Svenska kyrkan på engelska), § 120 (Fokus på kärnfrågor), § 121 (Orsaken till flyktingströmmarna), § 122 (Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete), § 129 (Omvårdnad av döende och deras rätt att avsluta sina liv)</p> <p>Karlsson, Göran, 1945, Göteborgs stift, S, 146</p>	<p>Valberedningen, EE ersättare</p> <p>Ks ersättare, Eu ersättare</p>

Karlsson, Kent , 1968, Lunds stift, POSK, 122 Motion: 40 (Kunskap om vår syn på skapelsen), 46 (Nationellt program för kateketik), 63 (Församlingsanslag till det internationella arbetet)	TU ersättare	Personregister 2016
Karlsson, Margareta , 1956, Strängnäs stift, ÖKA, 67 Motion: 87 (Värna religionsfriheten), 88 (Förankra Sjukhuskyrkan i Svenska kyrkans organisation) Debattinlägg: § 31 (Uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet)	Valberedningen, Kr ledamot	
Karlsson, Monica , 1947, Stockholms stift, KR, 239 Avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Kerstin Rossipal		
Kerst, Sven , 1941, Strängnäs stift, BA, 55	Valberedningen, TU ledamot	
Kilsäter, Britt , 1948, Lunds stift, BA, 130 Motion: 9 (Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde), 10 (Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop) Debattinlägg: § 107 (Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde), § 140 (Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop)	O ersättare	
Kjellgren, Bengt , 1969, Göteborgs stift, BA, 143 Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 41 (Kortare mandattid för indirekt valda organ), § 61 (Svenska kyrkans kapitalsituation)	B ledamot	
Klahr Fast, Helena , 1963, Skara stift, KR, 50 Ledig september och november, ingen ersättare	EE ledamot	
Klevenås, Lena , 1947, Skara stift, MPSK, 49 Ledig november, ersatt av Magnus Gunnarsson Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 70 (Öka miljödiplomeringen efter FN:s antagna miljömål), 74 (Nationella beslut och barnkonsekvens- analyser)	Eu ledamot, v ordf	
Kragh, Sven-E , 1944, Karlstads stift, C, 170 Debattinlägg: § 44 (Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem)	Ks ledamot	
Krantz, Roberth , 1980, Uppsala stift, S, 16 Ledig november, ersatt av Marja-Liisa Jernberg	O ersättare	
Kristenson, Mattias , 1991, Uppsala stift, S, 10 Debattinlägg: § 32 (Svenska kyrkans val av samarbetspartner inom religionsdialogen)	Eu ledamot	
Kronlid, Julia , 1980, Strängnäs stift, SD, 60 Debattinlägg: § 32 (Svenska kyrkans val av samarbetspartner inom religionsdialogen), § 33 (Dementera felaktiga påståen- den om Israel), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	Eu ersättare	

Kullenberg, Elisabeth , 1952, Lunds stift, BA, 110	Kl ersättare
Kullingsjö, Birgit , 1949, Skara stift, C, 51 Debattinlägg: § 42 (Nationellt organiserat volontärår)	O ledamot, v ordf
L	
Lagerberg, Georg , 1975, Stockholms stift, utan grupp, 242 Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par)	Ks ersättare, Kr ersättare
Lagerman, Maria , 1955, Västerås stift, S, 77 Motion: 17 (Ett kommatecken till i trosbekännelsen) Debattinlägg: § 109 (Apostoliska trosbekännelsen)	Kr ledamot
Lago, Monica , 1946, Linköpings stift, S, 24	B ersättare
Larhult, Lina , 1977, Karlstads stift, S, 177	Eu ledamot
Larson, Daniel , 1968, Stockholms stift, S, 221 Motion: 45 (Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning) Debattinlägg: § 45 (Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning), § 120 (Fokus på kärnfrågor)	Kl ledamot
Larsson, Lars , 1950, Stockholms stift, MPSK, 226 Ersättare september för Bengt-Gunnar Carlsson	Kr ersättare
Larsson, Maddelen , 1980, Skara stift, SD, 48 Ledig september och november, ingen ersättare	TU ersättare
Larsson, Niklas , 1988, Lunds stift, C, 124 Debattinlägg: § 115 (Jämställdheten i Svenska kyrkan), § 121 (Orsaken till flyktingströmmarna)	Kl ledamot
Larsson, Per-Eric , 1949, Härnösands stift, S, 182 Ersättare november för Christina Meltin Westerlund	
Larsson, Torgny , 1938, Göteborgs stift, S, 137 Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 141 (Meddelanden)	O ersättare
Lilja, Johnny , 1941, Växjö stift, BA, 100	O ersättare
Lilja, Samuel , 1949, Lunds stift, BA, 123 Debattinlägg: § 50 (Miljöfrågor i förvaltningen av prästlönetillgångar)	EE ledamot
Lindberg, Per , 1956, Skara stift, POSK, 37 Debattinlägg: § 26 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015)	Valberedningen, v ordf, O ledamot, VN ersättare
Lindbäck, Helén , 1951, Luleå stift, KR, 207 Motion: 77 (Avyttring av egendom som församlingen inte behöver)	B ersättare
Linde, Patrik , 1979, Göteborgs stift, S, 140 Ersättare september och november för Sara Waldenfors	Kl ersättare

Lindell Rylén, Monica , 1969, Strängnäs stift, S, 54	Kl ersättare	Personregister 2016
Lindén, Birgitta , 1948, Växjö stift, S, 94 Debattinlägg: § 116 (Lärande och undervisning i Svenska kyrkan), § 122 (Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete), § 127 (Avgifter för barn på nationell nivå)	Kl ledamot	
Linder, Lars G , 1959, Strängnäs stift, S, 65 Debattinlägg: § 30 (Holistisk mission)	Eu ledamot	
Linderås, Stefan , 1962, Göteborgs stift, POSK, 161 Ny ledamot efter Johanna Andersson	TU ersättare	
Lindstrand, Emilia , 1982, Stockholms stift, ViSK, 231 Motion: 15 (Stärk kyrkans familjerådgivning) Debattinlägg: § 135 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning)	TU ledamot	
Littgren, Ulla , 1943, Stockholms stift, FiSK, 223 Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 68 (Revidering av psalmboken med tillägg), 79 (Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning), 80 (Jubilera 2017 med en app om Luthers lilla katekes), 84 (Svenska Maria till Nasaret), 85 (Flera unga resurser i församlingarna), 86 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning)	Kl ersättare	
Ludvigsson, Mats , 1946, Linköpings stift, S, 27 Ledig november, ersatt av Mattias Geving	EE ledamot	
Lundblad, Anna , 1950, Linköpings stift, POSK, 22 Debattinlägg: § 115 (Jämställdheten i Svenska kyrkan)	Valberedningen, Ks ledamot	
Lundby-Wedin, Wanja , 1952, Stockholms stift, S, 210 Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 61 (Svenska kyrkans kapitalsituation), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	Ks ledamot, 1 v ordf	
Lundström, Heléne , 1959, Strängnäs stift, MPSK, 66 Motion: 35 (Hyggesfritt skogsbruk i Svenska kyrkans skogar), 74 (Nationella beslut och barnkonsekvensanalys) Debattinlägg: § 47 (Församlingsanslag till det internationella arbetet), § 178 (Kyrkomötets arbetsformer)	EE ledamot	
Lång, David , 1972, Stockholms stift, SD, 220	B ersättare	
Löfstrand, Åke , 1943, Uppsala stift, C, 4 Motion: 78 (Psalmen Fädernas kyrka) Debattinlägg: § 58 (Psalmboken)	EE ersättare	

Personregister 2016	<p>Löndahl, Berth, 1950, Lunds stift, FK, 128 Motion: 21 (Utvärdering av strukturutredningen), 22 (Utvärdering av gudstjänstlivet), 23 (Själavård, sekretess och IT) Debattinlägg: § 34 (Relationen till Mekane Yesus-kyrkan), § 37 (Strukturförändringsfrågor), § 53 (Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet), § 56 (Huvudgudstjänsten), § 57 (Mångfaldsarbete), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 110 (Själavård, sekretess och IT), § 128 (Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning)</p>	G ledamot
M		
	<p>Marsjögård, Marie-Louise, 1952, Luleå stift, S, 198 Ny ledamot efter Lennart Åström</p>	G ersättare
	<p>Matikainen Lecklin, Asta, 1950, Västerås stift, BA, 75 Ny ledamot efter Ann-Britt Åsebol</p>	Kr ersättare
	<p>Meltin Westerlund, Christina, 1945, Härnösands stift, S, 182 Ledig november, ersatt av Per-Eric Larsson</p>	B ersättare
	<p>Milltoft, Sven, 1965, Stockholms stift, BA, 218 Motion: 11 (Tillägg till kyrkoordningen om betydelsen av volontärskap), 12 (Tillägg till kyrkoordningen om volontär- konsekvensanalys), 47 (Revidera och utöka Den svenska psalmboken) Debattinlägg: § 36 (Volontärfrågor), § 58 (Psalmboken)</p>	G ledamot
	<p>Moberg, Martin, 1976, Lunds stift, S, 119 Ersättare november för Johan Åkesson</p>	
	<p>Modéus, Fredrik, 1964, biskop i Växjö stift</p>	Kl
	<p>Modéus, Martin, 1962, biskop i Linköpings stift</p>	B
	<p>Mogren, Mikael, 1969, biskop i Västerås stift Debattinlägg: § 62 (Samfundet Svenska kyrkan på engelska)</p>	Eu
	<p>Munck, Eva-Maria, 1984, Stockholms stift, POSK, 219 Ledig september och november, ersatt av Lars Jakobsson</p>	Eu ledamot
	<p>Murray, Bertil, 1950, Uppsala stift, FK, 18 Motion: 18 (Oberoende eller ömsesidigt beroende – en kritisk studie av nationalkyrkan), 19 (Holistisk mission), 20 (Svenska kyrkans flyktingarbete) Debattinlägg: § 29 (Oberoende eller ömsesidigt beroende – en kritisk studie av nationalkyrkan), § 30 (Holistisk mission), § 37 (Strukturförändringsfrågor), § 44 (Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p>	Valberedningen, TU ersättare

N

- Nielsén, Marie**, 1962, Lunds stift, S, 105
Debattinlägg: § 118 (Stöd och utbildning av unga ledare), § 133 (Funktionsvariationer)
Kl ledamot, v ordf
- Nihlgård, Anders**, 1944, Lunds stift, ÖKA, 116
Motion: 24 (Bemötande av personer utanför heteronormen), 25 (Uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet), 87 (Värna religionsfriheten), 88 (Förankra Sjukhuskyrkan i Svenska kyrkans organisation)
Debattinlägg: § 31 (Uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet), § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen)
Eu ersättare
- Nilsson, Elise**, 1989, Lunds stift, ÖKA, 132
Ledig september och november, ersatt av Agneta Hyllstam
Motion: 24 (Bemötande av personer utanför heteronormen)
G ersättare
- Nilsson, Jan G**, 1940, Skara stift, BA, 39
Motion: 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund)
Debattinlägg: § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)
EE ledamot, ordf
- Nilsson, Jenny**, 1978, Göteborgs stift, ÖKA, 138
Debattinlägg: § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen)
B ledamot
- Nilsson, Leif**, 1944, Härnösands stift, S, 186
Ledig september, ersatt av Sven Erik Bodén
Valberedningen, ordf, B ledamot
- Nilsson, Magnus**, 1964, Göteborgs stift, S, 166
EE ledamot
- Nilsson, Mats**, 1949, Växjö stift, C, 97
Motion: 27 (Huvudgudstjänst), 28 (Brist på kyrkoherdar)
Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 38 (Brist på kyrkoherdar), § 56 (Huvudgudstjänsten)
O/B ersättare
- Nilsson, Niklas**, 1985, Strängnäs stift, S, 57
Debattinlägg: § 51 (Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan)
G ersättare
- Nisser-Larsson, Margareta**, 1954, Karlstads stift, BA, 171
Ks ersättare, EE ersättare
- Nordgren, Anette**, 1958, Utlandsförsamlingarna, 251
Motion: 7 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet), 26 (Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna), 46 (Nationellt program för kateketik), 82 (Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan)
Debattinlägg: § 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet), § 42 (Nationellt organiserat volontärår), § 62 (Samfundet Svenska kyrkan på engelska), § 109 (Apostoliska trosbekännelsen), § 116 (Lärande och undervisning i Svenska kyrkan), § 134 (Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan)
Eu ledamot

Personregister 2016	<p>Nordgren, Kenneth, 1966, Luleå stift, FiSK, 206 Motion: 84 (Svenska Maria till Nasaret), 85 (Flera unga resurser i församlingarna), 86 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning) Debattinlägg: § 42 (Nationellt organiserat volontärår), § 53 (Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet), § 63 (Svenska Maria till Nasaret), § 135 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning)</p> <p>Nordgren, Peter, 1949, Uppsala stift, FiSK, 19 Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 79 (Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning), 80 (Jubilera 2017 med en app om Luthers lilla katekes), 84 (Svenska Maria till Nasaret), 85 (Flera unga resurser i församlingarna), 86 (Gemensamt verktyg för arbetsmiljöundersökning) Debattinlägg: § 48 (Överblivna datorer)</p> <p>Nordlander, Leif, 1953, Skara stift, FK, 46 Motion: 18 (Oberoende eller ömsesidigt beroende – en kritisk studie av nationalkyrkan), 68 (Revidering av psalmboken med tillägg) Debattinlägg: § 29 (Oberoende eller ömsesidigt beroende – en kritisk studie av nationalkyrkan), § 34 (Relationen till Mekane Yesus-kyrkan), § 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet)</p> <p>Nordlien, Ulla, 1945, Västerås stift, S, 76</p> <p>Nordung Byström, Eva, 1957, biskop i Härnösands stift</p> <p>Nordvall, Helena, 1950, Luleå stift, BA, 200</p> <p>Novak, Anders, 1945, Stockholms stift, KR, 222</p> <p>Näslund, Helena, 1956, Uppsala stift, ViSK, 20 Ledig september och november, ersatt av Lars B Andersson</p> <p>O</p> <p>Olsson, Bertil, 1950, Växjö stift, KR, 95 Motion: 14 (Ny översättning av Konkordieboken) Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 53 (Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p> <p>Olsson, Roger, 1963, Skara stift, S, 43 Debattinlägg: § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen)</p> <p>Olsson, Roine, 1959, Lunds stift, S, 133 Debattinlägg: § 107 (Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde)</p>	<p>G ledamot</p> <p>EE ledamot</p> <p>B ledamot</p> <p>Kl ersättare</p> <p>G</p> <p>Ks ersättare, TU ersättare</p> <p>TU ledamot</p> <p>B ledamot</p> <p>Valberedningen, B ledamot, ordf, VN ledamot</p> <p>G ersättare</p> <p>Valberedningen, TU ledamot</p>
------------------------	---	---

Oskarsson, Irene , 1965, Linköpings stift, KR, 30 Debattinlägg: § 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet), § 42 (Nationellt organiserat volontärår)	O ledamot	Personregister 2016
P		
Paulsson, Kekke , 1981, Västerås stift, ViSK, 84 Ledig september och november, ersatt av Micke G Hästö	Kl ledamot	
Pedersen Videke, Sofija , 1980, Lunds stift, S, 113 Motion: 41 (Avgifter för barn på nationell nivå), 43 (Mångfaldsarbete), 60 (Funktionsvariationer), 61 (Levande musik) Debattinlägg: § 26 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015), § 46 (Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar), § 53 (Utvärdering och förnyelse av gudstjänstlivet), § 57 (Mångfaldsarbete), § 60 (Levande musik), § 127 (Avgifter för barn på nationell nivå), § 133 (Funktionsvariationer), § 178 (Kyrkomötets arbetsformer)	G ledamot, ordf	
Perers, Karin , 1955, Västerås stift, C, 74 Debattinlägg: § 1 (Kyrkomötet öppnas), § 20 (Kyrkomötets förhandlingar återupptogs), § 23 (Hälsningsanförande), § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 141 (Meddelanden), § 151 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par, beslut), § 186 (Kyrkomötet avslutas)	Km ordf	
Persenius, Ragnar , 1952, biskop i Uppsala stift	Eu	
Persson, Bertil , 1940, Stockholms stift, POSK, 246 Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 62 (Samfundet Svenska kyrkan på engelska), § 109 (Apostoliska trosbekännelsen)	B ledamot, VN ledamot	
Persson, Camilla , 1984, Lunds stift, S, 121 Ledig november, ersatt av Gunilla Jannerstig	Kl ersättare	
Persson, Sven Gunnar , 1955, Linköpings stift, POSK, 28	O ersättare	
Petersson, Kjell , 1943, Stockholms stift, FK, 244 Ersättare september och november för Nasrin Sjögren Motion: 8 (Rättssäkerheten i domkapitlen), 20 (Svenska kyrkans flyktingarbete) Debattinlägg: § 106 (Rättssäkerheten i domkapitlen), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 122 (Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete)	Kl ersättare	
Pierazzi, Iréne , 1943, Stockholms stift, S, 232 Debattinlägg: § 26 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015)	B ledamot, v ordf	

R

- Ramnerö Ödestad, Katarina**, 1955, Skara stift, BA, 45 G ledamot
Motion: 47 (Revidera och utöka Den svenska psalmboken)
- Reichenberg, Olle**, 1970, Stockholms stift, BA, 211 O ledamot
Motion: 81 (Tillåt kortare mandattid för indirekt valda organ)
- Rickardsson, Ulla**, 1941, Göteborgs stift, C, 141 KS ledamot
Motion: 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund)
Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 51 (Ceremoni för dem som blivit medlemmar i Svenska kyrkan)
- Rickemark, Lissandra**, 1979, Växjö stift, S, 101 Kl ersättare
Motion: 42 (Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning)
Debattinlägg: § 117 (App om Luthers lilla katekes), § 128 (Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning)
- Risberg, Lars**, 1948, Karlstads stift, S, 169 TU ledamot
- Roos, Anders**, 1947, Stockholms stift, POSK, 235 Kr ledamot, ordf
Motion: 8 (Rättssäkerheten i domkapitlen)
Debattinlägg: § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 177 (Ändringar i kyrkoordningen m.m.)
- Rosenquist, Mattias**, 1967, Växjö stift, POSK, 99 TU ledamot
Debattinlägg: § 111 (Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)
- Rosenquist, Sofia**, 1976, Växjö stift, POSK, 88 Kl ledamot, ordf
Debattinlägg: § 122 (Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete)
- Rossipal, Kerstin**, 1941, Stockholms stift, KR, 239 TU ersättare
Ny ledamot efter Monica Karlsson
- Rydén Davoust, Marie**, 1966, Strängnäs stift, POSK, 58 B ersättare
Debattinlägg: § 42 (Nationellt organiserat volontärår)
- Rydström, Elisabeth**, 1954, Stockholms stift, C, 227 Kl ledamot
Motion: 4 (Officiell översättning av Bibeln för barn), 5 (Legitimation för präster och diakoner)
Debattinlägg: § 52 (Officiell översättning av Bibeln för barn), § 105 (Legitimation för präster och diakoner), § 132 (Kyrkans familjerådgivning)

S

- Sahlin, Jan**, 1944, Västerås stift, S, 81
Ersättare september och november för Peter Egardt
B ersättare
- Sandahl, Dag**, 1948, Växjö stift, FK, 92
Motion: 53 (Relationen till Mekane Yesus-kyrkan),
54 (Kyrkomötets arbetsordning), 55 (Innovationsarbete),
56 (Avgångna och utköpta präster)
Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 28 (Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Ekuemeniakyrkan), § 33 (Dementera felaktiga påståenden om Israel), § 34 (Relationen till Mekane Yesus-kyrkan), § 58 (Psalmboken), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 113 Avgångna och utköpta präster), § 130 (Policy för sociala medier), § 178 (Kyrkomötets arbetsformer)
Ks ersättare,
G ersättare
- Sandin-Wester, Marja**, 1947, Stockholms stift, MPSK, 240
Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 35 (Hyggesfritt skogsbruk i Svenska kyrkans skogar), 74 (Nationella beslut och barnkonsekvensanalyser)
Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 128 (Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning), § 133 (Funktionsvariationer)
Kl ledamot
- Sandström, Britt**, 1944, Västerås stift, S, 68
Ks ersättare,
O ersättare
- Sarkar, Dan**, 1968, Lunds stift, FK, 111
Motion: 52 (Undervisning och mission bland invandrare)
Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019),
§ 35 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet),
§ 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par),
§ 116 (Lärande och undervisning i Svenska kyrkan),
§ 178 (Kyrkomötets arbetsformer)
Eu ersättare
- Schmidt, Jerker**, 1976, Göteborgs stift, FiSK, 156
Motion: 73 (Beredskap vid kris och förhöjd beredskap),
79 (Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning),
80 (Jubilera 2017 med en app om Luthers lilla katekes)
Debattinlägg: § 40 (Beredskap vid kris och förhöjd beredskap), § 114 (Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning), § 117 (App om Luthers lilla katekes)
Kl ersättare
- Sedin, Birgitta**, 1957, Härnösands stift, KR, 188
Kr ersättare
- Segerstedt, Jan**, 1946, Västerås stift, MPSK, 83
Motion: 73 (Beredskap vid kris och förhöjd beredskap)
G ledamot

Personregister 2016	<p>Sidenvall, Fredrik, 1962, Göteborgs stift, FK, 165 Motion: 19 (Holistisk mission), 69 (En kyrka grundad på nådens tecken, inte maktens redskap) Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019), § 28 (Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Eumenia-kyrkan), § 30 (Holistisk mission), § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen), § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 63 (Svenska Maria till Nasaret), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 117 (App om Luthers lilla katekes), § 131 (En kyrka grundad på nådens tecken)</p>	Eu ledamot
	<p>Simonsson, Berit, 1951, Göteborgs stift, FK, 142 Debattinlägg: § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p>	Kl ledamot
	<p>Sjöberg, Roger, 1972, Stockholms stift, S, 237</p>	O/B ersättare
	<p>Sjögren, Nasrin, 1982, Stockholms stift, FK, 244 Ledig september. Därefter avsagt sig uppdraget som ledamot, ersatt av Kjell Petersson</p>	Kl ersättare
	<p>Sjöstrand, Erik, 1981, Uppsala stift, POSK, 7 Debattinlägg: § 61 (Svenska kyrkans kapitalsituation), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 133 (Funktionsvariationer)</p>	Ks ledamot
	<p>Smittsarve, Ingrid, 1946, Visby stift, C, 209 Ledig september och november, ersatt av Per-Olof Jacobsson Motion: 7 (Ombudsorganisationen för Svenska kyrkan i utlandet), 82 (Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan)</p>	Kr ersättare
	<p>Stenlund, Ove, 1943, Luleå stift, S, 196 Ersättare november för Agnetha Eriksson</p>	
	<p>Stierna, Märta, 1968, Härnösands stift, C, 183 Ledig september och november, ersatt av Märta Brita Forsberg Svensson</p>	O/B ersättare
	<p>Stiglund, Hans, 1955, biskop i Luleå stift Debattinlägg: § 44 (Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämnningssystem)</p>	EE
	<p>Stjernkvist, Lars, 1958, Linköpings stift, S, 21 Debattinlägg: § 33 (Dementera felaktiga påståenden om Israel), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p>	Eu ledamot
	<p>Stråle Börjesson, Anna-Karin, 1962, Karlstads stift, S, 173 Debattinlägg: § 58 (Psalmboken)</p>	G ledamot
	<p>Sturesson, John-Erik, 1942, Härnösands stift, FK, 189</p>	EE ersättare

Stålhem Liljendahl, Elisabet , 1947, Stockholms stift, BA, 238 Motion: 9 (Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde), 10 (Tidsbegränsad anställning för stiftsbiskop) Debattinlägg: § 107 (Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde)	Eu ersättare	Personregister 2016
Sundström, Jan Olov , 1945, Stockholms stift, BA, 230 Debattinlägg: § 31 (Uppföljning av uppmaningarna i Kairos Palestina-dokumentet)	Eu ledamot	
Sundström, Thomas , 1965, Stockholms stift, S, 245 Ledig september och november, ingen ersättare	EE ersättare	
Svensson, Alve , 1951, Lunds stift, KR, 120 Ledig september och november, ersatt av Bo Herou	G ledamot	
Svensson, Emma , bytt efternamn, se Ahlm		
Svensson, Karl-Gunnar , 1957, Göteborgs stift, KR, 154 Motion: 3 (Miljökonsekvensanalys), 16 (Kyrkoordningen och mellanchefer) Debattinlägg: § 49 (Miljö- och tillgänglighetsfrågor), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	Ks ledamot	
Särdquist, Sofia , 1969, Skara stift, POSK, 41 Debattinlägg: § 27 (Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019)	Ks ersättare, Kr ersättare	
Söderfeldt, Birgitta , 1946, Stockholms stift, ViSK, 247 Motion: 15 (Stärk kyrkans familjerådgivning), 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par) Debattinlägg: § 45 (Upphandling som stödjer skapelsen och motverkar social dumpning), § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par), § 132 (Kyrkans familjerådgivning), § 133 (Funktionsvariationer)	EE ledamot	
T		
Tegby, Lisa , 1949, Luleå stift, POSK, 192 Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)	G ersättare	
Thor, Jenny , 1980, Strängnäs stift, S, 59	Kr ersättare	
Tisell, Daniel , 1968, Göteborgs stift, C, 149 Debattinlägg: § 28 (Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Eumeniakyrkan), § 29 (Oberoende eller ömsesidigt beroende – en kritisk studie av nationalkyrkan), § 32 (Svenska kyrkans val av samarbetspartner inom religionsdialogen), § 34 (Relationen till Mekane Yesuskyrkan)	Eu ledamot, ordf	
Torstensson, Gunvor , 1946, Skara stift, POSK, 47 Debattinlägg: § 178 (Kyrkomötets arbetsformer)	Kr ledamot	

Personregister 2016	<p>Tranströmer, Nanna, 1980, Stockholms stift, S, 225 Debattinlägg: § 52 (Officiell översättning av Bibeln för barn), § 57 (Mångfaldsarbete)</p> <p>Tyrberg, Conny, 1951, Linköpings stift, C, 23</p> <p>Tyrberg, Johan, 1963, biskop i Lunds stift Debattinlägg: § 46 (Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar)</p>	<p>Valberedningen, G ledamot</p> <p>Valberedningen, Kr ledamot</p> <p>G</p>
U		
	<p>Unger, Hanna, 1972, Göteborgs stift, ÖKA, 164 Motion: 24 (Bemötande av personer utanför heteronormen), 87 (Värna religionsfriheten), 88 (Förankra Sjukhuskyrkan i Svenska kyrkans organisation) Debattinlägg: § 54 (Bemötande av personer utanför heteronormen), § 136 (Värna religionsfriheten)</p>	<p>TU ledamot</p>
V		
	<p>Vennberg, Gunvor, 1979, Luleå stift, FK, 204 Ersättare september och november för Stefan Aro Debattinlägg: § 59 (Gudstjänster i annat kristet samfund), § 124 (Utbildningsväg för diakoner efter grundutbildningen)</p>	<p>O ersättare</p>
W		
	<p>Wahlman, Inger, 1951, Västerås stift, S, 72 Debattinlägg: § 114 (Utbildningsinstitutets arbetsmiljö och former för styrning)</p> <p>Wahlström, Ylva, 1965, Stockholms stift, MPSK, 215 Motion: 29 (Prästers vigningslöfte och vigning av samkönade par), 48 (Gudstjänster i annat kristet samfund), 70 (Öka miljödiplomeringen efter FN:s antagna miljömål), 74 (Nationella beslut och barnkonsekvensanalyser) Debattinlägg: § 49 (Miljö- och tillgänglighetsfrågor), § 178 (Kyrkomötets arbetsformer)</p> <p>Waldenfors, Sara, 1977, Göteborgs stift, S, 140 Ledig september och november, ersatt av Patrik Linde</p> <p>Waldenvik, Per-Arne, 1948, Växjö stift, BA, 90 Avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Göran Wass</p> <p>Wass, Göran, 1938, Växjö stift, BA, 90 Ny ledamot efter Per-Arne Waldenvik</p> <p>Wedin, Katarina, 1955, Luleå stift, POSK, 202 Debattinlägg: § 112 (Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par)</p> <p>Weichbrodt, Hans, 1968, Göteborgs stift, FK, 151</p> <p>Wernersson, Birger, 1948, Lunds stift, S, 109</p>	<p>TU ledamot</p> <p>Ks ersättare, Kl ersättare</p> <p>Kl ersättare</p> <p>G ersättare</p> <p>Ks ersättare, Eu ersättare</p> <p>Kr ersättare</p> <p>Ks ersättare,</p>

Westerlund, Anna-Karin , 1949, Uppsala stift, BA, 5 Motion: 13 (Stöd och utbildning av unga ledare) Debattinlägg: § 118 (Stöd och utbildning av unga ledare), § 127 (Avgifter för barn på nationell nivå)	B ersättare Kl ledamot
Wojdkow, Marie , 1958, Lunds stift, POSK, 131	B ledamot
Wrede, Birgitta , 1947, Strängnäs stift, POSK, 63 Ersättare september och november för Gustaf Bengtsson	O ersättare
Å	
Ådén, Titti , 1959, Luleå stift, S, 199 Motion: 44 (Nya vägar till gudstjänst)	EE ersättare
Åkerlund, Anders , 1940, Västerås stift, C, 70 Debattinlägg: § 30 (Holistisk mission), § 38 (Brist på kyrkoherdar)	G ersättare
Åkesson, Johan , 1962, Lunds stift, S, 119 Ledig november, ersatt av Martin Moberg	G ledamot
Åsebol, Ann-Britt , 1947, Västerås stift, BA, 75 Avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Asta Matikainen Lecklin	
Åström, Lennart , 1953, Luleå stift, S, 198 Avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot: Marie-Louise Marsjögård	